Risale-i Nur Külliyatından

Asâ-yı Mûsa

Müellifi
Bediüzzaman
SAİD NURSİ

Risale-i Nur Külliyatından

ASÂ-YI MÛSA

Müellifi
Bedîüzzaman Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Bu acib asırda ehl-i iman, Risale-i Nur'a; ve ehl-i fen ve mekteb muallimleri "Asâ-yı Musa"ya şiddetle muhtaç oldukları gibi, hâfızlar ve hocalar dahi "Zülfikar"a şiddetle muhtaçtırlar.

Evet meselâ i'caz-ı Kur'anî bahsindeki ekser âyetlerin medar-ı şübhe ve itiraz olmuş aynı yerlerde, i'cazın lem'aları ve Kur'an'ın güzel nükteleri isbat edilmiş.

Umum Risale-i Nur Şakirdleri namına

Said Nursî

* * *

Aziz, sıddık kardeşlerim,

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Madem Risale-i Nur, makine ile taammüm etmeye başlamış ve madem felsefe ve hikmet-i cedideyi okuyan mektebliler ve muallimler çoklukla Risale-i Nur'a yapışıyorlar. Elbette bir hakikat beyan etmek lâzım geliyor. Şöyle ki:

Risale-i Nur'un şiddetle tokat vurduğu ve hücum ettiği felsefe ise mutlak değildir, belki muzır kısmınadır. Çünki felsefenin hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye ve ahlâk ve kemalât-ı insaniyeye ve san'atın terakkiyatına hizmet eden felsefe ve hikmet kısmı ise, Kur'an ile barışıktır. Belki Kur'anın hikmetine hâdimdir, muaraza edemez. Bu kısma Risale-i Nur ilişmiyor.

İkinci kısım felsefe ise, dalalete ve ilhada ve tabiat bataklığına düşürmeye vesile olduğu gibi, sefahet ve lehviyat ile gaflet ve dalaleti netice verdiğinden ve sihir gibi hârikalarıyla Kur'anın mu'cizekâr hakikatlarıyla muaraza ettiği için, Risale-i Nur ekser eczalarında mizanlarla ve kuvvetli ve bürhanlı müvazenelerle felsefenin yoldan çıkmış bu kısmına ilişiyor, tokatlıyor; müstakim, menfaatdar felsefeye ilişmiyor. Onun için mektebliler, Risale-i Nur'a itirazsız, çekinmeyerek giriyorlar ve girmelidirler.

Fakat gizli münafıklar nasılki bir kısım hocaları bütün bütün manasız ve haksız bir tarzda, ehl-i medresenin ve hocaların hakikî malı olan Risale-i Nur aleyhinde istimal ettikleri gibi; bazı felsefecilerin enaniyet-i ilmiyelerini tahrik edip, Nurlar aleyhinde istimal etmek ihtimaline binaen, bu

hakikat Asâ-yı Musa ve Zülfikar mecmuaları başında yazılsa münasib olur.

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

İmam-ı Ali Radıyallahü Anh "Celcelutiye"sinde pek kuvvetli ve sarahata yakın bir tarzda Risale-i Nur'dan ve ehemmiyetli risalelerinden aynı numara ile haber verdiğini, Yirmisekizinci Lem'a ile Sekizinci Şua tam isbat etmişler. Ve İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, Risale-i Nur'un en son risalesini Celcelutiye'de وَ اسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَتْ fıkrasıyla haber veriyor. Biz bir-iki sene evvel Âyet-ül Kübra'yı en son zannetmiştik. Halbuki şimdi altmışdörtte (Miladî 1948) te'lifçe Risale-i Nur'un tamam olması ve bu cümle-i Aleviyenin mealini, yani karanlığı dağıtacak, asâ-yı Musa (A.S.) gibi ışık verecek, sihirleri ibtal edecek bir risaleden haber vermesi; ve bu mecmuanın "Meyve" kısmı bir müdafaa hükmüne geçip başımıza çöken dehşetli, zulümlü zulmetleri dağıttığı gibi; "Hüccetler" kısmı da, Nurlara karşı cephe alan felsefe karanlıklarını izale edip Ankara ehl-i vukufunu teslime ve takdire mecbur etmesi ve istikbaldeki zulmetleri izale edeceğine çok emareler bulunması ve Asâ-yı Musa (A.S.) bir taşta oniki çeşme akıtmasına ve onbir mu'cizeye medar olmasına mukabil ve müşabih bu son mecmua dahi, "Meyve" onbir mes'ele-i nuraniyesi ve "Hüccetullah-il Baliğa" kısmı onbir hüccet-i katıası bulunması cihetinde bize kanaat verdi ki: İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, o fıkra ile doğrudan doğruya bu Asâ-yı Musa ismindeki mecmuaya bakar ve ondan tahsinkârane haber veriyor.

Said Nursî

* * *

Asâ-yı Musa'dan Birinci Kısım

(Denizli Hapsinin Bir Meyvesi)

[Zındıka ve küfr-ü mutlaka karşı Risale-i Nur'un bir müdafaanamesidir. Ve bu hapsimizde hakikî müdafaanamemiz dahi budur. Çünki, yalnız buna çalışıyoruz.

Bu risale, Denizli hapishanesinin bir meyvesi ve bir hatırası ve iki cuma gününün mahsulüdür.]

Said Nursî

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

فَلَبِثَ فِى السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

âyetinin ihbarı ve sırrıyla Yusuf Aleyhisselâm mahpusların pîridir. Ve hapishane bir nevi Medrese-i Yusufiye olur. Madem Risale-i Nur şakirdleri, iki defadır çoklukla bu medreseye giriyorlar; elbette Risale-i Nur'un hapse temas ve isbat ettiği bir kısım mes'elelerinin kısacık hülâsalarını, bu terbiye için açılan dershanede okumak ve okutmakla tam terbiye almak lâzım geliyor. İşte o hülâsalardan beş-altı tanesini beyan ediyoruz.

BİRİNCİSİ

Dördüncü Söz'de izahı bulunan, her gün yirmidört saat sermaye-i hayatı Hâlıkımız bize ihsan ediyor. Tâ ki, iki hayatımıza lâzım şeyler o sermaye ile alınsın. **Biz kısacık**

hayat-ı dünyeviyeye yirmiüç saatı sarfedip, beş farz namaza kâfi gelen bir saati, pek çok uzun olan hayat-ı uhreviyemize sarfetmezsek; ne kadar hilaf-ı akıl bir hata ve o hatanın cezası olarak hem kalbî, hem ruhî sıkıntıları çekmek ve o sıkıntılar yüzünden ahlâkını bozmak ve me'yusane hayatını geçirmek sebebiyle, değil terbiye almak, belki terbiyenin aksine gitmekle ne derece hasaret ederiz, kıyas edilsin. Eğer, bir saati beş farz namaza sarfetsek; o halde hapis ve musibet müddetinin herbir saati, bazan bir gün ibadet ve fâni bir saati bâki saatler hükmüne geçebilmesi ve kalbî ve ruhî me'yusiyet ve sıkıntıların kısmen zeval bulması ve hapse sebebiyet veren hatalara keffareten afvettirmesi ve hapsin hikmeti olan terbiyeyi alması ne derece kârlı bir imtihan, bir ders ve musibet arkadaşlarıyla tesellidarane bir hoş-sohbet olduğu düşünülsün.

Dördüncü Söz'de denildiği gibi, bin lira ikramiye kazancı için, bin adam iştirak etmiş bir piyango kumarına yirmidört lirasından beş-on lirayı veren ve yirmidörtten birisini ebedî bir mücevherat hazinesinin biletine vermeyen; halbuki dünyevî piyangoda o bin lirayı kazanmak ihtimali binden birdir, çünki bin hissedar daha var. Ve uhrevî mukadderat-ı beşer piyangosunda, hüsn-ü hâtimeye mazhar ehl-i iman için kazanç ihtimali binden dokuzyüz doksandokuz olduğuna yüzyirmidört bin enbiyanın ona dair ihbarını keşf ile tasdik eden evliyadan ve asfiyadan hadd ü hesaba gelmez sadık muhbirler haber verdikleri halde; evvelki piyangoya koşmak, ikincisinden kaçmak ne derece maslahata muhalif düşer, mukayese edilsin.

Bu mes'elede hapishane müdürleri ve ser-gardiyanları ve belki memleketin idare müdebbirleri ve asayiş muhafızları Risale-i Nur'un bu dersinden memnun olmaları gerektir. Çünki bin mütedeyyin ve Cehennem hapsini her vakit tahattur eden adamların idare ve inzibatı, on namazsız ve itikadsız, yalnız dünyevî hapsi düşünen ve haram-helâl

bilmeyen ve kısmen serseriliğe alışan adamlardan daha kolay olduğu, çok tecrübelerle görülmüş.

* * *

İKİNCİ MES'ELENİN HÜLÂSASI

Risale-i Nur'dan Gençlik Rehberi'nin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat'î ve zahirdir ki; bugünün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi **ölüm başımıza gelecek. Bu hapishane nasılki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhanedir. Öyle de: Bu zemin yüzü dahi, acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Herbir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var**. İşte bu dehşetli hakikatın muammasını Risale-i Nur hall ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor; elbette bu ecel celladının elinden ve kabir haps-i münferidinden kurtulmak çaresi varsa, insanın en büyük ve herşeyin fevkinde bir endişesi, bir mes'elesidir. Evet çaresi var ve Risale-i Nur Kur'anın sırrıyla o çareyi iki kerre iki dört eder derecesinde kat'î isbat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya i'dam-ı ebedîdir; hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akaribini asacak bir darağacıdır. Veyahut başka bir bâki âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet sarayına girmek için bir terhis tezkeresidir.

Ve kabir ise, ya karanlıklı bir haps-i münferid ve dipsiz bir kuyudur veyahut bu zindan-ı dünyadan bâki ve nurani bir ziyafetgâh ve bağistana açılan bir kapıdır. Bu hakikatı "**Gençlik Rehberi**" bir temsil ile isbat etmiş. Meselâ:

Bu hapsin bahçesinde asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve

umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beşyüz kişi, her halde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi birer birer o meydana çağıracaklar: Ya “Gel i’dam ilânını al, darağacına çık” veya “Daimî haps-i münferid puslasını tut, bu açık kapıya gir.” veyahut “Sana müjde! Milyonlar altun bileti sana çıkmış, gel al.” diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbiri arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahede ediyoruz. Bir kısmı da, darağaçlarını basamak yapıp o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini; orada büyük ve ciddî memurların kat’î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishanemize iki heyet girdi. Bir kafile ellerinde çalgılar, şarablar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var. Bizlere yedirmeğe çalıştılar. Fakat o tatlılar zehirlidir, insî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mübarek şerbetler var. Bize hediye veriyorlar ve bil’ittifak beraber, pek ciddî ve kat’î diyorlar ki: “Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediyelerini alsanız, yeseniz; bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda başka gördükleriniz gibi asılacaksınız. Eğer bizim bu memleket Hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiye-namelerdeki duaları ve evradları okusanız, o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde ihsan-ı şahane olarak herbiriniz milyon altun biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şübheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmağa gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat’î haber veriyoruz.” diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gördüğümüz ecel darağacının arkasında mukadderat-ı nev’-i beşer piyangosundan ehl-i iman ve taat için -hüsn-ü hatime şartıyla- ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını; yüzde yüz ihtimal ile sefahet ve haram ve itikadsızlık ve

fıskta devam edenler -tövbe etmemek şartıyla- ya i’dam-ı ebedî (âhirete inanmayanlara) veya daimî ve karanlık haps-i münferid (beka-i ruha inanan ve sefahette gidenlere) ve şekavet-i ebediye i’lamını alacaklarını yüzde doksandokuz ihtimal ile kat’î haber veren, başta ellerinde nişane-i tasdik olan hadsiz mu’cizeler bulunan yüzyirmidört bin Peygamberler (Aleyhimüsselâm) ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sinemada gibi gölgelerini, keşf ile, zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüzyirmidört milyondan ziyade evliyalar (kaddesallahü esrarehüm) ve o iki kısım meşahir-i insaniyenin haberlerini aklen kat’î bürhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle -fikren ve mantıken- yakînî bir surette isbat ederek tasdik edip imza basan milyarlar gelen geçen muhakkikler, [1](*) müçtehidler ve sıddıkînler; bil’icma’, mütevatiren nev’-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-ı azîme ve bu üç taife-i ehl-i hakikat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen ve saadet-i ebediyeye giden, onların gösterdikleri yol olan sırat-ı müstakimde gitmeyenler, yüzde doksandokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve bir tek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

İki yolun -hadsiz muhbirlerin kat’î ihbarları ile- en kısa ve kolayı ve yüzde yüz Cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksandokuz Cehennem hapsini ve şekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtiyar ettiği halde, dünyada iki yolun, bir tek muhbirin yalan olabilir haberiyle yüzde bir tek ihtimal tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsiz -yalnız zararsız olduğu için- uzun yolu ihtiyar eden bedbaht, sarhoş divaneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez, sineklerle uğraşıyor, yalnız onlara

ehemmiyet verir derecede aklını, kalbini, ruhunu, insaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakikat-ı hal budur.. biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasılki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir-iki saat sefahet lezzetleriyle bu musibet bizi onbeş ve beş ve on ve iki-üç sene bu hapse soktu; dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir-iki saat müddet-i hapsi bir-iki gün ibadete ve iki-üç sene cezamızı -mübarek kafilenin hediyeleriyle- yirmi-otuz sene bâki bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene Cehennem hapsinden afvımıza vesile edip fâni dünyamızın ağlamasına mukabil bâki hayatımızı güldürerek bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatli adam olmağa çalışmalıyız. Ve hapishane memurları ve müdürleri ve müdebbirleri dahi, câni ve eşkiya ve serseri ve kātil ve sefahetçi ve vatana muzır zannettikleri adamları, bir mübarek dershanede çalışan talebeler görsünler ve müftehirane Allah'a şükretsinler.

* * *

ÜÇÜNCÜ MES'ELE

Gençlik Rehberi'nde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir hapishanesinin penceresinde bir cumhuriyet bayramında oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raksediyorlardı. Birden manevî bir sinema ile elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki: O elli-altmış kızlardan ve talebelerden kırk-ellisi kabirde toprak oluyorlar, azab çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş-seksen yaşında çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar.. kat'î müşahede ettim. Onların o acınacak hallerine ağladım. Hapishanedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler. Geldiler, sordular. Ben dedim: Şimdi beni kendi halime bırakınız, gidiniz.

Evet gördüğüm hakikattır, hayal değil. Nasılki bu yaz ve güzün âhiri kıştır. Öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hal-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalalet ve sefahetin elli-altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayr-ı meşru' keyiflerine nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.

Ben o Eskişehir hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken sefahet ve dalaleti tervic eden bir şahs-ı manevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi: "Biz hayatın herbir çeşit lezzetini ve keyiflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz, bize karışma."

Ben de cevaben dedim: Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalalet ve sefahete atılıyorsun, kat'iyyen bil ki: Senin dalaletin hükmüyle bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve madumdur ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalalet yoluyla senin başına ve varsa ve ölmemiş ise kalbine, o hadsiz firaklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemler, senin şimdiki sarhoşça, pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi; gelecek istikbal zamanı dahi itikadsızlığın cihetiyle yine madum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hazıra uğrayan bîçarelerin başları, ecel celladının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elîm endişeler yağdırıyor. Senin sefihane cüz'î lezzetini zîr ü zeber eder. Eğer dalaleti ve sefaheti bırakıp iman-ı tahkikî ve istikamet dairesine girsen iman nuruyla göreceksin ki; o geçmiş zaman-ı mazi madum ve herşeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcud ve istikbale inkılab eden nurani bir âlem ve bâki ruhların istikbaldeki saadet saraylarına girmelerine bir intizar salonu görünmesi haysiyetiyle değil elem, belki imanın kuvvetine göre Cennet'in bir nevi manevî lezzetini dünyada dahi tattırdığı gibi; gelecek istikbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman gözüyle görünür ki; saadet-i ebediye saraylarında hadsiz rahmeti ve keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofra yapan ve nimetlerle dolduran bir Rahman-ı Rahîm-i Zülcelali Ve'l-ikram'ın ziyafetleri kurulmuş ve ihsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var diye iman sinemasıyla müşahede ettiğinden, derecesine göre bâki âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. **Demek hakikî ve elemsiz lezzet, yalnız imanda ve iman ile olabilir.**

İmanın bu dünyada dahi verdiği binler faide ve neticelerinden yalnız bir tek faide ve lezzetini, -bu mezkûr

bahsimiz münasebetiyle Gençlik Rehberi'nde bir haşiye olarak yazılan- bir temsil ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ senin gayet sevdiğin bir tek evlâdın sekeratta ölmek üzere iken ve me'yusane elîm ebedî firakını düşünürken; birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi. O sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor anlarsın. İşte o çocuk gibi sevdiğin ve ciddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahbub insanlar, o mazi mezaristanında -senin nazarında çürüyüp mahvolmak üzere iken; birden hakikat-ı iman, Hakîm-i Lokman gibi o büyük i'damhane tevehhüm edilen mezaristana kalb penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölüler dirildiler. Ve "Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hal ile dediklerinden aldığın hadsiz sevinçler ve ferahları, iman bu dünyada dahi vermesiyle isbat eder ki: **İman hakikatı öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir cennet-i hususiye ondan çıkar; o çekirdeğin şecere-i tûbâsı olur** dedim.

O muannid döndü dedi: "Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahet ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim: "Hayvan gibi olamazsın. Çünki hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemler ve teessüfler alır ve ne de gelecekten endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır. Rahatla yaşar, yatar. Hâlıkına şükreder. Hattâ kesilmek için yatırılan bir hayvan, birşey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister, fakat o his dahi gider. O elemden de kurtulur. Demek en büyük bir rahmet, bir şefkat-i İlahiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir. Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

Fakat ey insan, senin mazi ve müstakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-i gaybdan hayvana gelen istirahattan tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan

teessüfler, elîm firaklar ve gelecekten gelen korkular ve endişeler; senin cüz'î lezzetini hiçe indirir. Lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul veya aklını imanla başına al, Kur'anı dinle. Yüz derece hayvandan ziyade bu fâni dünyada dahi safi lezzetleri kazan!..” diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemerrid şahıs döndü dedi: “Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşarız.”

Cevaben dedim: “Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünki onlar bir Peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de, Allah'a inanabilir. Bunu da bilmezse, kemalâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat bir müslüman, en âhir ve en büyük ve dini ve daveti umumî olan Âhirzaman Peygamberi Aleyhissalâtü Vesselâm'ı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir Peygamberi, hattâ Allah'ı kabul etmez. Çünki bütün Peygamberleri ve Allah'ı ve kemalâtı onunla bilmiş. Onlar onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyete giriyorlar. Ve hiçbir Müslüman, hakikî Yahudi veya Mecusi veya Nasrani olmaz. Belki dinsiz olur, seciyeleri bozulur; vatana, millete muzır bir halete girer.” isbat ettim. O muannid ve mütemerrid şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, Cehennem'e gitti.

İşte ey bu Medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur. Ve bu hakikatı Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi isbat etmiş ki; yirmi senedir mütemerridlerin inadlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem âhiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikamet yolunu takib edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'andan bildiğimiz sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar

yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mal-i sâliha ile hapishane müdür ve alâkadarları, câni ve kātillerin başlarında zebani gibi azab memurları değil, belki Medrese-i Yusufiyede Cennet'e adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstad ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

* * *

DÖRDÜNCÜ MES’ELE

Yine Gençlik Rehberi’nde izahı var. Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından sual edildi ki: “Küre-i arzı herc ü merce getiren ve İslâm mukadderatıyla alâkadar olan bu dehşetli harb-i umumîden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl) [2](*) hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun. Halbuki bir kısım mütedeyyin ve âlim insanlar, cemaati ve câmii bırakıp radyo dinlemeğe koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?” dediler. Cevaben dedim ki:

Ömür sermayesi pek azdır. Lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedâhil daireler gibi, her insanın kalb ve mide dairesinden ve cesed ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve Küre-i Arz ve nev’-i beşer dairesinden tut.. tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar, birbiri içinde daireler var. Herbir dairede herbir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve daimî vazife var. Ve en büyük dairede en küçük ve muvakkat, arasıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile -küçüklük ve büyüklük makûsen mütenasib- vazifeler bulunabilir. Fakat büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp lüzumsuz, malayani ve âfâkî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder. O kıymetdar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazan bu harb boğuşmalarını merak ile takib eden, bir tarafa kalben tarafdar olur. Onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevab ise: Evet bu cihan harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki

hâkimiyet-i âmme davasından daha ehemmiyetli bir dava, herkesin ve bilhâssa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dava açılmış ki; her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve aklı da varsa, o tek davayı kazanmak için bilâ-tereddüd sarfedecek. İşte o dava ise, yüzbin meşahir-i insaniyenin ve hadsiz nev'-i beşerin yıldızları ve mürşidlerinin müttefikan, kâinat sahibinin ve mutasarrıfının binler va'd u ahdlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki: ***Herkesin iman mukabilinde bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar ile müzeyyen ve bâki ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek davası başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk taunuyla çoklar o davasını kaybediyor. Hattâ bir ehl-i keşf ve tahkik, bir yerde kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta müşahede etmiş; ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?***

İşte o davayı kazandıracak olan hizmetleri ve yüzde doksanına o davayı kaybettirmeyen hârika bir dava vekilini o işde çalıştıran vazifeleri bırakıp ebedî dünyada kalacak gibi âfâkî malayaniyat ile iştigal etmek tam bir akılsızlık bildiğimizden, **biz Risale-i Nur şakirdleri, her birimizin yüz derece aklımız ziyade olsa da ancak bu vazifeye sarfetmek lâzımdır diye kanaatımız var.**

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlerim! Sizler, benim ile beraber gelen eski kardeşlerim gibi Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler şakirdleri şahid göstererek derim ve isbat ederim ve isbat etmişim ki: **O büyük davayı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o davanın kazancının vesikası ve senedi ve beratı olan iman-ı tahkikîyi eline veren ve Kur'an-ı Hakîm'in mu'cize-i maneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın**

birinci bir dava vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu onsekiz senedir benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyunlar, aleyhimde gayet gaddarane desiselerle hükûmetin bazı erkânlarını iğfal ederek bizi imha için bu defa gibi eskide dahi hapislere, zindanlara soktukları halde, Risale-i Nur'un çelik kal'asında yüzotuz parça cihazatından ancak iki-üç parçasına ilişebilmişler. Demek avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter. Hem korkmayınız, Risale-i Nur yasak olmaz; Hükûmet-i Cumhuriyenin meb'usları ve erkânlarının ellerinde mühim risaleleri iki-üçü müstesna olarak serbest geziyorlardı. İnşâallah, bir zaman hapishaneleri tam bir ıslahhane yapmak için bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurları, mahpuslara, ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

* * *

BEŞİNCİ MES'ELE

Gençlik Rehberi'nde izah edildiği gibi; **gençlik hiç şübhe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme değişecek. Eğer o fâni ve geçici gençliğini iffetle hayrata -istikamet dairesinde- sarfetse, onunla ebedî, bâki bir gençliği kazanacağını bütün semavî fermanlar müjde veriyorlar**.

Eğer sefahete sarf etse, nasılki bir dakika hiddet yüzünden bir katl, milyonlar dakika hapis cezasını çektirir. Öyle de gayr-ı meşru dairedeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, âhiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevalinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücazatlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyade elemler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.

Meselâ, haram sevmekte bir kıskançlık elemi ve firak elemi ve mukabele görmemek elemi gibi birçok ârızalar ile o cüz'î lezzet, zehirli bir bal hükmüne geçer. Ve o gençliğin sû'-i istimali ile gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere ve kalb ve ruhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhanelere, sefahethanelere veya mezaristana düşeceklerini bilmek istersen, git hastahanelerden ve hapishanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor. Elbette ekseriyetle, gençlerin gençliğinin sû'-i istimalinden ve taşkınlıklarından ve gayr-ı meşru keyiflerin cezası

olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dairesinde gitse, gençlik gayet şirin ve güzel bir nimet-i İlahiye ve tatlı ve kuvvetli bir vasıta-i hayrat olarak âhirette gayet parlak ve bâki bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'an olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semavî kitablar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar. Madem hakikat budur. Ve madem helâl dairesi keyfe kâfidir. Ve madem haram dairesindeki bir saat lezzet, bazan bir sene ve on sene hapis cezasını çektirir. Elbette gençlik nimetine bir şükür olarak, o tatlı nimeti iffette, istikamette sarfetmek lâzım ve elzemdir.

* * *

ALTINCI MES’ELE

(Risale-i Nur’un çok yerlerinde izahı ve kat’î hadsiz hüccetleri bulunan iman-ı billah rüknünün binler küllî bürhanlarından bir tek bürhana kısaca bir işarettir.)

Kastamonu’da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. “**Bize Hâlıkımızı tanıttır, muallimlerimiz Allah’tan bahsetmiyorlar**” dediler. Ben dedim: Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla mütemadiyen Allah’tan bahsedip Hâlıkı tanıttırıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz.

Muselâ: Nasılki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda hârika ve hassas mizanlarla alınmış hayatdar macunlar ve tiryaklar var. Şübhesiz gayet meharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir. Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dörtyüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nisbetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelal’i hattâ kör gözlere de gösterir, tanıttırır.

Hem meselâ: Nasıl bir hârika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor. Şeksiz, bir fabrikatörü ve meharetli bir makinisti tanıttırır. Öyle de, küre-i arz denilen yüzbinler başlı, her başında yüzbinler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbaniye, ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

Hem meselâ, nasılki gayet mükemmel binbir çeşit erzak etrafından celbedip içinde muntazaman istif ve ihzar

edilmiş depo ve iaşe anbarı ve dükkân, şeksiz bir fevkalâde iaşe ve erzak mâlikini ve sahibini ve memurunu bildirir. Öyle de, bir senede yirmidört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden ve yüzbinler ve ayrı ayrı erzak isteyen taifeleri içine alan ve seyahatıyla mevsimlere uğrayıp, baharı bir büyük vagon gibi, binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen bîçare zîhayatlara getiren ve küre-i arz denilen bu Rahmanî iaşe anbarı ve bu sefine-i Sübhaniye ve binbir çeşit cihazatı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dükkân-ı Rabbanî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise; okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iaşe mikyasıyla, o kat'iyyette ve o derecede küre-i arz deposunun sahibini, mutasarrıfını, müdebbirini, bildirir, tanıttırır, sevdirir.

Hem nasılki; Dörtyüz bin millet içinde bulunan ve her milletin istediği erzakı ayrı ve istimal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talimatı ayrı ve terhisatı ayrı olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbiselerini ve cihazatlarını, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak verdiği o acib ordu ve ordugâh, şübhesiz bedahetle o hârika kumandanı gösterir, takdirkârane sevdirir. Aynen öyle de, zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yu Sübhanîde, nebatat ve hayvanat milletlerinden dörtyüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, esliha, talim, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak bir tek kumandan-ı a'zam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise, sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla, dikkatli ve aklı başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkimini ve Rabbini ve Müdebbirini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmid ve tesbihle sevdirir.

Hem nasılki; Bir hârika şehirde milyonlar elektrik lâmbaları hareket ederek her yeri gezerler, yanmak

maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lâmbaları ve fabrikası, şeksiz, bedahetle elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştial maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirir. Aynen öyle de, bu âlem şehrinde dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı -kozmoğrafyanın dediğine bakılsa- küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket ettikleri halde, intizamını bozmuyor, birbirine çarpmıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor.

Okuduğunuz kozmoğrafyanın dediğine göre, küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhane-i Rahmaniyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küre-i arzın denizleri kadar gazyağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gazyağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehr-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lâmbaları ve idareleri ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir, o derecede sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla bu meşher-i a'zam-ı kâinatın Sultanını, Münevvirini, Müdebbirini, Sâni'ini, o nuranî yıldızları şahid göstererek tanıttırır. Tesbihatla, takdisatla sevdirir, perestiş ettirir.

Hem meselâ, nasılki bir kitab bulunsa ki: Bir satırında bir kitab ince yazılmış ve herbir kelimesinde ince kalemle bir sure-i Kur'aniye yazılmış, gayet manidar ve bütün mes'eleleri birbirini teyid eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde meharetli ve iktidarlı gösteren bir acib mecmua; şeksiz, gündüz gibi, kâtib ve musannifini kemalâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıttırır. Mâşâallah, Bârekâllah cümleleriyle takdir ettirir. Aynen öyle de, bu kâinat kitab-ı

kebiri ki, bir tek sahifesi olan zemin yüzünde ve bir tek forması olan baharda, üçyüz bin ayrı ayrı kitablar hükmündeki üçyüz bin nebatî ve hayvanî taifeleri beraber, birbiri içinde, yanlışsız hatasız, karıştırmayarak, şaşırmayarak; mükemmel, muntazam ve bazan ağaç gibi bir kelimede bir kasideyi; ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihayetsiz manidar ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-i kâinat ve bu mücessem Kur'an-ı Ekber-i Âlem, mezkûr misaldeki kitabdan ne derece büyük ve mükemmel ve manidar ise, o derecede sizin okuduğunuz fenn-i hikmet-ül eşya ve mektebde bilfiil mübaşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-i kitabet, geniş mikyaslarıyla ve dûrbîn gözleriyle bu kitab-ı kâinatın nakkaşını, kâtibini hadsiz kemalâtıyla tanıttırır. "Allahü Ekber" cümlesiyle bildirir, "Sübhanallah" takdisiyle tarif eder, "Elhamdülillah" senalarıyla sevdirir.

İşte bu fenlere kıyasen, yüzer fünundan herbir fen, geniş mikyasıyla ve hususî âyinesiyle ve dûrbînli gözüyle ve ibretli nazarıyla bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelal'ini esmasıyla bildirir; sıfâtını, kemalâtını tanıttırır.

İşte bu muhteşem ve parlak bir bürhan-ı vahdaniyet olan mezkûr hücceti ders vermek içindir ki; Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan çok tekrar ile en ziyade رَبُّ السَّموَاتِ وَ اْلاَرْضِ ve خَلَقَ السَّموَاتِ وَاْلاَرْضَ âyetleriyle Hâlıkımızı bize tanıttırıyor, diye o mektebli gençlere dedim. Onlar dahi tamamıyla kabul edip tasdik ederek: "Hadsiz şükür olsun Rabbimize ki, tam kudsî ve ayn-ı hakikat bir ders aldık. Allah senden razı olsun." dediler. Ben de dedim:

İnsan binler çeşit elemler ile müteellim ve binler nevi lezzetler ile mütelezziz olacak bir zîhayat makine ve gayet derece acziyle beraber hadsiz maddî, manevî düşmanları ve nihayetsiz fakrıyla beraber hadsiz zahirî ve bâtınî ihtiyaçları bulunan ve mütemadiyen zeval ve firak tokatlarını yiyen bir bîçare mahluk iken, birden iman ve ubudiyetle böyle bir Padişah-ı

Zülcelal'e intisab edip bütün düşmanlarına karşı bir nokta-i istinad ve bütün hacatına medar bir nokta-i istimdad bularak, herkes mensub olduğu efendisinin şerefiyle, makamıyla iftihar ettiği gibi, o da böyle nihayetsiz Kadîr ve Rahîm bir padişaha iman ile intisab etse ve ubudiyetle hizmetine girse ve ecelin i'dam ilânını kendi hakkında terhis tezkeresine çevirse ne kadar memnun ve minnetdar ve ne kadar müteşekkirane iftihar edebilir, kıyas ediniz.

O mektebli gençlere dediğim gibi musibetzede mahpuslara da tekrar ile derim: **Onu tanıyan ve itaat eden zindanda dahi olsa bahtiyardır. Onu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır**. Hattâ bir bahtiyar mazlum i'dam olunurken bedbaht zalimlere demiş: "**Ben i'dam olmuyorum. Belki terhis ile saadete gidiyorum. Fakat ben de sizi i'dam-ı ebedî ile mahkûm gördüğümden sizden tam intikamımı alıyorum**." Lâ ilahe illallah diyerek sürur ile teslim-i ruh eder.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

YEDİNCİ MES'ELE

(Denizli Hapsinde bir Cuma gününün meyvesidir.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Bir zaman Kastamonu'da "**Hâlıkımızı bize tanıttır**" diyen lise talebelerine sâbık Altıncı Mes'ele'de mekteb fününunun dilleriyle verdiğim dersi, Denizli Hapishanesinde benimle temas edebilen mahpuslar okudular. Tam bir kanaat-ı imaniye aldıklarından âhirete bir iştiyak hissedip, "Bize âhiretimizi de tam bildir. Tâ ki nefsimiz ve zamanın şeytanları bizi yoldan çıkarmasın, daha böyle hapislere sokmasın." dediler. Ve Denizli Hapsindeki Risale-i Nur şakirdlerinin ve sâbıkan Altıncı Mes'ele'yi okuyanların arzuları ile âhiret rüknünün dahi bir hülâsasının beyanı lâzım geldi. Ben de Risale-i Nur'dan bir kısacık hülâsa ile derim:

Nasılki Altıncı Mes'ele'de biz Hâlıkımızı arzdan, semavattan sorduk; onlar fenlerin dilleri ile güneş gibi Hâlıkımızı bize tanıttırdılar. Aynen biz de, âhiretimizi başta o bildiğimiz Rabbimizden, sonra Peygamberimizden, sonra Kur'anımızdan, sonra sair peygamberler ve mukaddes kitablardan, sonra melaikelerden, sonra kâinattan soracağız. İşte birinci mertebede âhireti Allah'tan soruyoruz. O da bütün gönderdiği elçileriyle ve fermanlarıyla ve bütün isimleriyle ve sıfatlarıyla "Evet âhiret vardır ve sizi oraya sevkediyorum."ferman ediyor. Onuncu Söz, oniki parlak ve kat'î hakikatlar ile bir kısım

isimlerin âhirete dair cevablarını isbat ve izah eylemiş. Burada, o izaha iktifaen gayet kısa bir işaret ederiz:

Evet madem hiçbir saltanat yoktur ki, o saltanata itaat edenlere mükâfatı ve isyan edenlere mücazatı bulunmasın. Elbette rububiyet-i mutlaka mertebesinde bir saltanat-ı sermediyenin, o saltanata iman ile intisab ve taat ile fermanlarına teslim olanlara mükâfatı ve o izzetli saltanatı küfür ve isyanla inkâr edenlere de mücazatı; o rahmet ve cemale, o izzet ve celale lâyık bir tarzda olacak diye "Rabb-ül Âlemîn" ve "Sultan-üd Deyyan" isimleri cevab veriyorlar.

Hem madem güneş gibi, gündüz gibi, zemin yüzünde bir umumî rahmet ve ihatalı bir şefkat ve kerem gözümüzle görüyoruz. Meselâ o rahmet, her baharda umum ağaçları ve meyveli nebatları Cennet hurileri gibi giydirip, süslendirip, ellerine her çeşit meyveleri verip bizlere uzatıp "Haydi alınız, yeyiniz" dediği gibi; ***bir zehirli sineğin eliyle bizlere şifalı, tatlı balı yedirdiği ve elsiz bir böceğin eliyle en yumuşak ipeği bizlere giydirdiği gibi, bir avuç kadar küçücük çekirdeklerde, tohumcuklarda binler batman taamları bizim için saklayan ve ihtiyat zahîresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren bir rahmet, bir şefkat, elbette hiç şübhe olamaz ki; bu derece nazeninane beslediği bu sevimli ve minnetdarları ve perestişkârları olan mü'min insanları i'dam etmez. Belki onları daha parlak rahmetlere mazhar etmek için, hayat-ı dünyeviye vazifesinden terhis eder diye "Rahîm" ve "Kerim" isimleri sualimize cevab veriyorlar; "El-Cennetü Hakkun***" diyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz ki: Umum mahluklarda ve zemin yüzünde öyle bir hikmet eli işliyor ve öyle bir adalet ölçüleriyle işler dönüyor ki, akl-ı beşer onun fevkinde düşünemiyor. Meselâ: ***İnsanın bin cihazatına takılan hikmetlerinden yalnız bir küçük çekirdek kadar kuvve-i hâfızasında bütün tarihçe-i hayatını ve ona temas eden hadsiz hâdisatı o kuvvecikte yazıp,***

onu bir kütübhane hükmüne getirip ve insanın haşirde muhakemesi için neşir olacak olan defter-i a'malinin bir küçük senedi olarak her vakit hatırlatmak sırrıyla her insanın eline vererek dimağının cebine koyan bir ezelî hikmet ve bütün masnuatta gayet hassas mizanlarla a'zâlarını yerleştiren, mikroptan gergedana, sinekten simurga kuşuna, bir çiçekli nebattan milyarlar, trilyonlarla çiçekler açan bahar çiçeğine kadar, israfsız ölçülerle bir tenasüb, bir müvazene, bir intizam ve bir cemal içinde masnuatı bir hüsn-ü san'at yapan ve her zîhayatın hukuk-u hayatını kemal-i mizanla veren; iyiliklere güzel neticeler ve fenalıklara fena neticeler verdiren ve Âdem (A.S.)zamanından beri tâgi ve zalim kavimlere vurduğu tokatlarla kendini pek kuvvetli ihsas ettiren bir adalet-i sermediye, elbette ve hiç şübhe getirmez ki: Güneş gündüzsüz olmadığı gibi; o hikmet-i ezeliye, o adalet-i sermediye âhiretsiz olmazlar ve ölümde en zalimlerin ve en mazlumların bir tarzda gitmelerindeki akibetsiz bir dehşetli haksızlığa, adaletsizliğe ve hikmetsizliğe hiçbir vechile müsaade etmezler diye "Hakîm" ve "Hakem" ve "Adl" ve "Âdil" isimleri bizim sualimize kat'î cevab veriyorlar.

Hem madem bütün zîhayat mahlukların elleri yetişmediği ve iktidarları dairesinde olmayan bütün hacatlarını, bütün fıtrî matlablarını bir nevi dua bulunan istidad-ı fıtrî ve ihtiyac-ı zarurî dilleriyle istedikleri vakitte, gayet rahîm ve işitici ve şefkatli bir dest-i gaybî tarafından verildiğinden ve ihtiyarî olan daavat-ı insaniyenin, hususan havasların ve nebilerin dualarının on adedden altı-yedisi hilaf-ı âdet makbul olmasından kat'î anlaşılıyor ki: **Her dertlinin âhını, her muhtacın duasını işiten ve dinleyen bir Semî-i Mücîb perde arkasında var, bakar ki; en küçük bir zîhayatın en küçük bir ihtiyacını görür ve en gizli bir âhını işitir, şefkat eder, fiilen**

cevab verir, memnun eder. Elbette ve her halde hiçbir şübhe ihtimali kalmaz ki: Mahlukların en ehemmiyetlisi olan nev'-i insanın en ehemmiyetli ve umumî ve umum kâinatı ve umum esma ve sıfât-ı İlahiyeyi alâkadar eden beka-i uhreviyeye ait dualarını içine alan ve nev'-i insanın güneşleri ve yıldızları ve kumandanları olan bütün peygamberleri arkasına alıp onlara duasına "âmîn, âmîn" dedirten ve ümmetinden her gün her ferd-i mütedeyyin hiç olmazsa kaç defa ona salavat getirmekle onun duasına "âmîn, âmîn" diyen ve belki bütün mahlukat o duasına iştirak ederek "Evet ya Rabbenâ! İstediğini ver, biz de onun istediğini istiyoruz." diyorlar. Bütün bu reddedilmez şerait altında beka-i uhrevî ve saadet-i ebediye için Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın -haşrin hadsiz esbab-ı mûcibesinden- yalnız tek duası Cennet'in vücuduna ve baharın icadı kadar kudretine kolay olan âhiretin icadına kâfi bir sebebdir diye "Mücîb" ve "Semi'" ve "Rahîm" isimleri bizim sualimize cevab veriyorlar.

Hem madem gündüz bedahetle güneşi gösterdiği gibi; zemin yüzünde, mevsimlerin tebeddülünde küllî ölmek ve dirilmekte, perde arkasında bir mutasarrıf gayet intizamla koca küre-i arzı bir bahçe, belki bir ağaç kolaylığında ve intizamında ve azametli baharı bir çiçek sühuletinde ve mizanlı zînetinde ve zemin sahifesinde üçyüz bin haşr u neşrin nümune ve misallerini gösteren üçyüz bin kitab hükmündeki nebatat ve hayvanat taifelerini (onda) yazar, beraber ve birbiri içinde şaşırmayarak, karışık iken karıştırmayarak, birbirine benzemekle beraber iltibassız, sehivsiz, hatasız, mükemmel, muntazam, manidar yazan bir kalem-i kudret, bu azameti içinde hadsiz bir rahmet, nihayetsiz bir hikmet ile işlediği gibi; koca kâinatı bir hanesi misillü insana müsahhar ve müzeyyen ve tefriş etmek ve o insanı halife-i zemin ederek ve dağ ve gök ve yer tahammülünden çekindikleri emanet-i kübrayı ona vermesi ve sair zîhayatlara bir derece zabitlik mertebesiyle mükerrem etmesi ve hitabat-ı Sübhaniyesine ve sohbetine

müşerref eylemesi ile fevkalâde bir makam verdiği ve bütün semavî fermanlarda ona saadet-i ebediyeyi ve beka-i uhrevîyi kat'î va'd u ahdettiği halde, elbette ve hiçbir şübhe olmaz ki: **Bahar kadar kudretine kolay gelen dâr-ı saadeti o mükerrem ve müşerref insanlar için açacak ve yapacak ve haşir ve kıyameti getirecek diye Muhyî ve Mümit ve Hayy ve Kayyum ve Kadîr ve Alîm isimleri, Hâlıkımızdan sormamıza cevab veriyorlar.**

Evet her baharda bütün ağaçları ve otların köklerini aynen ihya ve nebatî ve hayvanî üçyüz bin nevi haşrin ve neşrin nümunelerini icad eden bir kudret, Muhammed ve Musa Aleyhimessalâtü Vesselâmların herbirinin ümmetinin geçirdiği bin senelik zaman, karşı karşıya hayalen getirilip bakılsa, haşrin ve neşrin bin misalini ve bin delilini iki bin baharda [3](*) gösterdiği görülecek. Ve böyle bir kudretten haşr-i cismanîyi uzak görmek, bin derece körlük ve akılsızlıktır.

Hem madem nev'-i beşerin en meşhurları olan yüzyirmidört bin peygamberler ittifakla saadet-i ebediyeyi ve beka-yı uhrevîyi Cenab-ı Hakk'ın binler va'd u ahidlerine istinaden ilân edip, mu'cizeleriyle doğru olduklarını isbat ettikleri gibi; hadsiz ehl-i velayet, keşf ile ve zevk ile aynı hakikata imza basıyorlar. Elbette o hakikat güneş gibi zahir olur, şübhe eden divane olur.

Evet bir fende ve bir san'atta mütehassıs bir-iki zâtın o fen ve o san'ata ait hükümleri ve fikirleri, onda ihtisası olmayan bin adamın, -hattâ başka fenlerde âlim ve ehl-i ihtisas da olsalar- muhalif fikirlerini hükümden ıskat ettikleri gibi; bir mes'elede, meselâ ramazan hilâlini yevm-i şekte isbat etmek ve "Süt konservelerine benzeyen ceviz-i hindî bahçesi rûy-i zeminde var" diye dava etmekte iki isbat edici, bin inkâr edici ve nefyedicilere galebe edip davayı kazanıyorlar. Çünki isbat eden yalnız bir ceviz-i hindîyi veyahut yerini gösterse kolayca davayı kazanır. Onu nefy ve inkâr eden, bütün rûy-i zemini aramak, taramakla hiçbir

yerde bulunmadığını göstermekle davasını isbat edebildiği gibi; Cennet'i ve dâr-ı saadeti ihbar ve isbat eden yalnız bir izini, sinemada gibi keşfen bir gölgesini, bir tereşşuhunu göstermekle davayı kazandığı halde; onu nefy ve inkâr eden, bütün kâinatı ve ezelden ebede kadar zamanları görmek ve göstermekle ancak inkârını ve nefyini isbat ile davayı kazanabilir. Ve bu ehemmiyetli sırdandır ki; hususî bir yere bakmayan ve imanî hakikatlar gibi umum kâinata bakan nefyler, inkârlar (zâtında muhal olmamak şartıyla) isbat edilmez diye ehl-i tahkik ittifak edip bir düstur-u esasî kabul etmişler.

İşte bu kat'î hakikata binaen binler feylesofların muhalif fikirleri, böyle imanî mes'elelerde bir tek muhbir-i sadıka karşı hiçbir şübhe hattâ vesvese vermemek lâzım iken, yüzyirmidört bin isbat edici ehl-i ihtisas ve muhbir-i sadıkın ve hadsiz ve nihayetsiz müsbit ve mütehassıs ehl-i hakikat ve ashab-ı tahkikin ittifak ettikleri erkân-ı imaniyede; aklı gözüne inmiş, kalbsiz, maneviyattan uzaklaşmış, körleşmiş birkaç feylesofun inkârlarıyla şübheye düşmenin ne kadar ahmaklık ve divanelik olduğunu kıyas ediniz.

Hem madem gözümüzle, gündüz gibi; hem nefsimizde, hem etrafımızda bir rahmet-i âmme ve bir hikmet-i şamile ve bir inayet-i daime müşahede ediyoruz ve dehşetli bir saltanat-ı rububiyet ve dikkatli bir adalet-i âliye ve izzetli icraat-ı celaliyenin âsârını ve cilvelerini görüyoruz. Hattâ bir ağacın meyveleri ve çiçekleri sayısınca o ağaca hikmetler takan bir hikmet ve herbir insanın cihazatı ve hissiyatı ve kuvveleri adedince ihsanları, in'amları ona bağlamış bir rahmet ve Kavm-i Nuh ve Hud ve Sâlih Aleyhimüsselâm ve Kavm-i Âd ve Semud ve Firavun gibi âsi milletlere tokat vuran ve en küçük bir zîhayatın hakkını muhafaza eden izzetli ve inayetli bir adalet ve

وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهِ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْاَرْضِ اِذَا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ âyeti, azametli bir îcaz ile der:

Nasılki iki kışlada yatan ve duran muti' askerler, bir kumandanın çağırmasıyla silâh başına ve vazife başına boru sesiyle gelmeleri gibi, aynen öyle de: Bu iki kışlanın misalinde ve emre itaatında koca semavat ve küre-i arz, Sultan-ı Ezelî'nin askerlerine iki muti' kışla gibi, ne vakit Hazret-i İsrafil Aleyhisselâm'ın borusuyla o kışlalarda ölüm ile yatanlar çağırılsa, derhal cesed libaslarını giyip dışarı fırlamalarını isbat edip gösteren her baharda arz kışlası içindekiler, melek-i ra'dın borusuyla aynı vaziyeti göstermesiyle nihayetsiz azameti anlaşılan bir saltanat-ı rububiyet; elbette ve elbette ve her halde ve hiç şübhe getirmez ki, -Onuncu Söz'de isbatına binaen- o rahmet ve hikmet ve inayet ve adalet ve saltanat-ı sermediyenin gayet kat'î istedikleri dâr-ı âhiret ve daire-i haşr u neşrin açılmamasıyla; o nihayetsiz cemal-i rahmet nihayetsiz bir çirkin merhametsizliğe inkılab etmesi ve o hadsiz kemal-i hikmet, hadsiz kusurlu abesiyete ve faydasız israfata dönmesi ve o gayet şirin inayet, gayet acı ihanetlere değişmesi ve o gayet mizanlı ve hakkaniyetli adalet, gayet şiddetli zulümlere kalbolması ve o gayet derecede haşmetli ve kuvvetli saltanat-ı sermediye sukut etmesi ve haşrin gelmemesiyle bütün haşmeti kaybolması ve kemalât-ı rububiyeti acz ve kusur ile lekedar olması, hiçbir cihet-i imkânı yok; hiçbir akıl ihtimal vermez, yüz muhal içinde birden bulunur, daire-i imkân haricinde bâtıl ve mümteni'dir. ***Çünki nazenin ve nazdar beslediği ve akıl ve kalb gibi cihazatla saadet-i ebediyeye ve âhirette beka-i daimîye iştiyak hissini verdiği halde onu ebedî i'dam etmek, ne kadar gadirli bir merhametsizlik ve onun yalnız dimağına yüzer hikmetler ve faydalar taktığı halde onu dirilmemek üzere bütün cihazatını ve binler faideleri bulunan istidadatını akibetsiz bir ölümle faidesiz, neticesiz, hikmetsiz bütün bütün israf etmek ne derece hilaf-ı hikmet ve binler va'd u ahidlerini yerine getirmemek ile -hâşâ- aczini ve cehlini göstermek, ne kadar o haşmet-i saltanata ve o***

kemal-i rububiyete zıddır, her zîşuur anlar. Bunlara kıyasen, inayet ve adaleti tatbik eyle.

İşte Hâlıkımızdan sorduğumuz âhirete dair sualimize Rahman ve Hakîm ve Adl ve Kerim ve Hâkim isimleri mezkûr hakikatle cevab veriyorlar, şeksiz şübhesiz, güneş gibi âhireti isbat ediyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz: Öyle ihatalı ve azametli bir hafîziyet hükmeder ki, zîhayat herşeyin ve her hâdisenin çok suretlerini ve gördüğü fıtrî vazifesinin defterini ve esma-i İlahiyeye karşı lisan-ı hal ile tesbihatına dair sahife-i a'malini misalî levhalarda ve çekirdeklerinde ve tohumcuklarında ve levh-i mahfuzun nümunecikleri olan kuva-yı hâfızalarında ve bilhâssa insanın dimağındaki pek büyük ve pek küçük kütübhanesi olan kuvve-i hâfızasında ve sair maddî ve manevî in'ikas âyinelerinde kaydeder, yazdırır; zabtederek muhafaza altına alır. Sonra mevsimi geldikçe bütün o manevî yazıları maddî bir tarzda da gözümüze gösterip milyonlarla misaller ve deliller ve nümuneler kuvvetiyle وَ اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ âyetindeki en acib bir hakikat-ı haşriyeyi, kudretin bir çiçeği olan her bahar, kendi çiçek-i ekberinde milyarlar dil ile kâinata ilân eder. Ve başta nev'-i insan olarak bütün zîhayatlar ve bütün eşya, fenaya düşmek ve ademe sukut etmek ve hiçlikte mahvolmak ve başta nev'-i beşer olarak zîhayatlar i'dam edilmek için yaratılmamışlar. Belki bekaya terakki ile ve devama tasaffi ile ve sermedî vazifeye istidadıyla girmek için halk olunduklarını gayet kuvvetli isbat eder.

Evet her baharda müşahede ediyoruz ki: Güz mevsimi kıyametinde vefat eden hadsiz nebatat, bahar haşrinde herbir ağaç, herbir kök, herbir çekirdek, herbir tohum وَ اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ âyetini okuyup bir manasını, bir ferdini kendi diliyle, geçmiş senelerde gördüğü vazifenin misalleriyle tefsir ederek o azametli hafîziyete şehadet eder. هُوَ اْلاَوَّلُ وَاْلآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ âyetindeki dört muazzam hakikatları her şeyde gösterip hafîziyeti a'zamî derecede ve haşri bahar kolaylığında ve kat'iyyetinde bizlere ders verir.

Evet bu dört ismin cilveleri, en cüz'îden en küllîye kadar cereyan ederler. Meselâ:Nasılki bu ağacın menşei olan bir çekirdek اَلْاَوَّلُ ismine mazhariyetle o ağacın gayet mükemmel proğramını ve icadının noksansız cihazatını ve teşekkülünün bütün şeraitini câmi' bir kutucuktur ki; hafîziyetin azametini isbat eder.

وَالْاٰخِرُ ismine mazhar olan meyvesi ise, çekirdekleriyle o ağacın işlediği bütün fıtrî vazifelerinin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı sâniyesinin düsturlarını ihtiva eden bir sandukçadır ki, a'zamî derecede hafîziyete şehadet eder.

وَالظَّاهِرُ ismine mazhar olan o ağacın suret-i cismaniyesi ise, öyle tenasüblü ve san'atlı ve süslü bir hulle, bir libas ve ayrı ayrı nakışlar ve zînetler ve yaldızlı nişanlar ile tezyin edilmiş; güya yetmiş renkli bir huri elbisesidir ki, hafîziyet içinde azamet-i kudret ve kemal-i hikmet ve cemal-i rahmeti gözlere gösterir.

وَالْبَاطِنُ ismine âyine olan o ağacın içindeki makinesi ise, öyle muntazam ve mükemmel ve mu'cizatlı bir fabrika, bir tezgâh, bir kimyahane ve hiçbir dalı ve meyveyi ve yaprağı gıdasız bırakmayan mizanlı bir kazan-ı erzaktır ki; hafîziyet içinde kemal-i kudret ve adalet ve cemal-i rahmet ve hikmeti güneş gibi isbat eder.

Aynen öyle de, küre-i arz, senevî mevsimler cihetinde bir ağaçtır. İsm-i Evvel cilvesiyle güz mevsiminde hafîziyete emanet edilen bütün tohumlar ve çekirdekler, bahar çarşafını giyen zemin yüzünün milyarlar dal, budak, meyve veren ve çiçek açan ağacının teşkilâtına dair İlahî emirlerin mecmuacıkları ve kaderden gelen düsturların listeleri ve geçen yazın işlediği vazifelerin küçücük sahife-i amelleri ve defter-i hidematıdır ki, bilbedahe bir Hafîz-i Zülcelali Vel'ikram'ın hadsiz kudret, adalet, hikmet, rahmet ile iş gördüğünü gösteriyor.

Ve senevî zemin ağacının âhiri ise, ikinci güzde o ağacın gördüğü bütün vazifelerini ve esma-i İlahiyeye karşı ettiği bütün fıtrî tesbihatlarını ve gelecek bahar haşrinde neşir

olabilen bütün sahaif-i a'mallerini, zerrecik ve küçücük kutucukların içine koyup, Hafîz-i Zülcelal'in dest-i hikmetine teslim eder. هُوَ الْآخِرُ ismini hadsiz dillerle kâinat yüzünde okur.

Ve bu ağacın zahiri ise, haşrin üçyüz bin misallerini ve emarelerini gösteren üçyüz bin küllî ve çeşit çeşit çiçekler açıp hadsiz rahmaniyet ve rezzakıyet ve rahîmiyet ve kerimiyet sofralarını sererek zîhayatlara ziyafetler vermekle هُوَ الظَّاهِرُ ismini meyveleri, çiçekleri, taamları sayısınca lisanlarıyla zikredip medh ü sena eder, gündüz gibi وَ اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ hakikatını gösterir.

Bu haşmetli ağacın bâtını ise, hadsiz ve hesaba gelmez muntazam makineleri ve mizanlı fabrikaları kemal-i dikkat ve intizamla işlettiren öyle bir kazan ve tezgâhtır ki, bir dirhemden bin batman taamları pişirir, açlara yetiştirir. Ve öyle bir mizan ve dikkatle işler ki, zerre kadar tesadüfün karışmasına bir yer bırakmıyor. هُوَ الْبَاطِنُ ismini zeminin içyüzüyle yüzbin dil ile tesbih eden bazı melaike gibi yüzbin tarzlarda ilân edip isbat eder.

Hem arz, senevî hayatı haysiyetiyle bir ağaç olduğu ve o dört isim içinde hafîziyeti ve onunla haşir kapısına bir anahtar yaptığı gibi, aynen öyle de, dehrî ve dünya hayatı cihetiyle yine meyveleri âhiret pazarına gönderilen bir muntazam ağaçtır. Ve o dört isme öyle bir mazhar, bir âyine ve âhirete giden bir yol açar ki, genişliğini ihataya ve tabire aklımız kâfi gelmiyor. Yalnız bu kadar deriz: Nasılki bir saatin sâniyeleri ve dakikaları ve saatleri ve günleri sayan haftalık saatin milleri birbirine benzer, birbirini isbat eder. Sâniyelerin hareketini gören, sair çarkların hareketlerini tasdik etmeğe mecbur olur. Aynen öyle de; semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelalinin bir saat-ı ekberi olan bu dünyanın sâniyelerini sayan günler ve dakikalarını hesab eden seneler ve saatlerini gösteren asırlar ve günlerini bildiren devirler birbirine benzer, birbirini isbat eder. Ve bu gecenin sabahı ve bu kışın baharı kat'iyyetinde fâni dünyanın karanlıklı kışının bâki bir baharı ve sermedî bir sabahı

geleceğini hadsiz emarelerle haber verir diye, Hafîz ismi ile هُوَ اْلاَوَّلُ وَاْلآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ isimleri, biz Hâlıkımızdan sorduğumuz haşir mes'elesine, mezkûr hakikatla cevab veriyorlar.

Hem madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki; insan şu kâinat ağacının en son ve en cem'iyetli meyvesi ve hakikat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cihetiyle çekirdek-i aslîsi ve kâinat Kur'anının âyet-i kübrası ve ism-i a'zamı taşıyan âyet-ül kürsîsi ve kâinat sarayının en mükerrem misafiri ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa me'zun en faal memuru ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında, vâridat ve sarfiyatına ve zer' ve ekilmesine nezarete memur ve yüzer fenler ve binler san'atlarla techiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli nâzırı ve kâinat ülkesinin arz memleketinde, Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı ve cüz'î ve küllî harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı ve sema ve arz ve cibalin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübrayı omuzuna alan ve önüne iki acib yol açılan, bir yolda zîhayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtiyarı, çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i küllî ve kâinat sultanının ism-i a'zamına mazhar ve bütün esmasına en câmi' bir âyinesi ve hitabat-ı Sübhaniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hâssı ve kâinatın zîhayatları içinde en ziyade ihtiyaçlısı ve hadsiz fakrıyla ve acziyle beraber hadsiz maksadları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bîçare zîhayatı ve istidadca en zengini ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemlerle âlûde ve bekaya en ziyade müştak ve muhtaç ve en çok lâyık ve müstehak ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunu tatmin etmeyen ve ona ihsanlar eden zâtı perestiş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok hârika bir mu'cize-i kudret-i Samedaniye ve bir acube-i hilkat ve kâinatı içine alan ve ebede gitmek için

yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi şehadet eden.. böyle yirmi küllî hakikatlar ile Cenab-ı Hakk'ın Hak ismine bağlanan ve en küçük zîhayatın en cüz'î ihtiyacını gören ve niyazını işiten ve fiilen cevab veren Hafîz-i Zülcelal'in Hafîz ismiyle mütemadiyen amelleri kaydedilen ve kâinatı alâkadar edecek ef'alleri o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan ve her şeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar, elbette ve elbette ve her halde ve hiçbir şübhe getirmez ki; bu yirmi hakikatın hükmüyle, insanlar için bir haşr u neşr olacak ve Hak ismiyle evvelki hizmetlerinin mükâfatını ve kusuratının mücazatını çekecek. Ve Hafîz ismiyle cüz'î-küllî kayıd altına alınan her amelinden muhasebe ve sorguya çekilecek. Ve dâr-ı bekada saadet-i ebediye ziyafetgâhının ve şekavet-i daime hapishanesinin kapıları açılacak. Ve bu âlemde çok taifelere kumandanlık yapan ve karışan ve bazan karıştıran bir zabit, toprağa girip her amelinden sual olunmamak ve uyandırılmamak üzere yatıp saklanmayacaktır.

Yoksa sineğin sesini işitip hakk-ı hayatını vermekle fiilen cevab verdiği halde, gök gürültüsü kuvvetinde bekaya ait hadsiz hukuk-u insaniyenin, mezkûr yirmi hakikatlar lisanlarıyla edilen ve arşı ve ferşi çınlatan dualarını işitmemek ve o hadsiz hukuku zayi' etmek ve sinek kanadının intizamı şehadetiyle sinek kanadı kadar israf etmeyen bir hikmet, bütün o hakikatların bağlandıkları insanî istidadatı ve ebede uzanan emelleri ve arzuları ve o istidad ve arzuları besleyen kâinatın pek çok rabıtalarını ve hakikatlarını bütün bütün israf etmek öyle bir haksızlıktır ve imkân haricinde ve zalimane bir çirkinliktir ki; Hak ve Hafîz ve Hakîm ve Cemil ve Rahîm isimlerine şehadet eden bütün mevcudat onu reddeder. Yüz derece muhal ve bin vecihle mümteni'dir derler. İşte biz Hâlıkımızdan haşre dair sorduğumuz suale, Hak, Hafîz, Hakîm, Cemil, Rahîm isimleri cevab verip derler: "Biz, hak ve hakikat olduğumuz gibi ve hem bize şehadet eden mevcudatın tahakkuku misillü, haşir haktır ve muhakkaktır."

Hem madem… Daha yazacaktım, fakat güneş gibi malûm olmasından kısa kestim. İşte geçmiş misallerde ve mademlerdeki maddelere kıyasen, Cenab-ı Hakk'ın yüz, belki bin esmasının kâinata bakan isimlerinin herbirisi, nasılki mevcudattaki âyine ve cilveleriyle müsemmasını bedahetle isbat eder. Aynen öyle de; haşri ve dâr-ı âhireti de gösterirler ve kat'iyyetle isbat ederler.

Hem nasıl Hâlıkımızdan sorduğumuz sualimize, o Rabbimiz bütün fermanlarıyla ve nâzil ettiği bütün kitablarıyla ve müsemma olduğu ekser isimleriyle bize kudsî ve kat'î cevab veriyor. Aynen öyle de, melaikeleriyle ve onların diliyle daha başka bir tarzda dedirir:

"Sizin zaman-ı Âdem'den beri hem ruhanîlerle, hem bizimle görüşmenizin yüzer tevatür kuvvetinde hâdiseleri var ve bizim ve ruhanîlerin vücudlarına ve ubudiyetlerine delalet eden hadsiz emare ve deliller var. Ve biz âhiret salonlarında ve bazı dairelerinde gezdiğimizi, birbirimize mutabık olarak sizin kumandanlarınız ile görüştüğümüz zaman söylemişiz ve daima da söylüyoruz. Elbette bu gezdiğimiz bâki ve mükemmel salonlar ve bu salonların arkalarında tefriş ve tezyin edilmiş olan saraylar ve menziller, hiç şübhemiz yoktur ki, gayet ehemmiyetli misafirleri o yerlerde iskân etmek üzere bekliyorlar. Size kat'î beyan ediyoruz." diye sualimize cevab veriyorlar.

Hem madem Hâlıkımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstad ve şaşırmaz ve şaşırtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tayin etmiş. Ve en son elçi olarak göndermiş. Biz dahi, ilmelyakîn mertebesinden aynelyakîn ve hakkalyakîn mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere herşeyden evvel bu üstadımızdan, Hâlıkımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünki o zât, Hâlıkımız tarfından herbiri birer nişane-i tasdik olan bin mu'cizatıyla, Kur'anın bir mu'cizesi olarak Kur'anın hak ve kelâmullah olduğunu isbat ettiği gibi; Kur'an dahi, kırk nevi i'caz ile, o zâtın bir mu'cizesi olup, onun doğru ve resulullah olduğunu isbat

ederek ikisi beraber, biri âlem-i şehadet lisanı -bütün hayatında bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında- diğeri âlem-i gayb lisanı -bütün semavî fermanların ve kâinat hakikatlarının tasdikleri içinde- binler âyâtıyla iddia ve isbat ettikleri hakikat-ı haşriye, elbette güneş ve gündüz gibi bir kat'iyyettedir.

Evet haşir gibi, en acib ve en dehşetli ve tavr-ı aklın haricinde bir mes'ele, ancak ve ancak böyle hârika iki üstadın dersleriyle halledilir, anlaşılır.

Eski zaman peygamberleri ümmetlerine Kur'an gibi izahat vermediklerinin sebebi, o devirler beşerin bedeviyet ve tufuliyet devri olmasıdır. İbtidaî derslerde izah az olur.

Elhasıl: Madem Cenab-ı Hakk'ın ekser isimleri âhireti iktiza edip isterler. Elbette o isimlere delalet eden bütün hüccetler, bir cihette âhiretin tahakkukuna dahi delalet ederler. Ve madem melaikeler âhiretin ve âlem-i bekanın dairelerini gördüklerini haber veriyorlar. Elbette melaike ve ruhların ve ruhaniyatın vücud ve ubudiyetlerine şehadet eden deliller, dolayısıyla âhiretin vücuduna dahi delalet ederler. Ve madem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bütün hayatında vahdaniyetten sonra en daimî davası ve müddeası ve esası âhirettir; elbette o zâtın nübüvvetine ve sıdkına delalet eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, -bir cihette, dolayısıyla- âhiretin tahakkukuna ve geleceğine şehadet ederler. Ve madem Kur'anın dörtten birisi haşir ve âhirettir ve bin âyâtıyla onun isbatına çalışır ve onu haber verir. Elbette Kur'anın hakkaniyetine şehadet ve delalet eden bütün hüccetleri ve delilleri ve bürhanları, dolayısıyla âhiretin vücuduna ve tahakkukuna ve açılmasına dahi delalet ve şehadet ederler.

İşte bak, bu rükn-ü imanî ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu gör.

* * *

SEKİZİNCİ MES'ELENİN BİR HÜLÂSASI

Yedinci'de haşri çok makamattan soracaktık. Fakat Hâlıkımızın isimleriyle verdiği cevab o derece kuvvetli yakîn ve kanaat verdi ki; daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından orada kısa kestik. Şimdi bu mes'elede, âhiret imanının, hem âhiretin saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faideler ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın izahatı daha hiçbir beyana ihtiyaç bırakmamış, onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç-dört tanesini beyan ederiz.

Birincisi: İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu misillü dünya ile alâkadardır ve akaribiyle münasebetdar olduğu gibi, nev'-i beşer ile de ciddî ve fıtrî münasebetdardır. Ve dünyada muvakkat bekasını arzuladığı gibi bir dâr-ı ebedîde bekasını, aşk derecesinde arzuluyor. Ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeğe çalıştığı gibi dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalb ve ruh ve insaniyet mideleri için tedarik etmeğe fıtraten mecburdur, çabalıyor. Ve öyle arzuları ve matlabları var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hattâ Onuncu Söz'de işaret edildiği gibi, bir zaman -küçüklüğümde- hayalimden sordum: "**Sana bir milyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa bâki fakat âdi ve meşakkatli bir vücudu mu istersin?" dedim. Baktım,**

ikincisini arzulayıp birincisinden “ah” çekti. “Cehennem de olsa beka isterim” dedi.

İşte madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor. Elbette gayet câmi’ mahiyet-i insaniye, ebediyetle fıtraten alâkadardır. İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu halde, sermayesi bir cüz’î cüz-ü ihtiyarî ve fakr-ı mutlak bir insana, âhirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdad, bir merci’ ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bir medar-ı teselli olduğu öyle bir meyve ve faidedir ki; onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse, yine ucuzdur.

İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faidesi:

Üçüncü Mes’ele’de izah edilen ve Gençlik Rehberi’nde bir haşiye bulunan çok ehemmiyetli bir neticedir.

Evet her insanın, her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezaristana giren kendi dostları ve akrabaları gibi o i’damhaneye girmek keyfiyetidir. Bir tek dostu için, ruhunu feda eden o bîçare insanın; binler, belki milyonlar, milyarlar dostları ebedî bir müfarakat içinde i’dam olmalarını tevehhüm edip Cehennem azabından beter bir elem -o düşünmek ucundan- göründüğü vakit, âhirete iman geldi, gözünü açtırdı ve perdeyi kaldırdı. “Bak” dedi. O imanla baktı. Cennet lezzetinden haber veren bir lezzet-i ruhaniyeyi o dostları ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup mesrurane bir nuranî âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşahedesiyle aldı. Risale-i Nur’da bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hayat-ı şahsiyeye ait üçüncü bir faidesi:

İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise; yüksek seciyeleri ve cem’iyetli istidadları ve küllî ubudiyetleri ve geniş vücudî daireleri itibariyledir. Halbuki o insan, hem madum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanların ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan

hazır vaktin mikyasıyla, ölçüsüyle; hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insaniyeti gibi seciyeler alır.

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrıldıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, karısını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadakata ve ihlasa pek nâdir muvaffak olabilir; o nisbette kemalâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi belki baş aşağı, akıl cihetiyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vaziyetine düşeceği sırada, âhirete iman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan, pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vücud gösterir. Babasını, dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini, tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını Cennet'te dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuddaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri, dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve menfaatlerine âlet etmez. Ciddî sadakata ve samimî ihlasa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri, o nisbette -derecesine göre- yükselmeğe başlar. İnsaniyeti teâli eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan; bütün hayvanat üstünde, kâinatın en müntehab ve bahtiyar bir misafiri ve Sahib-i Kâinat'ın en mahbub ve makbul bir abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

Dördüncü bir faidesi ki, insanın hayat-ı içtimaiyesine bakıyor:

Risale-i Nur'dan Dokuzuncu Şua'da beyan edilen o neticenin bir hülâsası şudur:

Nev'-i insanın dörtten birini teşkil eden çocuklar, âhiret imanıyla insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidadlarını taşıyabilirler. Yoksa elîm endişeler içinde, kendini uyutturmak ve unutturmak için çocukça oyuncaklarıyla, haylaz bir hayatla yaşayacak. Çünki her vakit etrafında

onun gibi çocukların ölmesiyle onun nazik dimağında ve ileride uzun arzuları taşıyan zaîf kalbinde ve mukavemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki; hayatı ve aklı o bîçareye âlet-i azab ve işkence edeceği zamanda, âhiret imanının dersiyle, görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde, bir sevinç ve genişlik hissederek der: "**Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennet'in bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer. Ve vâlidem öldü, fakat rahmet-i İlahiyeye gitti, yine beni Cennet'te kucağına alıp sevecek ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim."** diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar; yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı teselliyi, ancak ve ancak âhiret imanında bulabilirler. Yoksa o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar, öyle bir vaveylâ-yı ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusane bir zindan ve hayat işkenceli bir azab olurdu. Fakat âhiret imanı onlara der: "***Merak etmeyiniz, Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayi' ettiğiniz evlâd ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mükâfatlarını göreceksiniz." diye, iman-ı âhiret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki; her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.***

Nev'-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatları galeyanda, hissiyata mağlub, cür'etkâr, akıllarını her vakit başına almayan o gençler, âhiret imanını kaybetseler ve Cehennem azabını tahattur etmezlerse; hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zaîf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı bir dakika lezzeti için bir mes'ud hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört-beş sene azab çeker, canavar bir

hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı âhiret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. “**Gerçi hükûmet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim, fakat Cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelal’in melaikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zaîf olacağım.**” diye birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mananın dahi Risale-i Nur’da bürhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem nev’-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı, hastalar ve mazlumlar ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar; eğer iman-ı âhiret onların imdadına yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zalimin mağrurane ihaneti ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elîm me’yusiyeti ve bir-iki dakika veya bir-iki saat keyif yüzünden beş-on sene böyle bir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir işkenceli azaba çevirir. Eğer âhirete iman imdadlarına yetişse, birden onlar nefes alırlar; sıkıntıları, me’yusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri derece-i imanına göre kısmen ve bazan tamamen zâil olur.

Hattâ diyebilirim ki: Benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebebsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer iman-ı âhiret yardım etmese idi, bir gün dayanmak ölüm kadar tesir edip bizi hayattan istifa etmeğe sevkedecekti. Fakat hadsiz şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemlerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymetdar kitablarımın ziya’ları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihaneti ve tahakkümü kaldıramadığım halde, sizi kasemle temin ederim ki: **İman-ı bil’âhiret**

nuru ve kuvveti bana öyle bir sabır ve tahammül ve teselli ve metanet, belki mücahidane, kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki; ben bu risalenin başında dediğim gibi, kendimi Medrese-i Yusufiye ünvanına lâyık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Arasıra gelen hastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mükemmel ve rahat-ı kalb ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise.. bu makam münasebetiyle saded harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir cenneti dahi kendi hanesidir. Eğer iman-ı âhiret o hanenin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, herbiri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm endişeler ve azablar çeker. O cenneti, cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahetlerle aklını tenvim edip uyutur. (Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor. Başını kuma sokar, tâ görünmesin.) Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece, muvakkat, ibtal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünki meselâ: Vâlide ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belalardan kurtaramayan evlâdlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ud zannedilen aile hayatı çok cihetlerle saadetini kaybeder ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi, hakikî sadakatı ve samimî ihlası ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nisbette küçülür, belki sukut eder. Eğer âhirete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı âhirette saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadakat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakikî insaniyet saadeti o

hanede başlar inkişafa. Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem herbir şehir kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı âhiret o büyük aile efradında hükmetmezse; güzel ahlâkın esasları olan ihlas, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-yı İlahî, sevab-ı uhrevî yerine garaz, menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi haller meydan alır. Zahirî asayiş ve insaniyet altında, anarşistlik ve vahşet manaları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kavîler zulme, ihtiyarlar ağlamağa başlarlar.

Buna kıyasen, memleket dahi bir hanedir ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidir. Eğer iman-ı âhiret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muavenet ve hilesiz hizmet ve muaşeret ve riyasız ihsan ve fazilet ve enaniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar***. Çocuklara der: "Cennet var, haylazlığı bırak." Kur'an dersiyle temkin verir. Gençlere der: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak." Aklı başlarına getirir. Zalime der: "Şiddetli azab var, tokat yiyeceksin." Adalete başını eğdirir. İhtiyarlara der: "Senin elinden çıkmış bütün saadetlerinden çok yüksek ve daimî bir uhrevî saadet ve taze, bâki bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmağa çalış." Ağlamasını gülmeye çevirir***. Bunlara kıyasen cüz'î ve küllî herbir taifede hüsn-ü tesirini gösterir, ışıklandırır. Nev'-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaiyyun ve ahlâkiyyunların kulakları çınlasın! İşte iman-ı âhiretin binler faidelerinden işaret ettiğimiz beş-altı nümunelerine sairleri kıyas edilse kat'î anlaşılır ki; **iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.**

Risale-i Nur'da Yirmisekizinci Söz'de ve başka risalelerinde, haşrin cismaniyeti cihetinde gelen zaîf şübhelere kuvvetli cevablarına iktifaen burada yalnız bir kısa işaretle deriz ki: Esma-i İlahiyenin en cem'iyetli âyinesi cismaniyettedir. Ve hilkat-i kâinattaki makasıd-ı İlahiyenin

en zengini ve faal merkezi cismaniyettedir. Ve ihsanat-ı Rabbaniyenin en çok çeşitleri ve rengârenkleri cismaniyettedir. Ve beşerin ihtiyacat dilleriyle Hâlık'ına karşı dualarının ve teşekküratının en kesretli tohumları yine cismaniyettedir. Maneviyat ve ruhaniyat âlemlerinin en mütenevvi çekirdekleri yine cismaniyettedir.

Bunlara kıyasen, yüzer küllî hakikatlar cismaniyette temerküz ettiğinden, Hâlık-ı Hakîm zemin yüzünde cismaniyeti çoğaltmak ve mezkûr hakikatlere mazhar eylemek için öyle sür'atli ve dehşetli bir faaliyetle kafile kafile arkasına mevcudata vücud giydirir, o meşhere gönderir. Sonra onları terhis eder, başkalarını gönderir. Mütemadiyen kâinat fabrikasını işlettirir. Cismanî mahsulâtı dokuyup, zemini âhirete ve Cennet'e bir fidanlık bahçesi hükmüne getirir. Hattâ insanın cismanî midesini memnun etmek için, o midenin hal diliyle bekasına dair duasını kemal-i ehemmiyetle dinleyip kabul ederek fiilen cevab vermek için, hadsiz ve hesabsız ve yüzbinler tarzlarda ve binler çeşit çeşit lezzetlerde gayet san'atlı taamları ve gayet kıymetli nimetleri cismaniyete ihzar etmek, bedahetle ve şeksiz gösterir ki; **dâr-ı âhirette Cennet'in en çok ve en mütenevvi' lezzetleri cismanîdir. Ve saadet-i ebediyenin en ehemmiyetli ve herkesin istediği ve ünsiyet ettiği nimetleri cismanîdir.**

Acaba hiçbir cihet-i ihtimali ve imkânı var mı ki; bu âdi midenin hal diliyle beka duasını kabul edip nihayetsiz mu'cizatlı maddî taamlar ile onu minnetdar ederek, her vakit tesadüfsüz, kasdî olarak fiilen cevab veren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Kerim, kâinatın en ehemmiyetli neticesi ve arzın halifesi ve o Hâlık'ın güzidesi ve perestişkârı olan nev'-i insanın insaniyet mide-i kübrası ile küllî ve yüksek ve daima arzu ettiği ve ünsiyet ettiği ve fıtraten istediği cismanî lezzetleri, dâr-ı bekada verilmesine dair hadsiz umumî duaları kabul olmasın ve haşr-i cismanî ile fiilen cevab verilmesin; onu ebedî minnetdar etmesin. Âdeta sineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin. Ve âdi bir

neferin kemal-i ehemmiyetle techizatına baksın; orduya hiç bakmasın, ehemmiyet vermesin. Bu yüz derece muhal ve bâtıldır.

Evet وَ فِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ اْلاَنْفُسُ وَ تَلَذُّ اْلاَعْيُنُ âyetinin sarahat-ı kat'iyyesiyle: İnsan, en ziyade ünsiyet ettiği ve dünyada nümunesini tatmış olduğu cismanî lezzetleri Cennet'e lâyık bir tarzda görecek, tadacak. **Ve lisan, göz ve kulak gibi a'zâların ettikleri hâlis şükürler ve hususî ibadetlerin mükâfatları, o uzuvlara mahsus cismanî lezzetler ile verilecektir.** Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan o derece cismanî lezzetleri sarih bir surette beyan eder ki, başka teviller ile mana-yı zahirîyi kabul etmemek, imkân haricindedir.

İşte iman-ı âhiretin meyveleri ve neticeleri gösteriyorlar ki; nasılki a'zâ-yı insanîden midenin hakikatı ve ihtiyacatı, taamların vücuduna kat'î delalet eder; öyle de: İnsanın hakikatı ve kemalâtı ve fıtrî ihtiyacatı ve ebedî arzuları ve iman-ı âhiretin mezkûr netice ve faidelerini isteyen hakikatları ve istidadları daha kat'î olarak âhirete ve Cennet'e ve cismanî bâki lezzetlere delalet ve tahakkuklarına şehadet ettiği gibi, bu kâinatın hakikat-ı kemalâtı ve manidar tekvinî âyâtı ve insaniyetin mezkûr hakikatlar ile alâkadar bütün hakikatları, dâr-ı âhiretin vücuduna ve tahakkukuna ve haşrin gelmesine ve Cennet ve Cehennem'in açılmasına delalet ve şehadet ettiklerini, Risale-i Nur eczaları ve bilhâssa Onuncu ve Yirmisekizinci (İki Makamı), Yirmidokuzuncu Sözler ve Dokuzuncu Şua ve Münacat Risaleleri hüccetlerle, parlak ve şübhe bırakmaz bir tarzda isbat etmişler. Onlara havale ederek bu uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

Cehennem'e dair beyanat-ı Kur'aniye o kadar vâzıh ve zahirdir ki başka izahata ihtiyaç bırakmamış. Yalnız bir-iki zaîf şübheyi izale edecek iki-üç nükteyi, -tafsilini Risale-i Nur'a havale edip, gayet kısa bir hülâsasını- beyan edeceğiz.

Birinci Nükte: Cehennem fikri, geçmiş iman meyvelerinin lezzetlerini korkusuyla kaçırmıyor. Çünki hadsiz rahmet-i Rabbaniye o korkan adama der: Bana gel, tövbe kapısıyla gir. Tâ Cehennem'in vücudu değil korkutmak, belki sana Cennet'in lezzetlerini tam bildirsin ve senin ve hukuklarına tecavüz edilen hadsiz mahlukatın intikamlarını alsın, sizi keyiflendirsin. Eğer sen dalalette boğulup çıkamıyorsan yine Cehennem'in vücudu, bin derece i'dam-ı ebedîden hayırlıdır ve kâfirlere de bir nevi merhamettir. Çünki insan hattâ yavrulu hayvanat dahi, akrabasının ve evlâdının ve ahbabının lezzetleriyle ve saadetleriyle lezzetlenir, bir cihette mes'ud olur. Şu halde sen ey mülhid, dalaletin itibariyle ya i'dam-ı ebedî ile ademe düşeceksin veya Cehennem'e gireceksin! Şerr-i mahz olan adem ise, senin bütün sevdiklerin ve saadetleriyle memnun ve bir derece mes'ud olduğun umum akraba ve asl u neslin seninle beraber i'dam olmasından, binler derece Cehennem'den ziyade senin ruhunu ve kalbini ve mahiyet-i insaniyeni yandırır. Çünki Cehennem olmazsa, Cennet de olmaz. Herşey senin küfrün ile ademe düşer. Eğer sen Cehennem'e girsen, vücud dairesinde kalsan, senin sevdiklerin ve akrabaların ya Cennet'te mes'ud veya vücud dairelerinde bir cihette merhametlere mazhar olurlar. Demek herhalde Cehennem'in vücuduna tarafdar olmak sana lâzımdır. Cehennem aleyhinde bulunmak, ademe tarafdar olmaktır ki, hadsiz dostlarının saadetlerinin hiç olmasına tarafdarlıktır. Evet Cehennem ise, hayr-ı mahz olan daire-i vücudun Hâkim-i Zülcelalinin hakîmane ve âdilane bir hapishane vazifesini gören dehşetli ve celalli bir mevcud ülkesidir. Hapishane vazifesini de görmekle beraber, başka pek çok vazifeleri var. Ve pek çok hikmetleri ve âlem-i bekaya ait hizmetleri var. Ve zebani gibi pek çok zîhayatın celaldarane meskenleridir.

İkinci Nükte: Cehennem'in vücudu ve şiddetli azabı, hadsiz rahmete ve hakikî adalete ve israfsız, mizanlı hikmete zıddiyeti yoktur. Belki rahmet ve adalet ve hikmet,

onun vücudunu isterler. Çünki nasıl bin masumların hukukunu çiğneyen bir zalimi cezalandırmak ve yüz mazlum hayvanları parçalayan bir canavarı öldürmek, adalet içinde mazlumlara bin rahmettir. Ve o zalimi afvetmek ve canavarı serbest bırakmak, bir tek yolsuz merhamete mukabil yüzer bîçarelere yüzer merhametsizliktir. Aynen öyle de; Cehennem hapsine girenlerden olan kâfir-i mutlak, küfrüyle hem esma-i İlahiyenin hukukuna inkâr ile tecavüz, hem o esmaya şehadet eden mevcudatın şehadetlerini tekzib ile hukuklarına tecavüz ve mahlukatın o esmaya karşı tesbihkârane yüksek vazifelerini inkâr etmekle hukuklarına tecavüz ve kâinatın gaye-i hilkati ve bir sebeb-i vücudu ve bekası olan tezahür-ü rububiyet-i İlahiyeye karşı ubudiyetlerle mukabelelerini ve âyinedarlıklarını tekzib ile hukukuna bir nevi tecavüz ettiği haysiyetiyle öyle azîm bir cinayet, bir zulümdür ki afva kabiliyeti kalmaz. اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ âyetinin tehdidine müstehak olur. Onu Cehennem’e atmamak, bir yersiz merhamete mukabil, hukuklarına taarruz edilen hadsiz davacılara hadsiz merhametsizlikler olur. İşte o davacılar Cehennem’in vücudunu istedikleri gibi, izzet-i celal ve azamet-i kemal dahi kat’î isterler.

Evet nasıl bir serseri âsi ve raiyete tecavüz eden bir adam, oranın izzetli hâkimine dese: “Beni hapse atamazsın ve yapamazsın.” diye izzetine dokunsa, elbette o şehirde hapis olmasa da o edebsiz için bir hapis yapacak, onu içine atacak. Aynen öyle de; kâfir-i mutlak, küfrüyle izzet-i celaline şiddetle dokunuyor. Ve azamet-i kudretine inkâr ile dokunduruyor. Ve kemal-i rububiyetine tecavüzüyle ilişiyor. Elbette Cehennem’in pek çok vazifeler için pek çok esbab-ı mûcibesi ve vücudunun hikmetleri olmasa da, öyle kâfirler için bir Cehennem’i halketmek ve onları içine atmak, o izzet ve celalin şe’nidir.

Hem mahiyet-i küfür dahi Cehennem’i bildirir. Evet nasılki imanın mahiyeti eğer tecessüm etse, lezzetleriyle bir

cennet-i hususiye şekline girebilir ve Cennet'ten bu noktadan gizli haber verir. Aynen öyle de: Risale-i Nur'da delilleriyle isbat ve baştaki mes'elelerde dahi işaret edilmiş ki; küfrün ve bilhâssa küfr-ü mutlakın ve nifakın ve irtidadın öyle karanlıklı ve dehşetli elemleri ve manevî azabları var.. eğer tecessüm etse, o mürted adama bir hususî cehennem olur. Ve büyük Cehennem'den bu cihette gizli haber verir. Ve bu fidanlık dünya mezraasındaki hakikatcikler âhirette sünbüller vermesi noktasından, bu zehirli çekirdek, o zakkum ağacına işaret eder. "**Ben onun bir mâyesiyim." der. "Ve beni kalbinde taşıyan bedbaht için o zakkum ağacının bir hususî nümunesi, benim meyvem olur.**"

Madem küfür hadsiz hukuka bir tecavüzdür, elbette hadsiz bir cinayettir. Öyle ise hadsiz bir azaba müstehak eder. Madem bir dakika katl, onbeş sene cezada (sekiz milyona yakın dakikada) hapis azabını çekmesini adalet-i beşeriye kabul edip maslahata ve hukuk-u âmmeye muvafık görür. Elbette bir küfür bin katl kadar olması cihetiyle, bir dakika küfr-ü mutlak, sekiz milyara yakın dakikalarda azab çekmesi, o kanun-u adalete muvafık geliyor. Bir sene ömrünü o küfürde geçiren, iki trilyon sekizyüzseksen milyara yakın dakikada azaba müstehak ve خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا sırrına mazhar olur. Her ne ise…

Kur'an-ı Hakîm'in Cennet ve Cehennem hakkındaki mu'cizane izahatı ve Kur'an'ın tefsiri ve ondan gelen Risale-i Nur'un Cennet ve Cehennem'in vücudlarına dair hüccetleri, daha başka beyana ihtiyaç bırakmamışlar.

وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ❊ اِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ❊

gibi pek çok âyetlerin ve başta Resul-i Ekrem (A.S.M.) ve umum peygamberler ve ehl-i hakikatın, her vakit dualarında, en ziyade اَجِرْنَا مِنَ النَّارِ ❊ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ❊ خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ ve vahy ve şuhuda binaen onlarca kat'iyyet kesbeden Cehennem'den **bizi hıfzeyle** demeleri gösteriyor ki; nev'-i

beşerin en büyük mes'elesi Cehennem'den kurtulmaktır. Ve kâinatın pekçok ehemmiyetli ve muazzam ve dehşetli bir hakikatı Cehennem'dir ki; bir kısım o ehl-i şuhud ve keşif ve tahkik onu müşahede eder. Ve bir kısmı tereşşuhatını ve gölgelerini görür, dehşetinden feryad ederler. "**Bizi ondan kurtar**" derler.

Evet bu kâinatta hayır-şer, lezzet-elem, ziya-zulmet, hararet-bürudet, güzellik-çirkinlik, hidayet-dalalet birbirine karşı gelmesi ve içine girmesi, pek büyük bir hikmet içindir. Çünki şer olmazsa, hayır bilinmez. Elem olmazsa, lezzet anlaşılmaz. Zulmetsiz ziya, ehemmiyeti olmaz. Soğukla, hararetin dereceleri tahakkuk eder. Çirkinlik ile, hüsnün tek bir hakikatı, bin hakikat ve binler çeşit hüsün mertebeleri vücud bulur. Cehennem'siz Cennet'in pek çok lezzetleri gizli kalır. Bunlara kıyasen, herşey bir cihette zıddıyla bilinebilir. Ve bir tek hakikatı, sünbül verip çok hakikatlar olur. **Madem bu karışık mevcudat dâr-ı fâniden dâr-ı bekaya akıp gidiyor; elbette nasılki hayır, lezzet, ışık, güzellik, iman gibi şeyler Cennet'e akar. Öyle de şer, elem, karanlık, çirkinlik, küfür gibi zararlı maddeler Cehennem'e yağar. Ve bu mütemadiyen çalkanan kâinatın selleri o iki havuza girer, durur**. Kerametli Yirmidokuzuncu Söz'ün âhirindeki remizli nüktelerine havale ederek kısa kesiyoruz.

Ey bu Medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Bu dehşetli haps-i ebedîden kurtulmanın kolayı, çaresi; bu dünyevî hapsimizden istifade ederek elimiz mecburiyetle yetişmeyen çok günahlardan kurtulduğumuzla beraber, eski günahlardan tövbe edip farzlarımızı eda ederek herbir saat bu hapisteki ömrümüzü bir gün ibadet hükmüne getirmekle o ebedî hapisten necatımız ve o nurani Cennet'e girmemiz için en iyi bir fırsattır. Bu fırsatı kaçırırsak, dünyamız ağladığı gibi âhiretimiz dahi ağlayacak. خَسِرَ الدُّنْيَا وَ اْلآخِرَةَ tokadını yiyeceğiz.

Bu makam yazıldığı zaman Kurban Bayramı geldi. "**Allahü Ekber" "Allahü Ekber" "Allahü Ekber"ler** ile

nev'-i beşerin beşten birisine, üçyüz milyon insanlara birden "**Allahü Ekber**" dedirmesi; koca küre-i arz, büyüklüğü nisbetinde o "Allahü Ekber" kelime-i kudsiyesini semavattaki seyyarat arkadaşlarına işittiriyor gibi, yirmibinden ziyade hacıların Arafat'ta ve îd'de beraber birden "**Allahü Ekber**" demeleri, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın binüçyüz sene evvel âl ve sahabeleriyle söylediği ve emrettiği "Allahü Ekber" kelâmının bir nevi aks-i sadâsı olarak rububiyet-i İlahiyenin "**Rabb-ül Ardı ve Rabb-ül Âlemîn**" azamet-i ünvanıyla küllî tecellisine karşı geniş ve küllî bir ubudiyetle bir mukabeledir, diye tahayyül ve hiss ve kanaat ettim.

Sonra, acaba bu kelâm-ı kudsînin bizim mes'elemizle dahi münasebeti var mı diye tahattur ettim. Birden hatıra geldi ki, başta bu kelâm olarak sair bâkiyat-ı sâlihat ünvanını taşıyan **"Sübhanallah" ve "Elhamdülillah" ve "Lâ ilahe illallah**" gibi şeairden çok kelâmlar cüz'î ve küllî mes'elemizi ihtar ve tahakkukuna işaret ederler.

Meselâ "**Allahü Ekber**"in bir vech-i manası: **Cenab-ı Hakk'ın kudreti ve ilmi herşeyin fevkinde büyüktür, hiçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-u kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz. Ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek haşri getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyüktür**. Her acib ve tavr-ı aklın haricindeki herşeyden daha büyüktür ki, مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ âyetinin sarahat-ı kat'îsiyle beşerin haşri ve neşri, bir tek nefsin icadı kadar o kudrete kolay gelir. Bu mana itibariyledir ki, darb-ı mesel hükmünde büyük musibetlere ve büyük maksadlara karşı, herkes "Allah büyüktür, Allah büyüktür" der.. kendine teselli ve kuvvet ve nokta-i istinad yapar.

Evet nasılki Dokuzuncu Söz'de, bu kelime iki arkadaşıyla bütün ibadatın fihristesi olan namazın çekirdekleri ve hülâsaları ve içinde ve tesbihatında tekrar ile namazın manasını takviye için **"Sübhanallah" "Elhamdülillah"**

“Allahü Ekber” üç muazzam hakikatlara ve insanın kâinatta gördüğü medar-ı hayret, medar-ı şükran ve medar-ı azamet ve kibriya, acib ve güzel ve büyük, pekçok fevkalâde şeylerden aldığı hayret ve lezzet ve heybetten neş’et eden suallerine pek kuvvetli cevab verdiği gibi, Onaltıncı Söz’ün âhirinde izah edilen şu: Nasıl bir nefer, bayramda bir müşir ile beraber huzur-u padişaha girer; sair vakitte, zabitinin makamıyla onu tanır. Aynen öyle de; her adam haccda bir derece veliler gibi Cenab-ı Hakk’ı “**Rabb-ül Ardı ve Rabb-ül Âlemîn”** ünvanı ile tanımağa başlar. Ve o kibriya mertebeleri kalbine açıldıkça, ruhunu istila eden mükerrer ve hararetli hayret suallerine yine “**Allahü Ekber**” tekrarıyla umumuna cevab verdiği misillü; Onüçüncü Lem’a’nın âhirinde izahı bulunan ki, şeytanların en ehemmiyetli desiselerini köküyle kesip cevab-ı kat’î veren yine “**Allahü Ekber**” olduğu gibi; bizim âhiret hakkındaki sualimize de kısa fakat kuvvetli cevab verdiği misillü, “**Elhamdülillah”** cümlesi dahi haşri ihtar edip ister. Bize der: “Manam âhiretsiz olmaz. Çünki, ezelden ebede kadar her kimden ve her kime karşı bütün hamd ve şükür Ona mahsustur, ifade ettiğimden, bütün nimetlerin başı ve nimetleri hakikî nimet yapan ve bütün zîşuuru ademin hadsiz musibetlerinden kurtaran, yalnız saadet-i ebediye olabilir. Ve benim o küllî manama mukabele eder.”

Evet her mü’min namazlardan sonra, her gün hiç olmazsa yüzelliden ziyade **“Elhamdülillah” “Elhamdülillah”** şer’an demesi ve manası da **ezelden ebede kadar bir hadsiz geniş hamd ü şükrü ifade etmesi, ancak ve ancak saadet-i ebediyenin ve Cennet’in peşin bir fiatı ve muaccel bir bahasıdır. Ve dünyanın kısa ve fâni elemlerle âlûde olan nimetlerine münhasır olmaz ve mahsus değil ve onlara da ebedî nimetlere vesile olmaları cihetiyle bakar, şükreder**. **“Sübhanallah”** kelime-i kudsiyesi ise, Cenab-ı Hakk’ı şerikten, kusurdan, noksaniyetten, zulümden, aczden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve

aldatmaktan ve kemal ve cemal ve celaline muhalif olan bütün kusurattan takdis ve tenzih etmek manasıyla, saadet-i ebediyeyi ve celal ve cemal ve kemal-i saltanatının haşmetine medar olan dâr-ı âhireti ve ondaki Cennet'i ihtar edip delalet ve işaret eder. Yoksa sâbıkan isbat edildiği gibi, saadet-i ebediye olmazsa hem saltanatı, hem kemali, hem celal, hem cemal, hem rahmeti, kusur ve noksan lekeleriyle lekedar olurlar.

İşte bu üç kudsî kelimeler gibi, "**Lâ ilahe illallah**" ve "**Bismillah**" ve sair kelimat-ı mübareke, herbiri erkân-ı imaniyenin birer çekirdeği ve bu zamanda keşfedilen et hülâsası ve şeker hülâsası gibi, hem erkân-ı imaniyenin hem Kur'an hakikatlarının hülâsaları ve bu üçü namazın çekirdekleri oldukları gibi, Kur'anın dahi çekirdekleri ve parlak bir kısım surelerin başlarında pırlanta gibi görünmeleri ve çok sünuhatı tesbihatta başlayan Risale-i Nur'un dahi hakikî madenleri ve esasları ve hakikatlarının çekirdekleridirler. Ve velayet-i Ahmediye ve ubudiyet-i Muhammediye (Aleyhissalâtü Vesselâm) cihetinde, öyle bir daire-i zikirde, namazdan sonraki tesbihatta bir tarîkat-ı Muhammediyenin (A.S.M.) virdidirler ki, her namaz vaktinde yüz milyondan ziyade mü'minler beraber, o halka-i kübra-yı zikirde, ellerinde tesbihler, "**Sübhanallah**" otuzüç, "**Elhamdülillah**" otuzüç, "**Allahü Ekber**" otuzüç defa tekrar ederler.

İşte böyle gayet muhteşem bir halka-i zikirde, sâbıkan beyan ettiğimiz gibi hem Kur'an'ın, hem imanın, hem namazın hülâsaları ve çekirdekleri olan o üç kelime-i mübarekeyi namazdan sonra otuzüçer defa okumak ne kadar kıymetdar ve sevablı olduğunu elbette anladınız.

Bu risalenin başında Birinci Mes'elesi namaza dair güzel bir ders olduğu gibi; hiç düşünmediğim halde, âdeta ihtiyarsız olarak, onun âhiri de namaz tesbihatına dair ehemmiyetli bir ders oldu.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى اِنْعَامِهِ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

DOKUZUNCU MES’ELE

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ
وَرُسُلِهِ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ

ilâ âhir-il âye…

Bu âyet-i ecma ve a’lâ ve ekber’in bir küllî ve uzun nüktesini beyan etmeğe, bir dehşetli manevî sual ve bir azametli ve İlahî bir nimetin inkişafından neş’et eden bir hal sebebiyet verdiler. Şöyle ki: Manen ruha geldi; neden bir cüz’î hakikat-ı imaniyeyi inkâr eden kâfir olur ve kabul etmeyen müslüman olmaz? Halbuki Allah ve âhirete iman bir güneş gibi o karanlığı izale etmek lâzım geliyor. Hem neden bir rükün ve hakikat-ı imaniyeyi inkâr eden mürted olur, küfr-ü mutlaka düşer ve kabul etmeyen İslâmiyetten çıkar? Halbuki sair erkân-ı imaniyeye imanı varsa, onu küfr-ü mutlaktan kurtarmak lâzım geliyor?

Elcevab: İman altı rüknünden çıkan öyle bir vahdanî hakikattır ki, tefrik kabul etmez. Ve öyle bir küllîdir ki, tecezzi kaldırmaz. Ve öyle bir külldür ki kabil-i inkısam olmazlar. Çünki herbir rükn-ü imanî, kendini isbat eden hüccetleriyle sair erkân-ı imaniyeyi isbat eder. Herbiri herbirisine gayet kuvvetli bir hüccet-i a’zam olur. Öyle ise bütün erkânı, bütün delilleriyle sarsmayan bir fikr-i bâtıl, hakikat nazarında bir tek rüknü, belki bir hakikatı ibtal edip inkâr edemez. Belki adem-i kabul perdesi altında gözünü kapamakla, bir küfr-ü inadî yapabilir. Gitgide küfr-ü mutlaka düşer, insaniyeti mahvolur. Hem maddî, hem manevî Cehennem’e gider. İşte biz bu makamda, gayet muhtasar işaretlerle ve Meyve Risalesi’nde haşrin isbatında, sair

erkân-ı imaniye haşri de isbat ettiklerini kısacık hülâsalarla beyanı gibi, bu makamda dahi mücmel fezleke ve muhtasar hülâsalarla -Cenab-ı Hakk'ın inayetiyle- bu nükte-i a'zam **altı noktada** beyan edilecek.

BİRİNCİ NOKTA: İman-ı Billah, kendi hüccetleriyle hem sair rükünlerini, hem iman-ı bil'âhireti isbat eder ki; Meyve Risalesi'nin Yedinci Mes'elesinde güzelce göstermiş. Evet bu hadsiz kâinatı bir saray, bir şehir, bir memleket gibi bütün levazımı ile idare eden ve mizan ve intizam dairesinde çeviren ve hikmetlerle değiştiren ve zerratı ve seyyaratı ve sinekleri ve yıldızları birer muntazam ordu gibi beraber techiz ve idare eden ve emir ve iradesi dairesinde mütemadiyen bir ulvî manevra içinde talim ve tavzifatla faaliyete ve seyr ü cevelana ve ubudiyetkârane bir resm-i küşada ve seyahata getiren ezelî ve bâki bir saltanat-ı rububiyet ve ebedî ve daimî bir hâkimiyet-i uluhiyet, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ve hiçbir ihtimal var mı ki, o ebedî ve sermedî ve bâki ve daimî saltanatın bâki bir makarrı ve daimî bir medarı ve sermedî bir mazharı olan dâr-ı âhiret olmasın? Bin defa hâşâ!

Demek Cenab-ı Hakk'ın saltanat-ı rububiyeti ve -Yedinci Mes'ele'de beyan edildiği gibi- ekser isimleri ve vücub-u vücudunun hüccetleri, âhirete şehadet ederler ve isterler. Ve bu kutb-u imanî ne kadar kuvvetli bir nokta-i istinadı var.. gör, bil, görür gibi inan.

Hem nasıl iman-ı billah âhiretsiz olmaz, öyle de, Onuncu Söz'de kısa işaretlerle beyan edildiği gibi, hiçbir cihette mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki; uluhiyet ve mabudiyetin tezahürü için bu kâinatı öyle bir mücessem kitab-ı Samedanî ki, her sahifesi bir kitab kadar ve her satırı bir sahife kadar manaları ifade eder ve öyle cismanî bir Kur'an-ı Sübhanî ki, herbir âyet-i tekviniyesi ve herbir kelimesi, hattâ herbir noktası, herbir harfi birer mu'cize hükmündedir. Ve öyle muhteşem ve içi hadsiz âyâtla ve manidar nakışlarla tezyin edilmiş bir mescid-i Rahmanîdir ki; herbir köşesinde bir taife, bir nev' ibadet-i fıtriye ile

iştigal eder bir şekilde halkeden bir Allah, bir Mabud-u Bilhak, o kitab-ı kebirin manalarını ders verecek üstadları ve o Kur'an-ı Samedanî'nin âyetlerini tefsir edecek müfessirleri elçi olarak göndermesin.. ve o mescid-i ekberde hadsiz tarzlarda ibadet edenlere imamları tayin etmesin.. ve o üstadlara ve müfessirlere ve imamlara fermanları vermesin? Hâşâ, yüzbin hâşâ!

Hem cemal-i rahmetini ve hüsn-ü şefkatini ve kemal-i rububiyetini zîşuurlara göstermek ve onları şükre ve hamde sevketmek için bu kâinatı öyle bir ziyafetgâh ve bir teşhirgâh ve öyle bir seyrangâh ki; hadsiz çeşit çeşit, leziz nimetler ve gayet antika, hadsiz hârika san'atlar içinde dizilmiş bir tarzda halkeden bir Sâni'-i Rahîm ve Kerim hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki; o ziyafetgâhtaki zîşuur mahluklar ile konuşmasın ve onlara o nimetlere mukabil elçileri vasıtasıyla vazife-i teşekküriyeyi ve tezahür-ü rahmetine ve sevdirmesine karşı vazife-i ubudiyeti bildirmesin. Hâşâ, binler hâşâ!

Hem hiç mümkün müdür bir sâni' san'atını sever, beğendirmek ister; hattâ ağızların bin çeşit zevklerini nazara alması delaletiyle, takdir ve tahsinlerle karşılanmak arzu eder ve herbir san'atıyla kendini hem tanıttırmak, hem sevdirmek, hem bir çeşit manevî cemalini göstermek ister bir tarzda bu kâinatı antika san'atlarla süslendirdiği halde, kâinattaki zîhayatın kumandanları olan insanlara onların büyüklerinden bir kısmı ile konuşup elçi olarak göndermesin? Güzel san'atları takdirsiz ve fevkalâde hüsn-ü esması tahsinsiz ve tanıttırması ve sevdirmesi mukabelesiz kalsın. Hâşâ, yüzbin hâşâ!

Hem bütün zîhayatın ihtiyacat-ı fıtriyeleri için dualarına ve hal dili ile edilen bütün ilticalara ve arzulara, vakti vaktine, kasd ve ihtiyar ve iradeyi gösterir bir tarzda hadsiz in'amlarıyla ve nihayetsiz ihsanatıyla fiilen ve halen sarih bir surette konuşan bir Mütekellim-i Alîm; hiç mümkün müdür, hiç akıl kabul eder mi, en cüz'î bir zîhayat ile fiilen ve halen konuşsun ve tam derdine derman yetiştiren ihsanıyla

derdini dinlesin ve ihtiyacını görsün ve bilsin ve bütün kâinatın en müntehab neticesi ve arzın halifesi ve ekser mahlukat-ı arziyenin kumandanları olan insanların manevî reisleri ile görüşmesin? Onlarla, belki her zîhayat ile fiilen ve halen konuştuğu gibi, onlar ile kavlen ve kelâmen konuşmasın ve onlara fermanları ve suhuf ve kitabları göndermesin? Hâşâ, hadsiz hâşâ!

Demek iman-ı billah, kat'iyyetiyle ve hadsiz hüccetleriyle "ve bikütübihi ve rusülihi" yani peygamberlere ve mukaddes kitablara imanı isbat eder.

Hem hiçbir cihet-i imkânı var mı ve hiç akıl kabul eder mi ki; bütün masnuatıyla kendini tanıttırana ve sevdirene ve teşekküratı fiilen ve halen isteyene mukabil; kâinatı velveleye veren hakikat-ı Kur'aniye ile zülcelal o san'atkârı ekmel bir tarzda tanıyıp ve tanıttırıp ve sevip ve sevdirip ve teşekkür edip ve ettirip ve "Sübhanallah" "Elhamdülillah" "Allahü Ekber"ler ile küre-i arzı semavata işittirecek derecede konuşturup ve kara ve denizleri cezbeye getirecek bir vaziyetle, bin üçyüz sene zarfında nev'-i beşerin kemmiyeten beşten birisini ve keyfiyeten ve insaniyeten yarısını arkasına alıp o Hâlık'ın bütün tezahür-ü rububiyetine geniş ve küllî bir ubudiyetle mukabele eden ve bütün makasıd-ı İlahiyesine karşı Kur'anın sureleriyle kâinata ve asırlara bağıran, ders veren, dellâllık eden ve nev'-i insanın şerefini ve kıymetini ve vazifesini gösteren ve bin mu'cizatıyla tasdik edilen Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, en müntehab mahluku ve en mükemmel elçisi ve en büyük resulü olmasın? Hâşâ ve kellâ! Yüzbin defa hâşâ!

Demek "Eşhedü en Lâ ilahe illallah" hakikatı, bütün hüccetleriyle "Eşhedü enne Muhammederresulullah" hakikatını isbat eder.

Hem hiç imkân var mı ki; bu kâinatın Sâni'i, mahlukatını yüzbin diller ile birbiriyle konuştursun ve onların konuşmalarını işitsin ve bilsin ve kendisi konuşmasın? Hâşâ!

Hem hiç akıl kabul eder mi ki; kâinattaki makasıd-ı İlahiyesini bir ferman ile bildirmesin? Ve muammasını

açacak ve mahlukat ne yerden geliyorlar ve ne yere gidecekler ve ne için böyle kafile kafile arkasında buraya gelip bir parça durup geçiyorlar, diye üç dehşetli sual-i umumîye hakikî cevab verecek Kur'an gibi bir kitabı göndermesin? Hâşâ!

Hem hiç mümkün müdür ki; onüç asrı ışıklandıran ve her saatte yüz milyon lisanlarda kemal-i hürmetle gezen ve milyonlar hâfızların kalblerinde kudsiyetiyle yazılan ve nev'-i beşerin keyfiyeten kısm-ı a'zamını kanunlarıyla idare eden ve nefislerini ve ruhlarını ve kalblerini ve akıllarını terbiye ve tezkiye ve tasfiye ve talim eden ve Risale-i Nur'da kırk vech-i i'cazı isbat edilen ve kırk taife ve tabaka-i nâsa ve herbir tabakaya karşı bir nevi i'cazını gösterdiği kerametli ve hârikalı Ondokuzuncu Mektub'da beyan olunan ve Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm bin mu'cizatıyla onun bir mu'cizesi olarak hak kelâmullah olduğu kat'î isbat edilen Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan hiçbir cihette imkânı var mı ki, o Mütekellim-i Ezelî ve o Sâni'-i Sermedî'nin kelâmı ve fermanı olmasın? Hâşâ, yüzbin defa hâşâ ve kellâ!

Demek iman-ı billah bütün hüccetleriyle, Kur'an'ın kelâmullah olduğunu isbat ediyor.

Hem hiç mümkün müdür ki; zeminin yüzünü mütemadiyen zîhayatlarla doldurup boşaltan ve kendini tanıttırmak ve ibadet ve tesbihat ettirmek için bu dünyamızı zîşuurlarla şenlendiren bir Sultan-ı Zülcelal, semavatı ve yıldızları boş ve hâlî bıraksın; onlara münasib ahaliyi yaratıp, o semavî saraylarda iskân etmesin ve saltanat-ı rububiyetini en büyük memleketinde hademesiz, haşmetsiz, memursuz, elçisiz, yaversiz, nâzırsız, seyircisiz, âbidsiz, raiyetsiz bıraksın? Hâşâ, melekler sayısınca hâşâ!

Hem hiçbir cihette imkânı var mı ki; bu kâinatı öyle bir kitab tarzında yazar ki, herbir ağacın bütün tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden ve herbir otun ve çiçeğin bütün vazife-i hayatiyesini bütün tohumlarında yazan ve herbir zîşuurun bütün sergüzeşte-i hayatiyesini hardal gibi küçük kuvve-i hâfızasında gayet mükemmel

yazdıran ve bütün mülkünde ve devair-i saltanatında her ameli ve her hâdiseyi müteaddid fotoğraflarla alarak muhafaza eden ve rububiyetin en ehemmiyetli bir esası olan adalet, hikmet ve rahmetin tecellileri ve tahakkukları için koca Cennet ve Cehennem'i ve Sırat ve mizan-ı ekberi yaratan bir Hâkim-i Hakîm ve bir Alîm-i Rahîm, insanların kâinatı alâkadar eden amellerini yazdırmasın ve mücazat ve mükâfat için fiillerini kaydettirmesin ve seyyiat ve hasenatlarını kaderin levhalarında yazmasın? Hâşâ, kaderin levh-i mahfuzunda yazılan harfleri adedince hâşâ!

Demek iman-ı billah hakikatı, hüccetleriyle hem melaikeye iman, hem kadere iman hakikatlarını dahi kat'î isbat eder. Güneş gündüzü ve gündüz güneşi gösterdiği gibi, imanın rükünleri birbirini isbat ederler.

İKİNCİ NOKTA: Başta Kur'an, bütün semavî kitablar ve suhuflar ve başta Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olarak bütün peygamberler (Aleyhimüsselâm), bütün davaları beş-altı esas üzerine dönüyorlar. Mütemadiyen o esasları ders vermeye ve isbat etmeye çalışıyorlar. Onların peygamberliklerine ve doğruluklarına şehadet eden bütün hüccetler ve deliller, o esaslara bakıyorlar. Onların hakkaniyetlerine kuvvet veriyorlar. O esaslar ise, iman-ı billah ve iman-ı bil'âhiret ve sair rükünlere imandır. Demek imanın altı rüknü birbirlerinden ayrılmaları mümkün değildir. Herbirisi umumunu isbat eder, ister, iktiza eder. O altı, öyle bir küll ve küllîdir ki, tecezzi kabul etmez ve inkısamı imkân haricindedir. Nasılki kökü göklerde Tûbâ ağacı gibi.. herbir dalı, herbir meyvesi, herbir yaprağı; o koca ağacın küllî, tükenmez hayatına dayanıyor. O kuvvetli ve güneş gibi zahir o hayatı inkâr edemeyen, bir tek muttasıl yaprağın hayatını inkâr edemez. Eğer etse; o ağaç, dalları ve meyveleri ve yaprakları sayısınca o münkiri tekzib edecek, susturacak. Öyle de iman, altı rükünleriyle aynı vaziyettedir.

Bu makamın başında, altı nokta ve herbir nokta dahi beş nükte olarak, altı erkân-ı imaniyeyi otuzaltı nüktede beyan

etmek niyet edilmişti. Ve baştaki dehşetli suale izahat ile cevab vermek murad etmiştim. Fakat bazı ârızalar meydan vermediler. Tahmin ederim ki, birinci nokta kâfi bir mikyas olmasından daha zekilere ziyade izaha ihtiyaç kalmadı. Ve tam anlaşıldı ki; bir müslüman bir hakikat-ı imaniyeyi inkâr etse, küfr-ü mutlaka düşer. Çünki başka dinlerin icmallerine mukabil, İslâmiyet'te tam izahat verilmiş, rükünler birbiriyle zincirlenmiş. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tanımayan, tasdik etmeyen bir müslüman, Allah'ı da (sıfâtıyla) daha tanımaz ve âhireti bilmez. Bir müslümanın imanı o kadar kuvvetli ve sarsılmaz hadsiz hüccetlere dayanıyor ki, inkârda hiçbir özür kalmıyor. Âdeta akıl, kabulde mecbur oluyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Bir zaman "Elhamdülillah" dedim. Onun hadsiz geniş manasına mukabil gelecek bir nimet aradım. Birden bu cümle hatıra geldi:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ بِاللّٰهِ وَعَلَى وَحْدَانِيَّتِهِ وَعَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ وَعَلَى صِفَاتِهِ وَاَسْمَائِهِ حَمْدًا بِعَدَدِ تَجَلِّيَاتِ اَسْمَائِهِ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ

Ben de baktım; tam mutabıktır. Şöyle ki:.........

* * *

ONUNCU MES'ELE

Emirdağı Çiçeği

Kur'anda olan tekrarata gelen itirazlara karşı gayet kuvvetli bir cevabdır.

Aziz sıddık kardeşlerim!

Gerçi bu mes'ele, perişan vaziyetimden müşevveş ve letafetsiz olmuş. Fakat o müşevveş ibare altında çok kıymetli bir nevi i'cazı kat'î bildim. Maatteessüf ifadeye muktedir olamadım. Her ne kadar ibaresi sönük olsa da, Kur'ana ait olmak cihetiyle hem ibadet-i tefekküriye, hem kudsî, yüksek, parlak bir cevherin sadefidir. Yırtık libasına değil, elindeki elmasa bakılsın. Eğer münasib ise, "Onuncu Mes'ele" yapınız; değilse, sizin tebrik mektublarınıza mukabil bir mektub kabul ediniz. Hem bunu gayet hasta ve perişan ve gıdasız, bir-iki gün Ramazanda, mecburiyetle gayet mücmel ve kısa ve bir cümlede pek çok hakikatleri ve müteaddid hüccetleri dercederek yazdım. Kusura bakılmasın. [4](*)

Aziz sıddık kardeşlerim!

Ramazan-ı Şerifte Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ı okurken Risale-i Nur'a işaretleri Birinci Şua'da beyan olunan otuzüç âyetten hangisi gelse bakıyordum ki, o âyetin sahifesi ve yaprağı ve kıssası dahi Risale-i Nur'a ve şakirdlerine kıssadan hisse almak noktasında bir derece bakıyor. Hususan Sure-i Nur'dan âyet-ün nur, on parmakla Risale-i Nur'a baktığı gibi, arkasındaki âyet-i zulümat dahi muarızlarına tam bakıyor ve ziyade hisse veriyor. Âdeta o makam, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder ve bu asırda o küllînin tam bir ferdi Risale-i Nur ve şakirdleridir diye hissettim.

Evet Kur'anın hitabı, evvelâ Mütekellim-i Ezelî'nin rububiyet-i âmmesinin geniş makamından, hem nev'-i beşer, belki kâinat namına muhatab olan zâtın geniş makamından, hem umum nev'-i benî-Âdemin bütün asırlarda irşadlarının gayet vüs'atli makamından, hem dünya ve âhiretin ve arz ve semavatın ve ezel ve ebedin ve Hâlık-ı Kâinat'ın rububiyetine ve bütün mahlukatın tedbirine dair kavanin-i İlahiyenin gayet yüksek ve ihatalı beyanatının geniş makamından aldığı vüs'at ve ulviyet ve ihata cihetiyle o hitab, öyle bir yüksek i'caz ve şümul gösterir ki; ders-i Kur'anın muhatablarından en kesretli taife olan tabaka-i avamın basit fehimlerini okşayan zahirî ve basit mertebesi dahi en ulvî tabakayı da tam hissedar eder. Güya kıssadan yalnız bir hisse ve bir hikâye-i tarihiyeden bir ibret değil, belki bir küllî düsturun efradı olarak her asra ve her tabakaya hitab ederek taze nâzil oluyor ve bilhâssa çok tekrarla اَلظَّالِمِينَ اَلظَّالِمِينَ deyip tehdidleri ve zulümlerinin cezası olan musibet-i semaviye ve arziyeyi şiddetle beyanı, bu asrın emsalsiz zulümlerine Kavm-i Âd ve Semud ve Firavun'un başlarına gelen azablar ile baktırıyor ve mazlum ehl-i imana İbrahim (A.S.) ve Musa (A.S.) gibi enbiyanın necatlarıyla teselli veriyor.

Evet nazar-ı gaflet ve dalalette, vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elîm ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmiş zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar; canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayatdar bir acib âlem ve mevcud ve bizimle münasebetdar bir memleket-i Rabbaniye suretinde sinema perdeleri gibi, kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gösterip yüksek bir i'caz ile ders veren Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan aynı i'cazla, nazar-ı dalalette camid, perişan, ölü, hadsiz bir vahşetgâh olan ve firak ve zevalde yuvarlanan bu kâinatı bir kitab-ı Samedanî, bir şehr-i Rahmanî, bir meşher-i sun'-i Rabbanî olarak o camidatı canlandırarak, birer vazifedar suretinde birbiriyle konuşturup ve birbirinin imdadına koşturup nev'-i beşere ve

cinn ve meleğe hakikî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur'an-ı Azîmüşşan elbette her harfinde on ve yüz ve bazan bin ve binler sevab bulunması ve bütün cinn ve ins toplansa onun mislini getirememesi ve bütün benî-Âdemle ve kâinatla tam yerinde konuşması ve her zaman milyonlar hâfızların kalblerinde zevkle yazılması ve çok tekrarla ve kesretli tekraratıyla usandırmaması ve çok iltibas yerleri ve cümleleriyle beraber çocukların nazik ve basit kafalarında mükemmel yerleşmesi ve hastaların ve az sözden müteessir olan ve sekeratta olanların kulağında mâ-i zemzem misillü hoş gelmesi gibi kudsî imtiyazları kazanır ve iki cihanın saadetlerini kendi şakirdlerine kazandırır. Ve tercümanının ümmiyet mertebesini tam riayet etmek sırrıyla hiçbir tekellüf ve hiçbir tasannu ve hiçbir gösterişe meydan vermeden selaset-i fıtriyesini ve doğrudan doğruya semadan gelmesini ve en kesretli olan tabaka-i avamın basit fehimlerini tenezzülât-ı kelâmiye ile okşamak hikmetiyle en ziyade sema ve arz gibi en zahir ve bedihî sahifeleri açıp o âdiyat altındaki hârikulâde mu'cizat-ı kudretini ve manidar sutur-u hikmetini ders vermekle lütf-u irşadda güzel bir i'caz gösterir.

Tekrarı iktiza eden dua ve davet, zikir ve tevhid kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla güzel, tatlı tekraratıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatab tabakalarına tefhim etmekte ve cüz'î ve âdi bir hâdisede en cüz'î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve daire-i tedbir ve iradesinde bulunmasını bildirmek sırrıyla tesis-i İslâmiyette ve tedvin-i Şeriatta sahabelerin cüz'î hâdiselerini dahi nazar-ı ehemmiyete almasında; hem küllî düsturların bulunması, hem umumî olan İslâmiyetin ve şeriatın tesisinde o cüz'î hâdiseler, çekirdekler hükmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nevi i'cazını gösterir.

Evet ihtiyacın tekerrürüyle, tekrarın lüzumu haysiyetiyle, yirmi sene zarfında pek çok mükerrer suallere cevab olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve koca kâinatı parça

parça edip kıyamette şeklini değiştirerek dünyayı kaldırıp onun yerine azametli âhireti kuracak ve zerrattan yıldızlara kadar bütün cüz'iyat ve külliyatı, tek bir zâtın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu isbat edecek ve kâinatı ve arz ve semavatı ve anasırı kızdıran ve hiddete getiren nev'-i beşerin zulümlerine, kâinatın netice-i hilkati hesabına gazab-ı İlahî ve hiddet-i Rabbaniyeyi gösterecek hadsiz hârika ve nihayetsiz dehşetli ve geniş bir inkılabın tesisinde binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım âyetleri tekrar etmek; değil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'caz ve gayet yüksek bir belâgat ve mukteza-yı hale gayet mutabık bir cezalettir ve fesahattır.

Meselâ: Bir tek âyet iken yüz ondört defa tekerrür eden "Bismillahirrahmanirrahîm" cümlesi, Risale-i Nur'un Ondördüncü Lem'asında beyan edildiği gibi; arşı ferşle bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bir hakikattır ki, milyonlar defa tekrar edilse yine ihtiyaç var. Değil yalnız ekmek gibi her gün, belki hava ve ziya gibi her dakika ona ihtiyaç ve iştiyak vardır.

Hem meselâ: Sure-i طسم de sekiz defa tekrar edilen şu اِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ âyeti, o surede hikâye edilen peygamberlerin necatlarını ve kavimlerinin azablarını, kâinatın netice-i hilkati hesabına ve rububiyet-i âmmenin namına o binler hakikat kuvvetinde olan âyeti tekrar ederek, izzet-i Rabbaniye o zalim kavimlerin azabını ve rahîmiyet-i İlahiye dahi enbiyanın necatlarını iktiza ettiğini ders vermek için binler defa tekrar olsa yine ihtiyaç ve iştiyak var ve i'cazlı ve îcazlı bir ulvî belâgattır.

Hem meselâ: Sure-i Rahman'da tekrar edilen فَبِاَىِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ âyeti ile Sure-i Mürselât'ta وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ âyeti, cinn ve nev'-i beşerin, kâinatı kızdıran ve arz ve semavatı hiddete getiren ve hilkat-i âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlahiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve küfranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlukatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arz

ve semavata tehdidkârane haykıran bu iki âyet, böyle binler hakikatlarla alâkadar ve binler mes'ele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse yine lüzum var ve celalli bir i'caz ve cemalli bir îcaz-ı belâgattır.

Hem meselâ: Kur'anın hakikî ve tam bir nevi münacatı ve Kur'andan çıkan bir çeşit hülâsası olan Cevşen-ül Kebir namındaki münacat-ı Peygamberîde yüz defa سُبْحَانَكَ يَا لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ اْلاَمَانُ اْلاَمَانُ خَلِّصْنَا وَ اَجِرْنَا وَ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ cümlesinin tekrarında tevhid gibi kâinatça en büyük hakikat ve tesbih ve takdis gibi, mahlukatın rububiyete karşı üç muazzam vazifesinden en ehemmiyetli vazifesi ve şekavet-i ebediyeden kurtulmak gibi nev'-i insanın en dehşetli mes'elesi ve ubudiyet ve acz-i beşerînin en lüzumlu neticesi bulunması cihetiyle binler defa tekrar edilse yine azdır.

İşte tekrarat-ı Kur'aniye [5](*) bu gibi metin esaslara bakıyor. Hattâ bazan bir sahifede iktiza-yı makam ve ihtiyac-ı ifham ve belâgat-ı beyan cihetiyle yirmi defa sarihan ve zımnen tevhid hakikatını ifade eder. Değil usanç, belki kuvvet ve şevk ve halavet verir. Risale-i Nur'da, tekrarat-ı Kur'aniye ne kadar yerinde ve münasib ve belâgatça makbul olduğu hüccetleriyle beyan edilmiş.

Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın Mekkiye sureleriyle Medeniye sureleri belâgat noktasında ve i'caz cihetinde ve tafsil ve icmal vechinde birbirinden ayrı olmasının sırr-ı hikmeti şudur ki: Mekke'de birinci safta muhatab ve muarızları, Kureyş müşrikleri ve ümmileri olduğundan belâgatça kuvvetli bir üslûb-u âlî ve îcazlı, mukni', kanaat verici bir icmal ve tesbit için tekrar lâzım geldiğinden ekseriyetçe Mekkî sureleri erkân-ı imaniyeyi ve tevhidin mertebelerini gayet kuvvetli ve yüksek ve i'cazlı bir îcaz ile ifade ve tekrar ederek mebde' ve meadi, Allah'ı ve âhireti, değil yalnız bir sahifede, bir âyette, bir cümlede, bir kelimede; belki bazan bir harfte ve takdim - te'hir, tarif - tenkir ve hazf - zikir gibi heyetlerde öyle kuvvetli isbat eder ki, ilm-i belâgatın dâhî imamları hayretle karşılamışlar.

Risale-i Nur ve bilhâssa Kur'anın kırk vech-i i'cazını icmalen isbat eden Yirmibeşinci Söz, zeyilleriyle beraber ve nazımdaki vech-i i'cazı hârika bir tarzda beyan ve isbat eden Arabî Risale-i Nur'dan "İşarat-ül İ'caz" tefsiri bilfiil göstermişler ki, Mekkî sure ve âyetlerde en âlî bir üslûb-u belâgat ve en yüksek bir i'caz-ı îcazî vardır.

Amma Medine sure ve âyetlerinin birinci safta muhatab ve muarızları ise, Allah'ı tasdik eden Yahudi ve Nasara gibi ehl-i kitab olduğundan mukteza-yı belâgat ve irşad ve mutabık-ı makam ve halin lüzumundan, sade ve vazıh ve tafsilli bir üslûbla ehl-i kitaba karşı dinin yüksek usûlünü ve imanın rükünlerini değil, belki medar-ı ihtilaf olan şeriatın ve ahkâmın ve teferruatın ve küllî kanunların menşe'leri ve sebebleri olan cüz'iyatın beyanı lâzım geldiğinden, o sure ve âyetlerde ekseriyetçe tafsil ve izah ve sade üslûbla beyanat içinde Kur'ana mahsus emsalsiz bir tarz-ı beyanla, birden o cüz'î teferruat hâdisesi içinde yüksek, kuvvetli bir fezleke, bir hâtime, bir hüccet ve o cüz'î hâdise-i şer'iyeyi küllîleştiren ve imtisalini iman-ı billah ile temin eden bir cümle-i tevhidiye ve esmaiye ve uhreviyeyi zikreder. O makamı nurlandırır, ulvîleştirir, küllîleştirir. Risale-i Nur, âyetlerin âhirlerinde ekseriyetle gelen اِنَّ اللّٰهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ❊ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ❊ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ❊ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ gibi tevhidi veya âhireti ifade eden fezlekeler ve hâtimelerde ne kadar yüksek bir belâgat ve meziyetler ve cezaletler ve nükteler bulunduğunu Yirmibeşinci Söz'ün İkinci Şu'lesinin İkinci Nurunda o fezleke ve hâtimelerin pekçok nüktelerinden ve meziyetlerinden on tanesini beyan ederek, o hülâsalarda bir mu'cize-i kübra bulunduğunu muannidlere de isbat etmiş.

Evet Kur'an, o teferruat-ı şer'iye ve kavanin-i içtimaiyenin beyanı içinde birden muhatabın nazarını en yüksek ve küllî noktalara kaldırıp, sade üslûbu bir ulvî üslûba ve şeriat dersinden tevhid dersine çevirerek Kur'anı, hem bir kitab-ı şeriat ve ahkâm ve hikmet, hem bir kitab-ı akide ve iman ve zikir ve fikir ve dua ve davet olduğunu

gösterip her makamda çok makasıd-ı irşadiye ve Kur'aniyeyi ders vermesiyle Mekkiye âyetlerin tarz-ı belâgatlarından ayrı ve parlak mu'cizane bir cezalet izhar eder. Bazan iki kelimede meselâ رَبُّ الْعَالَمِينَ ve رَبُّكَ de, رَبُّكَ tabiriyle ehadiyeti ve رَبُّ الْعَالَمِينَ ile vâhidiyeti bildirir. Ehadiyet içinde vâhidiyeti ifade eder. Hattâ bir cümlede; bir zerreyi bir gözbebeğinde gördüğü ve yerleştirdiği gibi, Güneş'i dahi aynı âyetle, aynı çekiçle göğün gözbebeğinde yerleştirir ve göğe bir göz yapar. Meselâ: خَلَقَ السَّموَاتِ وَ اْلاَرْضَ âyetinden sonra يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَ يُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ âyetinin akabinde وَ هُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ der. "Zemin ve göklerin haşmet-i hilkatinde kalbin dahi hatıratını bilir, idare eder." der, tarzında bir beyanat cihetiyle o sade ve ümmiyet mertebesini ve avamın fehmini nazara alan o basit ve cüz'î muhavere, o tarz ile ulvî ve cazibedar ve umumî ve irşadkâr bir mükâlemeye döner.

Ehemmiyetli Bir Sual: "Bazan bir hakikat, sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz'î ve âdi bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya küllî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhüm edilir. Meselâ: "Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm, kardeşini bir hile ile alması" içinde وَفَوْقَ كُلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٌ diye gayet yüksek bir düsturun zikri, belâgatça münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?"

Elcevab: Herbiri birer küçük Kur'an olan ekser uzun sure ve mutavassıtlarda ve çok sahife ve makamlarda yalnız iki-üç maksad değil, belki Kur'an mahiyeti, hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikir, hem bir kitab-ı şeriat ve hikmet ve irşad gibi, çok kitabları ve ayrı ayrı dersleri tazammun ederek rububiyet-i İlahiyenin herşeye ihatasını ve haşmetli tecelliyatını ifade etmek cihetiyle, kâinat kitab-ı kebirinin bir nevi kıraatı olan Kur'an, elbette her makamda, hattâ bazan bir sahifede çok maksadları takiben marifetullahtan ve tevhidin mertebelerinden ve iman hakikatlarından ders verdiği haysiyetiyle, öbür makamda, meselâ zahirce zaîf bir münasebetle, başka bir ders açar ve o zaîf münasebete çok

kuvvetli münasebetler iltihak ederler. O makama gayet mutabık olur, mertebe-i belâgatı yükseklenir.

İkinci Bir Sual: “Kur’anda sarihan ve zımnen ve işareten, âhiret ve tevhidi ve beşerin mükâfat ve mücazatını binler defa isbat edip nazara vermenin ve her surede, her sahifede, her makamda ders vermenin hikmeti nedir?”

Elcevab: Daire-i imkânda ve kâinatın sergüzeştine ait inkılablarda ve emanet-i kübrayı ve hilafet-i arziyeyi omuzuna alan nev’-i beşerin şekavet ve saadet-i ebediyeye medar olan vazifesine dair en ehemmiyetli, en büyük, en dehşetli mes’elelerinden en azametlilerini ders vermek ve hadsiz şübheleri izale etmek ve gayet şiddetli inkârları ve inadları kırmak cihetinde elbette o dehşetli inkılabları tasdik ettirmek ve o inkılablar azametinde büyük ve beşere en elzem ve en zarurî mes’eleleri teslim ettirmek için Kur’an, binler defa değil, belki milyonlar defa onlara baktırsa yine israf değil ki, milyonlar kerre tekrar ile o bahisler Kur’anda okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez.

Meselâ: اِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا اْلاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا âyetinin gösterdiği müjde-i saadet-i ebediye hakikatı, bîçare beşere her dakika kendini gösteren hakikat-ı mevtin hem insanı, hem dünyasını, hem bütün ahbabını i’dam-ı ebedîsinden kurtarıp ebedî bir saltanatı kazandırdığından, milyarlar defa tekrar edilse ve kâinat kadar ehemmiyet verilse yine israf olmaz, kıymetten düşmez. İşte bu çeşit hadsiz kıymetdar mes’eleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılabları tesis etmekte iknaa ve inandırmaya ve isbata çalışan Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan elbette sarihan ve zımnen ve işareten binler defa o mes’elelere nazar-ı dikkati celbetmek; değil israf, belki ekmek, ilâç, hava, ziya gibi birer hacet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelendirir.

Hem meselâ: اِنَّ الْكَافِرِينَ فِى نَارِ جَهَنَّمَ ve اَلظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ gibi tehdid âyetlerini Kur’an gayet şiddetle ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise; -Risale-i Nur’da kat’î isbat edildiği gibi- beşerin küfrü, kâinatın ve

ekser mahlukatın hukukuna öyle bir tecavüzdür ki, semavatı ve arzı kızdırıyor ve anasırı hiddete getirip tufanlar ile o zalimleri tokatlıyor. Ve اِذَا اُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِىَ تَفُورُ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ âyetinin sarahatıyla o zalim münkirlere Cehennem öyle öfkeleniyor ki, hiddetinden parçalanmak derecesine geliyor. İşte böyle bir cinayet-i âmmeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasına değil, belki zalimane cinayetinin azametine ve kâfirane tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı Kâinat kendi raiyetinin hukuklarının ehemmiyetini ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihayetsiz çirkinliğini göstermek hikmetiyle fermanında gayet hiddet ve şiddetle o cinayeti ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, bin seneden beri yüzer milyon insanlar her gün usanmadan kemal-i iştiyakla ve ihtiyaçla okurlar.

Evet her gün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısı kendine açılmasından, o geçici herbir âlemini nurlandırmak için ihtiyaç ve iştiyakla “Lâ ilahe illallah” cümlesini binler defa tekrar ile o değişen perdelere ve âlemlere herbirisine bir “Lâ ilahe illallah”ı lâmba yaptığı gibi, öyle de: O kesretli, geçici perdeleri ve tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak ve âyine-i hayatında in’ikas eden suretlerini çirkinleştirmemek ve lehinde şahid olabilen o misafir vaziyetleri aleyhine çevirmemek için, o cinayetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezelî’nin şiddetli ve inadları kıran tehdidlerini, her vakit Kur’anı okumakla tahattur edip, nefsin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle, Kur’an gayet mu’cizane tekrar eder ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrarla tehdidat-ı Kur’aniyeyi hakikatsız tevehhüm etmekten, şeytan bile kaçar. Ve onları dinlemeyen münkirlere Cehennem azabı ayn-ı adalettir, diye gösterir.

Hem meselâ: Asâ-yı Musa gibi çok hikmetleri ve faideleri bulunan kıssa-i Musa’nın (A.S.) ve sair enbiyanın kıssalarını çok tekrarında, risalet-i Ahmediyenin hakkaniyetine bütün

enbiyanın nübüvvetlerini hüccet gösterip onların umumunu inkâr edemeyen, bu zâtın risaletini hakikat noktasında inkâr edemez hikmetiyle ve herkes her vakit bütün Kur'anı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından herbir uzun ve mutavassıt sureyi birer küçük Kur'an hükmüne getirmek için ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi; değil israf belki mu'cizane bir belâgattır ve hâdise-i Muhammediye bütün benî-Âdemin en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli mes'elesi olduğunu ders vermektir.

Evet Kur'anda Zât-ı Ahmediyeye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla "Lâ ilahe illallah" rüknüne denk tutulan "Muhammedürresulullah" ve risalet-i Muhammediye kâinatın en büyük hakikatı ve Zât-ı Ahmediye, bütün mahlukatın en eşrefi ve hakikat-ı Muhammediye tabir edilen küllî şahsiyet-i maneviyesi ve makam-ı kudsîsi, iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu hârika makama liyakatına pekçok hüccetler ve emareleri, kat'î bir surette Risale-i Nur'da isbat edilmiş. Binden birisi şudur ki:

اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ düsturuyla, bütün ümmetinin bütün zamanlarda işlediği hasenatın bir misli onun defter-i hasenatına girmesi ve bütün kâinatın hakikatlarını, getirdiği nur ile nurlandırması, değil yalnız cinn, ins, melek ve zîhayatı, belki kâinatı, semavat ve arzı minnetdar eylemesi ve istidad lisanıyla nebatatın duaları ve ihtiyac-ı fıtrî diliyle hayvanatın duaları, gözümüz önünde bilfiil kabul olmasının şehadetiyle milyonlar, belki milyarlar fıtrî ve reddedilmez duaları makbul olan suleha-yı ümmeti her gün o zâta salât ü selâm ünvanıyla rahmet duaları ve manevî kazançlarını en evvel o zâta bağışlamaları ve bütün ümmetçe okunan Kur'anın üçyüzbin harfinin herbirisinde on sevabdan tâ yüz, tâ bin hasene ve meyve vermesinden yalnız kıraat-ı Kur'an cihetiyle defter-i a'maline hadsiz nurlar girmesi haysiyetiyle o zâtın şahsiyet-i maneviyesi olan hakikat-ı Muhammediye, istikbalde bir şecere-i tûbâ-i Cennet hükmünde olacağını Allâm-ül Guyub bilmiş ve görmüş, o makama göre

Kur’anında o azîm ehemmiyeti vermiş ve fermanında ona tebaiyetle ve sünnetine ittiba ile şefaatine mazhariyeti en ehemmiyetli bir mes’ele-i insaniye göstermiş ve o haşmetli şecere-i tûbânın bir çekirdeği olan şahsiyet-i beşeriyetini ve bidayetteki vaziyet-i insaniyesini arasıra nazara almasıdır.

İşte Kur’anın tekrar edilen hakikatları bu kıymette olduğundan, tekraratında kuvvetli ve geniş bir mu’cize-i maneviye bulunmasına fıtrat-ı selime şehadet eder. Meğer maddiyyunluk taunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan hastalığına mübtela ola... قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ ❊ وَ يُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ kaidesine dâhil olur.

* * *

Bu Onuncu Mes’eleye bir hâtime olarak iki haşiyedir

Birincisi: Bundan 12(*) oniki sene evvel işittim ki, en dehşetli ve muannid bir zındık Kur’ana karşı sû’-i kasdını tercümesiyle yapmağa başlamış ve demiş ki: “Kur’an tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin.” Yani, lüzumsuz tekraratı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş. Fakat Risale-i Nur’un cerhedilmez hüccetleri kat’î isbat etmiş ki: Kur’anın hakikî tercümesi kabil değil ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur’anın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez ve herbir harfi, on adedden bine kadar sevab veren kelimat-ı Kur’aniyenin mu’cizane ve cem’iyetli tabirleri yerinde, beşerin âdi ve cüz’î tercümeleri tutamaz, onun yerinde câmilerde okunmaz diye Risale-i Nur her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akîm bıraktı. Fakat o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur’an güneşini üflemekle söndürmeğe, aptal çocuklar gibi ahmakane ve divanecesine çalışmaları hikmetiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir halette bu Onuncu Mes’ele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalarla görüşemediğim için hakikat-ı hali bilemiyorum.

İkinci Haşiye: Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Oteli’nin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet latif tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla cezbekârane ve cazibedarane hareketle raksları, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan hüzünlü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve

kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-i neş'e ile cilvelenen o nazenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaşla doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasıyla kâinat dolusu firakların, zevallerin hüzünleri başıma toplandı. Birden hakikat-ı Muhammediyenin (A.S.M.) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsiz hüzünleri ve gamları, sürurlara çevirdi. Hattâ o nurun, herkes ve her ehl-i iman gibi benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte, o vaziyete temas eden imdad ve tesellisi için Zât-ı Muhammediyeye (A.S.M.) karşı ebediyen minnetdar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri; vazifesiz, neticesiz, bir mevsimde görünüp, hareketleri neş'eden değil belki güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı beka ve hubb-u mehasin ve muhabbet-i vücud ve şefkat-i cinsiye ve alâka-i hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece dokundu ki, böyle dünyayı bir manevî cehenneme ve aklı bir tazib âletine çevirdiği sırada, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın beşere hediye getirdiği nur perdeyi kaldırdı; i'dam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fânilik yerinde o kavakların herbirinin yaprakları adedince hikmetleri, manaları ve Risale-i Nur'da isbat edildiği gibi, üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi:

Birinci kısım neticeleri, Sâni'-i Zülcelal'in esmasına bakar. Meselâ: Nasılki bir usta hârika bir makineyi yapsa; onu takdir eden herkes o zâta "Mâşâallah, bârekâllah" deyip alkışlar. Öyle de: O makine dahi, ondan maksud neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı haliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve herşey böyle bir makinedir, ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım hikmetleri ise: Zîhayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar. Onlara şirin bir mütalaagâh, birer kitab-ı marifet olur. Manalarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hâfızalarında ve elvah-ı misaliyede ve âlem-i gaybın

defterlerinde daire-i vücudda bırakıp, sonra âlem-i şehadeti terkeder, âlem-i gayba çekilir. Demek surî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ilmî çok vücudları kazanır. Evet, madem Allah var ve ilmi ihata eder. Elbette adem, i'dam, hiçlik, mahv, fena; hakikat noktasında ehl-i imanın dünyasında yoktur ve kâfir münkirlerin dünyaları ademle, firakla, hiçlikle, fânilikle doludur. İşte bu hakikatı, umumun lisanında gezen bu gelen darb-ı mesel ders verip, der: "**Kimin için Allah var, ona herşey var ve kimin için yoksa, herşey ona yoktur, hiçtir.**"

Elhasıl: Nasılki iman, ölüm vaktinde insanı i'dam-ı ebedîden kurtarıyor; öyle de herkesin hususî dünyasını dahi i'damdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise, hususan küfr-ü mutlak olsa; hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle i'dam edip manevî cehennem zulmetlerine atar. Hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi âhiretine tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya imana girsinler. Bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar!

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Duanıza çok muhtaç ve size çok müştak kardeşiniz

Said Nursî

* * *

Onuncu Mes’ele münasebetiyle Hüsrev’in üstadına yazdığı mektub

Çok sevgili üstadım efendim,

Cenab-ı Hakk’a hadsiz şükürler olsun, iki aylık iftirak üzüntülerini ve muhaberesizlik ızdırablarını hafifleştiren ve kalblerimize taze hayat bahşeden ve ruhlarımıza yeni, safi bir nesim ihda eden Kur’anın celalli ve izzetli, rahmetli ve şefkatli âyetlerindeki tekraratın mehasinini ta’dad eden, hikmet-i tekrarının lüzum ve ehemmiyetini izah eden ve Risale-i Nur’un bir hârika müdafaası olan Denizli Meyvesinin Onuncu Mes’elesi namını alan “**Emirdağı Çiçeği**”ni aldık. Elhak takdir ve tahsine çok lâyık olan bu çiçeği kokladıkça ruhumuzdaki iştiyak yükseldi. Dokuz aylık hapis sıkıntısına mukabil, Meyve’nin Dokuz Mes’elesi nasıl beraetimize büyük bir vesile olmakla güzelliğini göstermiş ise, Onuncu Mes’elesi olan çiçeği de Kur’anın îcazlı i’cazındaki hârikaları göstermekle o nisbette güzelliğini göstermektedir.

Evet sevgili üstadım, gülün çiçeğindeki fevkalâde letafet ve güzellik, ağacındaki dikenleri nazara hiç göstermediği gibi; bu nurani çiçek de bize dokuz aylık hapis sıkıntısını unutturacak bir şekilde o sıkıntılarımızı da hiçe indirmiştir. Mütalaasına doyulmayacak şekilde kaleme alınan ve akılları hayrete sevkeden bu nurani çiçek, muhtevi olduğu çok güzelliklerinden bilhâssa Kur’anın tercümesi suretiyle nazar-ı beşerde âdileştirilmek ihanetine mukabil; o tekraratın kıymetini tam göstermekle, Kur’anın cihandeğer ulviyetini meydana koymuştur. Sâliklerinin her asırda fevkalâde bir metanetle sarılmaları ile ve emir ve nehyine tamamen inkıyad etmeleriyle, güya yeni nâzil olmuş gibi

tazeliği isbat edilmiş olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın, bütün asırlarda, zalimlerine karşı şiddetli ve dehşetli ve tekrarlı tehdidleri ve mazlumlarına karşı şefkatli ve rahmetli mükerrer taltifleri, hususuyla bu asrımıza bakan tehdidatı içinde zalimlerine misli görülmemiş bir halette, sanki feze-i ekberden bir nümuneyi andıran semavî bir cehennemle altı-yedi seneden beri mütemadiyen feryad u figan ettirmesi ve keza mazlumlarının bu asırdaki küllî ferdleri başında Risale-i Nur talebelerinin bulunması ve hakikaten bu talebeleri de ümem-i salifenin enbiyalarına verilen necatlar gibi pek büyük umumî ve hususî necatlara mazhar etmesi ve muarızları olan dinsizlerin cehennemî azabla tokatlanmalarını göstermesi, hem iki güzel ve latif haşiyelerle hâtime verilmek suretiyle çiçeğin tamam edilmesi, bu fakir talebeniz Hüsrev'i o kadar büyük bir sürurla sonsuz bir şükre sevketti ki; bu güzel çiçeğin verdiği sevinç ve süruru müddet-i ömrümde hissetmediğimi sevgili üstadıma arzettiğim gibi, kardeşlerime de kerratla söylemişim. Cenab-ı Hak, zaîf ve tahammülsüz omuzlarına pek azametli bâr-ı sakil tahmil edilen siz sevgili üstadımızdan ebediyen razı olsun. Ve yüklerinizi tahfif etmekle yüzlerinizi ebede kadar güldürsün âmîn.

Evet sevgili üstadım, biz Allah'tan, Kur'andan, Habib-i Zîşan'dan ve Risale-i Nur'dan ve Kur'an dellâlı siz sevgili üstadımızdan ebediyen razıyız. Ve intisabımızdan hiçbir cihetle pişmanlığımız yok. Hem kalbimizde zerre kadar kötülük etmek için niyet yok. Biz ancak Allah'ı ve rızasını istiyoruz. Gün geçtikçe, rızası içinde, Cenab-ı Hakk'a vuslat iştiyaklarını kalbimizde teksif ediyoruz. Bilâ-istisna bize fenalık edenleri Cenab-ı Hakk'a terketmekle afvetmek ve bilakis bize zulmeden o zalimler de dâhil olduğu halde, herkese iyilik etmek, Risale-i Nur talebelerinin kalblerine yerleşen bir şiar-ı İslâm olduğunu, biz istemeyerek ilân eden Hazret-i Allah'a hadsiz hududsuz şükürler ediyoruz.

Çok kusurlu talebeniz

Hüsrev

* * *

ONBİRİNCİ MES’ELE

(Meyve’nin Onbirinci Mes’elesinin başı; bir meyvesi Cennet ve biri saadet-i ebediye ve biri rü’yetullah olan iman şecere-i kudsiyesinin hadsiz, küllî ve cüz’î meyvelerinden yüzer nümuneleri Risale-i Nur’da beyan ve hüccetlerle isbat edildiğinden, izahını “Siracünnur”a havale edip; küllî erkânının değil, belki cüz’î ve cüzlerin, cüz’î ve hususî meyvelerinden birkaç nümune beyan edilecek.)

Birisi: Bir gün bir duada, “**Ya Rabbi! Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail hürmetlerine ve şefaatlerine, beni cinn ve insin şerlerinden muhafaza eyle**” mealinde duayı dediğim zaman, herkesi titreten ve dehşet veren Azrail namını zikrettiğim vakit gayet tatlı ve tesellidar ve sevimli bir halet hissettim. Elhamdülillah dedim. Azrail’i cidden sevmeğe başladım. Melaikeye iman rüknünün bu cüz’î ferdinin pek çok meyvelerinden yalnız bir cüz’î meyvesine gayet kısa bir işaret ederiz.

Birisi: İnsanın en kıymetli ve üstünde titrediği malı, onun ruhudur. Onu zayi’ olmaktan ve fenadan ve başıboşluktan muhafaza etmek için kuvvetli ve emin bir ele teslimin derin bir sevinç verdiğini kat’î hissettim. Ve insanın amelini yazan melekler hatırıma geldi. Baktım, aynen bu meyve gibi çok tatlı meyveleri var.

Birisi: Her insan kıymetli bir sözünü ve fiilini bâkileştirmek için iştiyakla kitabet ve şiir, hattâ sinema ile hıfzına çalışır. Hususan o fiillerin Cennet’te bâki meyveleri bulunsa, daha ziyade merak eder. “Kiramen Kâtibîn” insanın omuzlarında durup onları ebedî manzaralarda

göstermek ve sahiblerine daimî mükâfat kazandırmak, o kadar bana şirin geldi ki tarif edemem.

Sonra ehl-i dünyanın, beni hayat-ı içtimaiyedeki herşeyden tecrid etmek içinde bütün kitablarımdan ve dostlarımdan ve hizmetçilerimden ve teselli verici işlerden ayrı düşürmeleriyle beraber, gurbet vahşeti beni sıkarken ve boş dünya başıma yıkılırken, melaikeye imanın pek çok meyvelerinden birisi imdadıma geldi. Kâinatımı ve dünyamı şenlendirdi, melekler ve ruhanîlerle doldurdu, âlemimi sevinçle güldürdü. Ve ehl-i dalaletin dünyaları vahşet ve boşluk ve karanlıkla ağladıklarını gösterdi.

Hayalim bu meyvenin lezzetiyle mesrur iken, umum peygamberlere imanın pek çok meyvelerinden buna benzer bir tek meyvesini aldı, tattı. Birden, bütün geçmiş zamanlardaki enbiyalarla yaşamış gibi onlara imanım ve tasdikim, o zamanları ışıklandırdı ve imanımı küllî yapıp genişlendirdi. Ve âhirzaman peygamberimizin imana ait olan davalarına binler imza bastırdı, şeytanları susturdu.

Birden “**Hikmet-ül İstiaze Lem’ası**”nda kat’î cevabı bulunan bir sual kalbime geldi ki: “Bu meyveler gibi hadsiz tatlı semereler ve faideler ve hasenatın gayet güzel neticeleri ve menfaatleri ve Erhamürrâhimîn’in gayet merhametkârane tevfikleri ve inayetleri ehl-i hidayete yardım edip kuvvet verdikleri halde; ehl-i dalalet neden çok defa galebe eder ve bazan yirmisi, yüz tane ehl-i hidayeti perişan eder.” diye, manen benden soruldu. Ve bu tefekkür içinde, şeytanın gayet zaîf desiselerine karşı Kur’anın büyük tahşidatı ve melaikeleri ve Cenab-ı Hakk’ın yardımını ehl-i imana göndermesi hatıra geldi. Risale-i Nur’un onun hikmetini kat’î hüccetlerle izahına binaen, o sualin cevabına gayet kısa bir işaret ederiz:

Evet bazan serseri ve gizli, muzır bir adamın bir saraya ateş atmağa çalışması yüzünden, yüzer adamın yapması gibi; yüzer adamın muhafazası ile ve bazan devlete ve padişaha iltica ile o sarayın vücudu devam edebilir. Çünki onun vücudu, bütün şeraitin ve erkânın ve esbabın

vücuduyla olabilir. Fakat onun ademi ve harab olması bir tek şartın ademiyle vaki' ve bir serserinin bir kibritiyle yanıp mahvolduğu gibi, ins ü cinn şeytanları az bir fiil ile büyük tahribat ve dehşetli manevî yangınlar yaparlar. Evet bütün fenalıklar ve günahlar ve şerlerin mâyesi ve esasları ademdir, tahribdir. Sureten vücudun altında, adem ve bozmak saklıdır.

İşte cinnî ve insî şeytanlar ve şerirler bu noktaya istinaden gayet zaîf bir kuvvetle hadsiz bir kuvvete karşı dayanıp, ehl-i hak ve hakikatı Cenab-ı Hakk'ın dergâhına ilticaya ve kaçmaya her vakit mecbur ettiğinden, Kur'an onları himaye için büyük tahşidat yapar.

Doksandokuz esma-i İlahiyeyi onların ellerine verir. O düşmanlara karşı sebat etmelerine çok şiddetli emirler verir.

Bu cevabdan, birden pek büyük bir hakikatın ucu ve azametli, dehşetli bir mes'elenin esası göründü. Şöyle ki:

Nasılki Cennet bütün vücud âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyane sünbüllendiriyor, öyle de; Cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elîm neticelerini göstermek için o adem mahsulâtlarını kavuruyor ve o dehşetli Cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde, âlem-i vücud kâinatını âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor. Bu dehşetli mes'elenin şimdilik kapısını açmayacağız. İnşâallah sonra izah edilecek.

Hem meleklere iman meyvesinden bir cüz'ü ve Münker ve Nekir'e ait bir nümunesi şudur: Herkes gibi ben dahi muhakkak gireceğim diye mezarıma hayalen girdim. Ve kabirde yalnız, kimsesiz, karanlık, soğuk, dar bir haps-i münferidde bir tecrid-i mutlak içindeki tevahhuş ve me'yusiyetten tedehhüş ederken, birden Münker ve Nekir taifesinden iki mübarek arkadaş çıkıp geldiler. Benimle münazaraya başladılar. Kalbim ve kabrim genişlediler, nurlandılar, hararetlendiler; âlem-i ervaha pencereler

açıldı. Ben de şimdi hayalen ve istikbalde hakikaten göreceğim o vaziyete bütün canımla sevindim ve şükrettim.

Sarf ve Nahiv ilmini okuyan bir medrese talebesinin vefat edip, kabirde Münker ve Nekir'in: "**Men Rabbüke = Senin Rabbin kimdir?**" diye suallerine karşı, kendini medresede zannedip Nahiv ilmiyle cevab vererek: "(Men) mübtedadır, (Rabbüke) onun haberidir; müşkil bir mes'eleyi benden sorunuz, bu kolaydır." diyerek, hem o melaikeleri, hem hazır ruhları, hem o vakıayı müşahede eden orada bulunan bir keşf-el kubur velisini güldürdü ve rahmet-i İlahiyeyi tebessüme getirdi, azabdan kurtulduğu gibi; Risale-i Nur'un bir şehid kahramanı olan merhum Hâfız Ali, hapiste Meyve Risalesi'ni kemal-i aşkla yazarken ve okurken vefat edip kabirde melaike-i suale mahkemedeki gibi Meyve hakikatlarıyla cevab verdiği misillü; ben de ve Risale-i Nur şakirdleri de, o suallere karşı Risale-i Nur'un parlak ve kuvvetli hüccetleriyle istikbalde hakikaten ve şimdi manen cevab verip onları tasdike ve tahsine ve tebrike sevkedecekler inşâallah.

Hem meleklere imanın saadet-i dünyeviyeye medar cüz'î bir nümunesi şudur ki: İlmihalden iman dersini alan bir masum çocuğun, yanında ağlayan ve masum bir kardeşinin vefatı için vaveylâ eden diğer bir çocuğa: "**Ağlama, şükreyle.. senin kardeşin meleklerle beraber Cennet'e gitti; orada gezer, bizden daha iyi keyfedecek, melekler gibi uçacak, heryeri seyredebilir.**" deyip, feryad edenin ağlamasını tebessüme ve sevince çevirmesidir. Ben de aynen bu ağlayan çocuk gibi, bu hazîn kışta ve elîm bir vaziyetimde gayet elîm iki vefat haberini aldım. Biri, hem âlî mekteblerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur'un hakikatlarını neşreden, biraderzadem merhum Fuad; ikincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hanım namındaki merhume hemşirem. Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesi'nde yazılan merhum Abdurrahman'ın vefatı gibi beni ağlatırken; imanın nuruyla o masum Fuad, o sâliha

Hanım insanlar yerinde meleklere, hurilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını manen, kalben gördüm. O şiddetli hüzün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onları, hem Fuad'ın pederi kardeşim Abdülmecid'i, hem kendimi tebrik ederek Erhamürrâhimîn'e şükrettim. Bu iki merhumeye rahmet duası niyetiyle buraya yazıldı, kaydedildi.

Risale-i Nur'daki bütün mizanlar ve müvazeneler, imanın saadet-i dünyeviyeye ve uhreviyeye medar meyvelerini beyan ederler. Ve o küllî ve büyük meyveler, bu dünyada gösterdikleri saadet-i hayatiye ve lezzet-i ömür cihetiyle her mü'minin imanı ona bir saadet-i ebediyeyi kazandıracak.. belki sünbül verecek ve o surette inkişaf edecek diye haber verirler. Ve o küllî ve pek çok meyvelerinden beş meyvesi, meyve-i mi'rac olarak Otuzbirinci Söz'ün âhirinde ve beş meyvesi Yirmidördüncü Söz'ün Beşinci Dal'ında nümune olarak yazılmış. Erkân-ı imaniyenin herbirinin ayrı ayrı pek çok belki hadsiz meyveleri olduğu gibi, mecmuunun birden çok meyvelerinden bir meyvesi, koca Cennet ve biri de saadet-i ebediye ve biri de belki en tatlısı da rü'yet-i İlahiyedir diye, başta demiştik. Ve Otuzikinci Söz'ün âhirindeki müvazenede, imanın saadet-i dâreyne medar bir kısım semereleri güzel izah edilmiş. İman-ı bil'kader rüknünün kıymetdar meyveleri bu dünyada bulunduğuna bir delili, umum lisanında

مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ darb-ı mesel olmuştur. Yani, "**Kadere iman eden, gamlardan kurtulur**." Risale-i Kader'in âhirinde güzel bir temsil ile, iki adamın şahane bir sarayın bahçesine girmesiyle, bir küllî meyvesi beyan edilmiş. Hattâ ben kendi hayatımda binler tecrübelerimle gördüm ve bildim ki; **kadere iman olmazsa hayat-ı dünyeviye saadeti mahvolur. Elîm musibetlerde, ne vakit kadere iman cihetine bakardım; musibet gayet hafifleşiyor görüyordum. Ve kadere iman etmeyen nasıl yaşayabilir diye hayret ederdim**.

Melaikeye iman rüknünün küllî meyvelerinden birisine, Yirmiikinci Söz'ün İkinci Makam'ında şöyle işaret edilmiş ki; Azrail Aleyhisselâm Cenab-ı Hakk'a münacat edip demiş: "**Kabz-ı ervah vazifesinde senin ibadın benden küsecekler, şekva edecekler.**" Ona cevaben denilmiş: "**Senin vazifene hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım; tâ ibadımın şekvaları onlara gitsin, sana gelmesin." Aynen bu perdeler gibi Azrail Aleyhisselâm'ın vazifesi de bir perdedir. Tâ haksız şekvalar Cenab-ı Hakk'a gitmesin. Çünki ölümdeki hikmet ve rahmet ve güzellik ve maslahat cihetini herkes göremez. Zahire bakıp itiraz eder, şekvaya başlar.** İşte bu haksız şekvalar Rahîm-i Mutlak'a gitmemek hikmetiyle Azrail Aleyhisselâm perde olmuş.

Aynen bunun gibi; bütün meleklerin, belki bütün esbab-ı zahiriyenin vazifeleri, izzet-i rububiyetin perdeleridir. Tâ güzellikleri görünmeyen ve hikmetleri bilinmeyen şeylerde kudret-i İlahiyenin izzeti ve kudsiyeti ve rahmetinin ihatası muhafaza edilsin, itiraza hedef olmasın ve hasis ve ehemmiyetsiz ve merhametsiz şeyler ile kudretin mübaşereti -nazar-ı zahirîde- görünmesin. Yoksa hiçbir sebebin hakikî tesiri ve icada hiç kabiliyeti olmadığını, her şeyde tevhid sikkeleri kat'î gösterdiğini, Risale-i Nur hadsiz deliller ile isbat etmiş. **Halketmek, icad etmek ona mahsustur. Esbab, yalnız bir perdedir. Melaike gibi zîşuur olanların, yalnız cüz-i ihtiyarıyla cüz'î, icadsız, kesb denilen bir nevi hizmet-i fıtriye ve amelî bir nevi ubudiyetten başka ellerinde yoktur.**

Evet, izzet ve azamet isterler ki; esbab, perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve ehadiyet isterler ki; esbab, ellerini çeksinler tesir-i hakikîden.

İşte nasılki melekler ve umûr-u hayriyede ve vücudiyede istihdam edilen zahirî sebebler, güzellikleri görünmeyen ve bilinmeyen şeylerde kudret-i Rabbaniyeyi kusurdan, zulümden muhafaza edip takdis ve tesbih-i İlahîde birer

vesiledirler. Aynen öyle de: Cinnî ve insî şeytanlar ve muzır maddelerin umûr-u şerriyede ve ademiyede istimalleri dahi, yine kudret-i Sübhaniyeyi gadirden ve haksız itirazlardan ve şekvalara hedef olmaktan kurtarmak ile takdis ve tesbihat-ı Rabbaniyeye ve kâinattaki bütün kusurattan müberra ve münezzehiyetine hizmet ediyorlar. Çünki bütün kusurlar ademden ve kabiliyetsizlikten ve tahribden ve vazife yapmamaktan -ki birer ademdirler- ve vücudî olmayan ademî fiillerden geliyor. Bu şeytanî ve şerli perdeler, o kusurata merci olup itiraz ve şekvaları bi'l-istihkak kendilerine alarak Cenab-ı Hakk'ın takdisine vesile oluyorlar. Zâten şerli ve ademî ve tahribçi işlerde kuvvet ve iktidar lâzım değil; az bir fiil ve cüz'î bir kuvvet, belki vazifesini yapmamak ile bazan büyük ademler ve bozmaklar oluyor. O şerir fâiller, muktedir zannedilirler. Halbuki ademden başka hiç tesirleri ve cüz'î bir kesbden hariç bir kuvvetleri yoktur. Fakat o şerler ademden geldiklerinden, o şerirler hakikî fâildirler. Bil-istihkak, eğer zîşuur ise cezayı çekerler. **Demek seyyiatta o fenalar fâildirler; fakat haseneler ve hayırlarda ve amel-i sâlihte vücud olmasından, o iyiler hakikî fâil ve müessir değiller**. Belki kabildirler; feyz-i İlahîyi kabul ederler ve mükâfatları dahi sırf bir fazl-ı İlahîdir diye, Kur'an-ı Hakîm مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ

وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ ferman eder.

Elhasıl: Vücud kâinatları ve hadsiz adem âlemleri birbirleriyle çarpışırken ve Cennet ve Cehennem gibi meyveler verirken ve bütün vücud âlemleri "Elhamdülillah Elhamdülillah" ve bütün adem âlemleri "Sübhanallah Sübhanallah" derken ve ihatalı bir kanun-u mübareze ile melekler şeytanlarla ve hayırlar şerlerle, tâ kalbin etrafındaki ilham, vesvese ile mücadele ederken; birden meleklere imanın bu meyvesi tecelli eder, mes'eleyi halledip karanlık kâinatı ışıklandırır.

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ âyetinin envârından bir nurunu bize gösterir ve bu meyve ne kadar tatlı olduğunu tattırır.

İkinci bir küllî meyvesine "Yirmidördüncü" ve "elif"ler kerametini gösteren "Yirmidokuzuncu Söz"ler işaret edip parlak bir surette meleklerin vücudunu ve vazifesini isbat etmişler. Evet kâinatın her tarafında, cüz'î ve küllî her şeyde, her nevide, kendini tanıttırmak ve sevdirmek içinde merhametkârane bir haşmet-i rububiyet, elbette o haşmete, o merhamete, o tanıttırmaya, o sevdirmeye karşı şükür ve takdis içinde bir geniş ve ihatalı ve şuurkârane bir ubudiyetle mukabele etmesi lâzım ve kat'îdir. Ve şuursuz cemadat ve erkân-ı azîme-i kâinat hesabına o vazifeyi, ancak hadsiz melekler görebilir ve o saltanat-ı rububiyetin her tarafta, serada süreyyada, zeminin temelinde, dışında hakîmane ve haşmetkârane icraatını onlar temsil edebilirler.

Meselâ, felsefenin ruhsuz kanunları pek karanlık ve vahşetli gösterdikleri hilkat-i arziye ve vaziyet-i fıtriyesini, bu meyve ile nurlu, ünsiyetli bir tarzda Sevr ve Hut namlarındaki iki meleğin omuzlarında, yani nezaretlerinde ve Cennet'ten getirilen ve fâni küre-i arzın bâki bir temel taşı olmak, yani ileride bâki Cennet'e bir kısmını devretmeğe bir işaret için Sahret namında uhrevî bir madde, bir hakikat gönderilip Sevr ve Hut meleklerine bir nokta-i istinad edilmiş diye Benî-İsrail'in eski peygamberlerinden rivayet var ve İbn-i Abbas'tan dahi mervîdir. Maatteessüf bu kudsî mana, mürur-u zamanla bu teşbih, avamın nazarında hakikat telakki edilmekle, aklın haricinde bir suret almış. Madem melekler havada gezdikleri gibi toprakta ve taşta ve yerin merkezinde de gezerler; elbette onların ve küre-i arzın, üstünde duracak cismanî taş ve balığa ve öküze ihtiyaçları yoktur.

Hem meselâ küre-i arz, küre-i arzın nevileri adedince başlar ve o nevilerin ferdleri sayısınca diller ve o ferdlerin a'zâ ve yaprak ve meyveleri mikdarınca tesbihatlar yaptığı için elbette o haşmetli ve şuursuz ubudiyet-i fıtriyeyi bilerek, şuurdarane temsil edip dergâh-ı İlahiyeye takdim etmek için kırkbin başlı ve her başı kırkbin dil ile ve herbir

dil ile kırkbin tesbihat yapan bir melek-i müekkeli bulunacak ki, ayn-ı hakikat olarak Muhbir-i Sadık haber vermiş. Ve hilkat-i kâinatın en ehemmiyetli neticesi olan insanlarla münasebat-ı Rabbaniyeyi tebliğ ve izhar eden Cebrail (A.S.) ve zîhayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan diriltmek ve hayat vermek ve ölümle terhis etmekteki Hâlık'a mahsus olan icraat-ı İlahiyeyi yalnız temsil edip ubudiyetkârane nezaret eden İsrafil (A.S.) ve Azrail (A.S.) ve hayat dairesinde rahmetin en cem'iyetli, en geniş, en zevkli olan rızıktaki ihsanat-ı Rahmaniyeye nezaretle beraber şuursuz şükürleri şuur ile temsil eden Mikâil (A.S.) gibi meleklerin pek acib mahiyette olarak bulunmaları ve vücudları ve ruhların bekaları, saltanat ve haşmet-i rububiyetin muktezasıdır. Onların ve herbirinin mahsus taifelerinin vücudları, kâinatta güneş gibi görünen saltanat ve haşmetin vücudu derecesinde kat'îdir ve şübhesizdir. Melaikeye ait başka maddeler bunlara kıyas edilsin.

Evet küre-i arzda dörtyüzbin nevileri zîhayattan halkeden, hattâ en âdi ve müteaffin maddelerden zîruhları çoklukla yaratan ve her tarafı onlarla şenlendiren ve mu'cizat-ı san'atına karşı, onlara dilleriyle "**Mâşâallah, Bârekâllah, Sübhanallah**" dediren ve ihsanat-ı rahmetine mukabil "**Elhamdülillah, Veşşükrü-lillah, Allahüekber**" o hayvancıklara söylettiren bir Kadîr-i Zülcelali ve'l-Cemal, elbette, bilâ-şek velâ-şübhe, koca semavata münasib, isyansız ve daima ubudiyette olan sekeneleri ve ruhanîleri yaratmış, semavatı şenlendirmiş, boş bırakmamış. Ve hayvanatın taifelerinden pekçok ziyade ayrı ayrı nevileri meleklerden icad etmiş ki, bir kısmı küçücük olarak yağmur ve kar katrelerine binip san'at ve rahmet-i İlahiyeyi kendi dilleriyle alkışlıyorlar; bir kısmı, birer seyyar yıldızlara binip feza-yı kâinatta seyahat içinde azamet ve izzet ve haşmet-i rububiyete karşı tekbir ve tehlil ile ubudiyetlerini âleme ilân ediyorlar. Evet zaman-ı Âdem'den beri bütün semavî kitablar ve dinler, meleklerin vücudlarına ve ubudiyetlerine

ittifakları ve bütün asırlarda melekler ile konuşmalar ve muhavereler, kesretli tevatür ile insanlar içinde vukubulduğunu nakil ve rivayetleri ise; görmediğimiz Amerika insanlarının vücudları gibi meleklerin vücudlarını ve bizimle alâkadar olduklarını kat'î isbat eder.

İşte şimdi gel, iman nuruyla bu küllî ikinci meyveye bak ve tat; nasıl kâinatı baştan başa şenlendirip, güzelleştirip bir mescid-i ekbere ve büyük bir ibadethaneye çeviriyor. Ve fen ve felsefenin soğuk, hayatsız, zulmetli, dehşetli göstermelerine mukabil; hayatlı, şuurlu, ışıklı, ünsiyetli, tatlı bir kâinat göstererek bâki hayatın bir cilve-i lezzetini ehl-i imana derecesine göre dünyada dahi tattırır.

Tetimme: Nasılki vahdet ve ehadiyet sırrıyla kâinatın her tarafında aynı kudret, aynı isim, aynı hikmet, aynı san'at bulunmasıyla Hâlık'ın vahdet ve tasarrufu ve icad ve rububiyeti ve hallakıyet ve kudsiyeti, cüz'î-küllî herbir masnu'un hal dili ile ilân ediliyor. Aynen öyle de; her tarafta melekleri halkedip her mahlukun lisan-ı hal ile şuursuz yaptıkları tesbihatı, meleklerin ubudiyetkârane dilleriyle yaptırıyor. Meleklerin hiçbir cihette hilaf-ı emir hareketleri yoktur. Hâlis bir ubudiyetten başka hiçbir icad ve emirsiz hiçbir müdahale, hattâ izinsiz şefaatları dahi olmaz. Tam بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ❊ وَ يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ sırrına mazhardırlar.

* * *

HÂTİME

[Gayet ehemmiyetli bir nükte-i i'caziyeye dair, birden ihtiyarsız, mağribden sonra kalbe ihtar edilen ve sure-i قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ın zahir bir mu'cize-i gaybiyesini gösteren uzun bir hakikata kısa bir işarettir.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ

İşte yalnız mana-yı işarî cihetinde bu sure-i azîme-i hârika: "**Kâinatta adem âlemleri hesabına çalışan şerirlerden ve insî ve cinnî şeytanlardan kendinizi muhafaza ediniz**." Peygamberimize ve ümmetine emrederek, her asra baktığı gibi mana-yı işarîsiyle bu acib asrımıza daha ziyade, belki zahir bir tarzda bakar; Kur'an'ın hizmetkârlarını istiazeye davet eder. Bu mu'cize-i gaybiye, beş işaretle kısaca beyan edilecek. Şöyle ki:

Bu surenin herbir âyetinin manaları çoktur. Yalnız mana-yı işarî ile beş cümlesinde dört defa "şerr" kelimesini tekrar etmek ve kuvvetli münasebet-i maneviye ile beraber dört tarzda bu asrın emsalsiz dört dehşetli ve fırtınalı maddî ve manevî şerlerine ve inkılablarına ve mübarezelerine aynı tarih ile parmak basmak ve manen "**Bunlardan çekininiz**" emretmek, elbette Kur'an'ın i'cazına yakışır bir irşad-ı gaybîdir.

Meselâ: Başta قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ cümlesi, bin üçyüz elliiki veya dört (1352–1354) tarihine hesab-ı ebcedî ve cifrîyle tevafuk edip nev'-i beşerde en geniş hırs ve hasedle ve birinci harbin sebebiyle vukua gelmeye hazırlanan ikinci harb-i umumîye işaret eder. Ve ümmet-i Muhammediyeye (A.S.M.) manen der: "**Bu harbe girmeyiniz ve Rabbinize**

iltica ediniz.” Ve bir mana-yı remziyle, Kur’an’ın hizmetkârlarından olan Risale-i Nur şakirdlerine hususî bir iltifat ile onların Eskişehir hapsinden, dehşetli bir şerden aynı tarihiyle kurtulmalarına ve haklarındaki imha plânının akîm bırakılmasına remzen haber verir; manen “İstiaze ediniz” emreder gibi bir remz verir.

Hem meselâ: مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ cümlesi -şedde sayılmaz- bin üçyüz altmış bir (1361) ederek, bu emsalsiz harbin merhametsiz ve zalimane tahribatına rumi ve hicri tarihiyle parmak bastığı gibi; aynı zamanda bütün kuvvetleriyle Kur’anın hizmetine çalışan Nur şakirdlerinin geniş bir imha plânından ve elîm ve dehşetli bir beladan ve Denizli hapsinden kurtulmalarına tevafukla, bir mana-yı remzî ile onlara da bakar. “**Halk’ın şerrinden kendinizi koruyunuz**” gizli bir îma ile der.

Hem meselâ: اَلنَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ cümlesi -şeddeler sayılmaz- bin üçyüz yirmisekiz (1328); eğer şeddedeki (lâm) sayılsa, bin üçyüz ellisekiz (1358) adediyle bu umumî harbleri yapan ecnebi gaddarların, hırs ve hased ile bizdeki Hürriyet İnkılabı’nın Kur’an lehindeki neticelerini bozmak fikriyle tebeddül-ü saltanat ve Balkan ve İtalyan Harbleri ve Birinci ve İkinci Harb-i Umumî’nin patlamasıyla maddî ve manevî şerlerini, siyasî diplomatların radyo diliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üflemeleriyle ve mukadderat-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyatını vahşiyane mahveden şerlerin vücuda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevafuk ederek, اَلنَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ nin tam manasına tetabuk eder.

Hem meselâ: وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ cümlesi -şedde ve tenvin sayılmaz- yine bin üçyüz kırkyedi (1347) edip, aynı tarihte, ecnebi muahedelerin icbarıyla bu vatanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücuda gelmesine ve aynı tarihte, devletlerde ikinci harb-i umumîyi ihzar eden dehşetli hasedler ve rekabetlerin çarpışmaları tarihine bu

mana-yı işarî ile tam tamına tevafuku ve manen tetabuku, elbette bu kudsî surenin bir lem'a-i i'caz-ı gaybîsidir.

Bir İhtar: Herbir âyetin müteaddid manaları vardır. Hem herbir mana küllîdir. Her asırda efradı bulunur. Bahsimizde bu asrımıza bakan yalnız mana-yı işarî tabakasıdır. Hem o küllî manada, asrımız bir ferddir. Fakat hususiyet kesbetmiş ki, ona tarihiyle bakar. Ben dört senedir, bu harbin ne safahatını ve ne de neticelerini ve ne de sulh olmuş olmamış bilmediğimden ve sormadığımdan, bu kudsî surenin daha ne kadar bu asra ve bu harbe işareti var diye daha onun kapısını çalmadım. Yoksa bu hazinede daha çok esrar var olduğunu Risale-i Nur'un eczalarında, hususan Rumuzat-ı Semaniye Risalelerinde beyan ve isbat edildiğinden onlara havale edip kısa kesiyorum.

Hatıra gelebilen bir sualin cevabıdır:

Bu lem'a-i i'caziyede, baştaki مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ da hem مِنْ hem شَرِّ kelimeleri hesaba girmesi ve âhirde وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ yalnız شَرِّ kelimesi girmesi, وَمِنْ girmemesi ve وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ ikisi de hesab edilmemesi gayet ince ve latif bir münasebete îma ve remz içindir. Çünki, halklarda şerden başka hayırlar da var. Hem bütün şer herkese gelmez. Buna remzen, bazıyeti ifade eden مِنْ ve شَرِّ girmişler. Hâsid hased ettiği zaman bütün şerdir, bazıyete lüzum yoktur. Ve اَلنَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ remziyle, kendi menfaatleri için küre-i arza ateş atan üfleyicilerin ve sihirbaz o diplomatların tahribata ait bütün işleri ayn-ı şerdir diye, daha شَرِّ kelimesine lüzum kalmadı.

Bu Sureye Ait Bir Nükte-i İ'caziyenin Haşiyesidir:

Nasıl bu sure, beş cümlesinden dört cümlesi ile bu asrımızın dört büyük şerli inkılablarına ve fırtınalarına mana-yı işarî ile bakar; aynen öyle de, dört defa tekraren مِنْ شَرِّ -şedde sayılmaz- kelimesiyle âlem-i İslâmca en dehşetli olan Cengiz ve Hülâgu fitnesinin ve Abbasi Devleti'nin inkıraz zamanının asrına, dört defa mana-yı işarî ile ve makam-ı cifrî ile bakar ve parmak basar. Evet -şeddesiz- شَرِّ beşyüz (500) eder; مِنْ doksan (90)dır. İstikbale bakan çok

âyetler, hem bu asrımıza hem o asırlara işaret etmeleri cihetinde, istikbalden haber veren İmam-ı Ali (R.A.) ve Gavs-ı A'zam (K.S.) dahi, aynen hem bu asrımıza, hem o asra bakıp haber vermişler. غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ kelimeleri bu zamana değil, belki غَاسِقٍ binyüz altmışbir (1161) ve اِذَا وَقَبَ sekizyüzon (810) ederek, o zamanlarda ehemmiyetli maddî manevî şerlere işaret eder. Eğer beraber olsa, Miladi bin dokuzyüz yetmişbir (1971) olur. O tarihte dehşetli bir şerden haber verir. Yirmi sene sonra, şimdiki tohumların mahsulü ıslah olmazsa, elbette tokatları dehşetli olacak.

Onbirinci Mes'elenin Haşiyesinin Bir Lâhikasıdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

Âyet-ül Kürsî'nin tetimmesi olan لاَ اِكْرَاهَ فِى (الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ) مِنَ الْغَىِّ bin üçyüz elli (1350); فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ bin dokuzyüz yirmidokuz (1929) veya (1928)وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ dokuzyüz kırkaltı (946) "Risalet-ün Nur ismine muvafık"; بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى bin üçyüz kırkyedi (1347); لاَ انْفِصَامَ لَهَا (وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ❊ (اَللّٰهُ) (وَلِىُّ الَّذِينَ آمَنُوا -eğer beraber olsa- bin oniki (1012); -eğer beraber olmazsa- dokuzyüz kırkbeş (945) (bir şedde sayılmaz); يُخْرِجُهُمْ مِنَ (الظُّلُمَاتِ) اِلَى النُّورِ bin üçyüz yetmişiki (1372) -şeddesiz- وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَوْلِيَاؤُهُمُ (الطَّاغُوتُ)) bin dörtyüz onyedi (1417) ((يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ bin üçyüz otuzsekiz (1338) -şedde sayılmaz-;اُولئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ bin ikiyüz doksanbeş (1295) -şedde sayılır- eder.

Risalet-ün Nur'un hem iki kerre ismine, hem suret-i mücahedesine, hem tahakkukuna ve te'lif ve tekemmül zamanına tam tamına tevafukuyla beraber ehl-i küfrün bin ikiyüz doksanüç (1293) harbiyle âlem-i İslâm'ın nurunu söndürmeye çalışması tarihine ve Birinci Harb-i Umumî'den istifade ile bin üçyüz otuzsekiz (1338)de bil'fiil nurdan zulümata atmak için yapılan dehşetli muahedeler tarihine tam tamına tevafuku ve içinde mükerreren nur ve zulümat karşılaştırılması ve bu mücahede-i maneviyede Kur'anın nurundan gelen bir nur, ehl-i imana bir nokta-i istinad olacağını mana-yı işarî ile haber veriyor diye kalbime ihtar

edildi. Ben de mecbur oldum, yazdım. Sonra baktım ki; manasının münasebeti bu asrımıza o kadar kuvvetlidir ki, hiç tevafuk emaresi olmasa da yine bu âyetler her asra baktığı gibi mana-yı işarî ile bizimle de konuşuyor kanaatım geldi.

Evet evvelâ: Başta لاَ اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üçyüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mana-yı işarî ile der: Gerçi o tarihte, dini dünyadan tefrik ile dinde ikraha ve icbara ve mücahede-i diniyeye ve din için silâhla cihada muarız olan hürriyet-i vicdan, hükûmetlerde bir kanun-u esasî, bir düstur-u siyasî oluyor ve hükûmet lâik cumhuriyete döner. Fakat ona mukabil manevî bir cihad-ı dinî, iman-ı tahkikî kılıncıyla olacak. Çünki dindeki rüşd-ü irşad ve hak ve hakikatı gözlere gösterecek derecede kuvvetli bürhanları izhar edip tebyin ve tebeyyün eden bir nur Kur'an'dan çıkacak diye haber verip, bir lem'a-i i'caz gösterir.

Hem tâ خَالِدُونَ kelimesine kadar Risale-i Nur'daki bütün müvazenelerin aslı, menbaı olarak aynen o müvazeneler gibi mükerreren nur ve zulümat ve iman ve karanlıkları karşılaştırmasıyla gizli bir emaredir ki, o tarihte bulunan cihad-ı manevî mübarezesinde büyük bir kahraman; Nur namında Risale-i Nur'dur ki, dinde bulunan yüzer tılsımları keşfeden onun manevî elmas kılıncı, maddî kılınçlara ihtiyaç bırakmıyor.

Evet hadsiz şükürler olsun ki, yirmi senedir Risale-i Nur bu ihbar-ı gaybı ve lem'a-i i'cazı bil'fiil göstermiştir. Ve bu sırr-ı azîm içindir ki; Risale-i Nur şakirdleri dünya siyasetine ve cereyanlarına ve maddî mücadelelerine karışmıyorlar ve ehemmiyet vermiyorlar ve tenezzül etmiyorlar ve hakikî şakirdleri en dehşetli bir hasmına ve hakaretli tecavüzüne karşı ona der:

"Ey bedbaht! Ben seni i'dam-ı ebedîden kurtarmaya ve fâni hayvaniyetin en süflî ve elîm derecesinden bir bâki insaniyet saadetine çıkarmaya çalışıyorum. Sen benim ölümüme ve i'damıma çalışıyorsun. Senin bu dünyada

lezzetin pek az, pek kısa ve âhirette ceza ve belaların pek çok ve pek uzundur. Ve benim ölümüm bir terhistir. Haydi defol; senin ile uğraşmam, ne yaparsan yap.” der. O zalim düşmanına hiddet değil, belki acıyor, şefkat ediyor, keşke kurtulsa idi diyerek ıslahına çalışır.

Sâniyen: (وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ) (بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى) Bu iki kudsî cümleler, kuvvetli münasebet-i maneviye ile beraber makam-ı cifrî ve ebcedî hesabıyla, birincisi Risalet-ün Nur’un ismine, ikincisi onun tahakkukuna ve tekemmülüne ve parlak fütuhatına manen ve cifren tam tamına tetabukları bir emaredir ki; Risalet-ün Nur bu asırda, bu tarihte bir “**urvet-ül vüska**”dır. Yani çok muhkem, kopmaz bir zincir ve bir “**hablullah**”tır. **Ona elini atan, yapışan necat bulur** diye mana-yı remziyle haber verir.

Sâlisen: اَللّٰهُ وَلِىُّ الَّذِينَ آمَنُوا cümlesi hem mana, hem cifr ile Risalet-ün Nur’a bir remzi var. Şöyle ki:………

(Bu makamda perde indi. Yazmaya izin verilmedi. Başka zamana te’hir edildi.)

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

(Haşiye): Bu nüktenin bâki kısmı şimdilik yazdırılmadığının sebebi, bir derece dünyaya, siyasete temasıdır. Biz de bakmaktan memnuuz. Evet اِنَّ اْلاِنْسَانَ لَيَطْغَى bu taguta bakar ve baktırır.

Said Nursî

* * *

[Risale-i Nur kahramanı Hüsrev’in “Meyve’nin Onbirinci Mes’elesi” münasebetiyle yazdığı mektubun bir parçasıdır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Çok mübarek, çok kıymetdar, çok sevgili üstadımız efendimiz!

Millet ve memleket için çok büyük güzellikleri ihtiva eden “Meyve” “Dokuz Mes’ele”si ile, dehşetli bir zamanda, müdhiş âsiler içinde en büyük düşmanlar arasında hayretfeza bir surette şakirdlerine necat vermeye vesile

olmakla kalmamış, Onuncu ve Onbirinci Mes'eleleri ile hususuyla Nur'un şakirdlerini hakikat yollarında alkışlamış ve gidecekleri hakikî mekânları olan kabirdeki ahvallerinden ve herkesi titreten ve bilhâssa ehl-i gaflet için çok korkunç, çok elemli, çok acıklı bir menzil olan toprak altında, göreceği ve konuşacağı melaikelerle konuşmayı ve refakatı sevdirerek bu mekâna daha çok ünsiyet izhar etmekle bu korkulu ilk menzil hakkındaki fevkalhad korkularımızı ta'dil etmiş, nefes aldırmış. Hususuyla o âlemin nurani hayatını benim gibi göremeyenlerin ellerinde şuaatı yüzbinlerle senelik mesafelere uzanan bir elektrik lâmbası hükmüne geçmiş. Hem de daima koklanılacak nümunelik bir çiçek bahçesi olmuştur. Evet, biz sevgili üstadımıza arzediyoruz ki; her gün dersini hocasına okuyan bir talebe gibi Nur'dan aldığımız feyizlerimizi, her vakit için sevgili üstadımıza arzedelim. Fakat sevgili üstadımız şimdilik konuşmalarını ta'til buyurdular.

Ey aziz üstadım! Risale-i Nur'un hakikatı ve Meyve'nin güzelliği ve çiçeğinin feyzi, beni minnetdarane bir parça memleketim namına konuşturmuş ve benim gibi konuşan çok kalblere hayat vermiş. Şimdi muhitimizde Risale-i Nur'a karşı atılan adımlar ve uzatılan eller, Meyve'nin Onbirinci çiçeği ile daha çok metanet kesbetmiş, inkişaf etmiş, faaliyete başlamıştır.

Çok hakir talebeniz
Hüsrev

* * *

[Isparta'daki umum Risale-i Nur talebeleri namına ramazan tebriki münasebetiyle yazılmış ve onüç fıkra ile ta'dil edilmiş bir mektubdur.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Ey âlem-i İslâmın dünya ve âhirette selâmeti için Kur'anın feyziyle ve Risale-i Nur'un hakikatıyla ve sadık şakirdlerin himmetiyle mübarek gözlerinden yaş yerine kan akıtan ve ey fitne-i âhirzamanın şu dağdağalı ve fırtınalı zamanında Hazret-i Eyyüb Aleyhisselâm'dan ziyade

hastalıklara, dertlere giriftar olan ve Kur'anın nuruyla ve Risale-i Nur'un bürhanlarıyla ve şakirdlerin gayretiyle âlem-i İslâmın maddî ve manevî hastalıklarını Hakîm-i Lokman gibi tedaviye çalışan ve ey mübarek ellerinde mevcud olan Nur parçalarının hak ve hakikat olduğunu Kur'anın otuzüç âyetiyle ve keramet-i Aleviye ve Gavsiye ile isbat eden ve ey kendisi hasta ve ihtiyar ve zaîf ve gayet acınacak bir halde olduğuna göre herkesten ziyade âlem-i İslâm'a can feda eder derecesinde acıyarak kendine fenalık etmek isteyenlere Kur'anın hakikatıyla ve Risale-i Nur'un hüccetleriyle, Nur talebelerinin sadakatlarıyla hayırlı dualar ve iyilik etmek ile karşılayan ve yazdığı mühim eserlerinden Âyet-ül Kübra'nın tab'ıyla kendi zâtına ve talebelerine gelen musibette hapishanelere düşen ve o zindanları Kur'anın irşadıyla ve Risale-i Nur'un dersiyle ve şakirdlerin iştiyakıyla bir medrese-i Yusufiyeye çeviren ve bir dershane yapan ve içimizde bulunan cahil olanların hepsini Kur'anı o dershanede hatmettirerek çıkaran; ve o musibette Kur'anın kuvve-i kudsiyesiyle ve Risale-i Nur'un tesellisiyle ve kardeşlerin tahammülleriyle ihtiyar ve zaîf olduğu halde bütün ağırlıklarımızı ve yüklerimizi üzerine alan ve yazdığı Meyve ve Müdafaaname risaleleriyle Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın i'cazıyla ve Risale-i Nur'un kuvvetli bürhanlarıyla ve şakirdlerin ihlası ile, izn-i İlahî ile o zindan kapılarını açtırıp beraet kazandıran ve o günde bize ve âlem-i İslâma bayram yaptıran ve hakikaten Risale-i Nur'ları "Nurun alâ nur" olduğunu isbat ederek kıyamete kadar serbest okunup ve yazılmasına hak kazandıran ve âlem-i İslâmın Kur'an-ı Azîmüşşan'ın gıda-i kudsîsiyle ve Nur'un uhrevî taamıyla ve şakirdlerinin iştihasıyla ekmek, su ve hava gibi bu Nurlara pekçok ihtiyacı olduğunu ve bu Nurları okuyup yazanlardan binler kişi imanla kabre girdiğini isbat eden ve kendisine mensub talebelerini hiçbir yerde mağlub ve mahcub etmeyen ve elyevm Kur'anın semavî dersleriyle ve Risale-i Nur'un esasatıyla ve şakirdlerinin zekâvetleriyle ve Meyve'nin Onuncu ve Onbirinci Mes'ele ve çiçekleriyle firak

ateşiyle gece-gündüz yanan kalblerimizi âb-ı hayat ve şarab-ı kevser gibi o mübarek “Mes’ele” ve “Çiçekler” ile kalblerimizin ateşini söndürüp sürur ve feraha sevkeden ve ey âlemin (Kur’an-ı Azîmüşşan’ın kat’î va’diyle ve tehdidi ile ve Risale-i Nur’un keşf-i kat’îsiyle ve merhum şakirdlerinin müşahedesiyle ve onlardaki keşf-el kubur sahiblerinin görmesiyle) en çok korktuğu ölümü ehl-i iman için i’dam-ı ebedîden kurtarıp bir terhis tezkeresine çeviren ve âlem-i Nur’a gitmek için güzel bir yolculuk olduğunu isbat eden ve kâfir ve münafıklar için i’dam-ı ebedî olduğunu bildiren Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan’ın, bin mu’cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm ve kırk vech-i i’cazının tasdiki altında ihbarat-ı kat’iyyesiyle, ondan çıkan Risale-i Nur’un en muannid düşmanlarını mağlub eden hüccetleriyle ve Nur şakirdlerinin çok emarelerin ve tecrübelerin ve kanaatlarının teslimiyle o korkunç, karanlık, soğuk ve dar kabri, ehl-i iman için Cennet çukurundan bir çukur ve Cennet bahçesinin bir kapısı olduğunu isbat eden ve kâfir ve münafık zındıklar için Cehennem çukurundan yılan ve akreplerle dolu bir çukur olduğunu isbat eden ve oraya gelecek olan Münker Nekir isminde melaikeleri ehl-i hak ve hakikat yolunda gidenler için birer munis arkadaş yapan ve Risale-i Nur’un şakirdlerini talebe-i ulûm sınıfına dâhil edip Münker Nekir suallerine Risale-i Nur ile cevab verdiklerini merhum kahraman şehid Hâfız Ali’nin vefatıyla keşfeden ve hayatta bulunanlarımızın da yine Risale-i Nur’la cevab vermemizi rahmet-i İlahiyeden dua ve niyaz eden ve Hazret-i Kur’anı, Kur’an-ı Azîmüşşan’ın kırk tabakadan her tabakaya göre bir nevi i’caz-ı manevîsini göstermesiyle ve umum kâinata bakan kelâm-ı ezelî olmasıyla ve tefsiri olan Risale-i Nur’un Mu’cizat-ı Kur’aniye ve Rumuzat-ı Semaniye risaleleriyle ve Risale-i Nur gül fabrikasının serkâtibi gibi kahraman kardeşlerin ve şakirdlerin fevkalâde gayretleriyle asr-ı saadetten beri böyle hârika bir surette mu’cizeli olarak yazılmasına hiç kimse kādir olmadığı halde Risale-i Nur’un kahraman bir kâtibi olan Hüsrev’e “Yaz” emir

buyurulmasıyla, Levh-i Mahfuz'daki yazılan Kur'an gibi yazılması ve Kur'an-ı Azîmüşşan'ın hak kelâmullah olduğunu ve bütün semavî kitabların en büyüğü ve en efdali ve bir Fatiha içinde binler Fatiha ve bir İhlas içinde binler İhlas ve hurufatının birden on ve yüz ve bin ve binler sevab ve hasene verdiklerini hiç görülmedik ve işitilmedik pek güzel ve hârika bir surette tarif ve isbat eden ve Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın binüçyüz seneden beri i'cazını göstermesiyle ve muarızlarını durdurmasıyla ve Nur'un gözlere gösterir derecede zahir delilleri ile ve Nur şakirdlerinin elmas kalemleriyle bu zamana kadar misli görülmedik Risale-i Nur'un dünyaya ferman okuyan ve en mütemerrid ve muannidleri susturan Yirmibeşinci Söz ve zeyilleri kırk vecihle i'caz-ı Kur'anî olduğunu isbat eden ve ey Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın hak peygamber olduğuna ve umum yüzyirmidört bin peygamberlerin efdali ve seyyidi olduğuna dair binler mu'cizelerini "Mu'cizat-ı Ahmediye" (A.S.M.) namındaki Risale-i Nur'u ile güzel bir surette isbat eden ve Kur'an-ı Azîmüşşan'ın Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın rahmeten-lil-âlemîn olduğunu kâinatta ilân etmesiyle ve Nur'un baştan nihayete kadar onun rahmeten-lil-âlemîn olduğunu bürhanlarla isbat etmesiyle ve o resulün ef'al ve ahvali, kâinatta nümune-i iktida olacak en sağlam, en güzel rehber olduğunu hattâ körlere de göstermesiyle ve Anadolu ve hususî memleketlerde Nur'un intişarı zamanında belaların ref'i ve susturulmasıyla musibetlerin gelmesi şehadetiyle ve Nur şakirdlerinin gayet ağır müşkilâtlar içinde kemal-i metanetle hizmet ve irtibatlarıyla o zâtın (A.S.M.) sünnet-i seniyesine ittiba etmek ne kadar kârlı olduğunu ve bir sünnete bu zamanda ittiba'da yüz şehidin ecrini kazandığını bildiren ve sadaka, kaza ve belayı nasıl def'ediyorsa Risale-i Nur'un da Anadolu'ya gelecek kazayı, belayı, yirmi senedir def'ettiğini aynelyakîn isbat eden üstad-ı ekremimiz efendimiz hazretleri!.. Şimdi şu Risale-i Nur'un beraeti, başta siz sevgili Üstadımızı, sonra biz âciz kusurlu

talebelerinizi, sonra âlem-i İslâmı sürura sevk ederek, ikinci büyük bir bayram yaptırdığından siz mübarek Üstadımızın bu büyük bayram-ı şerifinizi tebrik ile ve yine üçüncü bayram olan ramazan-ı şerifinizi ve leyle-i Kadrinizi tebrik ederek, emsal-i kesîresiyle müşerref olmaklığımızı niyaz ve biz kusurluların kusurumuzun affını rica ederek umumen selâm ile mübarek ellerinizden öper ve dualarınızı temenni ederiz, efendimiz hazretleri.

Isparta ve havalisinde bulunan Nur Talebeleri

* * *

Haddimden yüz derece ziyade olan bu mektub muhteviyatını tevazu ile reddetmek bir küfran-ı nimet ve umum şakirdlerin hüsn-ü zanlarına karşı bir ihanet olması ve aynen kabul etmek bir gurur, bir enaniyet ve benlik bulunması cihetiyle, umum namına Risale-i Nur kâtibinin yazdığı bu uzun mektubu -onüç fıkraları ilâve edip- hem bir şükr-ü manevî, hem gururdan, hem küfran-ı nimetten kurtulmak için size bir suretini gönderiyorum ki: Meyve'nin Onbirinci Mes'elesinin âhirinde "Risale-i Nur'un Isparta ve civarı talebelerinin bir mektubudur" diye ilhak edilsin.

Ben bu mektubu, bu ta'dilât ile yazdığımız halde iki defa bir güvercin yanımızdaki pencereye geldi. İçeriye girecekti, Ceylan'ın başını gördü girmedi. Birkaç dakika sonra başkası aynen geldi. Yine yazanı gördü girmedi. Ben dedim: Herhalde evvelki serçe ve kuddüs kuşu gibi müjdecilerdir. Veyahut bu mektub gibi müteaddid mektubları yazdığımızdan, mübarek mektubun ta'dili ile mübarekiyetini tebrik için gelmişler kanaatımız geldi.

Said Nursî

* * *

Asâ-yı Musa'dan İkinci Kısım

HÜCCETULLÂHİ'L-BÂLİĞA
RİSALESİ

Onbir Hüccet-i İmaniyedir

Bu risaleyi Ankara ehl-i vukufu çok takdir ettikleri gibi; bu defa da beraetimize ehemmiyetli bir sebeb ve küfr-ü mutlakı kıran en keskin ve yüksek ve kuvvetli bir hüccet-i katıa ve bürhan-ı bahirdir.

Said Nursî

* * *

BİRİNCİ HÜCCETİ-İ İMANİYE

Âyet-ül Kübra
Kâinattan hâlıkını soran bir seyyahın müşahedatıdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

تُسَبِّحُ لَهُ السَّموَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلكِنْ لاَ تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

[Bu âyet-i muazzama gibi pek çok âyât-ı Kur'aniye, bu kâinat Hâlıkını bildirmek cihetinde, her vakit ve herkesin en çok hayretle bakıp zevk ile mütalaa ettiği en parlak bir sahife-i tevhid olan semavatı en başta zikretmelerinden, en başta ona başlamak muvafıktır.]

Evet bu dünya memleketine ve misafirhanesine gelen herbir misafir, gözünü açıp baktıkça görür ki: Gayet keremkârane bir ziyafetgâh ve gayet san'atkârane bir teşhirgâh ve gayet haşmetkârane bir ordugâh ve talimgâh ve gayet hayretkârane ve şevk-engizane bir seyrangâh ve temaşagâh ve gayet manidarane ve hikmet-perverane bir mütalaagâh olan bu güzel misafirhanenin sahibini ve bu kitab-ı kebirin müellifini ve bu muhteşem memleketin sultanını tanımak ve bilmek için şiddetle merak ederken; en başta göklerin nur yaldızı ile yazılan güzel yüzü görünür: "Bana bak, aradığını sana bildireceğim!" der. O da bakar görür ki:

Bir kısmı arzımızdan bin defa büyük ve o büyüklerden bir kısmı top güllesinden yetmiş derece sür'atli yüzbinler ecram-ı semaviyeyi direksiz düşürmeden durduran ve birbirine çarpmadan fevkalhad çabuk ve beraber gezdiren, yağsız söndürmeden mütemadiyen o hadsiz lâmbaları yandıran ve hiçbir gürültü ve ihtilâl çıkartmadan o nihayetsiz büyük kütleleri idare eden ve Güneş ve Kamer'in

vazifeleri gibi, hiç isyan ettirmeden o pek büyük mahlukları vazifelerle çalıştıran ve iki kutbun dairesindeki hesab rakamlarına sıkışmayan bir nihayetsiz uzaklık içinde, aynı zamanda, aynı kuvvet ve aynı tarz ve aynı sikke-i fıtrat ve aynı surette, beraber, noksansız tasarruf eden ve o pek büyük mütecaviz kuvvetleri taşıyanları, tecavüz ettirmeden kanununa itaat ettiren ve o nihayetsiz kalabalığın enkazları gibi göğün yüzünü kirletecek süprüntülere meydan vermeden pek parlak ve pek güzel temizlettiren ve bir muntazam ordu manevrası gibi manevra ile gezdiren ve arzı döndürmesiyle, o haşmetli manevranın başka bir surette hakikî ve hayalî tarzlarını her gece ve her sene sinema levhaları gibi seyirci mahlukatına gösteren bir tezahür-ü rububiyet ve o rububiyet faaliyeti içinde görünen teshir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif, tavziften mürekkeb bir hakikat, bu azameti ve ihatatıyle o semavat Hâlıkının vücub-u vücuduna ve vahdetine ve mevcudiyeti semavatın mevcudiyetinden daha zahir bulunduğuna bilmüşahede şehadet eder manasıyla **Birinci Makam'ın birinci basamağında:**

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ السَّموَاتُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَ التَّدْبِيرِ وَ التَّدْوِيرِ وَ التَّنْظِيمِ وَ التَّنْظِيفِ وَ التَّوْظِيفِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ

denilmiştir.

Sonra, dünyaya gelen o yolcu adama ve misafire, cevv-i sema denilen ve mahşer-i acaib olan feza gürültü ile konuşarak bağırıyor: "Bana bak! Merakla aradığını ve seni buraya göndereni benimle bilebilir ve bulabilirsin." der. O misafir, onun ekşi fakat merhametli yüzüne bakar; müdhiş fakat müjdeli gürültüsünü dinler, görür ki:

Zemin ile âsuman ortasında muallakta durdurulan bulut, gayet hakîmane ve rahîmane bir tarzda zemin bahçesini sular ve zemin ahalisine âb-ı hayat getirir ve harareti (yani yaşamak ateşinin şiddetini) ta'dil eder ve ihtiyaca göre her yerin imdadına yetişir. Ve bu vazifeler gibi çok vazifeleri görmekle beraber, muntazam bir ordunun acele emirlere

göre görünmesi ve gizlenmesi gibi; birden cevvi dolduran o koca bulut dahi gizlenir, bütün eczaları istirahata çekilir, hiçbir eseri görülmez. Sonra "Yağmur başına arş!" emrini aldığı anda; bir saat, belki birkaç dakika zarfında toplanıp cevvi doldurur, bir kumandanın emrini bekler gibi durur.

Sonra o yolcu, cevvdeki rüzgâra bakar görür ki: Hava o kadar çok vazifelerle gayet hakîmane ve kerimane istihdam olunur ki, güya o camid havanın şuursuz zerrelerinden herbir zerresi; bu kâinat sultanından gelen emirleri dinler, bilir ve hiçbirini geri bırakmayarak, o kumandanın kuvvetiyle yapar ve intizamla yerine getirir bir vaziyetle; zeminin bütün nüfuslarına nefes vermek ve zîhayata lüzumu bulunan hararet ve ziya ve elektrik gibi maddeleri ve sesleri nakletmek ve nebatatın telkîhine vasıta olmak gibi çok küllî vazifelerde ve hizmetlerde, bir dest-i gaybî tarafından gayet şuurkârane ve alîmane ve hayatperverane istihdam olunuyor.

Sonra yağmura bakıyor, görür ki: **O latif ve berrak ve tatlı ve hiçten ve gaybî bir hazine-i rahmetten gönderilen katrelerde o kadar rahmanî hediyeler ve vazifeler var ki; güya rahmet tecessüm ederek katreler suretinde hazine-i Rabbaniyeden akıyor manasında olduğundan, yağmura "rahmet" namı verilmiştir.**

Sonra şimşeğe bakar ve ra'dı (gök gürültüsü) dinler, görür ki; pek acib ve garib hizmetlerde çalıştırılıyorlar.

Sonra gözünü çeker, aklına bakar, kendi kendine der ki: "***Atılmış pamuk gibi bu camid, şuursuz bulut elbette bizleri bilmez ve bize acıyıp imdadımıza kendi kendine koşmaz ve emirsiz meydana çıkmaz ve gizlenmez; belki gayet kadîr ve rahîm bir kumandanın emriyle hareket eder ki, bir iz bırakmadan gizlenir ve def'aten meydana çıkar, iş başına geçer ve gayet faal ve müteâl ve gayet cilveli ve haşmetli bir sultanın fermanıyla ve kuvvetiyle vakit be-vakit cevv âlemini doldurup boşaltır ve mütemadiyen hikmetle yazar ve***

paydosla bozar tahtasına ve mahv ve isbat levhasına ve haşir ve kıyamet suretine çevirir ve gayet lütufkâr ve ihsanperver ve gayet keremkâr ve rububiyetperver bir hâkim-i müdebbirin tedbiriyle rüzgâra biner ve dağlar gibi yağmur hazinelerini bindirir, muhtaç olan yerlere yetişir. Güya onlara acıyıp ağlayarak göz yaşlarıyla onları çiçeklerle güldürür, güneşin şiddet-i ateşini serinlendirir ve sünger gibi bahçelerine su serper ve zemin yüzünü yıkar, temizler."

Hem o meraklı yolcu kendi aklına der: Bu camid, hayatsız, şuursuz, mütemadiyen çalkanan, kararsız, fırtınalı, dağdağalı, sebatsız, hedefsiz şu havanın perdesiyle ve zahirî suretiyle vücuda gelen yüzbinler hakîmane ve rahîmane ve san'atkârane işler ve ihsanlar ve imdadlar bilbedahe isbat eder ki: Bu çalışkan rüzgârın ve bu cevval hizmetkârın kendi başına hiçbir hareketi yok, belki gayet Kadîr ve Alîm ve gayet Hakîm ve Kerim bir âmirin emriyle hareket eder. Güya herbir zerresi, herbir işi bilir ve o âmirin herbir emrini anlar ve dinler bir nefer gibi, hava içinde cereyan eden herbir emr-i Rabbanîyi dinler, itaat eder ki; bütün hayvanatın teneffüsüne ve yaşamasına ve nebatatın telkîhine ve büyümesine ve hayatına lüzumlu maddelerin yetiştirilmesine ve bulutların sevk ü idaresine ve ateşsiz sefinelerin seyr ü seyahatına ve bilhâssa seslerin ve bilhâssa telsiz telefon ve telgraf ve radyo ile konuşmaların îsaline ve bu hizmetler gibi umumî ve küllî hizmetlerden başka, azot ve müvellidülhumuza (oksijen) gibi iki basit maddeden ibaret olan havanın zerreleri birbirinin misli iken, zemin yüzünde yüzbinler tarzda bulunan Rabbanî san'atlarda kemal-i intizam ile bir dest-i hikmet tarafından çalıştırılıyor görüyorum.

Demek وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَاْلاَرْضِ âyetinin tasrihiyle, rüzgârın tasrifiyle hadsiz Rabbanî hizmetlerde istimal ve bulutların teshiriyle hadsiz Rahmanî işlerde istihdam ve havayı o surette icad eden, ancak Vâcib-

ül Vücud ve Kādir-i Külli Şey ve Âlim-i Külli Şey, bir Rabb-i Zülcelali Ve-l İkram'dır der, hükmeder.

Sonra yağmura bakar, görür ki: Yağmurun taneleri sayısınca menfaatler ve katreleri adedince rahmanî cilveler ve reşhaları mikdarınca hikmetler içinde bulunuyor. Hem o şirin ve latif ve mübarek katreler o kadar muntazam ve güzel halkediliyor ki, hususan yaz mevsiminde gelen dolu o kadar mizan ve intizam ile gönderiliyor ve iniyor ki; fırtınalarla çalkanan ve büyük şeyleri çarpıştıran şiddetli rüzgârlar, onların müvazene ve intizamlarını bozmuyor; katreleri birbirine çarpıp, birleştirip, zararlı kütleler yapmıyor. Ve bunlar gibi çok hakîmane işlerde ve bilhâssa zîhayatta çalıştırılan basit ve camid ve şuursuz müvellidülma' ve müvellidülhumuza (hidrojen-oksijen) gibi iki basit maddeden terekküb eden bu su, yüzbinlerle hikmetli ve şuurlu ve muhtelif hizmetlerde ve san'atlarda istihdam ediliyor. **Demek bu tecessüm etmiş ayn-ı rahmet olan yağmur, ancak bir Rahman-ı Rahîm'in hazine-i gaybiye-i rahmetinde yapılıyor** ve nüzulüyle وَهُوَ الَّذِى يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ âyetini maddeten tefsir ediyor.

Sonra ra'dı dinler ve berke (şimşeğe) bakar, görür ki: Bu iki hâdise-i acibe-i cevviye tamtamına وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ ve يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ âyetlerini maddeten tefsir etmekle beraber, yağmurun gelmesini haber verip, muhtaçlara müjde ediyorlar.

Evet hiçten, birden hârika bir gürültü ile cevvi konuşturmak ve fevkalâde bir nur ve nar ile zulmetli cevvi ışıkla doldurmak ve dağvari pamuk-misal ve dolu ve kar ve su tulumbası hükmünde olan bulutları ateşlendirmek gibi hikmetli ve garabetli vaziyetlerle başaşağı gafil insanın başına tokmak gibi vuruyor: "**Başını kaldır, kendini tanıttırmak isteyen faal ve kudretli bir zâtın hârika işlerine bak! Sen başıboş olmadığın gibi, bu hâdiseler de başıboş olamazlar. Her birisi çok hikmetli vazifeler peşinde koşturuluyorlar. Bir**

Müdebbir-i Hakîm tarafından istihdam olunuyorlar.” diye ihtar ediyorlar.

İşte bu meraklı yolcu, bu cevvde bulutu teshirden, rüzgârı tasriften, yağmuru tenzilden ve hâdisat-ı cevviyeyi tedbirden terekküb eden bir hakikatın yüksek ve aşikâr şehadetini işitir, “Âmentü billah” der. **Birinci Makam’ın ikinci mertebesinde:**

لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ الْجَوُّ بِجَمِيعِ مَا فِيهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَ التَّصْرِيفِ وَ التَّنْزِيلِ وَ التَّدْبِيرِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ

fıkrası, bu yolcunun cevve dair mezkûr müşahedatını ifade eder. [6](İhtar)

Sonra o seyahat-ı fikriyeye alışan o mütefekkir misafire, küre-i arz lisan-ı haliyle diyor ki: “Gökte, fezada, havada ne geziyorsun? Gel, ben sana aradığını tanıttıracağım. Gördüğüm vazifelerime bak ve sahifelerimi oku!” O da bakar görür ki: Arz meczub bir mevlevî gibi iki hareketiyle; günlerin, senelerin, mevsimlerin husulüne medar olan bir daireyi, haşr-i a’zamın meydanı etrafında çiziyor. Ve zîhayatın yüzbin enva’ını bütün erzak ve levazımatlarıyla içine alıp feza denizinde kemal-i müvazene ve nizamla gezdiren ve güneş etrafında seyahat eden muhteşem ve müsahhar bir sefine-i Rabbaniyedir.

Sonra sahifelerine bakar, görür ki: Bablarındaki herbir sahifesi, binler âyâtıyla arzın Rabbini tanıttırıyor. Umumunu okumak için vakit bulamadığından, yalnız bir tek sahife olan zîhayatın bahar faslında icad ve idaresine bakar, müşahede eder ki: Yüzbin enva’ın hadsiz efradlarının suretleri, basit bir maddeden gayet muntazam açılıyor ve gayet rahîmane terbiye ediliyor ve gayet mu’cizane bir kısmının tohumlarına kanatçıklar verip, onları uçurmak suretiyle neşrettiriliyor ve gayet müdebbirane idare olunuyor ve gayet müşfikane iaşe ve it’am ediliyor ve gayet rahîmane ve rezzakane hadsiz ve çeşit çeşit ve lezzetli ve tatlı rızıkları, hiçten ve kuru topraktan ve birbirinin misli ve farkları pek az ve kemik gibi

köklerden, çekirdeklerden, su katrelerinden yetiştiriliyor. Her bahar bir vagon gibi, hazine-i gaybdan yüzbin nevi et’ime ve levazımat, kemal-i intizam ile yüklenip zîhayata gönderiliyor. Ve bilhâssa o erzak paketleri içinde yavrulara gönderilen süt konserveleri ve vâlidelerinin şefkatli sinelerinde asılan şekerli süt tulumbacıklarını göndermek, o kadar şefkat ve merhamet ve hikmet içinde görünüyor ki, bilbedahe bir Rahman-ı Rahîm’in gayet müşfikane ve mürebbiyane bir cilve-i rahmeti ve ihsanı olduğunu isbat eder.

Elhasıl: Bu sahife-i hayatiye-i bahariye, haşr-i a’zamın yüzbin nümunelerini ve misallerini göstermekle

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى اْلاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

âyetini maddeten gayet parlak tefsir ettiği gibi; bu âyet dahi, bu sahifenin manalarını mu’cizane ifade eder. Ve arzın, bütün sahifeleriyle, büyüklüğü nisbetinde ve kuvvetinde “Lâ ilahe illâ Hû” dediğini anladı.

İşte, küre-i arzın yirmiden ziyade büyük sahifelerinden bir tek sahifenin yirmi vechinden bir tek vechinin muhtasar şehadeti ile, o yolcunun sair vecihlerin sahifelerindeki müşahedatı manasında olarak ve o müşahedatları ifade için, **Birinci Makam’ın üçüncü mertebesinde böyle denilmiş:**

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اْلاَرْضُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا وَ مَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَ التَّدْبِيرِ وَ التَّرْبِيَةِ وَ الْفَتَّاحِيَّةِ وَ تَوْزِيعِ الْبُذُورِ وَ الْمُحَافَظَةِ وَ اْلاِدَارَةِ وَ اْلاِعَاشَةِ لِجَمِيعِ ذَوِى الْحَيَاةِ وَ الرَّحْمَانِيَّةِ وَ الرَّحِيمِيَّةِ الْعَامَّةِ الشَّامِلَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ

Sonra o mütefekkir yolcu ***her sahifeyi okudukça saadet anahtarı olan imanı kuvvetlenip ve manevî terakkiyatın miftahı olan marifeti ziyadeleşip ve bütün kemalâtın esası ve madeni olan iman-ı billah hakikatı bir derece daha inkişaf edip manevî çok zevkleri ve lezzetleri verdikçe onun merakını şiddetle tahrik ettiğinden; sema, cevv ve arzın mükemmel ve kat’î derslerini dinlediği halde هَلْ مِنْ مَزِيدٍ deyip***

dururken, denizlerin ve büyük nehirlerin cezbekârane cûş u huruşla zikirlerini ve hazîn ve leziz seslerini işitir. Lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile: "Bize de bak, bizi de oku!" derler. O da bakar, görür ki: Hayatdarane mütemadiyen çalkanan ve dağılmak ve dökülmek ve istila etmek fıtratında olan denizler, arzı kuşatıp, arz ile beraber gayet sür'atli bir surette bir senede yirmibeş bin senelik bir dairede koşturulduğu halde; ne dağılırlar, ne dökülürler ve ne de komşularındaki toprağa tecavüz ederler. Demek gayet kudretli ve azametli bir zâtın emriyle ve kuvvetiyle dururlar, gezerler, muhafaza olurlar.

Sonra denizlerin içlerine bakar, görür ki: Gayet güzel ve zînetli ve muntazam cevherlerinden başka, binlerce çeşit hayvanatın iaşe ve idareleri ve tevellüdat ve vefiyatları o kadar muntazamdır; basit bir kum ve acı bir sudan verilen erzakları ve tayinatları o kadar mükemmeldir ki, bilbedahe bir Kadîr-i Zülcelal'in, bir Rahîm-i Zülcemal'in idare ve iaşesiyle olduğunu isbat eder.

Sonra o misafir, nehirlere bakar, görür ki: Menfaatleri ve vazifeleri ve vâridat ve sarfiyatları o kadar hakîmane ve rahîmanedir; bilbedahe isbat eder ki, bütün ırmaklar, pınarlar, çaylar, büyük nehirler, bir Rahman-ı Zülcelali Ve-l İkram'ın hazine-i rahmetinden çıkıyorlar ve akıyorlar. Hattâ o kadar fevkalâde iddihar ve sarfediliyorlar ki, "**Dört nehir Cennet'ten geliyorlar**." diye rivayet edilmiş. Yani; zahirî esbabın pek fevkinde olduklarından, manevî bir cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbaın feyzinden akıyorlar demektir. Meselâ: Mısır'ın kumistanını bir cennete çeviren Nil-i Mübarek; cenub tarafından, "Cebel-i Kamer" denilen bir dağdan mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan daha büyük olur. Halbuki o dağdan ona ayrılan yer mahzen, altı kısmından bir kısım olmaz. Vâridatı ise; o mıntıka-i harrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o müvazene-i vasiayı muhafaza

edemediğinden, o Nil-i Mübarek âdet-i arziye fevkinde bir gaybî cennetten çıkıyor diye rivayeti, gayet manidar ve güzel bir hakikatı ifade ediyor.

İşte, deniz ve nehirlerin denizler gibi hakikatlarının ve şehadetlerinin binden birisini gördü. Ve umumu bil'icma' denizlerin büyüklüğü nisbetinde bir kuvvetle "Lâ ilahe illâ Hû" der ve bu şehadete denizler mahlukatı adedince şahidler gösterir diye anladı. Ve denizlerin ve nehirlerin umum şehadetlerini irade ederek ifade etmek manasında, **Birinci Makam'ın dördüncü mertebesinde**:

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ جَمِيعُ الْبِحَارِ وَ اْلاَنْهَارِ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَ اْلمُحَافَظَةِ وَ اْلاِدِّخَارِ وَ اْلاِدَارَةِ الْوَاسِعَةِ الْمُنْتَظَمَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ

denilmiş.

Sonra dağlar ve sahralar, seyahat-ı fikriyede bulunan o yolcuyu çağırıyorlar, "Sahifelerimizi de oku!" diyorlar. O da bakar, görür ki: Dağların küllî vazifeleri ve umumî hizmetleri o kadar azametli ve hikmetlidirler; akılları hayret içinde bırakır. Meselâ: Dağların zeminden emr-i Rabbanî ile çıkmaları ve zeminin içinde, inkılabat-ı dâhiliyeden neş'et eden heyecanını ve gazabını ve hiddetini, çıkmalarıyla teskin ederek; zemin o dağların fışkırmasıyla ve menfeziyle teneffüs edip, zararlı olan sarsıntılardan ve zelzele-i muzırradan kurtulup, vazife-i devriyesinde sekenesinin istirahatlarını bozmuyor. Demek nasılki sefineleri sarsıntıdan vikaye ve müvazenelerini muhafaza için onların direkleri üstünde kurulmuş; öyle de dağlar, zemin sefinesine bu manada hazineli direkler olduklarını, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan وَ الْجِبَالَ اَوْتَادًا ❊ وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِىَ ❊ وَالْجِبَالَ اَرْسَيهَا gibi çok âyetlerle ferman ediyor.

Hem meselâ, dağların içinde zîhayata lâzım olan her nevi menba'lar, sular, madenler, maddeler, ilâçlar o kadar hakîmane ve müdebbirane ve kerimane ve ihtiyatkârane iddihar ve ihzar ve istif edilmiş ki; bilbedahe kudreti nihayetsiz bir Kadîr'in ve hikmeti nihayetsiz bir Hakîm'in hazineleri ve anbarları ve hizmetkârları olduklarını isbat

ederler, diye anlar. Ve sahra ve dağların dağ kadar vazife ve hikmetlerinden bu iki cevhere sairlerini kıyas edip, dağların ve sahraların umum hikmetleriyle, hususan ihtiyatî iddiharlar cihetiyle getirdikleri şehadeti ve söyledikleri "Lâ ilahe illâ Hû" tevhidini, dağlar kuvvetinde ve sebatında ve sahralar genişliğinde ve büyüklüğünde görür, "Âmentü Billah" der.

İşte bu manayı ifade için **Birinci Makam'ın beşinci mertebesinde**:

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ جَمِيعُ الْجِبَالِ وَ الصَّحَارَى بِجَمِيعِ مَا فِيهَا وَ عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْاِدِّخَارِ وَ الْاِدَارَةِ وَ نَشْرِ الْبُذُورِ وَ الْمُحَافَظَةِ وَ التَّدْبِيرِ الْاِحْتِيَاطِيَّةِ الرَّبَّانِيَّةِ الْوَاسِعَةِ الْعَامَّةِ الْمُنْتَظَمَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ❊

denilmiş.

Sonra, o yolcu dağda ve sahrada fikriyle gezerken, eşcar ve nebatat âleminin kapısı fikrine açıldı. Onu içeriye çağırdılar. "Gel dairemizde de gez, yazılarımızı da oku!" dediler. O da girdi, gördü ki: Gayet muhteşem ve müzeyyen bir meclis-i tehlil ve tevhid ve bir halka-i zikir ve şükür teşkil etmişler. Bütün eşcar ve nebatatın enva'ları bil'icma' beraber "Lâ ilahe illallah" diyorlar gibi lisan-ı hallerinden anladı. Çünki bütün meyvedar ağaç ve nebatlar; mizanlı ve fesahatlı yapraklarının dilleriyle ve süslü ve cezaletli çiçeklerinin sözleriyle ve intizamlı ve belâgatlı meyvelerinin kelimeleriyle beraber, müsebbihane şehadet getirdiklerine ve "Lâ ilahe illâ Hû" dediklerine delalet ve şehadet eden üç büyük küllî hakikatı gördü:

Birincisi: Pek zahir bir surette kasdî bir in'am ve ikram ve ihtiyarî bir ihsan ve imtinan manası ve hakikatı her birisinde hissedildiği gibi; mecmuunda ise, güneşin zuhurundaki ziyası gibi görünüyor.

İkincisi: Tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan kasdî ve hakîmane bir temyiz ve tefrik, ihtiyarî ve rahîmane bir tezyin ve tasvir manası ve hakikatı, o hadsiz enva' ve efradda gündüz gibi aşikâre görünüyor ve bir Sâni'-i Hakîm'in eserleri ve nakışları olduklarını gösterir.

Üçüncüsü: O hadsiz masnuatın yüzbin çeşit ve ayrı ayrı tarz ve şekilde olan suretleri, gayet muntazam, mizanlı, zînetli olarak, mahdud ve ma'dud ve birbirinin misli ve basit ve camid ve birbirinin aynı veya az farklı ve karışık olan çekirdeklerden, habbeciklerden o ikiyüzbin nevilerin farikalı ve intizamlı, ayrı ayrı, müvazeneli, hayatdar, hikmetli, yanlışsız, hatasız bir vaziyette umum efradının suretlerinin fethi ve açılışı ise öyle bir hakikattır ki; güneşten daha parlaktır ve baharın çiçekleri ve meyveleri ve yaprakları ve mevcudatı sayısınca o hakikatı isbat eden şahidler var diye, bildi. "Elhamdülillahi alâ nimet-il iman" dedi.

İşte bu mezkûr hakikatları ve şehadetleri ifade manasıyla, **Birinci Makam'ın altıncı mertebesinde:**

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ اْلاَشْجَارِ وَ النَّبَاتَاتِ الْمُسَبِّحَاتِ النَّاطِقَاتِ بِكَلِمَاتِ اَوْرَاقِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَ اَزْهَارِهَا الْمُزَيَّنَاتِ الْجَزِيلاَتِ وَ اَثْمَارِهَا الْمُنْتَظَمَاتِ الْبَلِيغَاتِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ اْلاِنْعَامِ وَ اْلاِكْرَامِ وَ اْلاِحْسَانِ بِقَصْدٍ وَ رَحْمَةٍ وَ حَقِيقَةِ التَّمْيِيزِ وَ التَّزْيِينِ وَ التَّصْوِيرِ بِاِرَادَةٍ وَ حِكْمَةٍ مَعَ قَطْعِيَّةِ دَلاَلَةِ حَقِيقَةِ فَتْحِ جَمِيعِ صُوَرِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْمُزَيَّنَاتِ الْمُتَبَايِنَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ مِنْ نُوَاتَاتٍ وَ حَبَّاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَعْدُودَةٍ ❊

denilmiş.

Sonra, seyahat-ı fikriyede bulunan o meraklı ve terakki ile zevki ve şevki artan dünya yolcusu, bahar bahçesinden bir bahar kadar bir güldeste-i marifet ve iman alıp gelirken; hayvanat ve tuyur âleminin kapısı hakikat-bîn olan aklına ve marifet-aşina olan fikrine açıldı.

Yüzbin ayrı ayrı seslerle ve çeşit çeşit dillerle onu içeriye çağırdılar, "Buyurun" dediler. O da girdi ve gördü ki: Bütün hayvanat ve kuşların bütün nevileri ve taifeleri ve milletleri, bil'ittifak lisan-ı kal ve lisan-ı halleriyle "Lâ ilahe illâ Hû" deyip, zemin yüzünü bir zikirhane ve muazzam bir meclis-i tehlil suretine çevirmişler; herbiri bizzât birer kaside-i Rabbanî, birer kelime-i Sübhanî ve manidar birer harf-i Rahmanî hükmünde sâni'lerini tavsif edip hamd ü sena ediyorlar vaziyetinde gördü. Güya o hayvanların ve kuşların

duyguları ve kuvaları ve cihazları ve a'zâları ve âletleri, manzum ve mevzun kelimelerdir ve muntazam ve mükemmel sözlerdir. Onlar, bunlarla Hallak ve Rezzaklarına şükür ve vahdaniyetine şehadet getirdiklerine kat'î delalet eden üç muazzam ve muhit hakikatları müşahede etti.

Birincisi: Hiçbir cihetle serseri tesadüfe ve kör kuvvete ve şuursuz tabiata havalesi mümkün olmayan hiçten hakîmane icad ve san'at-perverane ibda' ve ihtiyarkârane ve alîmane halk ve inşa ve yirmi cihetle ilim ve hikmet ve iradenin cilvesini gösteren ruhlandırmak ve ihya etmek hakikatıdır ki; zîruhlar adedince şahidleri bulunan bir bürhan-ı bahir olarak, Zât-ı Hayy-u Kayyum'un vücub-u vücuduna ve sıfât-ı seb'asına ve vahdetine şehadet eder.

İkincisi: O hadsiz masnu'lar birbirinden sîmaca farikalı ve şekilce zînetli ve mikdarca mizanlı ve suretçe intizamlı bir tarzdaki temyizden, tezyinden, tasvirden öyle azametli ve kuvvetli bir hakikat görünür ki; Kādir-i Külli Şey ve Âlim-i Külli Şey'den başka hiçbir şey, bu her cihetle binlerle hârikaları ve hikmetleri gösteren ihatalı fiile sahib olamaz ve hiçbir imkân ve ihtimal yok.

Üçüncüsü: Birbirinin misli ve aynı veya az farklı ve birbirine benzeyen mahsur ve mahdud yumurtalardan ve yumurtacıklardan ve nutfe denilen su katrelerinden o hadsiz hayvanların yüzbinler çeşit tarzlarda ve birer mu'cize-i hikmet mahiyetinde bulunan suretlerini, gayet muntazam ve müvazeneli ve hatasız bir heyette açmak ve fethetmek öyle parlak bir hakikattır ki; hayvanlar adedince senedler, deliller o hakikatı tenvir eder.

İşte bu üç hakikatın ittifakıyla, hayvanların bütün enva'ı, beraber öyle bir "Lâ ilahe illâ Hû" deyip şehadet getiriyorlar ki; güya zemin büyük bir insan gibi, büyüklüğü nisbetinde "Lâ ilahe illâ Hû" diyerek semavat ehline işittiriyor mahiyetinde gördü ve tam ders aldı. **Birinci Makam'ın yedinci mertebesinde** bu mezkûr hakikatları ifade manasıyla:

لاَ اِلهَ اِلاّ اللّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الّذِى دَلّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ
جَمِيعِ اَنْوَاعِ الْحَيْوَانَاتِ وَ الطُّيُورِ الْحَامِدَاتِ الشَّاهِدَاتِ بِكَلِمَاتِ حَوَاسِّهَا وَ
قُوَاهَا وَ حِسِّيَّاتِهَا وَ لَطَائِفِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْمُنْتَظَمَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَ بِكَلِمَاتِ
جِهَازَاتِهَا وَ جَوَارِحِهَا وَ اَعْضَائِهَا وَآلاَتِهَا الْمُكَمَّلَةِ الْبَلِيغَاتِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ
حَقِيقَةِ الاِيجَادِ وَ الصُّنْعِ وَ الْاِبْدَاعِ بِالْاِرَادَةِ وَ حَقِيقَةِ التَّمْيِيزِ وَ التَّزْيِينِ بِالْقَصْدِ وَ
حَقِيقَةِ التَّقْدِيرِ وَ التَّصْوِيرِ بِالْحِكْمَةِ مَعَ قَطْعِيَّةِ دَلاَلَةِ حَقِيقَةِ فَتْحِ جَمِيعِ صُوَرِهَا
الْمُنْتَظَمَةِ الْمُتَخَالِفَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ الْغَيْرِ الْمَحْصُورَةِ مِنْ بَيْضَاتٍ وَ قَطَرَاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ
مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَحْدُودَةٍ ❊

denilmiştir.

Sonra o mütefekkir yolcu, marifet-i İlahiyenin hadsiz mertebelerinde ve nihayetsiz ezvakında ve envârında daha ileri gitmek için, insanlar âlemine ve beşer dünyasına girmek isterken, başta enbiyalar olarak onu içeriye davet ettiler; o da girdi. En evvel geçmiş zamanın menziline baktı, gördü ki: Nev’-i beşerin en nurani ve en mükemmeli olan umum peygamberler (Aleyhimüsselâm) bil’icma’ beraber “Lâ ilahe illâ Hû” deyip zikrediyorlar ve parlak ve musaddak olan hadsiz mu’cizatlarının kuvvetiyle, tevhidi iddia ediyorlar ve beşeri, hayvaniyet mertebesinden melekiyet derecesine çıkarmak için, onları iman-ı billaha davet ile ders veriyorlar gördü. O da, o nurani medresede diz çöküp derse oturdu. Gördü ki:

Meşahir-i insaniyenin en yüksekleri ve namdarları olan o üstadların herbirisinin elinde Hâlık-ı Kâinat tarafından verilmiş nişane-i tasdik olarak mu’cizeler bulunduğundan, herbirinin ihbarı ile beşerden bir taife-i azîme ve bir ümmet tasdik edip imana geldiklerinden, o yüzbin ciddî ve doğru zâtların icma’ ve ittifakla hüküm ve tasdik ettikleri bir hakikat ne kadar kuvvetli ve kat’î olduğunu kıyas edebildi. Ve bu kuvvette, bu kadar muhbir-i sadıkların hadsiz mu’cizeleriyle imza ve isbat ettikleri bir hakikatı inkâr eden ehl-i dalalet ne derece hadsiz bir hata, bir cinayet ettiklerini ve ne kadar hadsiz bir azaba müstehak olduklarını anladı ve onları tasdik edip iman getirenler ne kadar haklı ve hakikatlı olduklarını bildi; iman kudsiyetinin büyük bir mertebesi daha ona göründü.

Evet enbiyayı (Aleyhimüsselâm), Cenab-ı Hak tarafından fiilen tasdik hükmünde olan hadsiz mu'cizatlarından ve hakkaniyetlerini gösteren muarızlarına gelen semavî pek çok tokatlarından ve hak olduklarına delalet eden şahsî kemalâtlarından ve hakikatlı talimatlarından ve doğru olduklarına şehadet eden kuvvet-i imanlarından ve tam ciddiyetlerinden ve fedakârlıklarından ve ellerinde bulunan kudsî kitab ve suhuflarından ve onların yolları doğru ve hak olduğuna şehadet eden ittiba'larıyla hakikata, kemalâta, nura vâsıl olan hadsiz tilmizlerinden başka, onların ve o pek ciddî muhbirlerin müsbet mes'elelerde icmaı ve ittifakı ve tevatürü ve isbatta tevafuku ve tesanüdü ve tetabuku öyle bir hüccettir ve öyle bir kuvvettir ki; dünyada hiçbir kuvvet karşısına çıkamaz ve hiçbir şübhe ve tereddüdü bırakmaz. Ve imanın erkânında umum enbiyayı (Aleyhimüsselâm) tasdik dahi dâhil olması, o tasdik büyük bir kuvvet menbaı olduğunu anladı. Onların derslerinden çok feyz-i imanî aldı.

İşte, bu yolcunun mezkûr dersini ifade manasında **Birinci Makam'ın sekizinci mertebesinde**:

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ اْلاَنْبِيَاءِ بِقُوَّةِ مُعْجِزَاتِهِمُ الْبَاهِرَةِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ ❊

denilmiş.

Sonra imanın kuvvetinden ulvî bir zevk-i hakikat alan o seyyah-ı talib, Enbiya Aleyhimüsselâm'ın meclisinden gelirken, ülemanın ilmelyakîn suretinde kat'î ve kuvvetli delillerle, Enbiyaların (Aleyhimüsselâm) davalarını isbat eden ve asfiya ve sıddıkîn denilen mütebahhir, müçtehid muhakkikler, onu dershanelerine çağırdılar. O da girdi, gördü ki: Binlerle dâhî ve yüzbinlerle müdakkik ve yüksek ehl-i tahkik kıl kadar bir şübhe bırakmayan tedkikat-ı amikalarıyla, başta vücub-u vücud ve vahdet olarak müsbet mesail-i imaniyeyi isbat ediyorlar. Evet, istidadları ve meslekleri muhtelif olduğu halde usûl ve erkân-ı imaniyede onların müttefikan ittifakları ve herbirisinin kuvvetli ve yakînî bürhanlarına istinadları öyle bir hüccettir ki; onların mecmuu kadar bir zekâvet ve dirayet sahibi olmak ve

bürhanlarının umumu kadar bir bürhan bulmak mümkün ise, karşılarına ancak öyle çıkılabilir. Yoksa o münkirler, yalnız cehalet ve echeliyet ve inkâr ve isbat olunmayan menfî mes’elelerde inad ve göz kapamak suretiyle karşılarına çıkabilirler. -Gözünü kapayan, yalnız kendine gündüzü gece yapar.- **Bu seyyah; bu muhteşem ve geniş dershanede, bu muhterem ve mütebahhir üstadların neşrettikleri nurlar, zeminin yarısını bin seneden ziyade ışıklandırdığını bildi. Ve öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldu ki, bütün ehl-i inkâr toplansa onu kıl kadar şaşırtmaz ve sarsmaz.**

İşte bu yolcunun bu dershaneden aldığı derse bir kısa işaret olarak, **Birinci Makam’ın dokuzuncu mertebesinde:**

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ جَمِيعِ اْلاَصْفِيَاءِ بِقُوَّةِ بَرَاهِينِهِمُ الظَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَّفِقَةِ ❊

denilmiş.

Sonra, imanın daha ziyade kuvvetlenmesinde ve inkişafında ve ilmelyakîn derecesinden aynelyakîn mertebesine terakkisindeki envârı ve ezvakı görmeye çok müştak olan o mütefekkir yolcu, medreseden gelirken, hadsiz küçük tekyelerin ve zaviyelerin telahukuyla tevessü’ eden gayet feyizli ve nurlu ve sahra genişliğinde bir tekye, bir hangâh, bir zikirhane, bir irşadgâhta ve cadde-i kübra-yı Muhammedînin (A.S.M.) ve mi’rac-ı Ahmedînin (A.S.M.) gölgesinde hakikata çalışan ve hakka erişen ve aynelyakîne yetişen binlerle ve milyonlarla kudsî mürşidler onu dergâha çağırdılar. O da girdi, gördü ki:

O ehl-i keşf ü keramet mürşidler; keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve kerametlerine istinaden bil’icma’ müttefikan “Lâ ilahe illâ Hû” diyerek, vücub-u vücud ve vahdet-i Rabbaniyeyi kâinata ilân ediyorlar. Güneşin ziyasındaki yedi renk ile güneşi tanımak gibi, yetmiş renk ile, belki esma-i hüsna adedince, Şems-i Ezelî’nin ziyasından tecelli eden ayrı ayrı nurlu renkler ve çeşit çeşit ziyalı levnler ve başka başka hakikatlı tarîkatlar ve muhtelif doğru

meslekler ve mütenevvi haklı meşreblerde bulunan o kudsî dâhîlerin ve nurani âriflerin icma' ve ittifakla imza ettikleri bir hakikat, ne derece zahir ve bahir olduğunu aynelyakîn müşahede etti ve enbiyanın (Aleyhimüsselâm) icmaı ve asfiyanın ittifakı ve evliyanın tevafuku ve bu üç icmaın birden ittifakı, güneşi gösteren gündüzün ziyasından daha parlak gördü. İşte bu misafirin tekyeden aldığı feyze kısa bir işaret olarak, Birinci Makam'ın onuncu mertebesinde:

لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ اْلاَوْلِيَاءِ بِكَشْفِيَّاتِهِمْ وَ كَرَامَاتِهِمُ الظَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ ❊

denilmiş.

Sonra kemalât-ı insaniyenin en mühimmi ve en büyüğü, belki bilcümle kemalât-ı insaniyenin menbaı ve esası, iman-ı billahtan ve marifetullahtan neş'et eden muhabbetullah olduğunu bilen o dünya seyyahı, bütün kuvvetiyle ve letaifiyle, imanın kuvvetinde ve marifetin inkişafında daha ziyade terakki etmesini istemek fikriyle başını kaldırdı ve semavata baktı. Kendi aklına dedi ki:

"Madem kâinatta en kıymetdar şey hayattır ve kâinatın mevcudatı hayata müsahhardır ve madem zîhayatın en kıymetdarı zîruhtur ve zîruhun en kıymetdarı zîşuurdur ve madem bu kıymetdarlık için küre-i zemin, zîhayatı mütemadiyen çoğaltmak için her asır, her sene dolar boşalır. Elbette ve her halde, bu muhteşem ve müzeyyen olan semavatın dahi kendisine münasib ahalisi ve sekenesi, zîhayat ve zîruh ve zîşuurlardan vardır ki; huzur-u Muhammedîde (A.S.M.) sahabelere görünen Hazret-i Cebrail'in (A.S.) temessülü gibi melaikeleri görmek ve onlarla konuşmak hâdiseleri, tevatür suretinde eskiden beri nakl ve rivayet ediliyor. Öyle ise keşke ben semavat ehli ile dahi görüşseydim, onlar ne fikirde olduklarını bilseydim; çünki Hâlık-ı Kâinat hakkında en mühim söz onlarındır." diye düşünürken, birden semavî şöyle bir sesi işitti:

“Madem bizim ile görüşmek ve dersimizi dinlemek istersin.. bil ki: Başta Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur’an-ı Mu’ciz-ül Beyan olarak bütün peygamberlere vasıtamızla gelen mesail-i imaniyeye en evvel biz iman etmişiz. Hem insanlara temessül edip görünen ve bizlerden olan bütün ervah-ı tayyibe, bilâ-istisna ve bil’ittifak, bu kâinat hâlıkının vücub-u vücuduna ve vahdetine ve sıfât-ı kudsiyesine şehadet edip birbirine muvafık ve mutabık olarak ihbar etmişler. Bu hadsiz ihbaratın tevafuku ve tetabuku, güneş gibi sana bir rehberdir.” dediklerini bildi ve onun nur-u imanı parladı, zeminden göklere çıktı.

İşte bu yolcunun melaikeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, **Birinci Makam’ın onbirinci mertebesinde:**

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ الْمَلٰئِكَةِ الْمُتَمَثِّلِينَ لاَنْظَارِ النَّاسِ وَ الْمُتَكَلِّمِينَ مَعَ خَوَاصِّ الْبَشَرِ بِاِخْبَارَاتِهِمُ الْمُتَطَابِقَةِ الْمُتَوَافِقَةِ ❊

denilmiştir.

Sonra, pür-merak ve pür-iştiyak o misafir, âlem-i şehadet ve cismanî ve maddî cihetinde mahsus taifelerin dillerinden ve lisan-ı hallerinden ders aldığından, âlem-i gayb ve âlem-i berzahta dahi mütalaa ile bir seyahat ve bir taharri-i hakikat arzu ederken, her taife-i insaniyede bulunan ve kâinatın meyvesi olan insanın çekirdeği hükmünde bulunan ve küçüklüğü ile beraber manen kâinat kadar inbisat edebilen müstakim ve münevver akılların, selim ve nurani kalblerin kapısı açıldı. Baktı ki; onlar, âlem-i gayb ve âlem-i şehadet ortasında insanî berzahlardır ve iki âlemin birbiriyle temasları ve muameleleri, insana nisbeten o noktalarda oluyor gördüğünden; kendi akıl ve kalbine dedi ki:

Gelin, bu emsalinizin kapısından hakikate giden yol daha kısadır. Biz öteki yollardaki dillerden ders aldığımız gibi değil, belki iman noktasındaki ittisaflarından ve keyfiyet ve renklerinden mütalaamız ile istifade etmeliyiz, dedi. Mütalaaya başladı. Gördü ki:

İstidadları gayet muhtelif ve mezhebleri birbirinden uzak ve muhalif olan umum istikametli ve nurlu akılların iman ve tevhiddeki ittisafkârane ve râsihane itikadları tevafuk ve sebatkârane ve mutmainane kanaat ve yakînleri tetabuk ediyor. Demek tebeddül etmeyen bir hakikata dayanıp bağlanmışlar ve kökleri metin bir hakikata girmiş, kopmuyor. Öyle ise bunların nokta-i imaniyede ve vücub ve tevhidde icma'ları, hiç kopmaz bir zincir-i nuranidir ve hakikata açılan ışıklı bir penceredir.

Hem gördü ki: Meslekleri birbirinden uzak ve meşrebleri birbirine mübayin olan o umum selim ve nurani kalblerin erkân-ı imaniyedeki müttefikane ve itminankârane ve müncezibane keşfiyat ve müşahedatları birbirine tevafuk ve tevhidde birbirine mutabık çıkıyor. ***Demek, hakikata mukabil ve vâsıl ve mütemessil bu küçücük birer arş-ı marifet-i Rabbaniye ve bu câmi' birer âyine-i Samedaniye olan nurani kalbler, şems-i hakikata karşı açılan pencerelerdir ve umumu birden güneşe âyinedarlık eden bir deniz gibi, bir âyine-i a'zamdır. Bunların vücub-u vücudda ve vahdette ittifakları ve icma'ları, hiç şaşırmaz ve şaşırtmaz bir rehber-i ekmel ve bir mürşid-i ekberdir***. Çünki hiçbir cihetle hiçbir imkân ve hiçbir ihtimal yok ki, hakikattan başka bir vehim ve hakikatsız bir fikir ve asılsız bir sıfat, bu kadar müstemirrane ve râsihane, bu pek büyük ve keskin gözlerin umumunu birden aldatsın, galat-ı hisse uğratsın. Buna ihtimal veren bozulmuş ve çürümüş bir akla, bu kâinatı inkâr eden ahmak Sofestaîler dahi razı olmazlar, reddederler diye anladı. Kendi akıl ve kalbiyle beraber "Âmentü Billah" dediler. İşte bu yolcunun müstakim akıllardan ve münevver kalblerden istifade ettiği marifet-i imaniyeye kısa bir işaret olarak **Birinci Makam'ın onikinci ve onüçüncü mertebesinde:**

لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ الْعُقُول الْمُسْتَقِيمَةِ الْمُنَوَّرَةِ بِاِعْتِقَادَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ وَ بِقَنَاعَاتِهَا وَ يَقِينِيَّاتِهَا

اَلْمُتَطَابِقَةَ مَعَ تَخَالَفِ اْلاِسْتِعْدَادَاتِ وَ الْمَذَاهِبِ وَ كَذَا دَلَّ عَلَي وُجُوبِ وُجُودِهِ
فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ الْقُلُوبِ السَّلِيمَةِ النُّورَانِيَّةِ بِكَشْفِيَّاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ وَ
بِمُشَاهَدَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ مَعَ تَبَايُنِ الْمَسَالِكِ وَ الْمَشَارِبِ ❊

denilmiş.

Sonra, âlem-i gayba yakından bakan ve akıl ve kalbde seyahat eden o yolcu, acaba âlem-i gayb ne diyor diye merakla o kapıyı da şöyle bir fikir ile çaldı. Yani, madem bu cismanî âlem-i şehadette, bu kadar zînetli ve san’atlı hadsiz masnu’larıyla kendini tanıttırmak ve bu kadar tatlı ve süslü nihayetsiz nimetleriyle kendini sevdirmek ve bu kadar mu’cizeli ve meharetli hesabsız eserleriyle gizli kemalâtını bildirmek, kavilden ve tekellümden daha zahir bir tarzda fiilen isteyen ve hal diliyle bildiren bir zât, perde-i gayb tarafında bulunduğu bilbedahe anlaşılıyor. Elbette ve her halde, fiilen ve halen olduğu gibi, kavlen ve tekellümen dahi konuşur, kendini tanıttırır, sevdirir. Öyle ise, âlem-i gayb cihetinde onu onun tezahüratından bilmeliyiz dedi; kalbi içeriye girdi, akıl gözüyle gördü ki:

Gayet kuvvetli bir tezahüratla vahiylerin hakikatı, âlem-i gaybın her tarafında her zamanda hükmediyor. Kâinatın ve mahlukatın şehadetlerinden çok kuvvetli bir şehadet-i vücud ve tevhid, Allâm-ül Guyub’dan vahiy ve ilham hakikatlarıyla geliyor. Kendini ve vücud ve vahdetini, yalnız masnu’larının şehadetlerine bırakmıyor. Kendisi, kendine lâyık bir kelâm-ı ezelî ile konuşuyor. Her yerde ilim ve kudretiyle hazır ve nâzırın kelâmı dahi hadsizdir ve kelâmının manası onu bildirdiği gibi, tekellümü dahi, onu sıfâtıyla bildiriyor.

Evet, yüzbin Peygamberlerin (Aleyhimüsselâm) tevatürleriyle ve ihbaratlarının vahy-i İlahîye mazhariyet noktasında ittifaklarıyla ve nev’-i beşerden ekseriyet-i mutlakanın tasdikgerdesi ve rehberi ve muktedası ve vahyin semereleri ve vahy-i meşhud olan kütüb-ü mukaddese ve suhuf-u semaviyenin delail ve mu’cizatlarıyla, hakikat-ı vahyin tahakkuku ve sübutu bedahet derecesine geldiğini

bildi ve vahyin hakikatı beş hakikat-ı kudsiyeyi ifade ve ifaza ediyor diye anladı:

BİRİNCİSİ: اَلتَّنَزُّلاَتُ اْلاِلهِيَّةُ اِلَى عُقُولِ الْبَشَرِ denilen, beşerin akıllarına ve fehimlerine göre konuşmak bir tenezzül-ü İlahîdir. Evet, bütün zîruh mahlukatını konuşturan ve konuşmalarını bilen, elbette kendisi dahi o konuşmalara konuşmasıyla müdahale etmesi, rububiyetin muktezasıdır.

İKİNCİSİ: Kendini tanıttırmak için kâinatı, bu kadar hadsiz masraflarla, baştan başa hârikalar içinde yaratan ve binler dillerle kemalâtını söylettiren, elbette kendi sözleriyle dahi kendini tanıttıracak.

ÜÇÜNCÜSÜ: Mevcudatın en müntehabı ve en muhtacı ve en nazenini ve en müştakı olan hakikî insanların münacatlarına ve şükürlerine fiilen mukabele ettiği gibi, kelâmıyla da mukabele etmek, hâlıkıyetin şe'nidir.

DÖRDÜNCÜSÜ: İlim ile hayatın zarurî bir lâzımı ve ışıklı bir tezahürü olan mükâleme sıfatı, elbette ihatalı bir ilmi ve sermedî bir hayatı taşıyan zâtta, ihatalı ve sermedî bir surette bulunur.

BEŞİNCİSİ: En sevimli ve muhabbetli ve endişeli ve nokta-i istinada en muhtaç ve sahibini ve mâlikini bulmağa en müştak; hem fakir ve âciz bulunan mahlukatlarına acz ve iştiyakı, fakr ve ihtiyacı ve endişe-i istikbali ve muhabbeti ve perestişi veren bir zât, elbette kendi vücudunu onlara tekellümüyle iş'ar etmek, uluhiyetin muktezasıdır. İşte, tenezzül-ü İlahî ve taarrüf-ü Rabbanî ve mukabele-i Rahmanî ve mükâleme-i Sübhanî ve iş'ar-ı Samedanî hakikatlarını tazammun eden, umumî semavî vahiylerin icma' ile Vâcib-ül Vücud'un vücuduna ve vahdetine delaletleri öyle bir hüccettir ki; gündüzdeki güneşin şuaatının güneşe şehadetinden daha kuvvetlidir diye anladı.

Sonra ilhamlar cihetine baktı, gördü ki: Sadık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mükâleme-i Rabbaniyedir, fakat iki fark vardır:

Birincisi: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melaike vasıtasıyla ve ilhamın ekseri vasıtasız olmasıdır.

Meselâ: Nasılki bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var.

Birisi:Haşmet-i saltanat ve hâkimiyet-i umumiye haysiyetiyle bir yaverini bir valiye gönderir. O hâkimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için bazan vasıta ile beraber bir içtima yapar. Sonra ferman tebliğ edilir.

İkincisi: Sultanlık ünvanıyla ve padişahlık umumî ismiyle değil, belki kendi şahsıyla hususî bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisi ile veya bir âmi raiyetiyle ve hususî telefonuyla hususî konuşmasıdır.

Öyle de Padişah-ı Ezelî'nin umum âlemlerin Rabbi ismiyle ve kâinat hâlıkı ünvanıyla, vahiy ile ve vahyin hizmetini gören şümullü ilhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi, her bir ferdin, her bir zîhayatın Rabbi ve Hâlıkı olmak haysiyetiyle, hususî bir surette fakat perdeler arkasında onların kabiliyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.

İkinci fark: Vahiy gölgesizdir, safidir, havassa hastır. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir. Melaike ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi çeşit çeşit hem pekçok enva'larıyla denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbaniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor. لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّى لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّى âyetinin bir vechini tefsir ediyor anladı.

Sonra; ilhamın mahiyetine ve hikmetine ve şehadetine baktı, gördü ki: Mahiyeti ile hikmeti ve neticesi dört nurdan terekküb ediyor.

Birincisi: Teveddüd-ü İlahî denilen, kendini mahlukatına fiilen sevdirdiği gibi, kavlen ve huzuran ve sohbeten dahi sevdirmek, vedudiyetin ve rahmaniyetin muktezasıdır.

İkincisi: İbadının dualarına fiilen cevab verdiği gibi, kavlen dahi perdeler arkasında icabet etmesi, rahîmiyetin şe'nidir.

Üçüncüsü: Ağır beliyyelere ve şiddetli hallere düşen mahlukatlarının istimdadlarına ve feryadlarına ve

tazarruatlarına fiilen imdad ettiği gibi, bir nevi konuşması hükmünde olan ilhamî kaviller ile de imdada yetişmesi, rububiyetin lâzımıdır.

Dördüncüsü: Çok âciz ve çok zaîf ve çok fakir ve çok ihtiyaçlı ve kendi mâlikini ve hâmisini ve müdebbirini ve hâfızını bulmağa pek çok muhtaç ve müştak olan zîşuur masnularına, vücudunu ve huzurunu ve himayetini fiilen ihsas ettiği gibi, bir nevi mükâleme-i Rabbaniye hükmünde sayılan bir kısım sadık ilhamlar perdesinde ve mahsus ve bir mahluka bakan has bir vecihte, onun kabiliyetine göre onun kalb telefonuyla, kavlen dahi kendi huzurunu ve vücudunu ihsas etmesi, şefkat-i uluhiyetin ve rahmet-i rububiyetin zarurî ve vâcib bir muktezasıdır diye anladı.

Sonra ilhamın şehadetine baktı, gördü: Nasılki güneşin -faraza- şuuru ve hayatı olsaydı ve o halde ziyasındaki yedi rengi yedi sıfatı olsaydı, o cihette ışığında bulunan şuaları ve cilveleri ile bir tarz konuşması bulunacaktı. Ve bu vaziyette, misalinin ve aksinin şeffaf şeylerde bulunması ve her âyine ve her parlak şeyler ve cam parçaları ve kabarcıklar ve katreler, hattâ şeffaf zerreler ile herbirinin kabiliyetine göre konuşması ve onların hacatına cevab vermesi ve bütün onlar güneşin vücuduna şehadet etmesi ve hiçbir iş, bir işe mani olmaması ve bir konuşması, diğer konuşmaya müzahamet etmemesi bilmüşahede görüleceği gibi.. aynen öyle de: Ezel ve ebedin zülcelal sultanı ve bütün mevcudatın zülcemal hâlık-ı zîşanı olan Şems-i Sermedî'nin mükâlemesi dahi, onun ilmi ve kudreti gibi küllî ve muhit olarak herşeyin kabiliyetine göre tecelli etmesi; hiçbir sual bir suale, bir iş bir işe, bir hitab bir hitaba mani olmaması ve karıştırmaması bilbedahe anlaşılıyor. Ve bütün o cilveler, o konuşmalar, o ilhamlar birer birer ve beraber bil'ittifak o Şems-i Ezelî'nin huzuruna ve vücub-u vücuduna ve vahdetine ve ehadiyetine delalet ve şehadet ettiklerini aynelyakîne yakın bir ilmelyakîn ile bildi.

İşte, bu meraklı misafirin âlem-i gaybdan aldığı ders-i marifetine kısa bir işaret olarak, **Birinci Makam'ın**

ondördüncü ve onbeşinci mertebelerinde:

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ اَلْوَاحِدُ اْلاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْوَحْيَاتِ الْحَقَّةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّنَزُّلاَتِ اْلاِلٰهِيَّةِ وَ لِلْمُكَالَمَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَ لِلتَّعَرُّفَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَ لِلْمُقَابَلاَتِ الرَّحْمَانِيَّةِ عِنْدَ مُنَاجَاةِ عِبَادِهِ وَلِلاِشْعَارَاتِ الصَّمَدَانِيَّةِ لِوُجُودِهِ لِمَخْلُوقَاتِهِ وَ كَذَا دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ اْلاِلْهَامَاتِ الصَّادِقَةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّوَدُّدَاتِ اْلاِلٰهِيَّةِ وَ لِلاِجَابَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ لِدَعَوَاتِ مَخْلُوقَاتِهِ وَ لِلاِمْدَادَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ لاِسْتِغَاثَاتِ عِبَادِهِ وَ لِلاِحْسَاسَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ لِوُجُودِهِ لِمَصْنُوعَاتِهِ ❊

denilmiştir.

Sonra o dünya seyyahı, kendi aklına dedi ki: Madem bu kâinatın mevcudatıyla mâlikimi ve hâlıkımı arıyorum. Elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a’dasının tasdikiyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve ondört asrı faziletiyle ve Kur’anıyla ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm’ı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete beraber gitmeliyiz diyerek, aklıyla beraber o asra girdi. Gördü ki: **O asır, hakikaten o zât (A.S.M.) ile, bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünki en bedevi ve en ümmi bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş.**

Hem kendi aklına dedi: Biz, en evvel bu fevkalâde zâtın (A.S.M.) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbaratının doğruluğunu bilmeliyiz, sonra hâlıkımızı ondan sormalıyız diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz kat’î delillerden, burada, yalnız dokuz külliyetine birer kısa işaret edilecek.

Birincisi: Bu zâtta (A.S.M.) -hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi- bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması ve وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ ❊ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمَى ***âyetlerinin sarahatıyla, bir parmağının işaretiyle Kamer iki parça olması ve bir avucu ile, a’dasının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından kevser gibi akan suyu***

kifayet derecesinde içirmesi gibi; nakl-i kat'î ile ve bir kısmı tevatür ile, yüzer mu'cizatın onun elinde zahir olmasıdır. Bu mu'cizattan üçyüzden ziyade bir kısmı, Ondokuzuncu Mektub olan Mu'cizat-ı Ahmediye (A.S.M.) namındaki hârika ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber beyan edildiğinden onları ona havale ederek dedi ki: **Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtla beraber, bu kadar mu'cizat-ı bahiresi bulunan bir zât (A.S.M.) elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzül etmesi kabil değil**.

İkincisi: Elinde bu kâinat sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her asırda üçyüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur'an-ı Azîmüşşan'ın yedi vecihle hârika olmasıdır. Ve bu Kur'anın kırk vecihle mu'cize olduğu ve kâinat hâlıkının sözü bulunduğu kuvvetli delilleriyle beraber, "Yirmibeşinci Söz ve Mu'cizat-ı Kur'aniye" namlarındaki, Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden; onu, ona havale ederek dedi: **Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir zâtta (A.S.M.) fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz!..**

Üçüncüsü: O zât (A.S.M.), öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubudiyet ve bir dua ve bir davet ve bir iman ile meydana çıkmış ki, onların ne misli var ve ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünki ümmi bir zâtta (A.S.M.) zuhur eden o şeriat; ondört asrı ve nev'-i beşerin humsunu, âdilane ve hakkaniyet üzere ve müdakkikane, hadsiz kanunlarıyla idare etmesi emsal kabul etmez.

Hem ümmi bir zâtın (A.S.M.) ef'al ve akval ve ahvalinden çıkan İslâmiyet; her asırda üçyüz milyon insanın rehberi ve mercii ve akıllarının muallimi ve mürşidi ve kalblerinin münevviri ve musaffisi ve nefislerinin mürebbisi ve

müzekkisi ve ruhlarının medar-ı inkişafı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle misli olamaz ve olamamış.

Hem dininde bulunan bütün ibadatın bütün enva'ında en ileri olması ve herkesten ziyade takvada bulunması ve Allah'tan korkması ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde, tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraat etmesi ve hiç kimseyi taklid etmeyerek ve tam manasıyla ve mübtediyane fakat en mükemmel olarak, hem ibtida ve intihayı birleştirerek yapması; elbette misli görülmez ve görülmemiş.

Hem binler dua ve münacatlarından Cevşen-ül Kebir ile, öyle bir marifet-i Rabbaniye ile, öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki; o zamandan beri gelen ehl-i marifet ve ehl-i velayet, telahuk-u efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur. Risale-i Münacat'ın başında, Cevşen-ül Kebir'in doksandokuz fıkrasından bir fıkrasının kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, Cevşen'in dahi misli yoktur diyecek.

Hem tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki; büyük devletler ve büyük dinler, hattâ kavim ve kabîlesi ve amucası ona şiddetli adavet ettikleri halde, zerre mikdar bir eser-i tereddüd, bir telaş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başına geçirmesi isbat eder ki; tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem imanda, öyle fevkalâde bir kuvvet ve hârika bir yakîn ve mu'cizane bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikad taşımış ki; o zamanın hükümranı olan bütün efkârı ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları halde; onun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şübhe, hiçbir tereddüd, hiçbir za'f, hiçbir vesvese vermemesi ve maneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta sahabeler ve bütün ehl-i velayet, onun her vakit

mertebe-i imanından feyz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları, bilbedahe gösterir ki; imanı dahi emsalsizdir.

İşte böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve hârika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihanpesendane bir davet ve mu'cizane bir iman sahibinde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbiyaların (Aleyhimüsselâm) icma'ı, nasılki vücud ve vahdaniyet-i İlahiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de, bu zâtın (A.S.M.) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şehadettir. Çünki Enbiya Aleyhimüsselâm'ın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mu'cizeler ve vazifeler varsa; o zâtta (A.S.M.) en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar, nasılki lisan-ı kal ile; Tevrat, İncil, Zebur ve suhuflarında bu zâtın (A.S.M.) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki, kütüb-ü mukaddesenin o beşaretli işaratından yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı, Ondokuzuncu Mektub'da güzelce beyan ve isbat edilmiş. Öyle de, lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle; kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri ve en mükemmel olan bu zâtı tasdik edip, davasını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kal ve icma' ile vahdaniyete delalet ettikleri gibi, lisan-ı hal ile ve ittifak ile de bu zâtın sadıkıyetine şehadet ediyorlar diye anladı.

Beşincisi: Bu zâtın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakka, hakikata, kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binlerce evliya vahdaniyete delalet ettikleri gibi; üstadları olan bu zâtın sadıkıyetine ve risaletine, icma' ve ittifakla şehadet ediyorlar. Ve âlem-i gaybdan verdiği haberlerin bir kısmını nur-u velayetle müşahede etmeleri ve umumunu nur-u iman ile ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikad ve tasdik etmeleri; üstadları olan bu zâtın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zâtın ümmiliğiyle beraber getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtira ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği marifet-i İlahiyenin dersiyle ve talimiyle, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-i müdakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî hükema-i mü'minîn, bu zâtın üss-ül esas davası olan vahdaniyeti, kuvvetli bürhanlarıyla bil'ittifak isbat ve tasdik ettikleri gibi; bu muallim-i ekberin ve bu üstad-ı a'zamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şehadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Muselâ: Risale-i Nur, yüz parçasıyla, bu zâtın sadıkıyetinin bir tek bürhanıdır.

Yedincisi: Âl ve ashab namında ve nev'-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdarı ve en dindar ve keskin nazarlı taife-i azîmesi; kemal-i merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle, bu zâtın bütün gizli ve aşikâr hallerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftiş ve tedkik etmeleri neticesinde; bu zâtın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatlı olduğuna ittifak ile ve icma' ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delalet eden gündüz gibi bir delildir, diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat, nasılki kendini icad ve idare ve tertib eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitab gibi, bir sergi gibi, bir temaşagâh gibi tasarruf eden sâni'ine ve kâtibine ve nakkaşına delalet eder. Öyle de; kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlahiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbanî hikmetlerini talim edecek ve vazifedarane harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstad, bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve herhalde bulunmasına delalet ettiği cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu zâtın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlıkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şehadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu san'atlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve san'atkârlığının kemalâtını teşhir etmek ve bu süslü, zînetli nihayetsiz mahlukatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek ve bu lezzetli ve kıymetli hesabsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iaşe ile, hattâ ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetlerle, kendi rububiyetine karşı minnetdarane ve müteşekkirane ve perestişkârane ibadet ettirmek ve mevsimlerin tebdili ve gece gündüzün tahvili ve ihtilafı gibi, azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallakıyet ile, kendi uluhiyetini izhar ederek, o uluhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat ettirmek ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve herhalde, o gaybî zâtın yanında en sevgili mahluku ve en doğru abdi ve onun mezkûr maksadlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hall ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve ondan istimdad eden ve muvaffakıyet isteyen ve onun tarafından imdada ve tevfike mazhar olan ve Muhammed-i Kureyşî denilen bu zât olacak. (A.S.M.)

Hem aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatlar bu zâtın sıdkına şehadet ederler; elbette bu âdem, benî-Âdem'in medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve ona "Fahr-i Âlem" ve "Şeref-i Benî-Âdem" denilmesi pek lâyıktır ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahman olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı arzı istilası ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki; bu âlemde en mühim zât budur, Hâlıkımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte gel bak! Bu hârika zâtın yüzer zahir ve bahir kat'î mu'cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler âlî ve esaslı

hakikatlarına istinaden, bütün davalarının esası ve bütün hayatının gayesi; Vâcib-ül Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delalet ve şehadet ve o Vâcib-ül Vücud'u isbat ve ilân ve i'lam etmektir.

Demek bu kâinatın manevî güneşi ve Hâlıkımızın en parlak bir bürhanı bu Habibullah denilen zâttır ki; onun şehadetini teyid ve tasdik ve imza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma' var:

Birincisi: "Eğer perde-i gayb açılsa yakînim ziyadeleşmeyecek" diyen İmam-ı Ali (Radıyallahü Anh) ve yerde iken arş-ı a'zamı ve İsrafil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı A'zam (K.S.) gibi keskin nazar ve gaybbîn gözleri bulunan binler aktab ve evliya-i azîmeyi câmi' ve Âl-i Muhammed namıyla şöhretşiar-ı âlem olan cemaat-ı nuraniyenin icma' ile tasdikleridir.

İkincisi: Bedevi bir kavim ve ümmi bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitabsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstad ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak, şarktan garba kadar cihanpesendane idare eden ve "Sahabe" namıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin ittifakla can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli imanla tasdikleridir.

Üçüncüsü: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyane ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ülemasının cemaat-ı uzmasının tevafukla ve ilmelyakîn derecesinde tasdikleridir.

Demek bu zâtın vahdaniyete şehadeti şahsî ve cüz'î değil, belki umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiçbir cihetle çıkamaz bir şehadettir diye hükmetti. İşte Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun, o medrese-i

nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, **Birinci Makam'ın onaltıncı mertebesinde böyle**:

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ اَلْوَاحِدُ اْلاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ فَخْرُ الْعَالَمِ وَ شَرَفُ نَوْعِ بَنِى آدَمَ بِعَظَمَةِ سَلْطَنَةِ قُرْآنِهِ وَ حَشْمَةِ وُسْعَةِ دِينِهِ وَ كَثْرَةِ كَمَالاَتِهِ وَ عُلْوِيَّةِ اَخْلاَقِهِ حَتَّى بِتَصْدِيقِ اَعْدَائِهِ وَ كَذَا شَهِدَ وَ بَرْهَنَ بِقُوَّةِ مِآتِ مُعْجِزَاتِهِ الظَّاهِرَةِ الْبَاهِرَةِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ وَ بِقُوَّةِ آلاَفِ حَقَائِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ بِاِجْمَاعِ آلِهِ ذَوِى اْلاَنْوَارِ وَ بِاِتِّفَاقِ اَصْحَابِهِ ذَوِى اْلاَبْصَارِ وَ بِتَوَافُقِ مُحَقِّقِى اُمَّتِهِ ذَوِى الْبَرَاهِينِ وَ الْبَصَائِرِ النَّوَّارَةِ ❊

denilmiştir.

Sonra, bu dünyada hayatın gayesi ve hayatın hayatı iman olduğunu bilen bu yorulmaz ve tok olmaz yolcu, kendi kalbine dedi ki: "Aradığımız zâtın sözü ve kelâmı denilen bu dünyada en meşhur ve en parlak ve en hâkim ve ona teslim olmayan herkese, her asırda meydan okuyan **Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan** namındaki kitaba müracaat edip, o ne diyor, bilelim. Fakat en evvel, bu kitab bizim hâlıkımızın kitabı olduğunu isbat etmek lâzımdır, diye taharriye başladı.

Bu seyyah bu zamanda bulunduğu münasebetiyle en evvel manevî i'caz-ı Kur'aniyenin lem'aları olan Risale-i Nur'a baktı ve onun yüzotuz risaleleri, âyât-ı Furkaniyenin nükteleri ve ışıkları ve esaslı tefsirleri olduğunu gördü. Ve Risale-i Nur, bu kadar muannid ve mülhid bir asırda her tarafa hakaik-i Kur'aniyeyi mücahidane neşrettiği halde, karşısına kimse çıkamadığından isbat eder ki; onun üstadı ve menbaı ve mercii ve güneşi olan Kur'an semavîdir, beşer kelâmı değildir. Hattâ Resail-in Nur'un yüzer hüccetlerinden bir tek hüccet-i Kur'aniyesi olan Yirmibeşinci Söz ile Ondokuzuncu Mektub'un âhiri, Kur'anın kırk vecihle mu'cize olduğunu öyle isbat etmiş ki; kim görmüşse değil tenkid ve itiraz etmek, belki isbatlarına hayran olmuş, takdir ederek çok sena etmiş. Kur'anın vech-i i'cazını ve hak Kelâmullah olduğunu isbat etmek cihetini Risalet-ün Nur'a havale ederek yalnız bir kısa işaretle büyüklüğünü gösteren birkaç noktaya dikkat etti:

Birinci Nokta: Nasılki Kur'an bütün mu'cizatıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikıyla, Muhammed

Aleyhissalâtü Vesselâm’ın bir mu’cizesidir. Öyle de Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm da, bütün mu’cizatıyla ve delail-i nübüvvetiyle ve kemalât-ı ilmiyesiyle Kur’anın bir mu’cizesidir ve Kur’an kelâmullah olduğuna bir hüccet-i katıasıdır.

İkinci Nokta: Kur’an, bu dünyada öyle nuranî ve saadetli ve hakikatlı bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalblerinde, hem ruhlarında, hem akıllarında, hem hayat-ı şahsiyelerinde, hem hayat-ı içtimaiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde öyle bir inkılab yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki; ondört asır müddetinde, her dakikada, altıbin altıyüz altmışaltı âyetleri, kemal-i ihtiramla, hiç olmazsa yüz milyondan ziyade insanların dilleriyle okunuyor ve insanları terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalblerini tasfiye ediyor. Ruhlara inkişaf ve terakki ve akıllara istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kitabın misli yoktur, hârikadır, fevkalâdedir, mu’cizedir.

Üçüncü Nokta: Kur’an, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâgat göstermiş ki, Kâ’be’nin duvarında altun ile yazılan en meşhur ediblerin “Muallakat-ı Seb’a” namıyla şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebid’in kızı, babasının kasidesini Kâ’be’den indirirken demiş: “Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı.”

Hem bedevi bir edib: فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ âyeti okunurken işittiği vakit secdeye kapanmış. Ona demişler: “Sen müslüman mı oldun?” O demiş: “Hâyır, ben bu âyetin belâgatına secde ettim.”

Hem ilm-i belâgatın dâhîlerinden Abdülkahir-i Cürcanî ve Sekkakî ve Zemahşerî gibi binlerle dâhî imamlar ve mütefennin edibler icma’ ve ittifakla karar vermişler ki: “Kur’anın belâgatı, tâkat-ı beşerin fevkindedir, yetişilmez.”

Hem o zamandan beri mütemadiyen meydan-ı muarazaya davet edip, mağrur ve enaniyetli ediblerin ve beliglerin damarlarına dokundurup, gururlarını kıracak bir

tarzda der: "Ya bir tek surenin mislini getiriniz veyahut dünyada ve âhirette helâket ve zilleti kabul ediniz." diye ilân ettiği halde o asrın muannid beligleri bir tek surenin mislini getirmekle kısa bir yol olan muarazayı bırakıp, uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyar etmeleri isbat eder ki, o kısa yolda gitmek mümkün değildir.

Hem Kur'anın dostları, Kur'ana benzemek ve taklid etmek şevkiyle ve düşmanları dahi Kur'ana mukabele ve tenkid etmek sevkiyle o vakitten beri yazdıkları ve yazılan ve telahuk-u efkâr ile terakki eden milyonlarla Arabî kitablar ortada geziyor. Hiçbirisinin ona yetişemediğini, hattâ en adî adam dahi dinlese, elbette diyecek: "Bu Kur'an, bunlara benzemez ve onların mertebesinde değil." Ya onların altında veya umumunun fevkinde olacak. Umumunun altında olduğunu dünyada hiçbir ferd, hiçbir kâfir, hattâ hiçbir ahmak diyemez. Demek mertebe-i belâgatı umumun fevkindedir.

Hattâ bir adam سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ âyetini okudu. Dedi ki: "Bu âyetin hârika telakki edilen belâgatını göremiyorum." Ona denildi: "Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle." O da kendini Kur'andan evvel orada tahayyül ederken gördü ki: Mevcudat-ı âlem perişan, karanlık, camid ve şuursuz ve vazifesiz olarak hâlî, hadsiz, hududsuz bir fezada; kararsız, fâni bir dünyada bulunuyorlar. Birden Kur'anın lisanından bu âyeti dinlerken gördü: Bu âyet, kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki, bu ezelî nutuk ve bu sermedî ferman asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki; bu kâinat bir câmi-i kebir hükmünde, başta semavat ve arz olarak umum mahlukatı hayatdarane zikir ve tesbihte ve vazife başında cûş u huruşla mes'udane ve memnunane bir vaziyette bulunduruyor, diye müşahede etti ve bu âyetin derece-i belâgatını zevkederek sair âyetleri buna kıyasla Kur'anın zemzeme-i belâgatı arzın nısfını ve nev'-i beşerin humsunu istila ederek haşmet-i saltanatı

kemal-i ihtiramla ondört asır bilâ-fasıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

Dördüncü Nokta: Kur'an, öyle hakikatlı bir halâvet göstermiş ki, en tatlı birşeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur'anı tilavet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrar-ı tilaveti halâvetini ziyadeleştirdiği, eski zamandan beri herkesçe müsellem olup darb-ı mesel hükmüne geçmiş. Hem öyle bir tazelik ve gençlik ve şebabet ve garabet göstermiş ki, ondört asır yaşadığı ve herkesin eline kolayca girdiği halde, şimdi nâzil olmuş gibi tazeliğini muhafaza ediyor. Her asır, kendine hitab ediyor gibi bir gençlikte görmüş. Her taife-i ilmiye ondan her vakit istifade etmek için kesretle ve mebzuliyetle yanlarında bulundurdukları ve üslûb-u ifadesine ittiba ve iktida ettikleri halde, o üslûbundaki ve tarz-ı beyanındaki garabetini aynen muhafaza ediyor.

Beşincisi: Kur'anın bir cenahı mazide, bir cenahı müstakbelde, kökü ve bir kanadı eski Peygamberlerin ittifaklı hakikatları olduğu ve bu onları tasdik ve teyid ettiği ve onlar dahi tevafukun lisan-ı haliyle bunu tasdik ettikleri gibi, öyle de: Evliya ve asfiya gibi ondan hayat alan semereleri ve hayatdar tekemmülleriyle, şecere-i mübarekelerinin hayatdar, feyizdar ve hakikat-medar olduğuna delalet eden ve ikinci kanadının himayesi altında yetişen ve yaşayan velayetin bütün hak tarîkatları ve İslâmiyetin bütün hakikatlı ilimleri, Kur'anın ayn-ı hak ve mecma-i hakaik ve câmiiyette misilsiz bir hârika olduğuna şehadet eder.

Altıncısı: Kur'anın altı ciheti nuranidir, sıdk ve hakkaniyetini gösterir. Evet altında hüccet ve bürhan direkleri, üstünde sikke-i i'caz lem'aları, önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn hediyeleri, arkasında nokta-i istinadı vahy-i semavî hakikatları, sağında hadsiz ukûl-ü müstakimenin delillerle tasdikleri, solunda selim kalblerin ve temiz vicdanların ciddî itminanları ve samimî incizabları ve teslimleri; Kur'anın fevkalâde, hârika, metin ve hücum

edilmez bir kal'a-i semaviye-i arziye olduğunu isbat ettikleri gibi, altı makamdan dahi onun ayn-ı hak ve sadık olduğuna ve beşerin kelâmı olmadığına, hem yanlış olmadığına imza eden, başta bu kâinatta daima güzelliği izhar, iyiliği ve doğruluğu himaye ve sahtekârları ve müfterileri imha ve izale etmek âdetini bir düstur-u faaliyet ittihaz eden bu kâinatın mutasarrıfı, o Kur'ana âlemde en makbul, en yüksek, en hâkimane bir makam-ı hürmet ve bir mertebe-i muvaffakıyet vermesiyle onu tasdik ve imza ettiği gibi, İslâmiyetin menbaı ve Kur'anın tercümanı olan zâtın (Aleyhissalâtü Vesselâm) herkesten ziyade ona itikad ve ihtiramı ve nüzulü zamanında uyku gibi bir vaziyet-i naimanede bulunması ve sair kelâmları ona yetişememesi ve bir derece benzememesi ve ümmiyetiyle beraber gitmiş ve gelecek hakikî hâdisat-ı kevniyeyi, gaybiyane Kur'an ile tereddüdsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dikkatli gözlerin nazarı altında hiçbir hile, hiçbir yanlış vaziyeti görülmeyen o tercümanın, bütün kuvvetiyle Kur'anın herbir hükmüne iman edip tasdik etmesi ve hiçbir şey onu sarsmaması; Kur'an semavî, hakkaniyetli ve kendi Hâlık-ı Rahîminin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.

Hem nev'-i insanın humsu, belki kısm-ı a'zamı, göz önünde ona müncezibane ve dindarane irtibatı ve hakikatperestane ve müştakane kulak vermesi ve çok emarelerin ve vakıaların ve keşfiyatın şehadetiyle, cinn ve melek ve ruhanîlerin dahi, tilaveti vaktinde pervane gibi hakperestane etrafında toplanması, Kur'anın kâinatça makbuliyetine ve en yüksek bir makamda bulunduğuna bir imzadır.

Hem nev'-i beşerin umum tabakaları, en gabi ve âmiden tut, tâ en zeki ve âlime kadar herbirisi, Kur'anın dersinden tam hisse almaları ve en derin hakikatları fehmetmeleri ve yüzlerle fen ve ulûm-u İslâmiyenin ve bilhâssa şeriat-ı kübranın büyük müçtehidleri ve usûl-üd din ve ilm-i Kelâm'ın dâhî muhakkikleri gibi, her taife kendi ilimlerine ait bütün hacatını ve cevablarını Kur'andan istihrac

etmeleri, Kur'an menba-ı hak ve maden-i hakikat olduğuna bir imzadır.

Hem edebiyatça en ileri bulunan Arab edibleri, -İslâmiyete girmeyenler- şimdiye kadar muarazaya pekçok muhtaç oldukları halde Kur'anın i'cazından yedi büyük vechi varken, yalnız bir tek vechi olan belâgatının, (tek bir surenin) mislini getirmekten istinkâfları ve şimdiye kadar gelen ve muaraza ile şöhret kazanmak isteyen meşhur beliglerin ve dâhî âlimlerin onun hiçbir vech-i i'cazına karşı çıkamamaları ve âcizane sükût etmeleri; Kur'an mu'cize ve tâkat-ı beşerin fevkinde olduğuna bir imzadır.

Evet bir kelâm "Kimden gelmiş ve kime gelmiş ve ne için?" denilmesiyle kıymeti ve ulviyeti ve belâgatı tezahür etmesi noktasından, Kur'anın misli olamaz ve ona yetişilemez. Çünki Kur'an, bütün âlemlerin Rabbi ve Hâlıkının hitabı ve konuşması ve hiçbir cihette taklidi ve tasannuu ihsas edecek bir emare bulunmayan bir mükâlemesi ve bütün insanların belki bütün mahlukatın namına meb'us ve nev'-i beşerin en meşhur ve namdar muhatabı bulunan ve o muhatabın kuvvet ve vüs'at-i imanı, koca İslâmiyeti tereşşuh edip sahibini Kab-ı Kavseyn makamına çıkararak muhatab-ı Samedaniyeye mazhariyetle nüzul eden ve saadet-i dâreyne dair ve hilkat-i kâinatın neticelerine ve ondaki Rabbanî maksadlara ait mesaili ve o muhatabın bütün hakaik-i İslâmiyeyi taşıyan en yüksek ve en geniş olan imanını beyan ve izah eden ve koca kâinatın bir harita, bir saat, bir hane gibi her tarafını gösterip çevirip, onları yapan san'atkârı tavrıyla ifade ve talim eden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın elbette mislini getirmek mümkün değildir ve derece-i i'cazına yetişilmez.

Hem, Kur'anı tefsir eden ve bir kısmı otuz-kırk hattâ yetmiş cild olarak birer tefsir yazan yüksek zekâlı müdakkik binlerle mütefennin ülemanın, senedleri ve delilleriyle beyan ettikleri Kur'andaki hadsiz meziyetleri ve nükteleri ve hâsiyetleri ve sırları ve âlî manaları ve umûr-u gaybiyenin her nev'inden kesretli gaybî ihbarları izhar ve isbat etmeleri

ve bilhâssa Risale-i Nur'un yüzotuz kitabının herbiri Kur'anın bir meziyetini, bir nüktesini kat'î bürhanlarla isbat etmesi ve bilhâssa Mu'cizat-ı Kur'aniye Risalesi; şimendifer ve tayyare gibi medeniyetin hârikalarından çok şeyleri Kur'andan istihrac eden Yirminci Söz'ün İkinci Makamı ve Risale-i Nur'a ve elektriğe işaret eden âyetlerin işaratını bildiren İşarat-ı Kur'aniye namındaki Birinci Şua ve huruf-u Kur'aniye ne kadar muntazam, esrarlı ve manalı olduğunu gösteren Rumuzat-ı Semaniye namındaki sekiz küçük risaleler ve Sure-i Feth'in âhirki âyeti beş vecihle ihbar-ı gaybî cihetinde mu'cizeliğini isbat eden küçük bir risale gibi Risale-i Nur'un herbir cüz'ü, Kur'anın bir hakikatını, bir nurunu izhar etmesi; Kur'anın misli olmadığına ve mu'cize ve hârika olduğuna ve bu âlem-i şehadette âlem-i gaybın lisanı ve bir Allâm-ül Guyub'un kelâmı bulunduğuna bir imzadır.

İşte altı noktada ve altı cihette ve altı makamda işaret edilen, Kur'anın mezkûr meziyetleri ve hâsiyetleri içindir ki; haşmetli hâkimiyet-i nuraniyesi ve azametli saltanat-ı kudsiyesi, asırların yüzlerini ışıklandırarak zemin yüzünü dahi bin üçyüz sene tenvir ederek kemal-i ihtiramla devam etmesi, hem o hâsiyetleri içindir ki, Kur'anın herbir harfi, hiç olmazsa on sevabı ve on hasenesi olması ve on meyve-i bâki vermesi, hattâ bir kısım âyâtın ve surelerin herbir harfi, yüz ve bin ve daha ziyade meyve vermesi ve mübarek vakitlerde her harfin nuru ve sevabı ve kıymeti ondan yüzlere çıkması gibi kudsî imtiyazları kazanmış, diye dünya seyyahı anladı ve kalbine dedi: İşte böyle her cihetle mu'cizatlı bu Kur'an; surelerinin icmaıyla ve âyâtının ittifakıyla ve esrar u envârının tevafukuyla ve semerat ve âsârının tetabukuyla bir tek Vâcib-ül Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfât ve esmasına deliller ile isbat suretinde öyle şehadet etmiş ki, bütün ehl-i imanın hadsiz şehadetleri, onun şehadetinden tereşşuh etmişler.

İşte bu yolcunun Kur'andan aldığı ders-i tevhid ve imana kısa bir işaret olarak **Birinci Makam'ın onyedinci**

mertebesinde böyle:

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ اَلْوَاحِدُ اْلاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِلْقُرْآنُ الْمُعْجِزُ الْبَيَانِ اَلْمَقْبُولُ الْمَرْغُوبُ لاَجْنَاسِ الْمَلَكِ وَ اْلاِنْسِ وَ الْجَانِّ اَلْمَقْرُوءُ كُلُّ آيَاتِهِ فِى كُلِّ دَقِيقَةٍ بِكَمَالِ اْلاِحْتِرَامِ بِاَلْسِنَةِ مِآتِ مِلْيُونٍ مِنْ نَوْعِ اْلاِنْسَانِ الدَّائِمُ سَلْطَنَتُهُ الْقُدْسِيَّةُ عَلَى اَقْطَارِ اْلاَرْضِ وَ اْلاَكْوَانِ وَ عَلَى وُجُوهِ اْلاَعْصَارِ وَ الزَّمَانِ وَ الْجَارِى حَاكِمِيَّتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ النُّورَانِيَّةُ عَلَى نِصْفِ اْلاَرْضِ وَ خُمْسِ الْبَشَرِ فِى اَرْبَعَةَ عَشَرَ عَصْرًا بِكَمَالِ اْلاِحْتِشَامِ .. وَ كَذَا شَهِدَ وَ بَرْهَنَ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ الْقُدْسِيَّةِ السَّمَاوِيَّةِ وَ بِاِتِّفَاقِ آيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ اْلاِلٰهِيَّةِ وَ بِتَوَافُقِ اَسْرَارِهِ وَ اَنْوَارِهِ وَ بِتَطَابُقِ حَقَائِقِهِ وَ ثَمَرَاتِهِ وَ آثَارِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَ الْعَيَانِ ❊

denilmiştir.

Sonra, bir fakir insana değil fâni ve muvakkat bir tarlayı, bir haneyi, belki koca kâinatı ve dünya kadar bir mülk-ü bâkiyi kazandıran ve bir fâni adama ebedî bir hayatın levazımatını bulduran ve ecelin darağacını bekleyen bir bîçareyi i’dam-ı ebedîden kurtaran ve saadet-i sermediyenin hazinesini açan en kıymetdar sermaye-i insaniyenin iman olduğunu bilen mezkûr misafir ve hayat yolcusu, kendi nefsine dedi ki: “Haydi, ileri! İmanın hadsiz mertebelerinden bir mertebe daha kazanmak için kâinatın heyet-i mecmuasına müracaat edip, o da ne diyor, dinlemeliyiz; erkânından ve eczasından aldığımız dersleri tekmil ve tenvir etmeliyiz.” diye, Kur’andan aldığı geniş ve ihatalı bir dûrbîn ile baktı, gördü:

Bu kâinat, o kadar manidar ve muntazamdır ki; mücessem bir kitab-ı Sübhanî ve cismanî bir Kur’an-ı Rabbanî ve müzeyyen bir saray-ı Samedanî ve muntazam bir şehr-i Rahmanî suretinde görünüyor.

O kitabın bütün sureleri, âyetleri ve kelimatları, hattâ harfleri ve babları ve fasılları ve sayfaları ve satırları.. umumunun, her vakit manidarane mahv u isbatları ve hakîmane tağyir ve tahvilleri; icma’ ile, bir Alîm-i Külli Şey’in ve bir Kadîr-i Külli Şey’in ve bir musannıfın, herşeyde herşeyi gören ve herşeyin herşey ile münasebetini bilen, riayet eden bir Nakkaş-ı Zülcelal’in ve bir Kâtib-i Zülkemal’in vücudunu ve mevcudiyetini bilbedahe ifade

ettikleri gibi, bütün erkân ve enva'ıyla ve ecza ve cüz'iyatıyla ve sekeneleri ve müştemilâtıyla ve vâridat ve masarıfatıyla ve onlarda maslahatkârane tebdilleriyle ve hikmetperverane tecdidleriyle, bil'ittifak hadsiz bir kudret ve nihayetsiz bir hikmetle iş gören âlî bir ustanın ve misilsiz bir Sâni'in mevcudiyetini ve vahdetini bildiriyorlar. Ve kâinatın azametine münasib iki büyük ve geniş hakikatın şehadetleri, kâinatın bu büyük şehadetini isbat ediyorlar.

BİRİNCİ HAKİKAT: Usûl-üd din ve ilm-i Kelâm'ın dâhî ülemasının ve hükema-i İslâmiyenin gördükleri ve hadsiz bürhanlarla isbat ettikleri "hudûs" ve "imkân" hakikatlarıdır. Onlar demişler ki: "Madem âlemde ve herşeyde tegayyür ve tebeddül var; elbette fânidir, hâdistir, kadîm olamaz. Madem hâdistir, elbette onu ihdas eden bir Sâni' var. Ve madem herşeyin zâtında vücudu ve ademi, bir sebeb bulunmazsa müsavidir; elbette vâcib ve ezelî olamaz. Ve madem muhal ve bâtıl olan devir ve teselsül ile birbirini icad etmek mümkün olmadığı kat'î bürhanlarla isbat edilmiş; elbette öyle bir Vâcib-ül Vücud'un mevcudiyeti lâzımdır ki, naziri mümteni', misli muhal ve bütün maadası mümkün ve masivası mahluku olacak."

Evet hudûs hakikatı kâinatı istila etmiş. Çoğunu göz görüyor, diğer kısmını akıl görüyor. Çünki gözümüzün önünde her sene güz mevsiminde öyle bir âlem vefat eder ki; herbirisinin hadsiz efradı bulunan ve herbiri zîhayat bir kâinat hükmünde olan yüzbin nevi nebatat ve küçücük hayvanat, o âlem ile beraber vefat ederler. Fakat o kadar intizam ile bir vefattır ki; haşir ve neşirlerine medar olan ve rahmet ve hikmetin mu'cizeleri, kudret ve ilmin hârikaları bulunan çekirdekleri ve tohumları ve yumurtacıkları baharda yerlerinde bırakıp, defter-i a'mallerini ve gördükleri vazifelerin proğramlarını onların ellerine vererek, Hafîz-i Zülcelal'in himayesi altında, hikmetine emanet eder; sonra vefat ederler. Ve bahar mevsiminde, haşr-i a'zamın yüzbin misali ve nümune ve delilleri hükmünde olarak o vefat eden ağaçlar ve kökler ve bir

kısım hayvancıklar, aynen ihya ve diriliyorlar. Ve bir kısmının dahi, kendi yerlerinde emsalleri ve aynen onlara benzeyenleri icad ve ihya olunuyor. Ve geçen baharın mevcudatı, işledikleri amellerin ve vazifelerin sahifelerini ilânat gibi neşredip, وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ âyetinin bir misalini gösteriyorlar.

Hem heyet-i mecmua cihetinde, her güzde ve her baharda büyük bir âlem vefat eder ve taze bir âlem vücuda gelir. Ve o vefat ve hudûs, o kadar muntazam cereyan ediyor ve o vefat ve hudûsta, gayet intizam ve mizanla o kadar nevilerin vefiyatları ve hudûsları oluyor ki; güya dünya öyle bir misafirhanedir ki, zîhayat kâinatlar ona misafir olurlar ve seyyah âlemler ve seyyar dünyalar ona gelirler, vazifelerini görürler, giderler. İşte, bu dünyada böyle hayatdar dünyaları ve vazifedar kâinatları kemal-i ilim ve hikmet ve mizanla ve müvazene ve intizam ve nizamla ihdas ve icad edip Rabbanî maksadlarda ve İlahî gayelerde ve Rahmanî hizmetlerde kadîrane istimal ve rahîmane istihdam eden bir Zât-ı Zülcelal'in vücub-u vücudu ve hadsiz kudreti ve nihayetsiz hikmeti, bilbedahe güneş gibi, akıllara görünüyor. "Hudûs" mesailini Risale-i Nur'a ve muhakkikîn-i Kelâmiyenin kitablarına havale ile o bahsi kapıyoruz.

Amma "imkân" ciheti ise; o da kâinatı istila ve ihata etmiş. Çünki görüyoruz ki; herşey, küllî ve cüz'î bulunsun, büyük ve küçük olsun arştan ferşe, zerrattan seyyarata kadar her mevcud; mahsus bir zât ve muayyen bir suret ve mümtaz bir şahsiyet ve has sıfatlar ve hikmetli keyfiyetler ve maslahatlı cihazlar ile dünyaya gönderiliyor. Halbuki o mahsus zâta ve o mahiyete, hadsiz imkânat içinde o hususiyeti vermek.. hem suretler adedince imkânlar ve ihtimaller içinde o nakışlı ve farikalı ve münasib o muayyen sureti giydirmek.. hem hemcinsinden olan eşhasın mikdarınca imkânlar içinde çalkanan o mevcuda, o lâyık şahsiyeti imtiyazla tahsis etmek.. hem sıfatların nevileri ve mertebeleri sayısınca imkânlar ve ihtimaller içinde şekilsiz ve mütereddid bulunan o masnua, o has ve muvafık,

maslahatlı sıfatları yerleştirmek.. hem hadsiz yollar ve tarzlarda bulunması mümkün olması noktasında hadsiz imkânat ve ihtimalat içinde mütehayyir, sergerdan, hedefsiz o mahluka, o hikmetli keyfiyetleri ve inayetli cihazları takmak ve teçhiz etmek; elbette küllî ve cüz'î bütün mümkinat adedince ve her mümkünün mezkûr mahiyet ve hüviyet, heyet ve suret, sıfat ve vaziyetinin imkânatı adedince tahsis edici, tercih edici, tayin edici, ihdas edici bir Vâcib-ül Vücud'un vücub-u vücuduna ve hadsiz kudretine ve nihayetsiz hikmetine ve hiçbir şey ve hiçbir şe'n ondan gizlenmediğine ve hiçbir şey ona ağır gelmediğine ve en büyük bir şey en küçük bir şey gibi ona kolay geldiğine ve bir baharı bir ağaç kadar ve bir ağacı bir çekirdek kadar sühuletle icad edebildiğine işaretler ve delaletler ve şehadetler, imkân hakikatından çıkıp kâinatın bu büyük şehadetinin bir kanadını teşkil ederler. Kâinatın şehadetini, her iki kanadı ve iki hakikatıyla Risale-i Nur eczaları ve bilhâssa Yirmiikinci ve Otuzikinci Sözler ve Yirminci ve Otuzüçüncü Mektublar tamamıyla isbat ve izah ettiklerinden onlara havale ederek bu pek uzun kıssayı kısa kestik.

Kâinatın heyet-i mecmuasından gelen büyük ve küllî şehadetin ikinci kanadını isbat eden:

İKİNCİ HAKİKAT: Bu mütemadiyen çalkanan inkılablar ve tahavvülâtlar içinde vücudunu ve hizmetini ve zîhayat ise hayatını muhafazaya ve vazifesini yerine getirmeğe çalışan mahlukatta, kuvvetlerinin bütün bütün haricinde bir teavün hakikatı görünüyor. Meselâ: Unsurları zîhayatın imdadına, hususan bulutları nebatatın mededine ve nebatatı dahi hayvanatın yardımına ve hayvanat ise insanların muavenetine ve memelerin kevser gibi sütleri, yavruların beslenmelerine ve zîhayatların iktidarları haricindeki pek çok hacetleri ve erzakları, umulmadık yerlerden onların ellerine verilmesi, hattâ zerrat-ı taamiye dahi hüceyrat-ı bedeniyenin tamirine koşmaları gibi teshir-i Rabbanî ile ve istihdam-ı Rahmanî ile, hakikat-ı teavünün pek çok misalleri

doğrudan doğruya, bütün kâinatı bir saray gibi idare eden bir Rabb-ül Âlemîn’in umumî ve rahîmane rububiyetini gösteriyorlar.

Evet camid ve şuursuz ve şefkatsiz olan ve birbirine şefkatkârane, şuurdarane vaziyet gösteren muavenetçiler, elbette gayet Rahîm ve Hakîm bir Rabb-i Zülcelal’in kuvvetiyle, rahmetiyle, emriyle yardıma koşturuluyorlar.

İşte kâinatta cari olan teavün-ü umumî, seyyarattan tâ zîhayatın a’zâ ve cihazat ve zerrat-ı bedeniyesine kadar kemal-i intizamla cereyan eden müvazene-i âmme ve muhafaza-i şamile ve semavatın yaldızlı yüzünden ve zeminin zînetli yüzünden tâ çiçeklerin süslü yüzlerine kadar kalem gezdiren tezyin ve Kehkeşan’dan ve manzume-i şemsiyeden tâ mısır ve nar gibi meyvelere kadar hükmeden tanzim ve Güneş ve Kamer’den ve unsurlardan ve bulutlardan tâ bal arılarına kadar memuriyet veren tavzif gibi pek büyük hakikatların büyüklükleri nisbetindeki şehadetleri, kâinatın şehadetinin ikinci kanadını isbat ve teşkil ederler. Madem Risale-i Nur bu büyük şehadeti isbat ve izah etmiş, biz burada bu kısacık işaretle iktifa ederiz.

İşte dünya seyyahının kâinattan aldığı ders-i imanîye kısa bir işaret olarak, **Birinci Makam’ın onsekizinci mertebesinde böyle:**

لاَ اِلهَ اِلاَّ اللّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْمُمْتَنِعُ نَظِيرُهُ اَلْمُمْكِنُ كُلُّ مَاسِوَاهُ الْوَاحِدُ
اْلاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ هذِهِ الْكَائِنَاتُ الْكِتَابُ الْكَبِيرُ
الْمُجَسَّمُ وَ الْقُرْآنُ الْجِسْمَانِىُّ الْمُعَظَّمُ وَ الْقَصْرُ الْمُزَيَّنُ الْمُنَظَّمُ وَ الْبَلَدُ
الْمُحْتَشَمُ الْمُنْتَظَمُ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ وَ آيَاتِهِ وَ كَلِمَاتِهِ وَ حُرُوفِهِ وَ اَبْوَابِهِ وَ فُصُولِهِ
وَ صُحُفِهِ وَ سُطُورِهِ وَ اِتِّفَاقِ اَرْكَانِهِ وَ اَنْوَاعِهِ وَ اَجْزَائِهِ وَ جُزْئِيَّاتِهِ وَ سَكَنَتِهِ وَ
مُشْتَمِلاَتِهِ وَ وَارِدَاتِهِ وَ مَصَارِفِهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْحُدُوثِ وَ
التَّغَيُّرِ وَ اْلاِمْكَانِ بِاِجْمَاعِ جَمِيعِ عُلَمَاءِ عِلْمِ الْكَلاَمِ وَ بِشَهَادَةِ حَقِيقَةِ تَبْدِيلِ
صُورَتِهِ وَ مُشْتَمِلاَتِهِ بِالْحِكْمَةِ وَ اْلاِنْتِظَامِ وَ تَجْدِيدِ حُرُوفِهِ وَ كَلِمَاتِهِ بِالنِّظَامِ وَ
الْمِيزَانِ وَ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّعَاوُنِ وَ التَّجَاوُبِ وَ التَّسَانُدِ وَ
التَّدَاخُلِ وَ الْمُوَازَنَةِ وَ الْمُحَافَظَةِ فِى مَوْجُودَاتِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَ الْعَيَانِ ❊

denilmiştir.

Sonra, dünyaya gelen ve dünyanın yaratanını arayan ve onsekiz aded mertebelerden çıkan ve arş-ı hakikate yetişen

bir mi’rac-ı imanî ile gaibane marifetten hazırane ve muhatabane bir makama terakki eden meraklı ve müştak yolcu adam, kendi ruhuna dedi ki: Fatiha-i Şerife’de başından tâ اِيَّاكَ kelimesine kadar gaibane medh ü sena ile bir huzur gelip اِيَّاكَ hitabına çıkılması gibi, biz dahi doğrudan doğruya gaibane aramayı bırakıp, aradığımızı aradığımızdan sormalıyız; herşeyi gösteren güneşi, güneşten sormak gerektir. Evet herşeyi gösteren, kendini herşeyden ziyade gösterir. Öyle ise şemsin şuaatı ile onu görmek ve tanımak gibi, Hâlıkımızın **esma-i hüsnasıyla ve sıfât-ı kudsiyesiyle** onu kabiliyetimizin nisbetinde tanımaya çalışabiliriz.

Bu maksadın hadsiz yollarından iki yolu ve o iki yolun hadsiz mertebelerinden iki mertebeyi ve o iki mertebenin pek çok hakikatlarından ve pek çok uzun tafsilâtından yalnız iki hakikatı icmal ve ihtisar ile bu risalede beyan edeceğiz.

BİRİNCİ HAKİKAT: Bilmüşahede gözümüzle görünen ve muhit ve daimî ve muntazam ve dehşetli ve semavî ve arzî olan bütün mevcudatı çeviren ve tebdil ve tecdid eden ve kâinatı kaplayan faaliyet-i müstevliye hakikatı görünmesi ve o her cihetle hikmet-medar faaliyet hakikatının içinde tezahür-ü rububiyet hakikatının bilbedahe hissedilmesi ve o her cihetle rahmet-feşan tezahür-ü rububiyet hakikatının içinde, tebarüz-ü uluhiyet hakikatı bizzarure bilinmiş olmasıdır.

İşte bu hâkimane ve hakîmane faaliyet-i daimeden ve perdesinin arkasında bir Fâil-i Kadîr ve Alîm’in ef’ali, görünür gibi hissedilir. Ve bu mürebbiyane ve müdebbirane ef’al-i Rabbaniyeden ve perdesinin arkasından, herşeyde cilveleri bulunan esma-i İlahiye, hissedilir derecesinde bedahetle bilinir. Ve bu celaldarane ve cemalperverane cilvelenen esma-i hüsnadan ve perdesinin arkasında sıfât-ı seb’a-i kudsiyenin ilmelyakîn, belki aynelyakîn, belki hakkalyakîn derecesinde vücudları ve tahakkukları anlaşılır. Ve bu yedi kudsî sıfatın dahi, bütün masnuatın şehadetiyle hem hayatdarane, hem kadîrane, hem alîmane, hem

semîane, hem basîrane, hem mürîdane, hem mütekellimane nihayetsiz bir surette tecellileri ile bilbedahe ve bizzarure ve biilmelyakîn bir Mevsuf-u Vâcib-ül Vücud'un ve bir Müsemma-i Vâhid-i Ehad'in ve bir Fâil-i Ferd-i Samed'in mevcudiyeti, güneşten daha zahir, daha parlak bir tarzda kalbdeki iman gözüne görünür gibi kat'î bilinir. Çünki güzel ve manidar bir kitab ve muntazam bir hane, bedahetle yazmak ve yapmak fiillerini ve güzel yazmak ve intizamlı yapmak fiilleri dahi bedahetle yazıcı ve dülger namlarını, yazıcı ve dülger ünvanları ise bedahetle kitabet ve dülgerlik san'atlarını ve sıfatlarını ve bu san'at ve sıfatlar bedahetle herhalde bir zâtı istilzam eder ki, mevsuf ve sâni' ve müsemma ve fâil olsun. Fâilsiz bir fiil ve müsemmasız bir isim mümkün olmadığı gibi; mevsufsuz bir sıfat, san'atkârsız bir san'at dahi mümkün değildir.

İşte bu hakikat ve kaideye binaen, bu kâinat bütün mevcudatıyla beraber kaderin kalemiyle yazılmış, kudretin çekiciyle yapılmış manidar hadsiz kitablar, mektublar, nihayetsiz binalar ve saraylar hükmünde -herbiri binler vecihle ve beraber hadsiz vücuh ile- Rabbanî ve Rahmanî nihayetsiz fiilleri ve o fiillerin menşe'leri olan binbir esma-i İlahiyeyi hadsiz cilveleriyle ve o güzel isimlerin menbaı olan yedi sıfât-ı Sübhaniyenin nihayetsiz tecellileriyle, o yedi muhit ve kudsî sıfatların madeni ve mevsufu olan ezelî ve ebedî bir Zât-ı Zülcelal'in vücub-u vücuduna ve vahdetine hadsiz işaretler ve nihayetsiz şehadetler ettikleri gibi; bütün o mevcudatta bulunan bütün hüsünler, cemaller, kıymetler, kemaller dahi, ef'al-i Rabbaniyenin ve esma-i İlahiyenin ve sıfât-ı Samedaniyenin ve şuunat-ı Sübhaniyenin kendilerine lâyık ve muvafık kudsî cemallerine ve kemallerine ve hepsi birden Zât-ı Akdes'in kudsî cemaline ve kemaline bedahetle şehadet ederler.

İşte faaliyet hakikatı içinde tezahür eden rububiyet hakikatı; ilim ve hikmetle halk ve icad ve sun' ve ibda', nizam ve mizan ile takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir, kasd ve irade ile tahvil ve tebdil ve tenzil ve tekmil, şefkat ve

rahmetle it’am ve in’am ve ikram ve ihsan gibi şuunatıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanıttırır.

Ve tezahür-ü rububiyet hakikatı içinde bedahetle hissedilen ve bulunan uluhiyetin tebarüz hakikatı dahi; esma-i hüsnanın rahîmane ve kerimane cilveleriyle ve yedi sıfât-ı sübutiye olan Hayat, İlim, Kudret, İrade, Sem’, Basar ve Kelâm sıfatlarının celalli ve cemalli tecellileriyle kendini tanıttırır, bildirir.

Evet nasılki kelâm sıfatı, vahiyler ve ilhamlar ile Zât-ı Akdes’i tanıttırır, öyle de; kudret sıfatı dahi, mücessem kelimeleri hükmünde olan san’atlı eserleriyle o Zât-ı Akdes’i bildirir ve kâinatı baştan başa bir Furkan-ı Cismanî mahiyetinde gösterip, bir Kadîr-i Zülcelal’i tavsif ve tarif eder. Ve ilim sıfatı dahi; hikmetli, intizamlı, mizanlı olan bütün masnuat mikdarınca ve ilim ile idare ve tedbir ve tezyin ve temyiz edilen bütün mahlukat adedince, mevsufları olan bir tek Zât-ı Akdes’i bildirir. Ve hayat sıfatı ise; kudreti bildiren bütün eserler ve ilmin vücudunu bildiren bütün intizamlı ve hikmetli ve mizanlı ve zînetli suretler, haller ve sair sıfatları bildiren bütün deliller, sıfat-ı hayatın delilleriyle beraber, hayat sıfatının tahakkukuna delalet ettikleri gibi; hayat dahi, bütün o delilleriyle, âyineleri olan bütün zîhayatları şahid göstererek Zât-ı Hayy-u Kayyum’u bildirir. Ve kâinatı, serbeser her vakit taze taze ve ayrı ayrı cilveleri ve nakışları göstermek için daima değişen ve tazelenen ve hadsiz âyinelerden terekküb eden bir âyine-i ekber suretine çevirir. Ve bu kıyasla görmek ve işitmek, ihtiyar etmek ve konuşmak sıfatları dahi; herbiri birer kâinat kadar Zât-ı Akdes’i bildirir, tanıttırır.

Hem o sıfatlar, Zât-ı Zülcelal’in vücuduna delalet ettikleri gibi, hayatın vücuduna ve tahakkukuna ve o zâtın hayatdar ve diri olduğuna dahi bedahetle delalet ederler. Çünki bilmek hayatın alâmeti, işitmek dirilik emaresi, görmek dirilere mahsus, irade hayat ile olabilir, ihtiyarî iktidar zîhayatlarda bulunur, tekellüm ise bilen dirilerin işidir.

İşte bu noktalardan anlaşılır ki; hayat sıfatının yedi defa kâinat kadar delilleri ve kendi vücudunu ve mevsufun vücudunu bildiren bürhanları vardır ki, bütün sıfatların esası ve menbaı ve ism-i a'zamın masdarı ve medarı olmuştur. Risale-i Nur, bu birinci hakikatı kuvvetli bürhanlar ile isbat ve bir derece izah ettiğinden, bu denizden bu mezkûr katre ile şimdilik iktifa ediyoruz.

İKİNCİ HAKİKAT: Sıfat-ı kelâmdan gelen tekellüm-ü İlahîdir. لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّى âyetinin sırrıyla: Kelâm-ı İlahî, nihayetsizdir. Bir zâtın vücudunu bildiren en zahir alâmet, konuşmasıdır. Demek bu hakikat, nihayetsiz bir surette Mütekellim-i Ezelî'nin mevcudiyetine ve vahdetine şehadet eder. Bu hakikatın iki kuvvetli şehadeti, bu risalenin ondördüncü ve onbeşinci mertebelerinde beyan edilen vahiyler ve ilhamlar cihetiyle ve geniş bir şehadeti dahi, onuncu mertebesinde işaret edilen kütüb-ü mukaddese-i semaviye cihetiyle ve çok parlak ve câmi' bir diğer şehadeti dahi, onyedinci mertebesinde Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan cihetiyle geldiğinden, bu hakikatın beyan ve şehadetini o mertebelere havale edip o hakikatı mu'cizane ilân eden ve şehadetini sair hakikatların şehadetleriyle beraber ifade eden

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ وَالْمَلٰئِكَةُ وَ اُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

âyet-i muazzamanın envârı ve esrarı, bizim bu yolcuya kâfi ve vâfi gelmiş ki, daha ileri gidememiş. İşte bu yolcunun, bu makam-ı kudsîden aldığı dersin kısa bir mealine bir işaret olarak, **Birinci Makam'ın ondokuzuncu mertebesinde:**

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ اْلاَحَدُ لَهُ اْلاَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَ لَهُ الصِّفَاتُ الْعُلْيَا وَ لَهُ الْمَثَلُ اْلاَعْلَى اَلَّذِى دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اَلذَّاتُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ بِاِجْمَاعِ جَمِيعِ صِفَاتِهِ الْقُدْسِيَّةِ الْمُحِيطَةِ وَ جَمِيعِ اَسْمَائِهِ الْحُسْنَى اَلْمُتَجَلِّيَّةِ بِاِتِّفَاقِ جَمِيعِ شُؤُنَاتِهِ وَ اَفْعَالِهِ الْمُتَصَرِّفَةِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ حَقِيقَةِ تَبَارُزِ اْلاُلُوهِيَّةِ فِى تَظَاهُرِ الرُّبُوبِيَّةِ فِى دَوَامِ الْفَعَّالِيَّةِ الْمُسْتَوْلِيَةِ بِفِعْلِ اْلاِيجَادِ وَ الْخَلْقِ وَ الصُّنْعِ وَ اْلاِبْدَاعِ بِاِرَادَةٍ وَ قُدْرَةٍ وَ بِفِعْلِ التَّقْدِيرِ وَ التَّصْوِيرِ وَ التَّدْبِيرِ وَ التَّدْوِيرِ بِاِخْتِيَارٍ وَ حِكْمَةٍ وَ بِفِعْلِ التَّصْرِيفِ وَ التَّنْظِيمِ وَ الْمُحَافَظَةِ وَ

ٱلاِدَارَةِ وَ ٱلاِعَاشَةِ بِقَصْدٍ وَ رَحْمَةٍ وَ بِكَمَالِ ٱلاِنْتِظَامِ وَ الْمُوَازَنَةِ وَ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ اَسْرَارِ - شَهِدَ اللّهُ اَنَّهُ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ وَ الْمَلئِكَةُ وَ اُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ❊

denilmiştir.

* * *

[Bu "Âyet-ül Kübra"nın 33 mertebeden müteşekkil tamamı, hârikulâde mukaddemesi ile birlikte müstakil olarak neşredilmiştir. Buraya kısmen konulmuş.]

* * *

İKİNCİ HÜCCET-İ İMÂNİYE

(Otuzikinci Söz'ün Birinci Mevkıfı)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ

Bir Ramazan gecesinde, şu kelâm-ı tevhidînin onbir cümlesinin herbirinde birer tevhid mertebesi ve birer müjde bulunduğunu ve o mertebelerden yalnız لاَ شَرِيكَ لَهُ deki manayı, basit avamın fehmine gelecek bir muhavere-i temsiliye ve bir münazara-i faraziye tarzında ve lisan-ı hali, lisan-ı kal suretinde söylemiştim. Bana hizmet eden kıymetdar kardeşlerimin ve mescid arkadaşlarımın arzuları ve istemeleri üzerine o muhavereyi yazıyorum. Şöyle ki:

Bütün tabiatperest, esbabperest ve müşrik gibi umum enva'-ı ehl-i şirkin ve küfrün ve dalaletin tevehhüm ettikleri şeriklerin namına bir şahıs farzediyoruz ki; o şahs-ı farazî, mevcudat-ı âlemden bir şeye Rab olmak istiyor ve hakikî mâlik olmak dava etmektedir.

İşte o müddeî, evvelâ mevcudatın en küçüğü olan bir zerreye rast gelir. Ona Rab ve hakikî mâlik olmakta olduğunu; zerreye, tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle söyler. O zerre dahi, hakikat lisanıyla ve hikmet-i Rabbanî diliyle der ki: "Ben hadsiz vazifeleri görüyorum.

Ayrı ayrı her masnua girip işliyorum, bütün o vezaifi bana gördürecek, sende ilim ve kudret varsa.. hem, benim gibi hadd ü hesaba gelmeyen zerrat içinde beraber gezip [7]**(Haşiye**) iş görüyoruz. Eğer bütün emsalim o zerreleri de istihdam edip emir tahtına alacak bir hüküm ve iktidar sende varsa.. hem kemal-i intizam ile cüz olduğum

mevcudlara, meselâ kandaki küreyvat-ı hamraya hakikî mâlik ve mutasarrıf olabilirsen, bana Rab olmak dava et; beni, Cenab-ı Hak'tan başkasına isnad et. Yoksa sus! Hem bana Rab olamadığın gibi, müdahale dahi edemezsin. Çünki vezaifimizde ve harekâtımızda o kadar mükemmel bir intizam var ki; nihayetsiz bir hikmet ve muhit bir ilim sahibi olmayan bize parmak karıştıramaz. Eğer karışsa, karıştıracak. Halbuki senin gibi camid, âciz ve kör ve iki eli tesadüf ve tabiat gibi iki körün elinde olan bir şahıs, hiçbir cihette parmak uzatamaz."

O müddeî, Maddiyyunların dedikleri gibi dedi ki: "Öyle ise sen kendi kendine mâlik ol. Neden başkasının hesabına çalışmasını söylüyorsun?" Zerre ona cevaben der: "Eğer, güneş gibi bir dimağım ve ziyası gibi ihatalı bir ilmim ve harareti gibi şümullü bir kudretim ve ziyasındaki yedi renk gibi muhit duygularım ve gezdiğim her yere ve işlediğim her mevcuda müteveccih birer yüzüm ve bakar birer gözüm ve geçer birer sözüm bulunsa idi, belki senin gibi ahmaklık edip kendi kendime mâlik olduğumu dava ederdim. Haydi def'ol git, sen benden iş bulamazsın!"

İşte şeriklerin vekili, zerreden me'yus olunca, küreyvat-ı hamradan iş bulacağım diye, kandaki bir küreyvat-ı hamraya rast gelir. Ona esbab namına ve tabiat ve felsefe lisanıyla der ki: "Ben sana Rab ve mâlikim." O küreyvat-ı hamra, yani yuvarlak kırmızı mevcud, ona hakikat lisanıyla ve hikmet-i İlahiye dili ile der: "Ben yalnız değilim. Eğer sikkemiz ve memuriyetimiz ve nizamatımız bir olan kan ordusundaki bütün emsalime mâlik olabilirsen, hem gezdiğimiz ve kemal-i hikmetle istihdam olunduğumuz bütün hüceyrat-ı bedene mâlik olacak bir dakik hikmet ve azîm kudret, sende varsa göster ve gösterebilirsen belki senin davanda bir mana bulunabilir. Halbuki senin gibi sersem ve senin elindeki sağır tabiat ve kör kuvvetle, değil mâlik olmak belki zerre miktar karışamazsın. Çünki bizdeki intizam o kadar mükemmeldir ki, ancak herşeyi görür ve işitir ve bilir ve yapar bir zât bize hükmedebilir. Öyle ise

sus! Vazifem o kadar mühim ve intizam o kadar mükemmeldir ki; senin ile, senin böyle karmakarışık sözlerine cevab vermeğe vaktim yok.” der, onu tardeder.

Sonra onu kandıramadığı için o müddeî gider, bedendeki hüceyre tabir ettikleri menzilciğe rast gelir. Felsefe ve tabiat lisanıyla der: “Zerreye ve küreyvat-ı hamraya söz anlattıramadım; belki sen sözümü anlarsın. Çünki sen, gayet küçük bir menzil gibi birkaç şeyden yapılmışsın. Öyle ise ben seni yapabilirim. Sen benim masnuum ve ben sana hakikî mâlikim.” der. O hüceyre ona cevaben, hikmet ve hakikat lisanıyla der ki:

“Ben çendan küçücük bir şeyim. Fakat pek büyük vazifelerim, pek ince münasebetlerim ve bedenin bütün hüceyratına ve heyet-i mecmuasına bağlı alâkalarım var. Ezcümle: Evride ve şerayin damarlarına ve hassase ve muharrike a’sablarına ve cazibe, dafia, müvellide, musavvire gibi kuvvelere karşı derin ve mükemmel vazifelerim var. Eğer bütün bedeni, bütün damar ve a’sab ve kuvveleri teşkil ve tanzim ve istihdam edecek bir kudret ve ilim sende varsa ve benim emsalim ve san’atça ve keyfiyetçe birbirimizin kardeşi olan bütün hüceyrat-ı bedeniyeye tasarruf edecek nafiz bir kudret, şamil bir hikmet, sende varsa göster, sonra ben seni yapabilirim diye dava et. Yoksa haydi git! Küreyvat-ı hamra, bana erzak getiriyorlar. Küreyvat-ı beyza da, bana hücum eden hastalıklara mukabele ediyorlar. İşim var, beni meşgul etme. Hem senin gibi âciz, camid, sağır, kör bir şey, bize hiçbir cihetle karışamaz. Çünki bizde o derece ince ve nazik ve mükemmel bir intizam [8](Haşiye) var ki; eğer bize hükmeden bir Hakîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Mutlak olmazsa, intizamımız bozulur, nizamımız karışır.”

Sonra o müddeî, onda da me’yus oldu. Bir insanın bedenine rast gelir. Yine kör tabiat ve serseri felsefe lisanı ile Tabiiyyunun dedikleri gibi der ki: “Sen benimsin. Seni yapan benim. Veya sende hissem var.” Cevaben o beden-i

insanî, hakikat ve hikmet diliyle ve intizamının lisan-ı haliyle der ki: “Eğer bütün emsalim ve yüzümüzdeki sikke-i kudret ve turra-i fıtrat bir olan bütün insanların bedenlerine hakikî mutasarrıf olacak olan bir kudret ve ilim sende varsa, hem sudan ve havadan tut, tâ nebatat ve hayvanata kadar benim erzakımın mahzenlerine mâlik olacak bir servetin ve bir hâkimiyetin varsa, hem ben kılıf olduğum gayet geniş ve yüksek olan ruh, kalb, akıl gibi letaif-i maneviyeyi benim gibi dar, süflî bir zarfta yerleştirerek, kemal-i hikmet ile istihdam edip ibadet ettirecek sende böyle nihayetsiz bir kudret, hadsiz bir hikmet varsa göster, sonra “Ben seni yaptım” de. Yoksa sus! Hem bendeki intizam-ı ekmelin şehadetiyle ve yüzümdeki sikke-i vahdetin delaletiyle, benim Sâni’im herşeye Kadîr, herşeye Alîm, herşeyi görür ve herşeyi işitir bir zâttır. Senin gibi sersem, âcizin parmağı, onun san’atına karışamaz. Zerre miktar müdahale edemez.”

O şeriklerin vekili, bedende dahi parmak karıştıracak yer bulamaz, gider, insanın nev’ine rast gelir. Kalbinden der ki: “Belki bu dağınık, karmakarışık olan cemaat içinde; şeytan, onların ef’al-i ihtiyariye ve içtimaiyelerine karıştığı gibi, belki ben de ahval-i vücudiye ve fıtriyelerine karışabileceğim ve parmak karıştıracak bir yer bulacağım. Ve onda bir yol bulup beni tardeden bedene ve beden hüceyresine hükmümü icra ederim.” Onun için beşerin nev’ine, yine sağır tabiat ve sersem felsefe lisanıyla der ki: “Siz çok karışık birşey görünüyorsunuz. Ben size Rab ve mâlikim veyahut hissedarım.” der. O vakit nev’-i insan, hak ve hakikat lisanıyla, hikmet ve intizamın diliyle der ki: “Eğer bütün küre-i arza giydirilen ve nev’imiz gibi bütün hayvanat ve nebatatın yüz bin enva’ından, rengârenk atkı ve iplerden kemal-i hikmetle dokunan ve dikilen gömleği ve yeryüzüne serilen ve yüzbinler zîhayat enva’ından nescolunan ve gayet nakışlı bir surette icad edilen haliçeyi yapacak ve her vakit kemal-i hikmetle tecdid edip tazelendirecek bir kudret ve hikmet sende varsa, hem eğer biz meyve olduğumuz küre-i arza ve çekirdek olduğumuz âlemde tasarruf edecek ve

hayatımıza lâzım maddeleri mizan-ı hikmetle aktar-ı âlemden bize gönderecek muhit bir kudret ve şamil bir hikmet sende varsa, ve yüzümüzdeki sikke-i kudret bir olan bütün gitmiş ve gelecek emsalimizi icad edecek bir iktidar sende varsa; belki bana rububiyet dava edebilirsin. Yoksa haydi sus! Benim nev'imdeki karmakarışıklığa bakıp parmak karıştırabilirim deme. Çünki intizam mükemmeldir. O karmakarışık zannettiğin vaziyetler, kudretin kader kitabına göre kemal-i intizam ile bir istinsahtır. Çünki bizden çok aşağı olan ve bizim taht-ı nezaretimizde bulunan hayvanat ve nebatatın kemal-i intizamları gösteriyor ki, bizdeki karışıklıklar bir nevi kitabettir.

Hiç mümkün müdür ki: Bir haliçenin her tarafına yayılan bir atkı ipini san'atkârane yerleştiren, haliçenin ustasından başkası olsun. Hem bir meyvenin mûcidi, ağacının mûcidinden başkası olsun. Hem çekirdeği icad eden, çekirdekli cismin sâni'inden başkası olsun. Hem gözün kördür. Yüzümdeki mu'cizat-ı kudreti, mahiyetimizdeki havarik-ı fıtratı görmüyorsun. Eğer görsen, anlarsın ki: Benim Sâni'im öyle bir zâttır ki; hiçbir şey ondan gizlenemez, hiçbir şey ona nazlanıp ağır gelemez. Yıldızlar, zerreler kadar ona kolay gelir. Bir baharı bir çiçek kadar sühuletle icad eder. Koca kâinatın fihristesini, kemal-i intizamla benim mahiyetimde derceden bir zâttır. Böyle bir zâtın san'atına senin gibi camid, âciz ve kör, sağır parmak karıştırabilir mi? Öyle ise, sus! Def'ol git!" der onu tardeder.

Sonra o müddeî gider zeminin yüzüne serilen geniş haliçeye ve zemine giydirilen gayet müzeyyen ve münakkaş gömleğe esbab namına ve tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle der ki: "Sende tasarruf edebilirim ve sana mâlikim veya sende hissem var" diye dava eder. O vakit o gömlek, [9](Haşiye) o haliçe, hak ve hakikat namına, lisan-ı hikmetle o müddeîye der ki: "Eğer seneler, karnlar adedince yere giydirilip sonra intizam ile çıkarılıp geçmiş zamanın ipine asılan ve yeniden gelecek zamanlarda giydirilen ve kemal-i

intizamla kader dairesinde proğramları ve biçimleri çizilen ve tayin olunan ve gelecek zamanın şeridine takılan ve intizamlı ve hikmetli, ayrı ayrı nakışları bulunan bütün gömlekleri, haliçeleri dokuyacak, icad edecek kudret ve san'at sende varsa, hem hilkat-i arzdan tâ harab-ı arza kadar, belki ezelden ebede kadar ulaşacak, hikmetli, kudretli iki manevî elin varsa ve bütün atkılarımdaki bütün ferdleri icad edecek kemal-i intizam ve hikmetle tamir ve tecdid edecek sende bir iktidar ve hikmet varsa, hem bizim modelimiz ve bizi giyen ve bizi kendine peçe ve çarşaf yapan küre-i arzı elinde tutup mûcid olabilirsen, bana rububiyet dava et. Yoksa haydi dışarıya! Bu yerde yer bulamazsın. Hem bizde öyle bir sikke-i vahdet ve öyle bir turra-i ehadiyet vardır ki, bütün kâinat kabza-i tasarrufunda olmayan ve bütün eşyayı, bütün şuunatıyla birden görmeyen ve nihayetsiz işleri beraber yapamayan ve her yerde hazır ve nâzır bulunmayan ve mekândan münezzeh olmayan ve nihayetsiz hikmet ve ilim ve kudrete mâlik olmayan, bize sahib olamaz ve müdahale edemez."

Sonra o müddeî gider. "Belki küre-i arzı kandırıp orada bir yer bulurum" der. Gider, küre-i arza [10](Haşiye-1) yine esbab namına ve tabiat lisanıyla der ki: "Böyle serseri gezdiğinden, sahibsiz olduğunu gösteriyorsun. Öyle ise, sen benim olabilirsin." O vakit küre-i arz, hak namına ve hakikat diliyle, gök gürültüsü gibi bir sadâ ile ona der ki: "Haltetme... Ben, nasıl serseri, sahibsiz olabilirim? Benim elbisemi ve elbisemin içindeki en küçük bir noktayı, bir ipi intizamsız bulmuş musun ve hikmetsiz ve san'atsız görmüş müsün ki, bana sahibsiz, serseri dersin. Eğer hareket-i seneviyem ile takriben yirmibeş bin senelik [11](Haşiye-2) bir mesafede, bir senede gezdiğim ve kemal-i mizan ve hikmetle vazife-i hizmetimi gördüğüm o daire-i azîmeye hakikî mâlik olabilirsen ve kardeşlerim ve benim gibi vazifedar olan on seyyareye ve gezdikleri bütün dairelere ve bizim imamımız ve biz onunla bağlı ve cazibe-i rahmetle

ona takılı olduğumuz güneşi icad edip, yerleştirecek ve sapan taşı gibi beni ve seyyarat yıldızları ona bağlayacak ve kemal-i intizam ve hikmetle döndürüp istihdam edecek bir nihayetsiz hikmet ve nihayetsiz kudret sende varsa, bana rububiyet dava et; yoksa haydi cehennem ol, git! Benim işim var. Vazifeme gidiyorum. Hem bizlerdeki haşmetli intizamat ve dehşetli harekât ve hikmetli teshirat gösteriyor ki, bizim ustamız öyle bir zâttır ki; bütün mevcudat, zerrelerden yıldızlara ve güneşlere kadar emirber nefer hükmünde ona muti' ve müsahhardırlar. Bir ağacı, meyveleriyle tanzim ve tezyin ettiği gibi, kolayca güneşi, seyyaratla tanzim eder bir Hakîm-i Zülcelal ve Hâkim-i Mutlak'tır."

Sonra o müddeî, yerde yer bulamadığı için gider güneşe. Kalbinden der ki: "Bu çok büyük bir şeydir, belki içinde bir delik bulup, bir yol açarım. Yeri de müsahhar ederim." Güneşe şirk namına ve şeytanlaşmış felsefe lisanıyla, Mecusilerin dedikleri gibi der ki: "Sen bir sultansın, kendi kendine mâliksin, istediğin gibi tasarruf edersin." Güneş ise, Hak namına ve hakikat lisanıyla ve hikmet-i İlahiye diliyle ona der: "Hâşâ yüzbin defa hâşâ ve kellâ!.. Ben müsahhar bir memurum. Seyyidimin misafirhanesinde bir mumdarım. Bir sineğe, belki bir sineğin kanadına dahi hakikî mâlik olamam. Çünki sineğin vücudunda öyle manevî cevherler ve göz, kulak gibi antika san'atlar var ki; benim dükkânımda yok. Daire-i iktidarımın haricindedir." der, müddeîyi tekdir eder.

Sonra o müddeî döner, firavunlaşmış felsefe lisanıyla der ki: "Madem kendine mâlik ve sahib değilsin, bir hizmetkârsın; esbab namına benimsin." der. O vakit güneş, hak ve hakikat namına ve ubudiyet lisanıyla der ki: "Ben öyle birinin olabilirim ki; bütün emsalim olan ulvî yıldızları icad eden ve semavatında kemal-i hikmetle yerleştiren ve kemal-i haşmetle döndüren ve kemal-i zînetle süslendiren bir zât olabilir."

Sonra o müddeî, kalbinden der ki: "Yıldızlar çok kalabalıktırlar. Hem dağınık, karmakarışık görünüyorlar.

Belki onların içinde, müekkillerim namına birşey kazanırım.” der. Onların içine girer. Onlara esbab namına, şerikleri hesabına ve tuğyan etmiş felsefe lisanıyla, nücumperest olan sabiiyyunların dedikleri gibi der ki: “Sizler, pekçok dağınık olduğunuzdan, ayrı ayrı hâkimlerin taht-ı hükmünde bulunuyorsunuz.” O vakit yıldızlar namına bir yıldız der ki: “Ne kadar sersem, akılsız ve ahmak ve gözsüzsün ki; bizim yüzümüzdeki sikke-i vahdeti ve turra-i ehadiyeti görmüyorsun, anlamıyorsun. Ve bizim nizamat-ı âliyemizi ve kavanin-i ubudiyetimizi bilmiyorsun. Bizi intizamsız zannedersin. Bizler öyle bir zâtın san'atıyız ve hizmetkârlarıyız ki, bizim denizimiz olan semavatı ve şeceremiz olan kâinatı ve mesiregâhımız olan nihayetsiz feza-yı âlemi kabza-i tasarrufunda tutan bir Vâhid-i Ehad'dir. Bizler donanma elektrik lâmbaları gibi, onun kemal-i rububiyetini gösteren nurani şahidleriz ve saltanat-ı rububiyetini ilân eden ışıklı bürhanlarız. Herbir taifemiz onun daire-i saltanatında ulvî, süflî, dünyevî, berzahî, uhrevî menzillerde haşmet-i saltanatını gösteren ve ziya veren nurani hizmetkârlarız.

Evet herbirimiz kudret-i Vâhid-i Ehad'in birer mu'cizesi ve şecere-i hilkatin birer muntazam meyvesi ve vahdaniyetin birer münevver bürhanı ve melaikelerin birer menzili, birer tayyaresi, birer mescidi ve avalim-i ulviyenin birer lâmbası, birer güneşi ve saltanat-ı rububiyetin birer şahidi ve feza-yı âlemin birer zîneti, birer kasrı, birer çiçeği ve sema denizinin birer nurani balığı ve gökyüzünün birer güzel gözü [12](Haşiye) olduğumuz gibi, heyet-i mecmuamızda sükûnet içinde bir sükût ve hikmet içinde bir hareket ve haşmet içinde bir zînet ve intizam içinde bir hüsn-ü hilkat ve mevzuniyet içinde bir kemal-i san'at bulunduğundan Sâni'-i Zülcelalimizi, nihayetsiz diller ile vahdetini, ehadiyetini, samediyetini ve evsaf-ı cemal ve celal ve kemalini bütün kâinata ilân ettiğimiz halde, bizim gibi nihayet derecede safi, temiz, muti', müsahhar

hizmetkârları, karmakarışıklık ve intizamsızlık ve vazifesizlik hattâ sahibsizlik ile ittiham ettiğinden tokata müstehaksın.” der. O müddeînin yüzüne recm-i şeytan gibi, bir yıldız öyle bir tokat vurur ki, yıldızlardan tâ cehennemin dibine onu atar. Ve beraberinde olan tabiatı [13](Haşiye-1) evham derelerine ve tesadüfü adem kuyusuna ve şerikleri, imtina’ ve muhaliyet zulümatına ve din aleyhindeki felsefeyi, esfel-i safilînin dibine atar. Bütün yıldızlarla beraber o yıldızlar لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ferman-ı kudsîsini okuyorlar. Ve “Sinek kanadından tut, tâ semavat kandillerine kadar, bir sinek kanadı kadar şerike yer yoktur ki, parmak karıştırsın” diye ilân ederler.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِى كَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ وَ دَلاَّلِ وَحْدَانِيَّتِكَ فِى مَشْهَرِ كَائِنَاتِكَ وَ عَلَى آلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

* * *

BİRİNCİ MEVKIF'IN KÜÇÜK BİR ZEYLİ

فَاسْتَمِعْ آيَةَ :

.اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا...الخ

ثُمَّ انْظُرْ اِلَى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا فِى سُكُونَةٍ حَرَكَةً فِى حِكْمَةٍ تَلَئْلاُءً فِى حِشْمَةٍ تَبَسُّمًا فِى زِينَةٍ مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ لاَهْلِ النُّهَى سَلْطَنَةً بِلاَ .اِنْتِهَاءٍ

.اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا...الخ

Bu âyetin bir nevi tercümesi olan ثُمَّ انْظُرْ اِلَى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا فِى سُكُونَةٍ tercümesidir. Yani âyet-i kerime nazar-ı dikkati semanın zînetli ve güzel yüzüne çeviriyor. Tâ dikkat-i nazar ile, semanın yüzünde fevkalâde sükûnet içinde bir sükûtu görüp, bir Kadîr-i Mutlak'ın emir ve teshiriyle o vaziyeti aldığını anlasın. Yoksa eğer başıboş olsa idiler, birbiri içinde o dehşetli hadsiz ecram, o gayet büyük küreler ve gayet sür'atli hareketleriyle öyle bir velveleyi çıkarmak lâzım idi ki, kâinatın kulağını sağır edecekti. Hem öyle bir zelzele-i herc ü merc içinde karışıklık olacaktı ki, kâinatı dağıtacaktı. Yirmi camus, birbiri içinde hareket etse ne kadar velveleli bir herc ü merce sebebiyet verdiği malûm. Halbuki Küre-i Arz'dan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket edenler, yıldızlar içerisinde var olduğunu kozmoğrafya söylüyor. İşte sükûnet içindeki sükût-u ecramdan, Sâni'-i Zülcelal'in ve Kadîr-i Zülkemal'in derece-i kudret ve teshirini ve nücumun ona derece-i inkıyad ve itaatini anla.

حَرَكَةً فِى حِكْمَةٍ Hem semanın yüzünde, hikmet içinde bir hareketi görmeyi âyet emrediyor. Evet gayet acib ve azîm harekât, gayet dakik ve geniş hikmet içindedir. Nasılki bir fabrikanın çarklarını ve dolaplarını bir hikmet içinde

çeviren bir san'atkâr, fabrikanın azamet ve intizamı derecesinde derece-i san'at ve meharetini gösterir. Öyle de: Koca Güneşe, seyyarat ile beraber fabrika vaziyetini veren ve o müdhiş azîm küreleri sapan taşları misillü ve fabrika çarkları gibi etrafında döndüren bir Kadîr-i Zülcelal'in derece-i kudret ve hikmeti, o nisbette nazara tezahür eder.

تَلَئْلاُءً فِى حِشْمَةٍ تَبَسُّمًا فِى زِينَةٍ Yani: Hem semavat yüzünde, öyle bir haşmet içinde bir parlamak ve bir zînet içinde bir tebessüm var ki; Sâni'-i Zülcelal'in ne kadar muazzam bir saltanatı, ne kadar güzel bir san'atı olduğunu gösterir. Donanma günlerinde kesretli elektrik lâmbaları, sultanın derece-i haşmetini ve terakkiyat-ı medeniyede derece-i kemalini gösterdiği gibi; koca semavat o haşmetli, zînetli yıldızlarıyla Sâni'-i Zülcelal'in kemal-i san'atını ve cemal-i san'atını, öylece nazar-ı dikkate gösteriyorlar.

مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ Hem diyor ki: **Semanın yüzündeki mahlukatın intizamını, dakik mizanlar içinde masnuatın mevzuniyetini gör ve anla ki: Onların Sâni'i ne kadar Kadîr ve ne kadar Hakîm olduğunu bil.** Evet muhtelif ve küçük cirimleri veyahut hayvanları döndüren ve bir vazife için çeviren ve bir mizan-ı mahsus ile, herbirini muayyen bir yolda sevkeden bir zâtın derece-i iktidar ve hikmetini ve hareket eden cirimlerin ona derece-i itaat ve müsahhariyetlerini gösterdikleri gibi, koca semavat o dehşetli azametiyle hadsiz yıldızlarıyla ve o yıldızlar da dehşetli büyüklükleriyle ve gayet şiddetli hareketleriyle beraber, zerre miktar ve bir sâniyecik kadar hududlarından tecavüz etmemeleri, bir âşire-i dakika kadar vazifelerinden geri kalmamaları, Sâni'-i Zülcelallerinin ne kadar dakik bir mizan-ı mahsus ile rububiyetini icra ettiğini nazar-ı dikkate gösterirler. Hem de şu âyet gibi Sure-i Amme'de ve sair âyetlerde beyan olunan teshir-i Şems ve Kamer ve nücumla işaret ettiği gibi:

تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ لاَهْلِ النُّهَى سَلْطَنَةً بِلاَ اِنْتِهَاءٍ

Yani: Semanın müzeyyen tavanına, güneş gibi ışık verici, ısındırıcı bir lâmbayı takmak; gece gündüz hatlarıyla, kış yaz sahifelerinde mektubat-ı Samedaniyeyi yazmasına bir nur hokkası hükmüne getirmek ve yüksek minare ve kulelerdeki büyük saatların parlayan akrebleri misillü, kubbe-i semada Kameri, zamanın saat-ı kübrasına bir akreb yapmak; mütefavit çok hilâller suretinde her geceye güya ayrı bir hilâl bırakıp, sonra dönüp kendine toplamak, menzillerinde kemal-i mizanla, dakik hesabla hareket ettirmek ve kubbe-i semada parlayan, tebessüm eden yıldızlarla, göğün güzel yüzünü yaldızlamak, elbette nihayetsiz bir saltanat-ı rububiyetin şeairidir. Zîşuura, onu iş’ar eden muhteşem bir uluhiyetin işaratıdır. Ehl-i fikri, imana ve tevhide davet eder.

Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengînine
Hâme-i zerrîn-i kudret, gör ne tasvir eylemiş.
Kalmamış bir nokta-i muzlim, çeşm-i dil erbabına
Sanki âyâtın Huda, nur ile tahrir eylemiş.
Bak, ne mu’ciz-i hikmet, iz’anrubâ-yı kâinat;
Bak, ne âlî bir temaşadır feza-yı kâinat;
Dinle de yıldızları, şu hutbe-i şirinine,
Name-i nurîn-i hikmet, bak ne takrir eylemiş.
Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelal’in haşmet-i sultanına

Birer bürhan-ı nur-efşanız vücub-u Sâni’a, hem vahdete, hem kudrete şahidleriz biz.

Şu zeminin yüzünü yaldızlayan nazenin mu’cizatı çün melek seyranına

Bu semanın arza bakan, Cennet’e dikkat eden, binler müdakkik gözleriz biz.

Tûbâ-yı hilkatten semavat şıkkına, hep kehkeşan ağsanına

Bir Cemil-i Zülcelal’in dest-i hikmetiyle takılmış, binler güzel meyveleriz biz.

Şu semavat ehline birer mescid-i seyyar, birer hane-i devvar, birer ulvî âşiyane,

Birer misbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar, birer tayyareyiz biz.

Bir Kadîr-i Zülkemal'in, bir Hakîm-i Zülcelal'in, birer mu'cize-i kudret, birer hârika-i san'at-ı Hâlıkane,

Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat, birer nur âlemiyiz biz.

Böyle yüzbin dil ile, yüzbin bürhan gösteririz, işittiririz insan olan insana,

Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü. Hem işitmez sözümüzü. Hak söyleyen âyetleriz biz.

Sikkemiz bir, turramız bir, Rabbimize müsahharız, müsebbihiz abîdane

Zikrederiz, kehkeşanın halka-i kübrasına mensub birer meczublarız biz...

* * *

ÜÇÜNCÜ HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

Yirmiüçüncü Lem’a

(Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi dirilmeyecek bir surette öldürüyor; küfrün temel taşını zîr ü zeber ediyor.)

İHTAR

Şu notada, Tabiiyyunun münkir kısmının gittikleri yolun içyüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çirkin ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhali tazammun eden dokuz muhal ile beyan edilmiş. Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden; burada gayet muhtasar olmak haysiyetiyle, bazı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birdenbire, bu kadar zahir ve aşikâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkıl feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar, hatıra geliyor. Evet onlar, mesleklerinin içyüzünü görememişler. Hem hakikat-ı meslekleri ve mesleklerinin lâzımı ve muktezası odur ki; yazılmış herbir muhalin ucunda beyan edilen o çirkin ve müstekreh ve gayr-ı makul [14](Haşiye) hülâsa-i mezhebleri, mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedihî ve kat’î bürhanlarla şübhesi olanlara tafsilen beyan ve isbat etmeye hazırım.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

Şu âyet-i kerime, istifham-ı inkârî ile “**Cenab-ı Hak hakkında şekk olmaz ve olmamalı**” demekle; vücud ve vahdaniyet-i İlahiye, bedahet derecesinde olduğunu gösteriyor.

Şu sırrı izahtan evvel bir ihtar:

1338’de Ankara’ya gittim. İslâm ordusunun Yunan’a galebesinden neş’e alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içinde, gayet müdhiş bir zındıka fikri, içine girmek ve bozmak ve

zehirlendirmek için dessasane çalıştığını gördüm. Eyvah dedim, bu ejderha imanın erkânına ilişecek! O vakit, şu âyet-i kerime bedahet derecesinde vücud ve vahdaniyeti ifham ettiği cihetle ondan istimdad edip, o zındıkanın başını dağıtacak derecede Kur'an-ı Hakîm'den alınan kuvvetli bir bürhanı, Arabî risalesinde yazdım. Ankara'da, Yeni Gün Matbaası'nda tab'ettirmiştim. Fakat maatteessüf Arabî bilen az ve ehemmiyetle bakanlar da nadir olmakla beraber, gayet muhtasar ve mücmel bir surette o kuvvetli bürhan tesirini göstermedi. Maatteessüf, o dinsizlik fikri hem inkişaf etti, hem kuvvet buldu. Bilmecburiye, o bürhanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O bürhanın bazı parçaları, bazı risalelerde tam izah edildiğinden; burada icmalen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan müteaddid bürhanlar, bu bürhanda kısmen ittihad ediyor; herbiri bunun bir cüz'ü hükmüne geçiyor.

MUKADDİME

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var. Ehl-i iman, bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz:

Birincisi: "**Evcedethü-l esbab**" Yani, "esbab bu şey'i icad ediyor."

İkincisi: "**Teşekkele binefsihi**" Yani, "kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

Üçüncüsü: "İktezathü-t tabiat" Yani, "tabiîdir, tabiat iktiza edip icad ediyor."

Evet madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem her mevcud san'atlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadîm değil, yeniden oluyor. Herhalde ey mülhid! Bu mevcudu, meselâ bu hayvanı ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icad ediyor; yani esbabın içtimaında o mevcud vücud buluyor.. veyahud o kendi kendine teşekkül ediyor.. veyahud tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor.. veyahud bir Kadîr-i Zülcelal'in kudretiyle icad edilir. Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur, evvelki üç yol muhal,

battal, mümteni', gayr-ı kabil oldukları kat'î isbat edilse; bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan tarîk-i vahdaniyet, şeksiz şübhesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL Kİ: Esbab-ı âlemin içtimaıyla teşkil-i eşya ve vücud-u mahlukattır. Pek çok muhalatından yalnız üç tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ: Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayatdar hârika bir tiryak onlardan yapılmak îcab etti. Geldik, o eczahanede, zîhayat macunu ve hayatdar tiryakı çoklukla efradını gördük. O macunlardan herbirisini tedkik ettik. Görüyoruz ki: O kavanoz şişelerden herbirisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dirhem bundan, üç dört dirhem ötekinden, altı yedi dirhem başkasından ve hâkeza.. muhtelif mikdarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dirhem ya noksan veya fazla alınsa o macun zîhayat olamaz, hâsiyetini gösteremez. Hem o hayatdar tiryakı da tedkik ettik. Herbir kavanozdan bir mizan-ı mahsusla bir madde alınmış ki, zerre mikdarı noksan veya ziyade olsa, tiryak hâssasını kaybeder. O kavanozlar elliden ziyade iken, herbirisinden ayrı bir mizan ile alınmış gibi, ayrı ayrı mikdarda eczaları alınmış. Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişelerden alınan muhtelif mikdarlar, şişelerin garib bir tesadüf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, herbirisinden alınan mikdar kadar yalnız o mikdar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, bâtıl birşey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, "Bu fikri kabul etmem" diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi; herbir zîhayat, elbette zîhayat bir macundur ve herbir nebat, hayatdar bir tiryak gibidir ki; çok müteaddid eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçü ile alınan maddelerden terkib edilmiştir. Eğer esbaba, anasıra isnad edilse ve "esbab icad etti" denilse; aynen eczahanedeki macunun, şişelerin

devrilmesinden vücud bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve bâtıldır.

Elhasıl: Şu eczahane-i kübra-yı âlemde, Hakîm-i Ezelî'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve herşeye şamil bir irade ile vücud bulabilir. "Kör, sağır, hududsuz, sel gibi akan küllî anasır ve tabayi' ve esbabın işidir" diyen bedbaht, "O tiryak-ı acib, kendi kendine şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur" diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet o küfür; ahmakane, sarhoşane, divanece bir hezeyandır.

İKİNCİ MUHAL: Eğer herşey, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse, belki esbaba isnad edilse lâzım gelir ki; âlemin pek çok anasır ve esbabı, herbir zîhayatın vücudunda müdahalesi bulunsun. Halbuki sinek gibi bir küçük mahlukun vücudunda, kemal-i intizam ile gayet hassas bir mizan ve tam bir ittifak ile, muhtelif ve birbirine zıd, mübayin esbabın içtimaı, o kadar zahir bir muhaldir ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, "Bu muhaldir, olamaz!" diyecektir. **Evet bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anasır ve esbabı ile alâkadardır; belki bir hülâsasıdır. Eğer kudret-i ezeliyeye verilmezse, o esbab-ı maddiye onun vücudu yanında bizzât hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cismine girmek gerektir. Belki cisminin küçük bir nümunesi olan gözündeki bir hüceyresine girmeleri îcab ediyor**. Çünki sebeb maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu halde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hüceyrecikte erkân-ı âlem ve anasır ve tabayiin, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor.

İşte, Sofestaînin en eblehleri dahi, böyle bir meslekten utanıyor.

ÜÇÜNCÜ MUHAL: اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ اِلاَّ عَنِ الْوَاحِدِ kaide-i mukarreresiyle: "Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vâhidden, bir elden sudûr edebilir." Hususan o mevcud,

gayet mükemmel bir intizam ve hassas bir mizan içinde ve câmi' bir hayata mazhar ise, bilbedahe sebeb-i ihtilaf ve keşmekeş olan müteaddid ellerden çıkmadığını; belki gayet Kadîr, Hakîm olan bir tek elden çıktığını gösterdiği halde; hadsiz ve camid ve cahil, mütecaviz, şuursuz, karmakarışıklık içinde, kör, sağır esbab-ı tabiiyenin karmakarışık ellerine, hadsiz imkânat yolları içinde ve içtima ve ihtilat ile, o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği halde; o muntazam ve mevzun ve vâhid bir mevcudu onlara isnad etmek, yüz muhali birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır.

Haydi bu muhalden kat'-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mübaşeretle ve temasla olur. Halbuki o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcudların zahirleriyledir. Halbuki görüyoruz ki; o esbab-ı maddiyenin elleri yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın bâtını, on defa zahirinden daha muntazam, daha latif, san'atça daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve âletleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zahirine de temas edemedikleri küçücük zîhayat, küçücük hayvancıklar, en büyük mahluklardan daha ziyade san'atça acib, hilkatçe bedî' bir surette oldukları halde, o camid, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıd olan sağır, kör esbaba isnad etmek, yüz derece kör, bin derece sağır olmakla olur!..

AMMA İKİNCİ MES'ELE: "**Teşekkele binefsihi**"dir. Yani: Kendi kendine teşekkül ediyor. İşte bu cümlenin dahi çok muhalatı var. Çok cihetle bâtıldır, muhaldir. Nümune için muhalâtından üç tanesini beyan ederiz.

BİRİNCİSİ: Ey muannid münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmek derecesinde hükmediyorsun. Çünki sen mevcudsun ve basit bir madde ve camid ve tegayyürsüz değilsin. Belki daima teceddüdde olarak, gayet muntazam bir makine ve hârika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan beka-i nev'i itibariyle alâkadar

ve alış-verişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar. Öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Güya bütün kâinata bakıyorlar, senin münasebatını kâinatta görüp öylece vaziyet alıyorlar. Sen zahirî ve bâtınî duygularınla, o zerrelerin, o hârika vaziyetine göre istifade edersin. Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezelî'nin kanunuyla hareket eden küçücük memurları veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları, herbir zerre bir kalem ucu veya kalem-i kudretin noktaları, herbir zerre bir nokta olduğunu kabul etmezsen; o vakit senin gözünde çalışan herbir zerreye öyle bir göz lâzım ki, senin mecmu-u cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebetdar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir göz ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anasırının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak yüz dâhî kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu mes'elelerde zerre kadar aklı olmayanın bir zerresine bin Eflatun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir!..

İKİNCİ MUHAL: Senin vücudun bin kubbeli hârika bir saraya benzer ki; her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine başbaşa verip, muallakta durdurulmuş. Belki senin vücudun, bin defa bu saraydan daha acibdir. Çünki o saray-ı vücudun, daima kemal-i intizamla tazelenmektedir. Gayet hârika olan ruh, kalb ve manevî letaiften kat'-ı nazar, yalnız cesedindeki herbir a'zâ, bir kubbeli menzil hükmündedir. Zerreler, o kubbedeki taşlar gibi birbirleriyle kemal-i müvazene ve intizam ile başbaşa verip, hârika bir bina, fevkalâde bir san'at, göz ve dil gibi acib birer mu'cize-i kudret gösteriyorlar. Eğer bu zerreler, şu âlemin ustasının emrine tâbi' birer memur olmasalar; o vakit herbir zerre, umum o ceseddeki zerrelere hem hâkim-i mutlak hem herbirisine mahkûm-u mutlak, hem her birisine misil hem hâkimiyet noktasında zıd, hem yalnız Vâcib-ül Vücud'a mahsus olan ekser sıfâtın masdarı, menbaı, hem gayet

mukayyed hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vâhid-i Ehad'in eseri olabilen gayet muntazam bir masnu-u vâhidi o hadsiz zerrata isnad etmek; zerre kadar şuuru olan, bunun pek zahir bir muhal belki yüz muhal olduğunu derkeder.

ÜÇÜNCÜ MUHAL: Eğer senin vücudun, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Ezelî'nin kalemiyle mektub olmazsa ve tabiata, esbaba mensub matbu' ise; o vakit senin vücudundaki bir hüceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misillü, binler mürekkebler adedince tabiat kalıblarının bulunması lâzım gelir. Çünki meselâ bu elimizdeki kitab eğer mektub olsa, bir tek kalem, kâtibinin ilmine istinad edip, bütün onları yazar. Eğer o, mektub olmazsa ve onun kalemine verilmezse, kendi kendine olmuş denilse veya tabiata verilse; o vakit matbu' kitab gibi, herbir harfi için bir demir kalem lâzımdır ki tab'edilsin. Nasılki matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücud bulur; o vakit bir tek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde bazan olduğu gibi, küçük kalem ile bir büyük harfte bir sahife -ince hatla- yazılmış ise, binler kalem bir tek harf için lâzım geliyor. Belki birbirinin içine girip muntazam bir vaziyetle, senin cesedin gibi bir şekil alıyorsa, o vakit herbir dairede, herbir cüz' için, o mürekkebat adedince kalıblar lâzım geliyor. Haydi, yüz muhal içinde bulunan bu tarzı, mümkün desen dahi, bu muntazam san'atlı demir harfleri ve mükemmel kalıbları ve kalemleri yapmak için, yine bir tek kaleme verilmezse, o kalemler, o kalıblar, o demir harflerin yapılması için, onların adedlerince yine kalemler, kalıblar ve harfler lâzım. Çünki onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam san'atlıdırlar. Ve hâkeza müteselsilen gittikçe gidecek...

İşte sen de anla! Bu öyle bir fikirdir ki; senin zerratın adedince muhalat ve hurafeler, içinde bulunuyor. Ey muannid muattıl! Sen de utan, bu dalaletten vazgeç!

ÜÇÜNCÜ KELİME: “**İktezathü-t tabiat**” Yani; tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor. İşte bu hükmün çok muhalatı var. Nümune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ: Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen basîrane, hakîmane olan san’at ve icad, Şems-i Ezelî’nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnad edilse lâzım gelir ki; tabiat, icad için herşeyde hadsiz manevî makine ve matbaaları bulundursun; veyahud herşeyde, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet dercetsin. Çünki nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler, semadaki tek güneşe isnad edilmese, lâzım gelir ki; bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabiî, fıtrî ve güneşin hâsiyetlerine mâlik, zahiren küçük, manen çok derin bir güneşin haricî vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zücaciye adedince tabiî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi.. -aynen bu misal gibi- mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelî’nin cilve-i esmasına verilmezse, herbir mevcudda, hususan herbir zîhayatta hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdeta bir ilahı içinde kabul etmek lâzım gelir. Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalatın en bâtılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinat’ın san’atını, mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL: Eğer gayet intizamlı, mizanlı, san’atlı, hikmetli şu mevcudat; nihayetsiz Kadîr, Hakîm bir zâta verilmezse, belki tabiata isnad edilse, lâzım gelir ki; tabiat, herbir parça toprakta, Avrupa’nın umum matbaaları ve fabrikaları adedince makineleri, matbaaları bulundursun.. tâ, o parça toprak, menşe’ ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkillerine medar olabilsin. Çünki çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kâse toprak içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden

çok ayrı olan şekil ve heyetlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse; o vakit, o kâsedeki toprakta, herbir çiçek için manevî, ayrı, tabiî bir makine bulunmazsa, bu hal vücuda gelemez. Çünki tohumlar ise nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani müvellid-ül mâ, müvellid-ül humuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber, hava, su, hararet, ziya dahi, herbiri basit ve şuursuz ve herşeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsiz çiçeklerin teşkilâtları ayrı ayrı ve gayet muntazam ve san'atlı olarak o topraktan çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki; o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikaları bulundursun. Tâ ki, bu kadar hayatdar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte tabiiyyunun fikr-i küfrîleri, ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mûcid zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar "mütefennin ve akıllıyız" diye dava ettikleri akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni' ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat, tabiata isnad edilse böyle acib muhaller olur, imtina' derecesinde müşkilât olur; acaba Zât-ı Ehad u Samed'e verildiği vakit, o müşkilât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli imtina, o sühuletli vücuba nasıl inkılab eder?

Elcevab: Birinci muhalde nasılki güneşin cilve-i in'ikası, kemal-i sühuletle, külfetsiz en küçük zerrecik camdan tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşçiklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri halde, eğer güneşten nisbeti kesilse; o vakit herbir zerrecikte, tabiî ve bizzât bir güneşin haricî vücudu imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi, kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de; herbir mevcud, doğrudan doğruya Zât-ı Ehad u Samed'e verilse; vücub derecesinde bir sühulet, bir kolaylık ile ve bir intisab ve cilve ile, herbir mevcuda lâzım olan herbir şeyi,

ona yetiştirilebilir. Eğer o intisab kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve herbir mevcud kendi başına ve tabiata bırakılsa, o vakit imtina' derecesinde yüzbin müşkilât ve suubetle sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan ve gayet hârika makine-i vücudunu icad eden, içindeki kör tabiatın, bu kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farzetmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhasıl: Nasılki Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un şerik ve naziri mümteni' ve muhaldir. Öyle de: rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerik-i zâtî gibi mümteni' ve muhaldir.

Amma ikinci muhaldeki müşkilât ise müteaddid risalelerde isbat edildiği gibi, eğer bütün eşya Vâhid-i Ehad'e verilse; bütün eşya, bir tek şey gibi sühuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabiata verilse, bir tek şey, umum eşya kadar müşkilâtlı olduğu, müteaddid ve kat'î bürhanlarla isbat edilmiş. Bir bürhanın hülâsası şudur ki: Nasılki bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisab etse; o memur ve o asker o intisab kuvvetiyle, yüzbin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere medar olabilir. Ve padişahı namına bazan bir şahı esir eder. Çünki gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşımıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisab münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-i istinadı olan ordu; o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın işi gibi; ve gösterdiği eserler, bir ordu eseri misillü hârika olabilir. Nasılki karınca, o memuriyet cihetiyle Firavun'un sarayını harab ediyor ve sinek o intisab ile, Nemrud'u gebertiyor. Ve o intisab ile, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor. [15](Haşiye) Eğer o intisab kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımağa mecburdur. O vakit, o küçücük bileğindeki kuvvet

mikdarınca ve belindeki cephane adedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvveti ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki; güldürmek için acib hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar!..

Elhasıl: Vâcib-ül Vücud'a her mevcudu vermek, vücub derecesinde bir sühuleti var. Ve tabiata icad cihetinde vermek, imtina' derecesinde müşkil ve haric-i daire-i akliyedir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL: Bu muhali izah edecek bazı risalelerde beyan edilen iki misal:

Birinci Misal: Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâlî bir sahrada kurulmuş, yapılmış bir saraya; gayet vahşi bir adam girmiş, içine bakmış. Binler muntazam san'atlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından, hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi, o sarayı müştemilatıyla beraber yapmıştır diye taharriye başlıyor. Hangi şeye bakıyor; o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunları yapsın. Sonra o sarayın teşkilât proğramını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür. Çendan elsiz ve gözsüz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmecburiye, eşya-yı âhere nisbeten, kavanin-i ilmiyenin bir ünvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri münasebetdar gördüğünden, "İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş." diyerek vahşetini; ahmakların, sarhoşların hezeyanına çevirmiş.

İşte aynen bu misal gibi; hadsiz derecede misaldeki saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve bütün etrafı mu'cizane hikmetle dolu şu saray-ı âlemin içine, inkâr-ı uluhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşi bir insan

girer. Daire-i mümkinat haricinde olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un eser-i san'atı olduğunu düşünmeyerek ve ondan i'raz ederek, daire-i mümkinat içinde kader-i İlahînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlahiyenin kavanin-i icraatına tebeddül ve tegayyür eden bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak "tabiat" namı verilen bir mecmua-i kavanin-i âdât-ı İlahiye ve bir fihriste-i san'at-ı Rabbaniyeyi görür. Ve der ki: "Madem bu eşya bir sebeb ister, hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor. Çendan hiçbir cihetle akıl kabul etmez ki; gözsüz, şuursuz, kudretsiz bu defter, rububiyet-i mutlakanın işi olan ve hadsiz bir kudreti iktiza eden icadı yapamaz. Fakat madem Sâni'-i Kadîm'i kabul etmiyorum; öyle ise en münasibi, bu defter bunu yapmış ve yapar diyeceğim" der. **Biz de deriz:**

Ey ahmak-ul humakadan tahammuk etmiş sarhoş ahmak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak; zerrattan, seyyarata kadar bütün mevcudat, ayrı ayrı lisanlarla onun vücuduna şehadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sâni'-i Zülcelal'i gör.. ve o sarayı yapan ve o defterde sarayın proğramını yazan Nakkaş-ı Ezelî'nin cilvesini müşahede et, fermanına bak, Kur'anını dinle.. o hezeyanlardan kurtul!..

İkinci Misal: Gayet vahşi bir adam muhteşem bir kışla dairesine girer. Gayet muntazam bir ordunun umumî beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür. Bir neferin hareketiyle; bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider; bir ateş emriyle ateş ettiklerini müşahede eder. Onun kaba, vahşi aklı, bir kumandanın, devletin nizamatıyla ve kanun-u padişahî ile kumandasını anlamayıp, inkâr ettiğinden, o askerlerin iplerle birbirine bağlı olduklarını tahayyül eder. O hayalî ip, ne kadar hârikalı bir ip olduğunu düşünüp hayrette kalır.

Sonra gider.. Ayasofya gibi gayet muazzam bir câmie, Cuma gününde dâhil olur. O cemaat-ı müslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde eder, oturduklarını müşahede eder. Manevî ve semavî kanunların mecmuundan

ibaret olan şeriatı ve şeriat sahibinin emirlerinden gelen manevî düsturlarını anlamadığından, o cemaatın maddî iplerle bağlandığını ve o acib ipler onları esir edip oynattığını tahayyül ederek en vahşi insan suretindeki canavar hayvanları dahi güldürecek derecede maskaralı bir fikirle çıkar, gider.

İşte aynı bu misal gibi: Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Mabud-u Ezelî'nin muntazam bir mescidi olan şu kâinata; mahz-ı vahşet olan inkârlı fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden gelen nizamat-ı kâinatın manevî kanunlarını, birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Mabud-u Ezelî'nin şeriat-ı fıtriye-i kübrasının, manevî ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını birer mevcud-u haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlahiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icad vermek, sonra da onlara "tabiat" namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, kudret ve müstakil bir kadîr telakki etmek; misaldeki vahşiden bin defa aşağı bir vahşettir!..

Elhasıl: Tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsız tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-ı hariciye sahibi ise; **ancak bir san'at olabilir, Sâni' olamaz. Bir nakıştır, Nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fıtriyedir, Şâri' olamaz. Mahluk bir perde-i izzettir, Hâlık olamaz. Münfail bir fıtrattır, Fâtır bir fâil olamaz. Kanundur, kudret değildir; kādir olamaz. Mistardır, masdar olamaz.**

Elhasıl: Madem mevcudat var. Madem Onaltıncı Nota'nın başında denildiği gibi; mevcudun vücuduna, taksim-i aklî ile dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten üçünün herbirinin üç zahir muhaller ile butlanı, kat'î bir surette isbat edildi. Elbette bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan vahdet yolu, kat'î bir surette

isbat olunuyor. O dördüncü yol ise; baştaki اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ âyeti, şeksiz ve şübhesiz bedahet derecesinde Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un uluhiyetini ve her şey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve Semavat ve Arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gösteriyor.

Ey esbabperest ve tabiata tapan bîçare adam! Madem herşeyin tabiatı, herşey gibi mahluktur; çünki san'atlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbeb gibi, zahirî sebebi dahi masnu'dur. Ve madem herşeyin vücudu, pek çok cihazat ve âletlere muhtaçtır. O halde, o tabiatı icad eden ve o sebebi halkeden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-i Mutlak'ın ne ihtiyacı var ki âciz vesaiti, rububiyetine ve icadına teşrik etsin. Hâşâ! Belki doğrudan doğruya müsebbebi, sebeb ile beraber halkederek, cilve-i esmasını ve hikmetini göstermek için, bir tertib ve tanzim ile zahirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zahirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere merci' olmak için, esbab ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş; izzetini o suretle muhafaza etmiş.

Acaba bir saatçi, saatin çarklarını yapsın; sonra saati çarklarla tertib edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yoksa hârika bir makineyi, o çarklar içinde yapsın; sonra saatin yapılmasını o makinenin camid ellerine versin, tâ saati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân haricinde değil midir? Haydi o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim ol! Veyahud bir kâtib; mürekkeb, kalem, kâğıdı getirdi. Onunla kendi bizzât o kitabı yazsa, daha mı kolaydır? Yoksa o kâğıt, mürekkeb, kalem içinde o kitabdan daha san'atlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak bir yazı makinesi icad etsin; sonra o şuursuz makineye "Haydi sen yaz" desin de kendi karışmasın, daha mı kolaydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkil değil midir?

Eğer desen: Evet bir kitabı yazan makinenin icadı, o kitabdan yüz defa daha müşkildir. Fakat o makine, aynı kitabın birçok nüshalarını yazmasına vasıta olmak cihetiyle, belki bir kolaylık var?

Elcevab: Nakkaş-ı Ezelî, hadsiz kudretiyle nihayetsiz cilve-i esmasını her vakit tazelendirmekle, ayrı ayrı şekilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî sîmaları öyle bir surette halketmiştir ki; hiçbir mektub-u Samedanî ve hiçbir kitab-ı Rabbanî, diğer kitabların aynı aynına olamıyor. Alâküllihal, ayrı manaları ifade etmek için, ayrı bir sîması bulunacak. **Eğer gözün varsa, insanın sîmasına bak, gör ki; zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, belki ebede kadar, bu küçük sîmada, a'zâ-yı esasîde ittifak ile beraber, herbir sîma, umum sîmalara nisbeten, herbirisine karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat'iyyen sabittir. Bunun için herbir sîma, ayrı bir kitabdır.** Yalnız san'atın tanzimi için ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertib ve te'lif ister. Ve maddelerini hem getirmek, hem yerleştirmek ve hem de vücuda lâzım olan herşeyi dercetmek için, bütün bütün başka bir tezgâh ister. Haydi, farz-ı muhal olarak tabiata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yani muayyen intizamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icadları yüz derece daha müşkil bir zîhayatın cismindeki maddeleri, aktar-ı âlemden mizan-ı mahsusla ve has bir intizamla icad etmek ve getirmek ve matbaa eline vermek için, yine o matbaayı icad eden Kadîr-i Mutlak'ın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ihtimali ve farzı, bütün bütün manasız bir hurafedir.

İşte bu saat ve kitab misalleri gibi; Sâni'-i Zülcelal, Kādir-i Külli Şey', esbabı halketmiş; müsebbebatı da halkediyor. Hikmetiyle, müsebbebatı esbaba bağlıyor. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavanin-i âdetullahtan ibaret olan şeriat-ı fıtriye-i kübra-yı İlahiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine, yalnız bir âyine ve bir ma'kes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-u haricîye mazhar olan vechini, kudretiyle icad etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halketmiş, birbirine mezcetmiş. Acaba gayet derecede makul ve hadsiz bürhanların neticesi olan bu hakikatın kabulü mü daha kolaydır.. -acaba vücub

derecesinde lâzım değil midir?- Yoksa camid, şuursuz, mahluk, masnu, basit olan o sebeb ve tabiat dediğiniz maddelere, herbir şey'in vücuduna lâzım olan hadsiz cihazat ve âlâtı verip hakîmane, basîrane olan işleri kendi kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır? Acaba imtina' derecesinde, imkân haricinde değil midir? Senin o insafsız aklının insafına havale ediyoruz.

Münkir ve tabiatperest diyor ki: Madem beni insafa davet ediyorsun. Ben de diyorum ki: Şimdiye kadar yanlış gittiğimiz yol, hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede çirkin bir meslek olduğunu itiraf ediyorum. Sâbık tahkikatınızdan zerre mikdar şuuru bulunan anlayacak ki; esbaba, tabiata icad vermek mümteni'dir, muhaldir. Ve herşeyi doğrudan doğruya Vâcib-ül Vücud'a vermek vâcibdir, zarurîdir. **Elhamdülillahi ale-l iman** deyip iman ediyorum.

Yalnız bir şübhem var. Cenab-ı Hakk'ın Hâlık olduğunu kabul ediyorum; fakat bazı cüz'î esbabın ehemmiyetsiz şeylerde icada müdahaleleri ve bir parça medh ü sena kazanmaları, saltanat-ı rububiyetine ne zarar verir? Saltanatına noksaniyet gelir mi?

Elcevab: Bazı risalelerde gayet kat'î isbat ettiğimiz gibi; hâkimiyetin şe'ni, müdahaleyi reddetmektir. Hattâ en edna bir hâkim, bir memur; daire-i hâkimiyetinde oğlunun müdahalesini kabul etmiyor. Hattâ hâkimiyetine müdahale tevehhümüyle, bazı dindar padişahlar -halife oldukları halde- masum evlâdlarını katletmeleri, bu "redd-i müdahale kanunu"nun hâkimiyette ne kadar esaslı hükmettiğini gösteriyor. Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padişaha kadar, hâkimiyetteki istiklaliyetin iktiza ettiği "men'-i iştirak kanunu" tarih-i beşerde çok acib herc ü merc ile kuvvetini göstermiş. Acaba âciz ve muavenete muhtaç insanlardaki âmiriyet ve hâkimiyetin bir gölgesi, bu derece müdahaleyi reddetmeyi ve başkasının müdahalesini men'etmeyi ve hâkimiyetinde iştirak kabul etmemeyi ve makamında istiklaliyetini nihayet taassubla

muhafazaya çalışmayı gör; ***sonra hâkimiyet-i mutlaka rububiyet derecesinde ve âmiriyet-i mutlaka uluhiyet derecesinde ve istiklaliyet-i mutlaka ehadiyet derecesinde ve istiğna-yı mutlak kādiriyet-i mutlaka derecesinde bir Zât-ı Zülcelal'de, bu redd-i müdahale ve men'-i iştirak ve tard-ı şerik, ne derece o hâkimiyetin zarurî bir lâzımı ve vâcib bir muktezası olduğunu kıyas edebilirsen et.***

Amma ikinci şık şübhen ki: Bazı esbab, bazı cüz'iyatın bazı ubudiyetlerine merci' olsa, o Mabud-u Mutlak olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'a müteveccih zerrattan seyyarata kadar mahlukatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevab: Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîm'i kâinatı bir ağaç hükmünde halkedip, en mükemmel meyvesini zîşuur ve zîşuurun içinde en câmi' meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı ve semere-i hayatı olan şükür ve ibadeti; o Hâkim-i Mutlak ve Âmir-i Müstakil, kendini sevdirmek ve tanıttırmak için kâinatı halkeden o Vâhid-i Ehad, bütün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükür ve ibadetini başka ellere verir mi? Bütün bütün hikmetine zıd olarak, netice-i hilkati ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ... Hem hikmetini ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda mahlukatın ibadetlerini başkalara vermeye rıza gösterir mi, hiç müsaade eder mi? Hem hadsiz bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttırmayı ef'aliyle gösterdiği halde, en mükemmel mahlukatının şükür ve minnetdarlıklarını, tahabbüb ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattaki makasıd-ı âliyesini inkâr ettirir mi? Ey tabiat-perestlikten vazgeçen arkadaş! Haydi sen söyle!

O diyor: **Elhamdülillah, bu iki şübhem hallolmakla beraber, vahdaniyet-i İlahiyeye dair ve Mabud-u Bilhak o olduğuna ve ondan başkaları ibadete lâyık olmadığına o kadar parlak ve kuvvetli iki delil**

gösterdin ki, onları inkâr etmek, Güneş'i ve gündüzü inkâr etmek gibi bir mükâberedir.

Hâtime

Tabiat fikr-i küfrîsini terkeden ve imana gelen zât diyor ki: Elhamdülillah, benim şübhelerim kalmadı; yalnız merakımı mûcib olan birkaç sualim var.

Birinci Sual: Çok tenbellerden ve târik-üs salâtlardan işitiyoruz; diyorlar ki: Cenab-ı Hakk'ın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur'anda çok şiddet ve ısrar ile ibadeti terkedeni zecredip Cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdid ediyor. İtidalli ve istikametli ve adaletli olan ifade-i Kur'aniyeye nasıl yakışıyor ki, ehemmiyetsiz bir cüz'î hataya karşı, nihayet şiddeti gösteriyor?

Elcevab: Evet Cenab-ı Hak senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın, manen hastasın. İbadet ise, manevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu çok risalelerde isbat etmişiz. Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona nâfi' ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: "Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?" Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

Amma Kur'anın, terk-i ibadet hakkında şiddetli tehdidatı ve dehşetli cezaları ise; nasılki bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için; âdi bir adamın, raiyetinin hukukuna zarar veren bir hatasına göre, şiddetli cezaya çarpar. Öyle de; ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in raiyeti hükmünde olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder. Çünki mevcudatın kemalleri, Sâni'a müteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadet ile tezahür eder. İbadeti

terkeden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez, belki de inkâr eder. O vakit ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve herbiri birer mektub-u Samedanî ve birer âyine-i esma-i Rabbaniye olan mevcudatı; âlî makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, camid, perişan bir vaziyette telakki ettiğinden, mevcudatı tahkir eder; kemalâtını inkâr ve tecavüz eder.

Evet herkes, kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hak insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş. O âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ; gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür; gayet sürurlu ve neş'eli, müjdeli ve kemal-i neş'esinden gülen bir adam, kâinatı neş'eli, güler gördüğü gibi; mütefekkirane ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcud ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terkeden adam; mevcudatı, hakikat-ı kemalâtına tamamıyla zıd ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder.

Hem o târik-üs salât, kendi kendine mâlik olmadığı için, kendi mâlikinin bir abdi olan kendi nefsine zulmeder. Onun mâliki, o abdinin hakkını, onun nefs-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdid eder. Hem netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı olan ibadeti terkettiğinden, hikmet-i İlahiye ve meşiet-i Rabbaniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhasıl: İbadeti terkeden, hem kendi nefsine zulmeder; -nefsi ise, Cenab-ı Hakk'ın abdi ve memluküdür- hem kâinatın hukuk-u kemalâtına karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet nasılki küfür, mevcudata karşı bir tahkirdir; terk-i ibadet dahi, kâinatın kemalâtını inkârdır. Hem hikmet-i İlahiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstehak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikatı ifade etmek için, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan mu'cizane bir surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ihtiyar ederek, tam tamına hakikat-ı belâgat olan mutabık-ı mukteza-yı hale mutabakat ediyor.

İkinci Sual: Tabiattan vazgeçen ve imana gelen zât diyor ki:

Her mevcud, her cihette, her işinde ve her şeyinde ve her şe'ninde meşiet-i İlahiyeye ve kudret-i Rabbaniyeye tâbi' olması, çok azîm bir hakikattır. Azameti cihetinde dar zihinlerimize sıkışmıyor. Halbuki gözümüzle gördüğümüz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hilkat ve icad-ı eşyadaki hadsiz sühulet, hem sâbık bürhanlarınızla tahakkuk eden vahdet yolundaki icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'an ile beyan edilen مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ❊ وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ gibi âyetlerin sarahaten gösterdikleri nihayet derecede kolaylık, o hakikat-ı azîmenin en makbul ve en makul bir mes'ele olduğunu gösteriyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevab: Yirminci Mektub'un Onuncu Kelimesi olan وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ beyanında, o sır gayet vâzıh ve kat'î ve mukni' bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuh ile isbat edilmiş ki; ***bütün mevcudat, Sâni'-i Vâhid'e isnad edildiği vakit, bir tek mevcud hükmünde kolaylaşır. Eğer Vâhid-i Ehad'e verilmezse; bir tek mahlukun icadı, bütün mevcudat kadar müşkilleşir ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur. Eğer Sâni'-i Hakikîsine verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve Cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, sühulet peyda eder.*** Ve bilmüşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev'in sühuletle kesret-i efradı bulunmasının ve kesret-i sühulet ve sür'atle muntazam, san'atlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlarına medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer

delillerinden ve başka risalelerde tafsilen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz.

Meselâ: Nasılki yüz nefer, bir zabitin idaresine verilse; bir neferin, yüz zabitin idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi, bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi; bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, âdeta kemmiyeten bir neferin teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi.. bir neferin teçhizat-ı askeriyesi; müteaddid merkezlere, müteaddid fabrikalara, müteaddid kumandanlara havalesi de, âdeta bir ordunun teçhizatı kadar kemmiyeten müşkilâtlı oluyor. Çünki bir tek neferin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanun ile mevadd-ı hayatiyesi verildiğinden; binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar sühuletli olduğu bilmüşahede görünür. Eğer vahdetten kesrete gidilse, herbir meyveye lâzım mevadd-ı hayatiye başka yerden verilse; herbir meyve, bir ağaç kadar müşkilât peyda eder. Belki ağacın bir enmuzeci ve fihristesi olan bir tek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünki bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevadd-ı hayatiye, bir tek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi, yüzler misaller var gösteriyorlar ki; vahdette, nihayet derecede sühuletle vücuda gelen binler mevcud, şirkte ve kesrette, bir tek mevcuddan daha ziyade kolay olur. Sair risalelerde bu hakikat iki kerre iki dört eder derecede isbat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu sühulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlahî ve kudret-i Rabbaniye nokta-i nazarında gayet mühim bir sırrını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Sen bir mevcudsun. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye kendini versen; bir kibrit çakar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, hadsiz kudretiyle, seni bir anda halkeder. Eğer sen kendini ona vermezsen, belki esbab-ı maddiyeye ve tabiata isnad etsen; o vakit sen, kâinatın muntazam bir hülâsası, meyvesi ve

küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan; seni yapmak için, kâinatı ve anasırı ince elek ile eleyip hassas ölçülerle aktar-ı âlemden senin vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünki esbab-ı maddiye yalnız terkib eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı; hiçten, yoktan yapamadıkları, bütün ehl-i akıl yanında musaddaktır. Öyle ise, küçük bir zîhayatın cismini aktar-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar.

İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalalette ne kadar müşkilât var olduğunu anla!

İkincisi: İlim noktasında hadsiz bir sühulet vardır. Şöyle ki:

Kader, ilmin bir nevidir ki, herşeyin manevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir mikdar tayin eder. Ve o mikdar-ı kaderî, o şey'in vücuduna bir plân, bir model hükmüne geçer. Kudret icad ettiği vakit; gayet sühuletle o kaderî mikdar üstünde icad eder. Eğer o şey muhit ve hadsiz ve ezelî bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelal'e verilmezse; -sâbıkan geçtiği gibi- binler müşkilât değil, belki yüz muhalat ortaya düşer. Çünki o mikdar-ı kaderî ve mikdar-ı ilmî olmazsa; binler haricî ve maddî kalıblar, küçücük bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz kolaylık ve dalalette ve şirkte hadsiz müşkilâtın bir sırrını anla;وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ âyeti, ne kadar hakikatlı ve doğru ve yüksek bir hakikatı ifade ettiğini bil!.

Üçüncü Sual: Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedi diyor ki: Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar diyorlar ki: "Hiçten hiçbirşey icad edilmiyor ve hiçbirşey i'dam edilmiyor; yalnız bir terkib bir tahlildir ki, kâinat fabrikasını işlettiriyor."

Elcevab: Nur-u Kur'an ile mevcudata bakmayan feylesofların en ileri gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbab vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkülât ve vücudlarını -sâbıkan isbat ettiğimiz tarzda- imtina' derecesinde müşkilâtlı gördüklerinden, iki kısma ayrıldılar:

Bir kısmı Sofestaî olup, insanın hâssası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vücudunu inkâr etmeyi; hattâ kendilerinin vücudlarını dahi inkâr etmesini; dalalet mesleğinde esbab ve tabiatın icad sahibi olmalarından daha ziyade kolay gördüklerinden hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip, cehl-i mutlaka düşmüşler.

İkinci güruh bakmışlar ki; dalalette, esbab ve tabiat mûcid olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsiz müşkilâtı var ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktiza ediyor. Onun için bilmecburiye icadı inkâr ediyorlar, "yoktan var olmaz" diyorlar ve i'damı da muhal görüyorlar, "var yok olmaz" hükmediyorlar. Yalnız harekât-ı zerrat ile, tesadüf rüzgârlarıyla bir terkib ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyül ediyorlar. **İşte sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aşağı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamları, gör; ve dalalet, insanı ne kadar maskara ve süfli ve echel yaptığını bil; ibret al!**

Acaba her senede, dörtyüz bin enva'ı birden zemin yüzünde icad eden ve semavat ve arzı altı günde halkeden ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha san'atlı, hikmetli zîhayat bir kâinatı inşa eden bir kudret-i ezeliye, bir ilm-i ezelînin dairesinde, plânları ve mikdarları taayyün eden mevcudat-ı ilmiyeyi, göze göstermeyen bir ecza ile yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza misillü, gayet kolay o madumat-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-u haricî vermeyi o kudret-i ezeliyeden uzak görmek ve icadı inkâr etmek; evvelki güruh olan Sofestaîlerden daha ziyade ahmakane ve cahilanedir. Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz'-i ihtiyarîden başka ellerinde olmayan firavunlaşmış kendi nefisleri, hiçbir şeyi i'dam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi, hiçten, yoktan icad edemediklerinden ve güvendikleri esbab ve tabiatın ellerinden hiçten icad gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar: "Yoktan var

olmaz, var da yok olmaz” deyip, bu bâtıl ve hata düsturu, Kadîr-i Mutlak’a teşmil etmek istiyorlar.

Evet Kadîr-i Zülcelal’in iki tarzda icadı var. Biri; ihtira’ ve ibda’ iledir. Yani hiçten, yoktan vücud veriyor ve ona lâzım her şeyi de hiçten icad edip eline veriyor. Diğeri; inşa ile, san’at iledir. Yani kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasırından bir kısım mevcudatı inşa ediyor. Her emrine tâbi’ olan zerratları ve maddeleri, rezzakıyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır.

Evet Kādir-i Mutlak’ın iki tarzda, hem ibda’ hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek; en kolay en sühuletli, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda, üç yüz bin enva’-ı zîhayat mahlukatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karşı, “yoğu var edemez!” diyen adam, yok olmalı!..

Tabiatı bırakan ve hakikata geçen zât diyor ki: Cenab-ı Hakk’a zerrat adedince şükür ve hamd ü sena ediyorum ki, kemal-i imanı kazandım, evham ve dalaletlerden kurtuldum ve hiçbir şübhem de kalmadı.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى دِينِ اْلاِسْلاَمِ وَ كَمَالِ اْلاِيمَانِ
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

DÖRDÜNCÜ HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

Otuzuncu Lem'anın İkinci Nüktesi

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

âyetinin bir nüktesi ve bir ism-i a'zam veyahud ism-i a'zamın altı nurundan bir nuru olan "Adl" isminin bir cilvesi, Birinci Nükte gibi Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü. Onu yakınlaştırmak için yine temsil yoluyla deriz:

Şu kâinat öyle bir saraydır ki, o sarayda mütemadiyen tahrib ve tamir içinde çalkalanan bir şehir var.. ve o şehirde her vakit harb ve hicret içinde kaynayan bir memleket var.. ve o memlekette her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanan bir âlem var. Halbuki o sarayda, o şehirde, o memlekette, o âlemde o derece hayret-engiz bir müvazene, bir mizan, bir tevzin hükmediyor, bilbedahe isbat eder ki: Bu hadsiz mevcudatta olan tahavvülât ve vâridat ve masarıf; herbir anda umum kâinatı görür, nazar-ı teftişinden geçirir bir tek zâtın mizanıyla ölçülür, tartılır. Yoksa balıklardan bir balık bin yumurtacık ile ve nebatattan haşhaş gibi bir çiçek yirmi bin tohum ile ve sel gibi akan unsurların, inkılabların hücumuyla şiddetle müvazeneyi bozmaya çalışan ve istila etmek isteyen esbab başıboş olsalardı veyahud maksadsız serseri tesadüf ve mizansız kör kuvvete ve şuursuz zulmetli tabiata havale edilseydi, o müvazene-i eşya ve müvazene-i kâinat öyle bozulacaktı ki; bir senede, belki bir günde herc ü merc olurdu. Yani: Deniz karmakarışık şeylerle dolacaktı, taaffün edecekti; hava, gazat-ı muzırra ile zehirlenecekti; zemin ise bir mezbele, bir mezbaha, bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı.

İşte cesed-i hayvanînin hüceyratından ve kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzadan ve zerratın tahavvülâtından

ve cihazat-ı bedeniyenin tenasübünden tut, tâ denizlerin vâridat ve masarıfına.. tâ zemin altındaki çeşmelerin gelir ve sarfiyatlarına.. tâ hayvanat ve nebatatın tevellüdat ve vefiyatlarına.. tâ güz ve baharın tahribat ve tamiratlarına.. tâ unsurların ve yıldızların hidemat ve harekâtlarına.. tâ mevt ve hayatın, ziya ve zulmetin ve hararet ve bürudetin değişmelerine ve döğüşmelerine ve çarpışmalarına kadar o derece hassas bir mizan ile ve o kadar ince bir ölçü ile tanzim edilir ve tartılır ki, akl-ı beşer hiçbir yerde hakikî olarak hiçbir israf, hiçbir abes görmediği gibi; hikmet-i insaniye dahi, herşeyde en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet görüyor ve gösteriyor. Belki, hikmet-i insaniye o intizam ve mevzuniyetin bir tezahürüdür, bir tercümanıdır.

İşte gel, Güneş ile muhtelif oniki seyyarenin müvazenelerine bak. Acaba bu müvazene, Güneş gibi, Adl ve Kadîr olan Zât-ı Zülcelal'i göstermiyor mu? Ve bilhâssa seyyarattan olan gemimiz yani Küre-i Arz, bir senede yirmidört bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o hârika sür'atiyle beraber zeminin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor. Eğer sür'ati bir parça tezyid veya tenkis edilseydi, sekenesini havaya fırlatıp fezada dağıtacaktı. Ve bir dakika, belki bir sâniye müvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak; belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyameti koparacak. Ve bilhâssa zeminin yüzünde nebatî ve hayvanî dörtyüz bin taifenin tevellüdat ve vefiyatça ve iaşe ve yaşayışça rahîmane müvazeneleri; ziya güneşi gösterdiği gibi, bir tek Zât-ı Adl ü Rahîm'i gösteriyor. Ve bilhâssa o hadsiz milletlerin hadsiz efradından bir tek ferdin a'zâsı, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mizanla birbiriyle münasebetdar ve müvazenettedir ki; o tenasüb, o müvazene, bedahet derecesinde bir Sâni'-i Adl ü Hakîm'i gösteriyor. Ve bilhâssa her ferd-i hayvanînin bedenindeki hüceyratın ve kan mecralarının ve kandaki küreyvatın ve o küreyvattaki zerrelerin o derece ince ve hassas ve hârika

müvazeneleri var, bilbedahe isbat eder ki: **Herşeyin dizgini elinde ve herşeyin anahtarı yanında ve birşey birşeye mani olmuyor.. umum eşyayı bir tek şey gibi kolayca idare eden bir tek Hâlık-ı Adl ü Hakîm'in mizanıyla, kanunuyla, nizamıyla terbiye ve idare oluyor.**

Haşrin mahkeme-i kübrasında mizan-ı a'zam-ı adaletinde cinn ve insin müvazene-i a'mallerini istib'ad edip inanmayan, bu dünyada gözüyle gördüğü bu müvazene-i ekbere dikkat etse, elbette istib'adı kalmaz.

Ey israflı, iktisadsız.. ey zulümlü, adaletsiz.. ey kirli, nezafetsiz bedbaht insan! Bütün kâinatın ve bütün mevcudatın düstur-u hareketi olan iktisad ve nezafet ve adaleti yapmadığından, umum mevcudata muhalefetinle, manen onların nefretlerine ve hiddetlerine mazhar oluyorsun. Neye dayanıyorsun ki; umum mevcudatı zulmünle, mizansızlığınla, israfınla, nezafetsizliğinle kızdırıyorsun?

Evet İsm-i Hakîm'in cilve-i a'zamından olan hikmet-i âmme-i kâinat, iktisad ve israfsızlık üzerine hareket ediyor; iktisadı emrediyor. Ve İsm-i Adl'in cilve-i a'zamından gelen kâinattaki adalet-i tâmme, umum eşyanın müvazenelerini idare ediyor ve beşere de adaleti emrediyor. Sure-i Rahman'da❊ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ❊ اَلاَّ تَطْغَوْا فِى الْمِيزَانِ وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

âyetindeki dört mertebe, dört nevi mizana işaret eden dört defa "mizan" zikretmesi, kâinatta mizanın derece-i azametini ve fevkalâde pek büyük ehemmiyetini gösteriyor. Evet hiçbir şeyde israf olmadığı gibi, hiçbir şeyde de hakikî zulüm ve mizansızlık yoktur. Ve İsm-i Kuddüs'ün cilve-i a'zamından gelen tanzif ve nezafet, bütün kâinatın mevcudatını temizliyor, güzelleştiriyor. Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakikî nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor.

İşte hakaik-i Kur'aniyeden ve desatir-i İslâmiyeden olan "adalet, iktisad, nezafet" hayat-ı beşeriyede ne derece esaslı

birer düstur olduğunu anla. Ve ahkâm-ı Kur'aniye ne derece kâinatla alâkadar ve kâinat içine kök salmış ve sarmış bulunduğunu ve o hakaikı bozmak, kâinatı bozmak ve suretini değiştirmek gibi mümkün olmadığını bil!. Ve bu üç ziya-yı a'zam gibi; rahmet, inayet, hafîziyet misillü yüzer ihatalı hakikatlar haşri, âhireti iktiza ve istilzam ettikleri halde, hiç mümkün müdür ki: Kâinatta ve umum mevcudatta hükümferma olan rahmet, inayet, adalet, hikmet, iktisad ve nezafet gibi pek kuvvetli ihatalı hakikatlar; haşrin ademiyle ve âhiretin gelmemesiyle merhametsizliğe, zulme, hikmetsizliğe, israfa, nezafetsizliğe, abesiyete inkılab etsinler? Hâşâ, yüzbin defa hâşâ!

Bir sineğin hakk-ı hayatını rahîmane muhafaza eden bir rahmet, bir hikmet; acaba haşri getirmemekle umum zîşuurların hadsiz hukuk-u hayatlarını ve nihayetsiz mevcudatın nihayetsiz hukuklarını zayi' eder mi? Ve tabiri caiz ise, rahmet ve şefkatte ve adalet ve hikmette hadsiz hassasiyet ve dikkat gösteren bir haşmet-i rububiyet; ve kemalâtını göstermek ve kendini tanıttırmak ve sevdirmek için bu kâinatı hadsiz hârika san'atlarıyla, nimetleriyle süslendiren bir saltanat-ı uluhiyet, böyle hem umum kemalâtını, hem bütün mahlukatını hiçe indiren ve inkâr ettiren haşirsizliğe müsaade eder mi? Hâşâ! Böyle bir Cemal-i Mutlak, böyle bir kubh-u mutlaka bilbedahe müsaade etmez.

Evet âhireti inkâr etmek isteyen adam, evvelce bütün dünyayı bütün hakaikıyla inkâr etmeli. Yoksa, dünya bütün hakaikıyla, yüzbin lisanla onu tekzib ederek bu yalanında yüzbin derece yalancılığını isbat edecek. Onuncu Söz kat'î delillerle isbat etmiştir ki; âhiretin vücudu, dünyanın vücudu kadar kat'î ve şübhesizdir.

* * *

BEŞİNCİ HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

İsm-i A'zam'ın altı nurundan üçüncü nuruna işaret eden
Üçüncü Nükte

اُدْعُ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ

âyetinin bir nüktesi ve bir İsm-i A'zam veya İsm-i A'zam'ın altı nurundan bir nuru olan "**İsm-i Hakem**"in bir cilvesi Ramazan-ı Şerifte görüldü. Ona yalnız bir işaret olarak "Beş Nokta"dan ibaret Üçüncü Nükte acele olarak yazıldı; müsvedde halinde kaldı.

Üçüncü Nükte'nin Birinci Noktası: Onuncu Söz'de işaret edildiği gibi: İsm-i Hakem'in tecelli-i a'zamı şu kâinatı öyle bir kitab hükmüne getirmiş ki, her sahifesinde yüzer kitab yazılmış.. ve her satırında yüzer sahife dercedilmiş.. ve her kelimesinde yüzer satır mevcuddur.. ve her harfinde yüzer kelime var.. ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristeciği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sahifeleri, satırları, tâ noktalarına kadar yüzer cihette nakkaşını, kâtibini öyle vuzuhla gösteriyor ki; o kitab-ı kâinatın müşahedesi, kendi vücudundan yüz derece daha ziyade kâtibinin vücudunu ve vahdetini isbat eder. Çünki bir harf, kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği halde; kâtibini bir satır kadar ifade ediyor.

Evet bu kitab-ı kebirin bir sahifesi, zemin yüzüdür. O sahifede nebatat, hayvanat taifeleri adedince kitablar, birbiri içinde, beraber, bir vakitte, yanlışsız, gayet mükemmel bir surette bahar mevsiminde yazıldığı gözle görünüyor. Bu sahifenin bir satırı, bir bahçedir. O bahçede bulunan çiçekler, ağaçlar, nebatlar adedince manzum kasideler; beraber, birbiri içinde, yanlışsız yazıldığını

gözümüzle görüyoruz. O satırın bir kelimesi; çiçek açmış, meyve vermek üzere yaprağını vermiş bir ağaçtır. İşte bu kelime; muntazam, mevzun, süslü yaprak, çiçek ve meyveleri adedince Hakem-i Zülcelal'in medh ü senasına dair manidar fıkralardır. Güya çiçek açmış her ağaç gibi, o ağaç dahi nakkaşının medîhelerini teganni eden manzum bir kasidedir.

Hem güya Hakem-i Zülcelal, zeminin meşherinde teşhir ettiği antika ve acib eserlerine binler gözle bakmak istiyor.

Hem güya o Sultan-ı Ezelî'nin o ağaca verdiği murassa' hediye ve nişanları ve formaları, hususî bayramı ve resm-i küşadı olan baharda padişahın nazarına arzetmek için öyle müzeyyen, mevzun, muntazam, manidar bir şekil almış ve öyle hikmetli bir şekil verilmiştir ki; herbir çiçeğinde, herbir meyvesinde birbiri içinde çok vecihler ve dillerle nakkaşının vücuduna ve esmasına şehadet ederler. Meselâ: Herbir çiçekte, herbir meyvede bir mizan var. Ve o mizan, bir intizam içinde.. ve o intizam, tazelenen bir tanzim ve tevzin içinde.. ve o tevzin ve tanzim, bir zînet ve san'at içinde.. ve o zînet ve san'at, manidar kokular ve hikmetli tatlar içinde bulunduğundan; herbir çiçek, o ağacın çiçekleri adedince Hakem-i Zülcelal'e işaretler ediyor. Ve bu bir kelime olan bu ağaçta, bir harf hükmünde olan bir meyvede bulunan bir çekirdek noktası, bütün ağacın fihristesini, proğramını taşıyan küçük bir sandukçadır. Ve hâkeza.. buna kıyasen kâinat kitabının bütün satırları, sahifeleri böyle İsm-i Hakem ve Hakîm'in cilvesiyle yalnız herbir sahifesi değil, belki herbir satırı ve herbir kelimesi ve herbir harfi ve herbir noktası, birer mu'cize hükmüne getirilmiştir ki; bütün esbab toplansa, bir noktasının nazirini getiremezler, muaraza edemezler. Evet bu Kur'an-ı Azîm-i Kâinat'ın herbir âyet-i tekviniyesi, o âyetin noktaları ve hurufu adedince mu'cizeler gösterdiklerinden, elbette serseri tesadüf, kör kuvvet, gayesiz, mizansız, şuursuz tabiat hiçbir cihetle o hakîmane, basîrane olan has mizana ve gayet ince intizama karışamazlar. Eğer karışsaydılar, elbette karışık eseri

görünecekti. Halbuki hiçbir cihette intizamsızlık müşahede olunmuyor.

Üçüncü Nükte'nin İkinci Noktası: "İki Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: Onuncu Söz'de beyan edildiği gibi.. nihayet kemalde bir cemal ve nihayet cemalde bir kemal, elbette kendini görmek ve göstermek ve teşhir etmek istemesi; en esaslı bir kaidedir. İşte bu esaslı düstur-u umumîye binaendir ki; bu kitab-ı kebir-i kâinatın

Nakkaş-ı Ezelî'si, bu kâinatla ve bu kâinatın herbir sahifesiyle ve herbir satırıyla, hattâ harfleri ve noktalarıyla kendini tanıttırmak ve kemalâtını bildirmek ve cemalini göstermek ve kendisini sevdirmek için en cüz'îden en küllîye kadar herbir mevcudun müteaddid lisanlarıyla cemal-i kemalini ve kemal-i cemalini tanıttırıyor ve sevdiriyor.

İşte ey gafil insan! Bu Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelali Velcemal, sana karşı kendisini herbir mahlukuyla böyle hadsiz ve parlak tarzlarda tanıttırmak ve sevdirmek istediği halde, sen onun tanıttırmasına karşı imanla tanımazsan ve onun sevdirmesine mukabil ubudiyetinle kendini ona sevdirmezsen ne derece hadsiz muzaaf bir cehalet, bir hasaret olduğunu bil, ayıl!..

İkinci Noktanın İkinci Mes'elesi: Bu kâinatın Sâni'-i Kadîr ve Hakîm'inin mülkünde iştirak yeri yoktur. Çünki herşeyde nihayet derecede intizam bulunduğundan, şirki kabul edemez. Çünki müteaddid eller bir işe karışırsa, o iş karışır. Bir memlekette iki padişah, bir şehirde iki vali, bir köyde iki müdür bulunsa; o memleket, o şehir, o köyün her işinde bir karışıklık başlayacağı gibi.. en edna bir vazifedar adam, o vazifesine başkasının müdahalesini kabul etmemesi gösteriyor ki; **hâkimiyetin en esaslı hâssası, elbette istiklal ve infiraddır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktiza eder.** Madem hâkimiyetin bir muvakkat gölgesi, muavenete muhtaç ve âciz insanlarda böyle müdahaleyi reddederse; elbette derece-i rububiyette hakikî bir hâkimiyet-i mutlaka, bir Kadîr-i Mutlak'ta bütün

şiddetiyle müdahaleyi reddetmek gerektir. Eğer zerre kadar müdahale olsaydı, intizam bozulacaktı.

Halbuki bu kâinat öyle bir tarzda yaratılmış ki; bir çekirdeği halketmek için, bir ağacı halkedebilir bir kudret lâzımdır. Ve bir ağacı halketmek için de kâinatı halkedebilir bir kudret gerektir. Ve kâinat içinde parmak karıştıran bir şerik bulunsa, en küçük bir çekirdekte de hissedar olmak lâzım gelir. Çünki o, onun nümunesidir. O halde, koca kâinatta yerleşmeyen iki rububiyet, bir çekirdekte, belki bir zerrede yerleşmek lâzım gelir. Bu ise, muhalatın ve bâtıl hayalatın en manasız ve en uzak bir muhalidir. Koca kâinatın umum ahval ve keyfiyatını mizan-ı adlinde ve nizam-ı hikmetinde tutan bir Kadîr-i Mutlak'ın aczini, hattâ bir çekirdekte dahi iktiza eden şirk ve küfür ne kadar hadsiz derecede muzaaf bir hilaf, bir hata, bir yalan olduğunu.. ve tevhid ne derece hadsiz muzaaf bir derecede hak ve hakikat ve doğru olduğunu bil, "Elhamdülillahi ale-l iman" de!..

Üçüncü Nokta: Sâni'-i Kadîr, İsm-i Hakem ve Hakîm'iyle bu âlem içinde binler muntazam âlemleri dercetmiştir. O âlemler içinde en ziyade kâinattaki hikmetlere medar ve mazhar olan insanı, bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış. Ve o kâinat dairesinin en mühim hikmetleri ve faideleri, insana bakıyor. Ve insan dairesi içinde dahi, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş. Âlem-i insanîde ekser hikmetler, maslahatlar; o rızka bakar ve onunla tezahür eder. Ve insanda şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla İsm-i Hakîm'in cilvesi parlak bir surette görünüyor. Ve şuur-u insanî vasıtasıyla keşfolunan yüzer fenlerden herbir fen, Hakem isminin, bir nevide bir cilvesini tarif ediyor.

Meselâ Tıb Fenninden sual olsa: "Bu kâinat nedir?" Elbette diyecek ki: "Gayet muntazam ve mükemmel bir eczahane-i kübradır. İçinde her ilâç güzelce ihzar ve istif edilmiştir." Fenn-i Kimya'dan sorulsa: "Bu Küre-i Arz nedir?" Diyecek: "Gayet muntazam ve mükemmel bir kimyahanedir." Fenn-i Makine diyecek: "Hiçbir kusuru

olmayan gayet mükemmel bir fabrikadır.” Fenn-i Ziraat diyecek: “Nihayet derecede mahsuldar, her nevi hububu vaktinde yetiştiren muntazam bir tarladır ve mükemmel bir bahçedir.” Fenn-i Ticaret diyecek: “Gayet muntazam bir sergi ve çok intizamlı bir pazar ve malları çok san’atlı bir dükkândır.” Fenn-i İaşe diyecek: “Gayet muntazam, bütün erzakın enva’ını câmi’ bir anbardır.” Fenn-i Rızık diyecek: “Yüzbinler leziz taamlar beraber kemal-i intizam ile içinde pişirilen bir matbah-ı Rabbanî ve bir kazan-ı Rahmanîdir.”

Fenn-i Askeriye diyecek ki: “Arz bir ordugâhtır. Her bahar mevsiminde yeni taht-ı silâha alınmış ve zemin yüzünde çadırları kurulmuş dörtyüz bin muhtelif milletler o orduda bulunduğu halde; ayrı ayrı erzakları, ayrı ayrı libasları, silâhları, ayrı ayrı talimatları, terhisatları kemal-i intizamla hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, bir tek Kumandan-ı A’zam’ın emriyle, kuvvetiyle, merhametiyle, hazinesiyle gayet muntazam yapılıp, idare ediliyor.”

Ve Fenn-i Elektrik’ten sorulsa, elbette diyecek: “Bu muhteşem saray-ı kâinatın damı, gayet intizamlı, mizanlı hadsiz elektrik lâmbalarıyla tezyin edilmiştir. Fakat o kadar hârika bir intizam ve mizan iledir ki; başta Güneş olarak Küre-i Arz’dan bin defa büyük o semavî lâmbalar, mütemadiyen yandıkları halde müvazenelerini bozmuyorlar, patlak vermiyorlar, yangın çıkarmıyorlar. Sarfiyatları hadsiz olduğu halde, vâridatları ve gazyağları ve madde-i iştialleri nereden geliyor? Neden tükenmiyor? Neden yanmak müvazenesi bozulmuyor?.. Küçük bir lâmba dahi muntazam bakılmazsa, söner. Kozmoğrafyaca Küre-i Arz’dan bir milyondan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan Güneş’i [16](Haşiye) kömürsüz, yağsız yandıran; söndürmeyen Hakîm-i Zülcelal’in hikmetine, kudretine bak. “Sübhanallah” de. Güneş’in müddet-i ömründe geçen dakikalarının âşiratı adedince “Mâşâallah, Bârekâllah, Lâ ilahe İllâ Hu” söyle.

Demek bu semavî lâmbalarda gayet hârika bir intizam var ve onlara çok dikkatle bakılıyor. Güya o pek büyük ve pekçok kitle-i nariyelerin ve gayet çok kanadil-i nuriyelerin buhar kazanı ise, harareti tükenmez bir Cehennem'dir ki, onlara nursuz hararet veriyor. Ve o elektrik lâmbalarının makinesi ve merkezî fabrikası, daimî bir Cennet'tir ki, onlara nur ve ışık veriyor. İsm-i Hakem ve Hakîm'in cilve-i a'zamıyla, intizamla yanmakları devam ediyor.

Ve hâkeza... Bunlara kıyasen yüzer fennin herbirisinin kat'î şehadetiyle, noksansız bir intizam-ı ekmel içinde hadsiz hikmetler, maslahatlarla bu kâinat tezyin edilmiştir. Ve o hârika ve ihatalı hikmetle, mecmu-u kâinata verdiği intizam ve hikmetleri, en küçük bir zîhayat ve bir çekirdekte küçük bir mikyasta dercetmiştir.

Ve malûm ve bedihîdir ki; intizam ile gayeleri ve hikmetleri ve faideleri takib etmek; ihtiyar ile, irade ile, kasd ile, meşiet ile olabilir; başka olamaz. İhtiyarsız, iradesiz, kasıdsız, şuursuz esbab ve tabiatın işi olmadığı gibi, müdahaleleri dahi olamaz. Demek bu kâinatın bütün mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle iktiza ettikleri ve gösterdikleri bir Fâil-i Muhtar'ı, bir Sâni'-i Hakîm'i bilmemek veya inkâr etmek, ne kadar acib bir cehalet ve divanelik olduğu tarif edilmez.

Evet dünyada en ziyade hayret edilecek birşey varsa, o da bu inkârdır. Çünki kâinatın mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle, vücud ve vahdetine şahidler bulunduğu halde; onu görmemek, bilmemek, ne derece körlük ve cehalet olduğunu, en kör cahil de anlar. Hattâ diyebilirim ki; ehl-i küfrün içinde, kâinatın vücudunu inkâr ettiklerinden ahmak zannedilen Sofestaîler, en akıllılarıdır. Çünki kâinatın vücudunu kabul etmekle Allah'a ve Hâlıkına inanmamak kabil ve mümkün olmadığından, kâinatı inkâra başladılar. Kendilerini de inkâr ettiler. "Hiçbir şey yok" diyerek akıldan istifa ederek, akıl perdesi altında sair münkirlerin hadsiz akılsızlıklarından kurtulup, bir derece akla yanaştılar.

Dördüncü Nokta: Onuncu Söz'de işaret edildiği gibi: Bir Sâni'-i Hakîm ve gayet hikmetli bir usta, bir sarayın herbir taşında yüzer hikmeti hassasiyetle takib etse, sonra o saraya dam yapmayıp boşu boşuna harab olmasıyla, takib ettiği hadsiz hikmetleri zayi' etmesini hiçbir zîşuur kabul etmediği.. ve bir Hakîm-i Mutlak, kemal-i hikmetinden bir dirhem kadar bir çekirdekten yüzer batman faideleri, gayeleri, hikmetleri dikkatle takib ettiği halde; dağ gibi koca ağaca bir dirhem kadar bir tek faide, bir tek küçük gaye, bir tek meyve vermek için o koca ağacın pek çok masarıfını yapmakla, kendi hikmetine bütün bütün zıd ve muhalif olarak müsrifane bir sefahet irtikâb etmesi hiçbir cihetle imkânı olmadığı gibi; aynen öyle de; bu kâinat sarayının herbir mevcudatına yüzer hikmet takan ve yüzer vazife ile teçhiz eden, hattâ herbir ağaca meyveleri adedince hikmetler ve çiçekleri adedince vazifeler veren bir Sâni'-i Hakîm, kıyameti getirmemekle ve haşri yapmamakla, bütün hadd ü hesaba gelmeyen hikmetleri ve nihayetsiz vazifeleri manasız, abes, boş, faidesiz zayi' etmesi, o Kadîr-i Mutlak'ın kemal-i kudretine acz-i mutlak verdiği gibi; o Hakîm-i Mutlak'ın kemal-i hikmetine hadsiz abesiyet ve faidesizliği ve o Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i rahmetine nihayetsiz çirkinliği ve o Âdil-i Mutlak'ın kemal-i adaletine nihayetsiz zulmü vermek demektir. Âdeta kâinatta herkese görünen hikmet, rahmet, adaleti inkâr etmektir. Bu ise, en acib bir muhaldir ki; hadsiz bâtıl şeyler, içinde bulunur. Ehl-i dalalet gelsin, baksın; gireceği ve düşündüğü kendi kabri gibi, kendi dalaletinde ne derece dehşetli bir zulmet, bir karanlık ve yılanların, akreplerin yuvası bir kuyu olduğunu görsün. Ve âhirete iman ise, Cennet gibi güzel ve nuranî bir yol olduğunu bilsin, imana girsin.

Beşinci Nokta: "İki Mes'ele"dir.

Birinci Mes'ele: Sâni'-i Zülcelal, İsm-i Hakîm'in muktezasıyla, herşeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faideli şekli ehemmiyetle takib ettiği gösteriyor ki; israf, abesiyet, faidesizlik, fıtratta yoktur. İsraf

ise, İsm-i Hakîm'in zıddı olduğu gibi; iktisad, onun lâzımıdır ve düstur-u esasıdır.

Ey iktisadsız israflı insan! Bütün kâinatın en esaslı düsturu olan iktisadı yapmadığından, ne kadar hilaf-ı hakikat hareket ettiğini bil! كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا âyeti; ne kadar esaslı, geniş bir düsturu ders verdiğini anla!..

İkinci Mes'ele: İsm-i Hakem ve Hakîm, bedahet derecesinde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın risaletine delalet ve istilzam ediyor denilebilir. Evet madem gayet manidar bir kitab, onu ders verecek bir muallim ister. Ve gayet güzel bir cemal, kendini görecek ve gösterecek bir âyine iktiza eder. Ve gayet kemalde bir san'at, teşhirci bir dellâl ister. Elbette herbir harfinde yüzer manalar, hikmetler bulunan bu kitab-ı kebir-i kâinatın muhatabı olan nev'-i insan içinde elbette bir rehber-i ekmel, bir muallim-i ekber bulunacak. Tâ ki, o kitabda bulunan kudsî ve hakikî hikmetleri ders verecek.. belki kâinattaki hikmetlerin vücudunu bildirecek.. belki kâinatın hilkatindeki makasıd-ı Rabbaniyenin zuhuruna, belki husulüne vesile olacak.. ve umum kâinatta Hâlık tarafından gayet ehemmiyetle izharını irade ettiği kemal-i san'atını, cemal-i esmasını bildirecek, âyinedarlık edecek.. ve o Hâlık, bütün mevcudatla kendini sevdirmek ve zîşuur mahluklarından mukabele istediğinden, o zîşuurların namına birisi o geniş tezahürat-ı rububiyete karşı geniş bir ubudiyet ile mukabele edip, berr ve bahri cezbeye getirecek, Semavat ve Arz'ı çınlatacak bir velvele-i teşhir ve takdis ile, o zîşuurların nazarını, o san'atların Sâni'ine çevirecek.. ve kudsî dersler ve talimatla bütün ehl-i aklın kulaklarını kendine çevirecek bir Kur'an-ı Azîmüşşan'la, o Sâni'-i Hakem-i Hakîm'in makasıd-ı İlahiyesini en güzel bir surette gösterecek.. ve bütün hikmetlerinin tezahürüne ve tezahürat-ı cemaliye ve celaliyesine karşı en ekmel bir mukabele edecek bir zât, Güneş'in vücudu gibi bu kâinata lâzımdır, zarurîdir. Ve öyle eden ve en ekmel bir surette o vazifeleri yapan, bilmüşahede Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'dır. Öyle

ise; Güneş ziyayı, ziya gündüzü istilzam ettiği derecede; kâinattaki hikmetler, risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) istilzam eder.

Evet nasılki İsm-i Hakîm'in cilve-i a'zamı ile, a'zamî derecede risalet-i Ahmediyeyi iktiza ediyor; öyle de esma-i hüsnadan Allah, Rahman, Rahîm, Vedud, Mün'im, Kerim, Cemil, Rab gibi çok isimlerin herbiri, kâinatta görünen bir cilve-i a'zamla, a'zamî derecede ve mertebe-i kat'iyyette risalet-i Ahmediyeyi (A.S.M.) istilzam ederler.

Meselâ: İsm-i Rahman'ın cilvesi olan rahmet-i vasia, o **Rahmeten lil-âlemîn** ile tezahür eder. Ve İsm-i Vedud'un cilvesi olan tahabbüb-ü İlahî ve taarrüf-ü Rabbanî, o **Habib-i Rabb-ül Âlemîn** ile netice verir, mukabele görür. Ve İsm-i Cemil'in bir cilvesi olan bütün cemaller; yani cemal-i zât, cemal-i esma, cemal-i san'at, cemal-i masnuat dahi, o âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i rububiyet ve saltanat-ı uluhiyetin cilveleri dahi, o dellâl-ı saltanat-ı rububiyet olan Zât-ı Ahmediyenin risaletiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hâkeza... Bu misaller gibi ekser esma-i hüsnanın herbiri, risalet-i Ahmediyeye birer parlak bürhandır.

Elhasıl: Madem kâinat mevcuddur ve inkâr edilmiyor; elbette kâinatın renkleri, zînetleri, ışıkları, ziyaları, sıfatları, hayatları, rabıtaları hükmünde olan hikmet, inayet, rahmet, cemal, nizam, mizan, zînet gibi meşhud hakikatlar, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Madem o sıfatların, fiillerin inkârı mümkün değildir; elbette o sıfatların mevsufu ve o fiillerin fâili ve o ziyaların güneşi olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud, Hakîm, Kerim, Rahîm, Cemil, Hakem, Adl dahi hiçbir cihetle inkâr edilmez ve inkârı kabil olmaz. Ve elbette o sıfatların ve o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i ekber, muallim-i ekmel ve dellâl-ı a'zam ve tılsım-ı kâinatın keşşafı ve âyine-i Samedanî ve Habib-i Rahmanî olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın

risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatın ve hakikat-ı kâinatın ziyaları gibi, bunun risaleti dahi kâinatın en parlak bir ziyasıdır.

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ اْلاَيَّامِ وَذَرَّاتِ اْلاَنَامِ

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

ALTINCI HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

(Onuncu Söz'ün Dokuzuncu Hakikatı)

Bâb-ı ihya ve imatedir. İsm-i Hayy-u Kayyum'un, Muhyî ve Mümit'in cilvesidir.

Hiç mümkün müdür ki: Ölmüş, kurumuş koca Arzı ihya eden ve o ihya içinde herbiri beşer haşri gibi acib, üçyüz binden ziyade enva'-ı mahlukatı haşr u neşredip kudretini gösteren ve o haşr u neşr içinde nihayet derecede karışık ve ihtilat içinde, nihayet derecede imtiyaz ve tefrik ile ihata-i ilmiyesini gösteren ve bütün semavî fermanlarıyla beşerin haşrini va'detmekle bütün ibadının enzarını saadet-i ebediyeye çeviren ve bütün mevcudatı başbaşa, omuz omuza, elele verdirip emir ve iradesi dairesinde döndürüp birbirine yardımcı ve müsahhar kılmakla azamet-i rububiyetini gösteren ve beşeri, şecere-i kâinatın en câmi' ve en nazik ve en nazenin, en nazdar, en niyazdar bir meyvesi yaratıp, kendine muhatab ittihaz ederek herşeyi ona müsahhar kılmakla, insana bu kadar ehemmiyet verdiğini gösteren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Hakîm, kıyameti getirmesin? Haşri yapmasın ve yapamasın? Beşeri ihya etmesin veya edemesin? Mahkeme-i Kübrayı açamasın? Cennet ve Cehennem'i yaratamasın? Hâşâ ve kellâ!..

Evet şu âlemin Mutasarrıf-ı Zîşan'ı her asırda, her senede, her günde bu dar, muvakkat rûy-i zeminde haşr-i ekberin ve meydan-ı kıyametin pek çok emsalini ve nümunelerini ve işaratını icad ediyor.

Ezcümle: Haşr-i baharîde görüyoruz ki: Beş-altı gün zarfında küçük ve büyük hayvanat ve nebatattan üçyüz binden ziyade enva'ı haşredip neşrediyor. Bütün ağaçların, otların köklerini ve bir kısım hayvanları aynen ihya edip

iade ediyor. Başkalarını da ayniyet derecesinde bir misliyet suretinde icad ediyor. Halbuki maddeten farkları pek az olan tohumcuklar o kadar karışmışken, kemal-i imtiyaz ve teşhis ile o kadar sür'at ve vüs'at ve sühulet içinde kemal-i intizam ve mizan ile altı gün veya altı hafta zarfında ihya ediliyor. Hiç kabil midir ki: Bu işleri yapan Zâta bir şey ağır gelebilsin, semavat ve arzı altı günde halkedemesin, insanı bir sayha ile haşredemesin? Hâşâ!

Acaba mu'ciznüma bir kâtib bulunsa; harfleri ya bozulmuş veya mahvolmuş üçyüz bin kitabı tek bir sahifede karıştırmaksızın, galatsız, sehivsiz, noksansız, hepsini beraber, gayet güzel bir surette bir saatte yazarsa; birisi sana dese: "Şu kâtib kendi te'lif ettiği senin suya düşmüş olan kitabını, yeniden bir dakika zarfında hâfızasından yazacak." Sen diyebilir misin ki, "Yapamaz ve inanmam."

Veyahut bir sultan-ı mu'cizekâr, kendi iktidarını göstermek için veya ibret ve tenezzüh için bir işaretle dağları kaldırır, memleketleri tebdil eder, denizi karaya çevirdiğini gördüğün halde sonra görsen ki; büyük bir taş dereye yuvarlanmış, o zâtın kendi ziyafetine davet ettiği misafirlerin yolunu kesmiş, geçemiyorlar. Biri sana dese: "O zât, bir işaretle o taşı, ne kadar büyük olursa olsun kaldıracak veya dağıtacak. Misafirlerini yolda bırakmayacak." Sen desen ki: "Kaldırmaz veya kaldıramaz."

Veyahut bir zât bir günde, yeniden büyük bir orduyu teşkil ettiği halde biri dese: "O zât bir boru sesiyle, efradı istirahat için dağılmış olan taburları toplar. Taburlar, nizamı altına girerler." Sen desen ki: "İnanmam!" Ne kadar divanece hareket ettiğini anlarsın…

İşte şu üç temsili fehmettin ise, bak: Nakkaş-ı Ezelî, gözümüzün önünde kışın beyaz sahifesini çevirip, bahar ve yaz yeşil yaprağını açıp, rûy-i arzın sahifesinde üçyüz binden ziyade enva'ı, kudret ve kader kalemiyle ahsen-i suret üzere yazar. Birbiri içinde birbirine karışmaz; beraber yazar, birbirine mani olmaz. Teşkilce, suretçe birbirinden ayrı, hiç şaşırtmaz, yanlış yazmaz. Evet en büyük bir ağacın

ruh proğramını bir nokta gibi en küçük bir çekirdekte dercedip, muhafaza eden Zât-ı Hakîm-i Hafîz; vefat edenlerin ruhlarını nasıl muhafaza eder denilir mi? Ve Küre-i Arzı bir sapan taşı gibi çeviren Zât-ı Kadîr; âhirete giden misafirlerinin yolunda nasıl bu Arzı kaldıracak veya dağıtacak, denilir mi? Hem hiçten, yeniden bütün zîhayatın ordularını bütün cesedlerinin taburlarında kemal-i intizamla zerratı Emr-i كُنْ فَيَكُونُ ile kaydedip yerleştiren, ordular icad eden Zât-ı Zülcelal; tabur-misal cesedin nizamı altına girmekle, birbiriyle tanışan zerrat-ı esasiye ve ecza-yı asliyesini bir sayha ile nasıl toplayabilir denilir mi?

Hem bu bahar haşrine benzeyen, dünyanın her devrinde, her asrında, hattâ gece gündüzün tebdilinde hattâ cevv-i havada bulutların icad u ifnasında haşre nümune ve misal ve emare olacak ne kadar nakışlar yaptığını gözünle görüyorsun. Hattâ eğer hayalen bin sene evvel kendini farzetsen, sonra zamanın iki cenahı olan mazi ile müstakbeli birbirine karşılaştırsan; asırlar, günler adedince misal-i haşir ve kıyametin nümunelerini göreceksin. Sonra bu kadar nümune ve misalleri müşahede ettiğin halde, haşr-i cismanîyi akıldan uzak görüp istib’ad etmekle inkâr etsen; ne kadar divanelik olduğunu sen de anlarsın. Bak Ferman-ı A’zam, bahsettiğimiz hakikata dair ne diyor:

فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Elhasıl: Haşre mani’ hiçbir şey yoktur. Muktezi ise her şeydir. Evet mahşer-i acaib olan şu koca Arzı, âdi bir hayvan gibi imate ve ihya eden ve beşer ve hayvana hoş bir beşik, güzel bir gemi yapan ve Güneş’i onlara şu misafirhanede ışık verici ve ısındırıcı bir lâmba eden, seyyaratı meleklerine tayyare yapan bir zâtın, bu derece muhteşem ve sermedî rububiyeti ve bu derece muazzam ve muhit hâkimiyeti; elbette yalnız böyle geçici, devamsız, bîkarar, ehemmiyetsiz, mütegayyir, bekasız, nâkıs, tekemmülsüz umûr-u dünya üzerinde kurulmaz ve durmaz. Demek ona şayeste, daimî, berkarar, zevalsiz, muhteşem bir diyar-ı âher var. Başka

bâki bir memleketi vardır. Bizi onun için çalıştırır. Oraya davet eder ve oraya nakledeceğine; zahirden hakikate geçen ve kurb-u huzuruna müşerref olan bütün ervah-ı neyyire ashabı, bütün kulûb-u münevvere aktabı, bütün ukûl-ü nuraniye erbabı şehadet ediyorlar ve bir mükâfat ve mücazat ihzar ettiğini müttefikan haber veriyorlar ve mükerreren pek kuvvetli va'd ve pek şiddetli tehdid eder, naklederler.

Hulf-ül va'd ise hem zillet, hem tezellüldür. Hiçbir cihetle celal ve kudsiyetine yanaşamaz. Hulf-ül vaîd ise ya afvdan, ya acizden gelir. Halbuki küfür; cinayet-i mutlakadır [17](Haşiye), afva kabil değil. Kadîr-i Mutlak ise, acizden münezzeh ve mukaddestir. Şahidler, muhbirler ise; mesleklerinde, meşreblerinde, mezheblerinde muhtelif oldukları halde kemal-i ittifak ile şu mes'elenin esasında müttehiddirler. Kesretçe tevatür derecesindedirler, keyfiyetçe icma' kuvvetindedirler. Mevkice herbiri nev'-i beşerin bir yıldızı, bir taifenin gözü, bir milletin azizidirler. Ehemmiyetçe şu mes'elede hem ehl-i ihtisas, hem ehl-i isbattırlar. Halbuki bir fende veya bir san'atta iki ehl-i ihtisas, binler başkalardan müreccahtırlar ve ihbarda iki müsbit, binler nâfîlere tercih edilir. Meselâ Ramazan hilâlinin sübutunu ihbar eden iki adam, binler münkirlerin inkârlarını hiçe atarlar.

Elhasıl: Dünyada bundan daha doğru bir haber, daha sağlam bir dava, daha zahir bir hakikat olamaz. Demek, şübhesiz dünya bir mezraadır. Mahşer ise bir beyderdir, harmandır. Cennet, Cehennem ise birer mahzendir.

* * *

YEDİNCİ HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

(Otuzüçüncü Mektub'un Onyedinci Penceresi)

اِنَّ فِى السَّموَاتِ وَاْلاَرْضِ َلآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ

Zeminin yüzünü yaz zamanında temaşa edip görüyoruz ki: İcad-ı eşyada müşevveşiyeti iktiza eden ve intizamsızlığa sebeb olan nihayetsiz sehavet ve bir cûd-u mutlak, gayet derecede bir insicam ve intizam içinde görünüyor. İşte zemin yüzünü tezyin eden bütün nebatatı gör.

Hem mizansızlığı ve kabalığı iktiza eden icad-ı eşyadaki sür'at-i mutlaka dahi kemal-i mevzuniyet içinde görünüyor. İşte zemin yüzünü süslendiren bütün meyvelere bak.

Hem ehemmiyetsizliği, belki çirkinliği iktiza eden kesret-i mutlaka dahi, kemal-i hüsn-ü san'at içinde görünüyor. İşte yeryüzünü yaldızlayan bütün çiçeklere bak!

Hem san'atsızlığı, basitliği iktiza eden icad-ı eşyadaki sühulet-i mutlaka dahi, nihayetsiz derecede san'atkârlık ve meharet ve ihtimamkârlık içinde görünüyor. İşte yeryüzündeki ağaç ve nebatat cihazatının sandukçaları ve proğramları ve tarihçe-i hayatlarının kutucukları hükmünde olan bütün tohumlara, çekirdeklere dikkatle bak.

Hem ihtilaf ve ayrılığı iktiza eden uzaklık ve bu'd-u mutlak dahi bir ittifak-ı mutlak içinde görünüyor. İşte bütün aktar-ı zeminde zer'edilen her nevi hububata bak.

Hem karışmayı ve bulaşmayı iktiza eden kemal-i ihtilat, bilakis kemal-i imtiyaz ve tefrik içinde görünüyor. İşte bütün yer altına karışık atılan ve madde itibariyle birbirine benzeyen tohumların sünbül vaktinde kemal-i imtiyazları ve ağaçlara giren muhtelif maddelerin yaprak, çiçek ve meyvelere kemal-i imtiyaz ile tefrikleri ve mideye giren karışık gıdaların muhtelif a'zâ ve hüceyrata göre kemal-i

imtiyazla ayrılmalarına bak, kemal-i hikmet içinde kemal-i kudreti gör.

Hem ehemmiyetsizliği, kıymetsizliği iktiza eden gayet derecede mebzuliyet ve nihayet derecede ucuzluk dahi, yeryüzünde masnuatça, san’atça nihayet derecede kıymetdar ve pahalı bir keyfiyette görünüyor. İşte o hadsiz acaib-i san’at içinde yeryüzünün Rahmanî sofrasında yalnız kudretin şekerlemeleri olan dutların nevilerine bak! Kemal-i rahmeti, kemal-i san’at içinde gör.

İşte bütün rûy-i zeminde gayet kıymetdarlık ile beraber hadsiz ucuzluk; ve hadsiz ucuzluk içinde hadsiz ihtilat ve karışıklık ile beraber hadsiz imtiyaz ve tefrik; ve hadsiz imtiyaz ve tefrik içinde gayet uzaklık ile beraber son derecede muvafakat ve benzeyiş; ve son derece benzemek içinde gayet derecede sühulet ve kolaylık ile beraber gayet derecede ihtimamkârane yapılış; ve gayet derecede güzel yapılış içerisinde sür’at-i mutlaka ve çabuklukla beraber gayet derecede mevzun ve mizanlı ve israfsızlık; ve gayet derecede israfsızlık içinde son derece çokluk ve kesret ile beraber son derecede hüsn-ü san’at; ve son derece hüsn-ü san’at içinde nihayet derecede sehavet ile beraber intizam-ı mutlak.. elbette gündüz ışığı, ışık güneşi gösterdiği gibi; bir Kadîr-i Zülcelal’in, bir Hakîm-i Zülkemal’in, bir Rahîm-i Zülcemal’in vücub-u vücuduna ve kemal-i kudretine ve cemal-i rububiyetine ve vahdaniyetine ve ehadiyetine şehadet ederler, لَهُ اْلاَسْمَاءُ الْحُسْنَى sırrını gösterirler.

Şimdi ey bîçare cahil, gafil, muannid, muattıl! Bu hakikat-ı uzmayı ne ile tefsir edebilirsin? Bu nihayet derecede mu’cize ve hârika keyfiyeti ne ile izah edebilirsin? Bu hadsiz derecede acib şu san’atları neye isnad edebilirsin? Bu yeryüzü derecesinde geniş bu pencereye hangi perde-i gafleti atıp kapatabilirsin? Senin tesadüfün nerede, tabiat dediğin ve güvendiğin şuursuz yoldaşın ve dalalette istinadgâhın ve arkadaşın nerede? Bu işlere tesadüfün karışması yüz derece muhal değil mi? Ve şu

hârika işlerin binden birinin tabiata havalesi, bin derece muhal olmuyor mu?

Yoksa camid, âciz tabiatın; herbir şeyin içinde o şeyden yapılan eşya adedince manevî makine ve matbaaları mı var?..

* * *

SEKİZİNCİ HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

MÜNÂCÂT

Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye; vücub-u vücuda ve vahdaniyete delalet ettiği gibi, hem delail-i kat'iyye ile rububiyetin ihatasına ve kudretinin azametine delalet eder. Hem hâkimiyetinin ihatasına ve rahmetinin şümulüne dahi delalet ve isbat eder. Hem kâinatın bütün eczasına hikmetinin ihatasını ve ilminin şümulünü isbat eder.

Elhasıl: Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyenin herbir mukaddimesinin sekiz neticesi var. Sekiz mukaddimelerin her birinde, sekiz neticeyi delilleriyle isbat eder ki; bu cihette bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyede yüksek meziyetler vardır.

Said Nursî

* * *

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ فِى خَلْقِ السَّموَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلاَفِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَاَيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

Ya İlahî ve ya Rabbî!

Ben imanın gözüyle ve Kur'anın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dersiyle ve İsm-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki: **Semavatta** hiçbir deveran ve hareket yoktur ki; böyle intizamıyla senin mevcudiyetine işaret ve delalet etmesin. Ve hiçbir ecram-ı semaviye yoktur ki; sükûtuyla gürültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla, senin rububiyetine ve vahdetine şehadeti ve işareti olmasın. Ve hiçbir yıldız yoktur ki; mevzun hilkatiyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî

tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve müşabehet sikkesiyle senin haşmet-i uluhiyetine ve vahdaniyetine işaret ve şehadette bulunmasın. Ve oniki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki; hikmetli hareketiyle ve itaatli müsahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle senin vücub-u vücuduna şehadet ve saltanat-ı uluhiyetine işaret etmesin!..

Evet gökler; sekeneleriyle, herbiri tek başıyla şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla derece-i bedahette, -ey zemin ve gökleri yaratan yaratıcı!- senin vücub-u vücuduna öyle zahir şehadet.. -ve ey zerratı, muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren!- senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şehadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nurani bürhanlar ve parlak deliller o şehadeti tasdik ederler. Hem bu safi, temiz, güzel gökler; fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atli ecramıyla muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, senin rububiyetinin haşmetine ve herşeyi icad eden kudretinin azametine zahir delalet.. ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve herbir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret.. ve bütün mahlukat-ı semaviyenin bütün işlerine ve keyfiyetlerine taalluk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümulüne şübhesiz şehadet ederler. Ve o şehadet ve delalet o kadar zahirdir ki; güya yıldızlar, şahid olan göklerin şehadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nurani delilleridirler. Hem semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise; muti' neferler, muntazam sefineler, hârika tayyareler, acaib lâmbalar gibi vaziyetiyle, senin saltanat-ı uluhiyetinin şaşaasını gösteriyorlar. Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delalet ve ihtarıyla, güneşin sair arkadaşları olan yıldızların bir kısmı âhiret âlemlerine

bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâki olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vâcib-ül Vücud! Ey Vâhid-i Ehad!

Bu hârika yıldızlar, bu acib güneşler, aylar; senin mülkünde, senin semavatında, senin emrin ile ve kuvvetin ve kudretin ile ve senin idare ve tedbirin ile teshir ve tanzim ve tavzif edilmişler. Bütün o ecram-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden bir tek Hâlık'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hal ile "Sübhanallah, Allahü Ekber" derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla seni takdis ederim.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelal! Ey Kādir-i Mutlak!

Kur'an-ı Hakîminin dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle anladım: Nasılki gökler, yıldızlar, senin mevcudiyetine ve vahdetine şehadet ederler.. öyle de; cevv-i sema bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla, senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ederler.

Evet camid, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru, muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak senin rahmetin ve hikmetin iledir. Karışık tesadüf karışamaz. Hem elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder. Hem yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşturan ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kal ile konuşarak seni takdis edip, rububiyetine şehadet eder. Hem zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek, nüfusları rahatlandırmak gibi çok vazifeler ile tavzif edilen rüzgârlar dahi; cevvi âdeta bir hikmete binaen "levh-i mahv ve isbat" ve "yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası" suretine çevirmekle, senin faaliyet-i kudretine işaret ve senin vücuduna şehadet ettiği gibi, senin merhametinle

bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi; mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, senin vüs'at-i rahmetine ve geniş şefkatine şehadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'al ve ey Feyyaz-ı Müteâl!

Senin vücub-u vücuduna şehadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur; birer birer şehadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler. Hem koca fezayı mahşer-i acaib yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirirbir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulattırır bir sün er gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve herbir şeye şümulüne şehadet ettikleri gibi; umum zemine ve bütün mahlukatına cevv perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve herşeye yetişmelerine delalet eder. Hem fezadaki hava, o kadar hakîmane vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmane faidelerde istimal olunur ki; herşeye ihata eden bir ilim ve herşeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'alün Limâ Yürîd!

Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir nümune-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin; dünyayı âhirete çevirecek ve âhirette şuunat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelal!

Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd; senin mülkünde, senin emrin ve havlin ile, senin kuvvet ve kudretinle müsahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlukatı, gayet sür'atli ve âni emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren

âmir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini medh ü sena ederler.

Ey Arz ve Semavatın Hâlık-ı Zülcelali!

Senin Kur'an-ı Hakîminin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dersiyle iman ettim ve bildim ki: Nasıl semavat yıldızlarıyla ve cevv-i feza müştemilatıyla senin vücub-u vücuduna ve senin birliğine ve vahdetine şehadet ediyorlar. Öyle de: Arz bütün mahlukatıyla ve ahvaliyle senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şehadetler ve işaretler ederler.

Evet zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül -cüz'î olsun, küllî olsun- yoktur ki; intizamıyla, senin vücuduna ve vahdetine işaret etmesin.

Hem hiçbir hayvan yoktur ki, za'fiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmane rızkıyla ve yaşamasına lüzumu bulunan cihazatın hakîmane verilmesiyle, senin varlığına ve birliğine şehadeti olmasın.

Hem her baharda gözümüz önünde icad edilen nebatat ve hayvanattan hiçbir tanesi yoktur ki, san'at-ı acibesiyle ve latif zînetiyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle seni bildirmesin.

Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin hârikaları ve mu'cizeleri; mahdud ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden; yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farikalı olarak yaratılışları, Sâni'-i Hakîmlerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şehadettir ki, ziyanın güneşe şehadetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki; şuursuzluklarıyla beraber, şuurkârane, mükemmel vazifeleri görmesiyle, basit ve istila edici, intizamsız, heryere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi

meyveleri ve mahsulleri hazine-i gaybdan getirmesiyle, senin birliğine ve varlığına şehadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Fettah-ı Allâm! Ey Fa'al-i Hallak!

Nasıl Arz, bütün sekenesiyle Hâlıkının Vâcib-ül Vücud olduğuna şehadet eder.. öyle de: Senin -ey Vâhid-i Ehad, ey Hannan-ı Mennan, ey Vehhab-ı Rezzak!- vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbiri içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihetinde, bedahet derecesinde senin vahdetine ve ehadiyetine şehadet, belki mevcudat adedince şehadetler eder.

Hem nasıl zemin bir ordugâh, bir meşher, bir talimgâh vaziyetiyle.. ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dörtyüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihazatları muntazaman verilmesiyle, senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin herşeye yetişmesine delalet eder; öyle de: Hadsiz bütün zîhayatın ayrı ayrı rızıkları, vakti vaktine kuru ve basit bir topraktan, rahîmane, kerimane verilmesi ve hadsiz o efradın kemal-i müsahhariyetle evamir-i Rabbaniyeye itaatleri, rahmetinin herşeye şümulünü ve hâkimiyetinin herşeye ihatasını gösteriyor.

Hem zeminde değişmekte bulunan mahlukat kafilelerinin sevk ü idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, herşeye taalluk eden bir ilim ile ve herşeyde hükmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, senin ihata-i ilmine ve hikmetine delalet eder. Hem zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidad ve manevî cihazat ile techiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâh-ı zeminde ve bu muvakkat meşherde; bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhaniye ve bu gayetsiz ihsanat-ı İlahiye, elbette ve herhalde bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu

karışık kederli hayata, bu belalı ve fâni dünyaya sığışmaz. Belki ancak başka ve ebedî bir ömür ve bâki bir dâr-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviyeye işaret, belki şehadet eder.

Ey Hâlık-ı Külli Şey!

Zeminin bütün mahlukatı, senin mülkünde, senin arzında, senin havl ü kuvvetinle ve senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hikmetin ile idare olunuyorlar ve müsahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzi kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kālden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlıkını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı halleriyle Rezzak-ı Zülcelalinin hamd ve medh ü senasını ediyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zât-ı Akdes! Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla; seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabb-ül Berri Ve-l Bahr!

Kur'anın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle anladım ki: Nasıl gökler ve feza ve zemin senin birliğine ve varlığına şehadet ederler.. öyle de: **Bahirler, nehirler** ve **çeşmeler** ve **ırmaklar**, senin vücub-u vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şehadet ederler. Evet bu dünyamızın menba-ı acaib buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcud, hattâ hiçbir katre su yoktur ki; vücuduyla, intizamıyla, menfaatıyla ve vaziyetiyle Hâlıkını bildirmesin. Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garib mahluklardan ve hilkatleri gayet muntazam

hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi, bir milyon yumurtacıkları ile denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki; hilkatiyle ve vazifesiyle ve idare ve iaşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle yaratanına işaret ve Rezzakına şehadet etmesin.

Hem denizde kıymetdar, hâsiyetli, zînetli cevherlerden hiçbirisi yoktur ki, güzel hilkatiyle ve cazibedar fıtratıyla ve menfaatli hâsiyetiyle seni tanımasın, bildirmesin. Evet onlar birer birer şehadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hilkatte birlik ve icadça gayet kolay ve efradça gayet çokluk noktalarından, senin vahdetine şehadet ettikleri gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallakta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istila ettirmemek ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halketmek ve erzak ve sair umûrlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, senin varlığına ve Vâcib-ül Vücud olduğuna mevcudatı adedince işaretler ederek şehadet eder. Ve senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve herşeye muhit olan kudretinin azametine pek zahir delalet ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iaşe edilen balıklara kadar herşeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delalet.. ve intizamatıyla ve faideleriyle ve hikmetleriyle ve mizan ve mevzuniyetleriyle, senin herşeye muhit ilmine ve herşeye şamil hikmetine işaret ederler. Ve senin bu misafirhane-i dünyada yolcular için böyle rahmet havuzların bulunması ve insanın seyr ü seyahatına ve gemisine ve istifadesine müsahhar olması işaret eder ki; yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden zât, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle

ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fâni ve küçük nümuneleridirler.

İşte denizlerin böyle gayet hârika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesiyle bulunması ve denizlerin mahlukatı dahi, gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki; yalnız senin kuvvetin ve kudretin ile ve senin irade ve tedbirin ile, senin mülkünde, senin emrine müsahhardırlar. Ve lisan-ı halleriyle Hâlıkını takdis edip “Allahü Ekber” derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelal!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın talimiyle ve Kur’an-ı Hakîminin dersiyle anladım ki, nasıl denizler acaibleriyle seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.. öyle de: **Dağlar** dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dâhilî inkılabat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilasından kurtulmasına ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine ve suyun muhafaza ve iddiharlarına ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.

Evet dağlardaki taşların enva’ından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağları, sahraları çiçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hiçbirisi yoktur ki; tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, hüsn-ü hilkatiyle, faideleriyle.. hususan madeniyatın tuz, limontuzu, sulfato ve şap gibi sureten birbirine benzemekle beraber tadlarının şiddet-i muhalefetiyle.. ve bilhâssa nebatatın basit bir topraktan çeşit çeşit enva’larıyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz Kadîr nihayetsiz Hakîm, nihayetsiz Rahîm ve Kerim bir Sâni’in vücub-u vücuduna bedahetle şehadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe’ ve mesken ve hilkat ve san’atça

beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından, o Sâni'in vahdetine ve ehadiyetine şehadet ederler.

Hem nasılki dağların yüzünde ve karnındaki masnu'lar, zeminin her tarafında, herbir nevi aynı zamanda, aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmaları ve bir iş bir işe mani olmadan, sair neviler ile beraber karışık iken, karıştırmaksızın icadları; senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delalet eder; öyle de: Zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlukların hadsiz hacetlerini, hattâ mütenevvi hastalıklarını, hattâ muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atine delalet.. ve toprak tabakatı içinde, gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu halde; bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere göre ihzar edilmeleriyle, senin herşeye taalluk eden ilminin ihatasına ve herbir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümulüne ve ilâçların ihzaratı ve madenî maddelerin iddiharatıyla rububiyetinin rahîmane ve kerimane olan tedabirinin mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahir bir surette işaret ve delalet ederler.

Hem bu dünya hanında misafir yolcular için, koca dağları levazımatlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat anbarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delalet, belki şehadet eder ki; bu kadar kerim ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadîr ve rububiyetperver bir Sâni'in, elbette ve herhalde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî bir âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kādir-i Külli Şey!

Dağlar ve içindeki mahluklar senin mülkünde ve senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle müsahhar ve müdahhardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlıkını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîminin dersiyle anladım: Nasılki sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahluklarıyla beraber seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.. öyle de: Zemindeki bütün **ağaç** ve **nebatat**, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle, seni bedahet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar. Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarane hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve zînetleriyle Sâni'inin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letafet ve cilve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden herbirisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan hârika san'at içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki zînet ve zînet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tatlarıyla, nihayetsiz Rahîm ve Kerim bir Sâni'in vücub-u vücuduna bedahet derecesinde şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-i hilkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet ve onlara taalluk eden icad fiilleri ve Rabbanî isimlerde muvafakat ve o yüzbin enva'ın hadsiz efradlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalarıyla, o Vâcib-ül Vücud Sâni'in bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine şehadet ederler.

Hem nasılki onlar senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ediyorlar.. öyle de; rûy-i zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki hadsiz efradın yüzbinler tarzda iaşe ve idareleri; şaşırmayarak, karıştırmayarak mükemmel yapılmasıyla, senin rububiyetinin vahdaniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icad eden kudretinin azametine ve

herşeye taallukuna delalet ettikleri gibi; koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine.. ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iaşeler ve icraatlar kemal-i intizamla cereyanları ve herşey hattâ zerreler o emirlere ve icraata itaat ve müsahhariyetleriyle, hâkimiyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delalet etmekle beraber; o ağaçların ve nebatların ve herbir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi herbirisinin herbir şeyini, herbir işini bilerek, görerek, faidelere, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulüne pek zahir bir surette delalet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve senin gayet kemaldeki cemal-i san'atına ve nihayet cemaldeki kemal-i nimetine hadsiz dilleriyle sena ve medhederler.

Hem bu muvakkat handa ve fâni misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatın elleriyle, bu kadar kıymetdar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret belki şehadet eder ki: Misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zât-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani bütün mahlukat tarafından "Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi i'dam etti" dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı uluhiyetini ıskat etmemek ve nihayetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve her halde ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî Cennetlerinde, ebedî ve Cennet'e lâyık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için nümunelerdir.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle seni takdis ve tesbih ve tahmid

ettikleri gibi, o kelimelerden herbirisi dahi ayrıca seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedî’ bir surette, etleri çok muhtelif, san’atları çok acib, çekirdekleri çok hârika olarak yapılarak o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cihetinde, lisan-ı hal olan tesbihatları, zuhurca lisan-ı kal derecesine çıkar. Bütün onlar senin mülkünde, senin kuvvet ve kudretinle, senin irade ve ihsanatınla, senin rahmet ve hikmetinle müsahhardırlar ve senin herbir emrine muti’dirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-yı azametinden tesettür etmiş olan Sâni’-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm!

Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle; seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamd ü sena ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Müdebbir-i Hakîm!

Ey Mürebbi-i Rahîm! Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın talimiyle ve Kur’an-ı Hakîm’in dersiyle anladım ve iman ettim ki; nasıl nebatat ve eşcar seni tanıyorlar, senin sıfât-ı kudsiyeni ve esma-i hüsnanı bildiriyorlar.. öyle de: Zîhayatlardan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yoktur ki; cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dâhilî ve haricî a’zâlarıyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mühim faideler ile yerleştirilen âlât ve duygularıyla ve cesedinde gayet san’atlı bir yapılış ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir müvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, senin vücub-u vücuduna ve sıfatlarının tahakkukuna şehadet etmesin. Çünki bu kadar basîrane nazik san’at ve şuurkârane ince hikmet ve müdebbirane tam müvazeneye, elbette kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve serseri tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldir. Çünki o halde herbir zerresi; herbir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki

dünyada alâkadar olduğu herşeyini bilecek, görecek, yapabilecek âdeta ilah gibi ihatalı bir ilmi ve kudreti bulunacak. Sonra teşkil-i cesed ona havale edilir ve kendi kendine oluyor denilebilir.

Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde müşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve herbir nev'in efradı sîmalarında görülen sikke-i hikmette ittihad ve iaşede ve icadda beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, senin vahdetine kat'î şehadette bulunmasın! Ve herbir ferdinde, kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vâhidiyet içinde senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem nasılki insan ile beraber hayvanatın, zeminin bütün yüzünde yayılan yüzbin enva'ı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve müsahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet san'atlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla kudretinin derece-i azametine delalet ettikleri gibi; şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bütün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'atine ve herbiri emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini yapmak ve zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle, hâkimiyetinin nihayetsiz genişliğine kat'î delalet ederler. Hem nasılki hayvanattan herbirisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musaggarı hükmünde gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulüne,

adedlerince işaretler ederler; öyle de: Herbiri birer mu'cize-i san'at ve birer hârika-i hikmet olacak kadar san'atlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhirini istediğin san'at-ı Rabbaniyenin kemal-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve herbirisi, hususan yavrular gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmanürrahîm! Ey Sadık-ul Va'd-il Emin! Ey Mâlik-i Yevmiddin!

Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmının talimiyle ve Kur'an-ı Hakîminin irşadıyla anladım ki: Madem kâinatın en müntehab neticesi hayattır.. ve hayatın en müntehab hülâsası ruhtur.. ve zîruhun en müntehab kısmı zîşuurdur.. ve zîşuurun en câmii insandır.. ve bütün kâinat ise, hayata müsahhardır ve onun için çalışıyor.. ve zîhayatlar, zîruhlara müsahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar.. ve zîruhlar, insanlara müsahhardır, onlara yardım ediyorlar.. ve insanlar fıtraten Hâlıkını pek ciddî severler ve Hâlıkları onları hem sever, hem kendini onlara her vesile ile sevdirir.. ve insanın istidadı ve cihazat-ı maneviyesi, başka bir bâki âleme ve ebedî bir hayata bakıyor.. ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle beka istiyor.. ve lisanı, hadsiz dualarıyla beka için Hâlıkına yalvarıyor; elbette ve herhalde, o çok seven ve sevilen ve mahbub ve muhib olan insanları dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaradılmış iken, ebedî bir adavetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir. Belki başka bir ebedî âlemde mes'udane yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecelli eden isimlerin, bu fâni ve kısa hayattaki cilveleriyle âlem-i bekada onların âyinesi olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklarına işaret ederler.

Evet, ebedînin sadık dostu, ebedî olacak. Ve Bâki'nin âyine-i zîşuuru, bâki olmak lâzım gelir.

Hayvanların ruhları bâki kalacağını ve Hüdhüd-ü Süleymanî (A.S.) ve Neml'i ve Naka-i Sâlih (A.S.) ve Kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa; hem ruhu, hem cesediyle bâki âleme gideceği ve herbir nev'in arasıra istimal için bir tek cesedi bulunacağı rivayet-i sahihadan anlaşılmakla beraber; hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rububiyet öyle iktiza ederler.

Ey Kādir-i Kayyum!

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur senin mülkünde, yalnız senin kuvvet ve kudretinle ve ancak senin irade ve tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fıtrî vazifelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fıtraten insanın za'fı ve aczi için, rahmet tarafından ona müsahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile Sâni'lerini ve Mabudlarını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zât-ı Akdes!

Bütün zîruhların tesbihatıyla seni takdis etmek niyet edip سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَىٍّ diyorum.

Ya Rabb-el Âlemîn! Ya İlahe-l Evvelîne Ve-l Âhirîn! Ya Rabb-es Semavat-ı Ve-l Aradîn!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın talimiyle ve Kur'an-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki: Nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan; efradıyla, eczasıyla, zerratıyla seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şehadet ve delalet ve işaret ediyorlar; öyle de: Kâinatın hülâsası olan zîhayat ve zîhayatın hülâsası olan insan ve insanın hülâsası olan **enbiya, evliya, asfiyanın hülâsası olan kalblerinin ve akıllarının** müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzer icma' ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyyetle senin vücub-u vücuduna ve senin vahdaniyet ve ehadiyetine şehadet edip, ihbar ediyorlar. Mu'cizat ve keramat ve yakînî bürhanlarıyla, haberlerini isbat ediyorlar.

Evet kalblerde, perde-i gaybda ihtar edici bir zâta bakan hiçbir hatırat-ı gaybiye; ve ilham edici bir zâta baktıran hiçbir ilhamat-ı sadıka; ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsiye ve esma-i hüsnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne; ve enbiya ve evliyada bir Vâcib-ül Vücud'un envârını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nurani kalb; ve asfiya ve sıddıkînde, bir Hâlık-ı Külli Şey'in âyât-ı vücubunu ve berahin-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, isbat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, senin vücub-u vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma-i hüsnana şehadet etmesin, delaleti bulunmasın ve işareti olmasın. Ve bilhâssa bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hülâsası olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ihbarını tasdik eden hiçbir mu'cizat-ı bahiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-ı âliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatlı kitabların hülâsat-ül hülâsası olan Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hiçbir âyet-i tevhidiye-i katıası ve mesail-i imaniyeden hiçbir mes'ele-i kudsiyesi yoktur ki, senin vücub-u vücuduna ve kudsî sıfatlarına ve senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma ve sıfâtına şehadet etmesin ve delaleti olmasın ve işareti bulunmasın!..

Hem nasılki bütün o yüzbinler muhbir-i sadıklar, mu'cizatlarına ve keramatlarına ve hüccetlerine istinad ederek, senin varlığına ve birliğine şehadet ederler; öyle de: Herşeye muhit olan Arş-ı A'zam'ın külliyat-ı umûrunu idareden, tâ kalbin gayet gizli ve cüz'î hatıratını ve arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini.. ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icad eden, hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mani olmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma' ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve isbat ediyorlar.

Hem nasılki bu kâinatı zîruha, hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren ve cenneti ve saadet-

i ebediyeyi cinn ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini.. ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva'-ı mahlukatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle isbat ederler; öyle de: Kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuz'un defterleri olan İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübin'de bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristelerini ve proğramlarını ve zîşuurun başlarında bütün kuvve-i hâfızalarda, sahiblerinin tarihçe-i hayatlarını yanlışsız, muntazaman yazdıran ilminin herşeye ihatasına; ve herbir mevcuda çok hikmetleri takan, hattâ herbir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren; ve herbir zîhayatta a'zâları, belki eczaları ve hüceyratları adedince maslahatları takib eden; hattâ insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince zevkî olan mizancıklar ile teçhiz ettiren hikmet-i kudsiyenin herbir şeye şümulüne; hem bu dünyada nümuneleri görülen celalî ve cemalî isimlerinin tecellileri daha parlak bir surette ebed-ül âbâdda devam edeceğine ve bu fâni âlemde nümuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir surette Dâr-ı Saadette istimrarına ve bekasına ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlarına ve beraber bulunmalarına bil'icma', bil'ittifak şehadet ve delalet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bahiresine ve âyât-ı katıasına istinaden, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'an-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyire ashabı olan enbiyalar ve kulûb-u nuraniye aktabı olan evliyalar ve ukûl-ü münevvere erbabı olan asfiyalar; bütün suhuf ve kütüb-ü mukaddesede, senin çok tekrar ile ettiğin va'dlerine ve tehdidlerine istinaden ve senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celal ve cemalin gibi kudsî sıfatlarına ve

şe'nlerine ve izzet-i celaline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahedat ve ilmelyakîn itikadlarıyla, saadet-i ebediyeyi cinn ve inse müjdeliyorlar. Ve ehl-i dalalet için Cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şehadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadık-ul Va'd-il Kerim! Ey izzet ve azamet ve celal sahibi Kahhar-ı Zülcelal!

Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar va'dlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını tekzib edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını ve sevdiğin ve onlar dahi seni tasdik ve itaatle kendilerini sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsiz dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve seni va'dinde tekzib etmekle, senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celaline dokunduran ve uluhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalalet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüzbin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin! Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten senin nihayetsiz adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum! سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا âyetini, vücudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum! Belki senin o sadık elçilerin ve doğru dellâl-ı saltanatın hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin hârika güzel cilvelerine şehadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakikatların mercii ve güneşi ve hâmisi olan "Hak" isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-ı ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabb-ül Enbiya Ve-s Sıddıkîn!

Bütün onlar senin mülkünde, senin emrin ve kudretin ile, senin irade ve tedbirin ile, senin ilmin ve hikmetin ile müsahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmid, tehlil ile

Küre-i Arz'ı bir zikirhane-i a'zam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

Ya Rabbî ve ya Rabb-es Semavatı Ve-l Aradîn! Ya Hâlıkî ve ya Hâlık-ı Külli Şey!

Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilatıyla ve bütün mahlukatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana müsahhar eyle! Ve matlubumu bana müsahhar kıl! Kur'ana ve imana hizmet için, insanların kalblerini Risale-i Nur'a müsahhar yap! Ve bana ve ihvanıma, iman-ı kâmil ve hüsn-ü hâtime ver. Hazret-i Musa Aleyhisselâm'a denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm'a ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâm'a dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm'a cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'a Şems ve Kamer'i teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalbleri ve akılları müsahhar kıl!.. Ve beni ve Risale-i Nur talebelerini, nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennet-ül Firdevs'te mes'ud kıl! Âmîn, âmîn, âmîn!..

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
وَ آخِرُ دَعْوَيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

* * *

Kur'andan ve münacat-ı Nebeviye olan Cevşen-ül Kebir'den aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekküriye olarak, Rabb-ı Rahîmimin dergâhına arzetmekte kusur etmişsem, kusurumun afvı için Kur'anı ve Cevşen-ül Kebir'i şefaatçı ederek rahmetinden afvımı niyaz ediyorum.

Said Nursî

* * *

DOKUZUNCU HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

(Dokuzuncu Şua'ın Mukaddeme-i Haşriyesi)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ❊ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ❊ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَيُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ❊ وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَا اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ❊

وَ مِنْ آيَاتِهِ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا اِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ❊

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَ اَلْوَانِكُمْ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ❊

وَ مِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ❊

وَ مِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَ طَمَعًا وَ يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِى بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ❊

وَمِنْ آيَاتِهِ اَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهِ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْاَرْضِ اِذَا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ❊

وَ لَهُ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ❊

وَ هُوَ الَّذِى يَبْدَؤُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَ هُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلَى فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ❊

İmanın bir kutbunu gösteren bu semavî âyât-ı kübranın ve haşri isbat eden şu kudsî berahin-i uzmânın bir nükte-i ekberi ve bir hüccet-i a'zamı; bu "Dokuzuncu Şua"da beyan edilecek.

Latif bir inayet-i Rabbaniyedir ki: Bundan otuz sene evvel Eski Said, yazdığı tefsir mukaddemesi "Muhakemat" namındaki eserin âhirinde; "**İkinci Maksad: Kur'anda haşre işaret eden iki âyet tefsir ve beyan edilecek.** نَحْو بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ deyip durmuş. Daha yazamamış. Hâlık-ı Rahîm'ime delail ve emarat-ı haşriye adedince şükür ve

hamd olsun ki; otuz sene sonra tevfik ihsan eyledi. Evet bundan dokuz-on sene evvel, o iki âyetten birinci âyet olan: فَانْظُرْ اِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ferman-ı İlahî'nin iki parlak ve çok kuvvetli hüccetleri ve tefsirleri bulunan Onuncu Söz ile Yirmidokuzuncu Söz'ü in'am etti. Münkirleri susturdu. Hem iman-ı haşrînin hücum edilmez o iki metin kal'asından dokuz ve on sene sonra ikinci âyet olan başta mezkûr âyât-ı ekberin tefsirini bu risale ile ikram etti. İşte bu Dokuzuncu Şua; mezkûr âyâtıyla işaret edilen dokuz âlî makam ve bir ehemmiyetli mukaddemeden ibarettir.

* * *

MUKADDİME

Haşir akidesinin pek çok ruhî faidelerinden ve hayatî neticelerinden bir tek netice-i câmiayı ihtisar ile beyan ve hayat-ı insaniyeye hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece lüzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu iman-ı haşrî akidesinin pek çok hüccetlerinden bir tek hüccet-i külliyeyi icmal ile göstermek ve o akide-i haşriye ne derece bedihî ve şübhesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak "İki Nokta"dır.

BİRİNCİ NOKTA: Âhiret akidesi; hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üss-ül esası ve saadetinin ve kemalâtının esasatı olduğuna, yüzer delillerinden bir mikyas olarak yalnız dört tanesine işaret edeceğiz:

Birincisi: Nev'-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız Cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler ve gayet zaîf ve nazik vücudlarında bir kuvve-i maneviye bulabilirler ve her şeyden çabuk ağlayan gayet mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında, o Cennet ile bir ümid bulup mesrurane yaşayabilirler. Meselâ Cennet fikriyle der: "**Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü. Cennetin bir kuşu oldu. Cennet'te gezer, bizden daha güzel yaşar.**" Yoksa her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zaîf bîçarelerin endişeli nazarlarına çarpması; mukavemetlerini ve kuvve-i maneviyelerini zîr ü zeber ederek gözleriyle beraber ruh, kalb, akıl gibi bütün letaifini dahi öyle ağlattıracak, ya mahvolup veya divane bir bedbaht hayvan olacaktı.

İkinci delil: Nev'-i insanın -bir cihette- nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile yakınlarında bulunan

kabre karşı tahammül edebilirler. Ve çok alâkadar oldukları hayatlarının yakında sönmesine ve güzel dünyalarının kapanmasına mukabil bir teselli bulabilirler ve çocuk hükmüne geçen seri-üt teessür ruhlarında ve mizaçlarında, mevt ve zevalden çıkan elîm ve dehşetli me'yusiyete karşı, ancak hayat-ı bâkiye ümidiyle mukabele edebilirler. Yoksa o şefkate lâyık muhteremler ve sükûnete ve istirahat-i kalbiyeye çok muhtaç o endişeli babalar ve analar, öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî hissedeceklerdi ki; bu dünya onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azab olurdu.

Üçüncü delil: İnsanların hayat-ı içtimaiyesinde en kuvvetli medar olan gençler, delikanlılar, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlarını ve ifratkâr bulunan nefis ve hevalarını tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan durduran ve hayat-ı içtimaiyenin hüsn-ü cereyanını temin eden; yalnız Cehennem fikridir. Yoksa Cehennem endişesi olmazsa "**El-hükmü lil-galib**" kaidesiyle o sarhoş delikanlılar, hevesatları peşinde bîçare zaîflere, âcizlere, dünyayı Cehenneme çevireceklerdi ve yüksek insaniyeti gayet süflî bir hayvaniyete döndüreceklerdi.

Dördüncü delil: Nev'-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cem'iyetli merkez ve en esaslı zenberek ve dünyevî saadet için bir Cennet, bir melce, bir tahassüngâh ise; aile hayatıdır. ***Ve herkesin hanesi, küçük bir dünyasıdır. Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise; samimî ve ciddî ve vefadarane hürmet ve hakikî ve şefkatli ve fedakârane merhamet ile olabilir ve bu hakikî hürmet ve samimî merhamet ise; ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hududsuz bir hayatta birbiriyle pederane, ferzendane, kardeşane, arkadaşane münasebetlerin bulunmak fikriyle ve akidesiyle olabilir.***

Meselâ der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta, daimî bir refika-i hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve

çirkin olmuş ise de zararı yok. Çünki ebedî bir güzelliği var, gelecek. Ve böyle daimî arkadaşlığın hatırı için herbir fedakârlığı ve merhameti yaparım.” diyerek o ihtiyare karısına, güzel bir huri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık bir-iki saat surî bir refakatten sonra ebedî bir firak ve müfarakate uğrayan o arkadaşlık; elbette gayet surî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-i cinsiye manasında ve bir mecazî merhamet ve sun’î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi; başka menfaatler ve sair galib hisler, o hürmet ve merhameti mağlub edip o dünya cennetini, cehenneme çevirir.

İşte iman-ı haşrînin yüzer neticesinden birisi; hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taalluk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faydalarından mezkûr dört delile sairleri kıyas edilse anlaşılır ki: Hakikat-ı haşriyenin tahakkuku ve vukuu; insaniyetin ulvî hakikatı ve küllî haceti derecesinde kat’îdir. Belki insanın midesindeki ihtiyacın vücudu, taamların vücuduna delalet ve şehadetinden daha zahirdir ve daha ziyade tahakkukunu bildirir. Ve eğer bu hakikat-ı haşriyenin neticeleri insaniyetten çıksa; o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insaniyet mahiyeti, murdar ve mikrop yuvası bir lâşe hükmüne sukut edeceğini isbat eder. Beşerin idare ve ahlâk ve içtimaiyatı ile çok alâkadar olan içtimaiyun ve siyasiyun ve ahlâkiyyunun kulakları çınlasın! Gelsinler, bu boşluğu ne ile doldurabilirler ve bu derin yaraları ne ile tedavi edebilirler?

İKİNCİ NOKTA: Hakikat-ı haşriyenin hadsiz bürhanlarından sair erkân-ı imaniyeden gelen şehadetlerin hülâsasından çıkan bir bürhanı, gayet muhtasar bir surette beyan eder. Şöyle ki:

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm’ın risaletine delalet eden bütün mu’cizeleri ve bütün delail-i nübüvveti ve hakkaniyetinin bütün bürhanları, birden hakikat-ı haşriyenin tahakkukuna şehadet ederek isbat ederler. Çünki bu zâtın bütün hayatında bütün davaları,

vahdaniyetten sonra haşirde temerküz ediyor. Hem umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, aynı hakikate şehadet eder.

Hem وَ بِرُسُلِهِ kelimesinden gelen şehadeti bedahet derecesine çıkaran, وَ كُتُبِهِ şehadeti de aynı hakikate şehadet eder. Şöyle ki: Başta Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hakkaniyetini isbat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatları, birden hakikat-ı haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şehadet edip isbat ederler. Çünki Kur'anın hemen üçten birisi haşirdir ve ekser kısa surelerinin başlarında gayet kuvvetli âyât-ı haşriyedir. Sarîhan ve işareten binler âyâtıyla aynı hakikatı haber verir, isbat eder, gösterir. Meselâ:

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ❊ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ❊ اِذَا زُلْزِلَتِ ْالاَرْضُ زِلْزَالَهَا ❊ اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ❊ اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ❊ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ❊ هَلْ اَتَيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

gibi, otuz-kırk surelerin başlarında bütün kat'iyyetle hakikat-ı haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vâcib bir hakikatı olduğunu göstermekle beraber, sair âyetlerde dahi o hakikatın çeşit çeşit delillerini beyan edip ikna eder.

Acaba bir tek âyetin bir tek işareti, gözümüz önünde ulûm-u İslâmiyede müteaddid ilmî, kevnî hakikatları meyve veren bir kitabın binler böyle şehadetleriyle ve davaları ile, Güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrî; hakikatsız olması Güneşin inkârı belki kâinatın ademi gibi hiçbir cihet-i imkânı var mı ve yüz derece muhal ve bâtıl olmaz mı? Acaba bir sultanın bir tek işareti yalan olmamak için bazan bir ordu hareket edip çarpıştığı halde, o pek ciddî ve izzetli sultanın binler sözleri ve va'dleri ve tehdidlerini yalan çıkarmak hiçbir cihette kabil midir ve hakikatsız olmak mümkün müdür?

Acaba onüç asırda fâsılasız olarak hadsiz ruhlara, akıllara, kalblere, nefislere hak ve hakikat dairesinde hükmeden, terbiye eden, idare eden bu manevî Sultan-ı Zîşan'ın bir tek işareti böyle bir hakikatı isbat etmeye kâfi iken, binler tasrihat ile bu hakikat-ı haşriyeyi gösterip isbat

ettikten sonra, o hakikatı tanımayan bir echel ahmak için Cehennem azabı lâzım gelmez mi ve ayn-ı adalet olmaz mı?

Hem birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semavî suhuflar ve mukaddes kitablar dahi, bütün istikbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'anın tafsilatla, izahatla tekrar ile beyan ve isbat ettiği hakikat-ı haşriyeyi, asırlarına ve zamanlarına göre o hakikatı kat'î kabul ile beraber, tafsilatsız ve perdeli ve muhtasar bir surette beyan, fakat kuvvetli bir tarzda iddia ve isbatları; Kur'anın davasını binler imza ile tasdik ederler.

Bu bahsin münasebetiyle Risale-i Münacat'ın âhirinde, **iman-un bilyevm-il âhir** rüknüne, sair rükünlerin hususan "**Rusül**" ve "**Kütüb**"ün şehadeti, münacat suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hülâsalı ve bütün evhamları izale eden bir hüccet-i haşriye aynen buraya giriyor. Şöyle ki: Münacat'ta demiş:

Ey Rabb-i Rahîm'im!

Resul-i Ekrem'inin talimiyle ve Kur'an-ı Hakîm'in dersiyle anladım ki: Başta Kur'an ve Resul-i Ekrem'in olarak bütün mukaddes kitablar ve peygamberler, bu dünyada ve her tarafta nümuneleri görülen celalli ve cemalli isimlerinin tecellileri daha parlak bir surette ebed-ül âbâdda devam edeceğine ve bu fâni âlemde rahîmane cilveleri, nümuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir tarzda dâr-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onları zevk ile gören ve muhabbet ile refakat eden müştakların, ebedde dahi refakatlarına ve beraber bulunmalarına icma' ve ittifak ile şehadet ve delalet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bahirelerine ve âyât-ı katıalarına istinaden, başta Resul-i Ekrem ve Kur'an-ı Hakîm'in olarak bütün nuranî ruhların sahibleri olan peygamberler ve bütün münevver kalblerin kutubları olan veliler ve bütün keskin ve nurlu akılların madenleri olan sıddıkînler ve bütün suhuf-u semaviyede ve kütüb-ü mukaddesede senin çok tekrar ile ettiğin binler va'dlerine ve tehdidlerine istinaden, hem

senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celal ve cemal gibi âhireti iktiza eden kudsî sıfatlarına, şe’nlerine ve senin izzet-i celaline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden, hem âhiretin izlerini ve tereşşuhatını bildiren hadsiz keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve ilmelyakîn ve aynelyakîn derecesinde bulunan itikadlarına ve imanlarına binaen saadet-i ebediyeyi insanlara müjdeliyorlar. Ehl-i dalalet için Cehennem ve ehl-i hidayet için Cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar. Kuvvetli iman edip şehadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadık-ul Va’d-il Kerim! Ey izzet ve azamet ve celal sahibi Kahhar-ı Zülcelal!..

Bu kadar sadık dostlarını, bu kadar va’dlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını yalancı çıkarmak, tekzib etmek ve saltanat-ı rububiyetinin kat’î mukteziyatını tekzib edip yapmamak ve senin sevdiğin ve onlar dahi seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini sana sevdiren hadsiz makbul ibadının âhirete bakan hadsiz dualarını ve davalarını reddetmek, dinlememek ve küfür ve isyan ile ve seni va’dinde tekzib etmekle, senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celaline dokunduran ve uluhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalaleti ve ehl-i küfrü haşrin inkârında, onları tasdik etmekten yüzbinler derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden ve nihayetsiz bir çirkinlikten, senin o nihayetsiz adaletini ve nihayetsiz cemalini ve hadsiz rahmetini, hadsiz derece takdis ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki: O yüzbinler sadık elçilerin ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbiya, asfiya, evliyaların hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde senin uhrevî rahmet hazinelerine, âlem-i bekadaki ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin hârika güzel cilvelerine şehadetleri hak ve hakikattır ve işaretleri doğru ve mutabıktır ve beşaretleri sadık ve vaki’dir. Ve onlar

bütün hakikatların mercii ve güneşi ve hamisi olan "Hak" isminin en büyük bir şuaı; bu hakikat-ı ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, senin emrin ile senin ibadına hak dairesinde ders veriyorlar ve ayn-ı hakikat olarak talim ediyorlar.

Ya Rab! Bunların ders ve talimlerinin hakkı ve hürmeti için, bize ve Risale-i Nur talebelerine iman-ı ekmel ve hüsn-ü hâtime ver. Ve bizleri onların şefaatlerine mazhar eyle, âmîn…

Hem nasılki Kur'anın, belki bütün semavî kitabların hakkaniyetini isbat eden umum deliller ve hüccetler ve Habibullah'ın belki bütün enbiyanın nübüvvetlerini isbat eden umum mu'cizeler ve bürhanlar, dolayısıyla en büyük müddeaları olan âhiretin tahakkukuna delalet ederler. Aynen öyle de, Vâcib-ül Vücud'un vücuduna ve vahdetine şehadet eden ekser deliller ve hüccetler, dolayısıyla rububiyetin ve uluhiyetin en büyük medarı ve mazharı olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekanın vücuduna, açılmasına şehadet ederler. Çünki gelecek makamatta beyan ve isbat edileceği gibi; Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un hem mevcudiyeti, hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rububiyet, uluhiyet, rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi vasıfları, şe'nleri lüzum derecesinde âhireti iktiza ve vücub derecesinde bâki bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mükâfat ve mücazat için haşri ve neşri isterler. Evet madem ezelî ve ebedî bir Allah var; elbette saltanat-ı uluhiyetinin sermedî bir medarı olan âhiret vardır. Ve madem bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatli bir rububiyet-i mutlaka var ve görünüyor. Elbette o rububiyetin haşmetini sukuttan ve hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran ebedî bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

Hem madem göz ile görünen bu hadsiz in'amlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inayetler, rahmetler; perde-i gayb arkasında bir Zât-ı Rahman-ı Rahîm'in bulunduğunu sönmemiş akıllara, ölmemiş kalblere gösterir. Elbette in'amı

istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inayeti adavetten ve rahmeti azabdan ve lütuf ve keremi ihanetten halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden bir âlem-i bâkide bir hayat-ı bâkiye var ve olacaktır.

Hem madem bahar faslında zeminin dar sahifesinde hatasız yüzbin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i kudret gözümüz önünde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüzbin defa ahd u va'detmiş ki: "Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılan bahar kitabından daha kolay olarak geniş bir yerde güzel ve lâyemut bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım" diye, bütün fermanlarda o kitabdan bahsediyor. Elbette ve herhalde o kitabın aslı yazılmış ve haşir ve neşir ile haşiyeleri de yazılacak. Ve umumun defter-i a'malleri onda kaydedilecek.

Hem madem bu Arz, kesret-i mahlukat cihetiyle ve mütemadiyen değişen yüzbinler çeşit çeşit enva'-ı zevil-hayat ve zevil-ervahın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle bu kâinatın kalbi, merkezi, hülâsası, neticesi, sebeb-i hilkati olarak gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki; küçüklüğüyle beraber koca semavata karşı denk tutulmuş. Semavî fermanlarda daima رَبُّ السَّموَاتِ وَ اْلاَرْضِ deniliyor. Ve madem bu mahiyetteki Arzın her tarafına hükmeden ve ekser mahlukatına tasarruf eden ve ekser zîhayat mevcudatını teshir edip kendi etrafına toplattıran ve ekser masnuatını kendi hevesatının hendesesiyle ve ihtiyacatının düsturlarıyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antika nevilerini liste gibi birer yerlerde öyle toplayıp süslendirir ki; değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belki semavat ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve kâinat sahibinin nazar-ı istihsanını celbetmekle gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetle bu kâinatın hikmet-i hilkati ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve Arzın halifesi olduğunu; fenleriyle, san'atlarıyla gösteren.. ve dünya cihetinde Sâni'-i Âlem'in mu'cizeli san'atlarını gayet güzelce teşhir ve tanzim ettiği için, isyan ve küfrüyle beraber

dünyada bırakılan ve azabı te'hir edilen ve bu hizmeti için imhal edilip muvaffakıyet gören nev'-i benî-Âdem var.

Ve madem bu mahiyetteki nev'-i benî-Âdem, mizaç ve hilkat itibariyle gayet zaîf ve âciz ve gayet acz ve fakrıyla beraber hadsiz ihtiyacatı ve teellümatı olduğu halde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyarının fevkinde olarak koca Küre-i Arzı, o nev'-i insana lüzumu bulunan her nevi madenlere mahzen ve her nevi taamlara anbar ve nev'-i insanın hoşuna gidecek her çeşit mallara bir dükkân suretine getiren, gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bir mutasarrıf var ki, böyle nev'-i insana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor.

Ve madem bu hakikatteki bir Rab; hem insanı sever, hem kendini insana sevdirir, hem bâkidir, hem bâki âlemleri var, hem adaletle her işi görür ve hikmetle herşeyi yapıyor. Hem bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık ömr-ü beşerde ve bu muvakkat ve fâni zeminde o Hâkim-i Ezelî'nin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşemiyor. Ve nev'-i insanda vuku bulan ve kâinatın intizamına ve adalet ve müvazenelerine ve hüsn-ü cemaline münafî ve muhalif çok büyük zulümleri ve isyanları ve velinimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ihanetleri, inkârları, küfürleri bu dünyada cezasız kalıp, gaddar zalim, rahat ile hayatını ve bîçare mazlum meşakkatler içinde ömürlerini geçirirler. Ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mahiyeti ise; dirilmemek suretiyle o gaddar zalimlerin ve me'yus mazlumların vefat içindeki müsavatlarına bütün bütün zıddır, kaldırmaz, müsaade etmez!

Ve madem nasılki kâinatın sahibi, kâinattan zemini ve zeminden nev'-i insanı intihab edip gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş. Öyle de, nev'-i insandan dahi makasıd-ı rububiyetine tevafuk eden ve kendilerini iman ve teslim ile ona sevdiren hakikî insanlar olan enbiya ve evliya ve asfiyayı intihab edip kendine dost ve muhatab ederek, onları mu'cizeler ve tevfikler ile ikram ve düşmanlarını semavî tokatlar ile tazib ediyor.

Ve bu kıymetli, sevimli dostlarından dahi, onların imamı ve mefhari olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ı intihab ederek, ehemmiyetli Küre-i Arzın yarısını ve ehemmiyetli nev'-i insanın beşten birisini uzun asırlarda onun nuruyla tenvir ediyor. Âdeta bu kâinat onun için yaratılmış gibi; bütün gayeleri onun ile ve onun dini ile ve Kur'anı ile tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymetdar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlerinin ücretlerini hadsiz bir zamanda almaya müstehak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde altmışüç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hiçbir cihetle hiçbir imkânı, hiçbir ihtimali, hiçbir kabiliyeti var mı ki; o zât, bütün emsali ve dostlarıyla beraber dirilmesin ve şimdi de ruhen diri ve hayy olmasın? İ'dam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ!.. Evet bütün kâinat ve hakikat-ı âlem, dirilmesini dava eder ve hayatını Sahib-i Kâinat'tan taleb ediyor.

Ve madem Yedinci Şua olan "Âyet-ül Kübra"da herbiri bir dağ kuvvetinde otuzüç aded icma-ı azîm isbat etmişler ki: Bu kâinat bir elden çıkmış ve bir tek zâtın mülküdür. Ve kemalât-ı İlahiyenin medarı olan vahdetini ve ehadiyetini bedahetle göstermişler ve vahdet ve ehadiyet ile bütün kâinat, o Zât-ı Vâhid'in emirber neferleri ve müsahhar memurları hükmüne geçiyor ve âhiretin gelmesiyle, kemalâtı sukuttan ve adalet-i mutlakası müstehziyane gadr-ı mutlaktan ve hikmet-i âmmesi sefahetkârane abesiyetten ve rahmet-i vasiası lâhiyane tazibden ve izzet-i kudreti zelilane acizden kurtulurlar, takaddüs ederler. Elbette ve elbette ve herhalde iman-ı billahın yüzer nüktesinden bu altı mademlerdeki hakikatların muktezasıyla; kıyamet kopacak, haşir ve neşir olacak, dâr-ı mücazat ve mükâfat açılacak. Tâ ki Arzın mezkûr ehemmiyeti ve merkeziyeti ve insanın ehemmiyeti ve kıymeti tahakkuk edebilsin ve Arz ve insanın Hâlıkı ve Rabbi olan Mutasarrıf-ı Hakîm'in mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrur edebilsin ve o Bâki Rabb'in mezkûr hakikî dostları ve müştakları i'dam-ı

ebedîden kurtulsun ve o dostların en büyüğü ve en kıymetdarı, bütün kâinatı memnun ve minnetdar eden kudsî hizmetlerinin mükâfatını görsün ve Sultan-ı Sermedî'nin kemalâtı naks ve kusurdan ve kudreti acizden ve hikmeti sefahetten ve adaleti zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri etsin.

Elhasıl: Madem Allah var, elbette âhiret vardır...

Hem nasılki mezkûr üç erkân-ı imaniye onları isbat eden bütün delilleriyle haşre şehadet ve delalet ederler. Öyle de وَ بِمَلئِكَتِهِ وَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَ شَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى olan iki rükn-ü imanî dahi haşri istilzam edip kuvvetli bir surette âlem-i bekaya şehadet ve delalet ederler. Şöyle ki:

Melaikenin vücudunu ve vazife-i ubudiyetlerini isbat eden bütün deliller ve hadsiz müşahedeler, mükâlemeler, dolayısıyla âlem-i ervahın ve âlem-i gaybın ve âlem-i bekanın ve âlem-i âhiretin ve ileride cin ve ins ile şenlendirilecek olan dâr-ı saadetin, Cennet ve Cehennem'in vücudlarına delalet ederler. Çünki melekler bu âlemleri izn-i İlahî ile görebilirler ve girerler ve Hazret-i Cebrail gibi, insanlar ile görüşen umum melaike-i mukarrebîn mezkûr âlemlerin vücudlarını ve onlar, onlarda gezdiklerini müttefikan haber veriyorlar. Görmediğimiz Amerika kıt'asının vücudunu, ondan gelenlerin ihbarıyla bedihî bildiğimiz gibi; yüz tevatür kuvvetinde bulunan melaike ihbaratıyla âlem-i bekanın ve dâr-ı âhiretin ve Cennet ve Cehennem'in vücudlarına o kat'iyyette iman etmek gerektir ve öyle de iman ederiz.

Hem Yirmialtıncı Söz olan "Risale-i Kader"de "İman-ı Bilkader" rüknünü isbat eden bütün deliller; dolayısıyla haşre ve neşr-i suhufa ve mizan-ı ekberdeki müvazene-i a'male delalet ederler. Çünki herşeyin mukadderatını gözümüz önünde nizam ve mizan levhalarında kaydetmek ve her zîhayatın sergüzeşt-i hayatiyelerini kuvve-i hâfızalarında ve çekirdeklerinde ve sair elvah-ı misaliyede yazmak ve her zîruhun, hususan insanların defter-i a'mallerini elvah-ı mahfuzada tesbit etmek ve geçirmek;

elbette öyle muhit bir kader ve hakîmane bir takdir ve müdakkikane bir kayıd ve hafîzane bir kitabet; ancak mahkeme-i kübrada umumî bir muhakeme neticesinde daimî bir mükâfat ve mücazat için olabilir. Yoksa o ihatalı ve inceden ince olan kayıd ve muhafaza; bütün bütün manasız, faidesiz kalır; hikmete ve hakikate münafî olur. Hem haşir gelmezse; kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâinatın bütün muhakkak manaları bozulur ki, hiçbir cihet-i imkânı olamaz ve o ihtimal, bu kâinatın vücudunu inkâr gibi bir muhal, belki bir hezeyan olur.

Elhasıl: İmanın beş rüknü bütün delilleriyle, haşir ve neşrin vukuuna ve vücuduna ve dâr-ı âhiretin vücuduna ve açılmasına delalet edip isterler ve şehadet edip taleb ederler. İşte bu hakikat-ı haşriyenin azametine tam muvafık böyle azametli ve sarsılmaz direkleri ve bürhanları bulunduğu içindir ki; Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın hemen hemen üçten birisini haşir ve âhiret teşkil ediyor ve onu bütün hakaikına temel taşı ve üss-ül esas yapıyor ve herşeyi onun üstüne bina ediyor.

(Mukaddeme nihayet buldu.)

* * *

Baştaki âyetin mu'cizane işaret ettikleri dokuz tabaka berahin-i haşriyeye dair dokuz makamdan "Birinci Makam":

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ❊ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى السَّموَاتِ وَاْلاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ❊ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَيُحْيِى اْلاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذلِكَ تُخْرَجُونَ ❊

olan fıkradaki ferman-ı haşre dair buradaki gösterdiği bürhan-ı bahiri ve hüccet-i katıası beyan ve izah edilecek inşâallahür-Rahman...

* * *

ONUNCU HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

Yirminci Mektub

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَ يُمِيتُ وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ

Sabah ve akşam namazından sonra tekrarı pek çok fazileti bulunan ve bir rivayet-i sahihada ism-i a'zam mertebesini taşıyan şu cümle-i tevhidiyenin onbir kelimesi var. Herbir kelimesinde hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhid-i rububiyet, hem bir ism-i a'zam noktasında bir kibriya-i vahdet ve bir kemal-i vahdaniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatların izahını sair Sözlere havale edip, bir va'de binaen, şimdilik mücmel bir hülâsa suretinde; "İki Makam", bir "Mukaddeme" ile ona bir fihriste yapacağız.

MUKADDİME

Kat'iyyen bil ki: Hilkatin en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi **iman-ı billahtır.**

Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billah içindeki **marifetullahtır**.

Cinn ü insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki **muhabbetullahtır.**

Ve ruh-u beşer için en hâlis sürur ve kalb-i insan için en safi sevinç, o muhabbetullah içindeki **lezzet-i ruhaniyedir.**

Evet bütün hakikî saadet ve hâlis sürur ve şirin nimet ve safi lezzet elbette **marifetullah** ve **muhabbetullahtadır**. Onlar, onsuz olamaz.

Cenab-ı Hakk'ı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envâra, esrara; ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır.

Onu hakikî tanımayan, sevmeyen; nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama manen ve maddeten mübtela olur.

Evet şu perişan dünyada, âvâre nev’-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta; sahibsiz, hâmîsiz bir surette; âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder.

İşte bu âvâre nev’-i beşer içinde, bu perişan fâni dünyada; insan, sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar bîçare sergerdan olduğunu herkes anlar.

Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dünya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin, onbir kelimesinin her birinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i maneviye bulunur.

BİRİNCİ KELİME: لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ da şöyle bir müjde var ki: Hadsiz hacata mübtela, nihayetsiz a’danın hücumuna hedef olan ruh-u insanî şu kelimede öyle bir nokta-i istimdad bulur ki, bütün hacatını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar ve öyle bir nokta-i istinad bulur ki, bütün a’dasının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Mabudunu ve Hâlıkını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, Mâliki kim olduğunu irae eder. Ve o irae ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-ü elîmden kurtarıp, ebedî bir ferahı, daimî bir süruru temin eder.

İKİNCİ KELİME: وَحْدَهُ Şu kelimede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki: Kâinatın ekser enva’ıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-u beşer ve kalb-i insan وَحْدَهُ kelimesinde bir melce’, bir halaskâr bulur ki; onu bütün o

keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır. Yani, وَحْدَهُ manen der: "Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme, onlardan korkup titreme. Çünki Sultan-ı Kâinat birdir, herşey'in anahtarı onun yanında, her şey'in dizgini onun elindedir; herşey onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun."

ÜÇÜNCÜ KELİME: لاَ شَرِيكَ لَهُ Yani: Nasılki uluhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; "Allah" bir olur, müteaddid olamaz. Öyle de; rububiyetinde ve icraatında ve icadatında dahi şeriki yoktur. Bazan olur ki; sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz.. fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mani olurlar. "Bize de müracaat et" derler. Fakat Ezel, Ebed Sultanı olan Cenab-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi; icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emr u iradesi, havl ü kuvveti olmazsa hiçbir şey, hiçbir şey'e müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama "Yasaktır, onun huzuruna giremezsin" denilmez.

İşte şu kelime, ruh-u beşer için şöyle bir müjde verir ki: İmanı elde eden ruh-u beşer; manisiz, müdahalesiz, hailsiz, mümanaatsız, her halinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazain-i rahmet mâliki ve defain-i saadet sahibi olan Cemil-i Zülcelal, Kadîr-i Zülkemal'in huzuruna girip, hacatını arzedebilir. Ve rahmetini bulup, kudretine istinad ederek, kemal-i ferah ve süruru kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME: لَهُ الْمُلْكُ Yani: Mülk umumen onundur. Sen, hem onun mülküsün, hem memlukün, hem mülkünde çalışıyorsun. Şu kelime, şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor: Ey insan! Sen kendini, kendine mâlik sayma. Çünki sen kendini idare edemezsin, o yük ağırdır.

Kendi başına muhafaza edemezsin, belalardan sakınıp, levazımatını yerine getiremezsin. Öyle ise beyhude ızdıraba düşüp azab çekme, mülk başkasınındır. O Mâlik, hem Kadîr'dir, hem Rahîm'dir; kudretine istinad et, rahmetini ittiham etme. Kederi bırak, keyfini çek. Zahmeti at, safayı bul.

Hem der ki: Manen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişaniyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat, bir Kadîr-i Rahîm'in mülküdür. Mülkü sahibine teslim et, ona bırak.. cefasını değil, safasını çek. O hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi "Mevlâ görelim neyler, neylerse güzel eyler" de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

BEŞİNCİ KELİME: لَهُ الْحَمْدُ Yani: Hamd ü sena, medih ve minnet ona mahsustur, ona lâyıktır. Demek nimetler onundur ve onun hazinesinden çıkar. Hazine ise, daimîdir. İşte şu kelime, şöyle müjde verip diyor ki: Ey insan! Nimetin zevalinden elem çekme. Çünki rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevalini düşünüp, o elemden feryad etme. Çünki o nimet meyvesi, bir rahmet-i bînihayenin semeresidir. Ağacı bâki ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti birden yüz derece yapabilirsin. Nasılki bir padişah-ı zîşanın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde yüz belki bin elmanın lezzetinin fevkinde, bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder. Öyle de: لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani hamd ve şükür ile, yani nimetten in'amı hissetmekle, yani Mün'imi tanımakla ve in'amını düşünmekle, yani onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'amının devamını düşünmekle; nimetten bin derece daha leziz, manevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME: يُحْيِى Yani: Hayatı veren odur. Ve hayatı rızık ile idame eden de odur. Ve levazımat-ı hayatı da ihzar eden yine odur. Ve hayatın âlî gayeleri ona aittir ve

mühim neticeleri ona bakar, yüzde doksandokuz meyvesi onundur. İşte şu kelime; şöyle fâni ve âciz beşere nida eder, müjde verir ve der:

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omuzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenasını düşünüp, hüzne düşme. Yalnız dünyevî ehemmiyetsiz meyvelerini görüp dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-u Kayyum'a aittir. Masarıf ve levazımatını, o tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve ona aittir. Sen, o gemide bir dümenci neferisin. Vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi, ne kadar kıymetdar olduğunu ve ne kadar güzel faideler verdiğini ve o sefine sahibi zâtın, ne kadar Kerim ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret ve anla ki: Vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin verdiği bütün netaic; bir cihetle senin defter-i a'maline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedî ihya eder.

YEDİNCİ KELİME: وَ يُمِيتُ Yani: Mevti veren odur. Yani: Hayat vazifesinden terhis eder, fâni dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten âzad eder. Yani: Hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır. İşte şu kelime, şöylece fâni cinn ü inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevt i'dam değil, hiçlik değil, fena değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem değil, tesadüf değil, fâilsiz bir in'idam değil. Belki bir Fâil-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır. Saadet-i Ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkiyattır. Yüzde doksandokuz ahbabın mecma'ı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME: وَ هُوَ حَىٌّ لاَ يَمُوتُ Yani: Bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemal ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemal ve kemal ve ihsanın sahibi ve bütün mahbublara bedel, bir tek cilve-i cemali kâfi gelen bir Mabud-u Lemyezel, bir Mahbub-u Lâyezal'in ezelî ve ebedî bir hayat-ı

daimesi var ki; şaibe-i zeval ü fenadan münezzeh ve avarız-ı naks u kusurdan müberradır. İşte şu kelime, cinn ü inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbublarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-u Bâki'niz var. Madem o var ve Bâki'dir, başkaları ne olursa olsun merak çekmeyiniz. Belki o mahbublarda, sebeb-i muhabbetiniz olan hüsn ü ihsan, fazl u kemal, o Mahbub-u Bâki'nin cilve-i cemal-i bâkisinden çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevalleri, sizleri incitmesin. Çünki onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi şaşaa-i cemalin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem o var, herşey var.

DOKUZUNCU KELİME: بِيَدِهِ الْخَيْرُ Yani: Her hayır, onun elindedir. Her yaptığınız hayrat, onun defterine geçer. Her işlediğiniz a'mal-i sâliha, yanında kaydedilir. İşte şu kelime, cinn ü inse nida edip müjde veriyor. Diyor ki:

Ey bîçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman, "Eyvah! Malımız harab olup, sa'yimiz heba oldu; şu güzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir toprağa girdik." demeyiniz, feryad edip me'yus olmayınız... Çünki sizin herşey'iniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfatını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelal, sizi celb edip, yer altında muvakkaten durdurur. Sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki; hizmetinizi ve vazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti, rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almağa gidiyorsunuz.

Evet geçen baharın defter-i a'malinin sahifeleri ve hidematının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden.. ve ikinci bir baharda gayet şaşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelal; elbette sizin de netaic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor ve hizmetinize pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

ONUNCU KELİME: وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani: O Vâhid'dir, Ehad'dir, her şey'e kādirdir. Hiçbir şey ona ağır gelmez. Bir baharı halketmek bir çiçek kadar ona kolaydır. Cennet'i halk etmek, bir bahar kadar ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda, yeniden yeniye icad ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şehadet ederler. İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder. Der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubudiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fâni dünyana bedel, bâki bir Cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelal'in va'dine iman ve itimad et. Ona va'dinde hulfetmek muhaldir. Kudretinde hiçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine, acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, Cennet'i dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana va'd etmiş. Ve va'dettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşahede görüyoruz: Her senede, yer yüzünde, hayvanat ve nebatatın üçyüzbinden ziyade enva'larını ve milletlerini, kemal-i intizam ve mizan ile, kemal-i sür'at ve sühuletle haşr edip, neşreder. Elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelal, va'dini yerine getirmeye muktedirdir. Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve Cennet'in nümunelerini binler tarzda icad ediyor. Hem madem bütün semavî fermanları ile saadet-i ebediyeyi va'd edip, Cennet'i müjde veriyor. Hem madem bütün icraatı ve şuunatı hak ve hakikattır ve sıdk ve ciddiyetledir. Hem madem âsârının şehadetiyle, bütün kemalât, onun nihayetsiz kemaline delalet ve şehadet eder. Ve hiçbir cihette naks ve kusur onda yoktur. Hem madem hulf-ül va'd ve hilaf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks u kusurdur. Elbette ve elbette o Kadîr-i Zülcelal, o Hakîm-i Zülkemal, o Rahîm-i Zülcemal va'dini yerine getirecek; saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın

vatan-ı aslîsi olan Cennet’e sizleri ey ehl-i iman idhal edecektir.

ONBİRİNCİ KELİME: وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ Yani: Ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar; ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelaline dönecekler ve Mevlâ-yı Kerim’lerine kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fâniden gidip dâr-ı bâkide huzur-u kibriyaya müşerref olacaklar. Yani, esbab dağdağasından ve vesaitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîmlerine makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesiz kavuşacaklar. Doğrudan doğruya herkes, kendi Hâlıkı ve Mabudu ve Rabbi ve Seyyidi ve Mâliki kim olduğunu bilecek ve bulacaklar. İşte şu kelime bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder. Ve der ki:

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuzikinci Söz’ün âhirinde denildiği gibi: Dünyanın bin sene mes’udane hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen Cennet hayatının ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rü’yet-i cemaline mukabil gelmeyen bir Cemil-i Zülcelal’in daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Mübtela ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbublarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemal, onun cilve-i cemalinin ve hüsn-ü esmasının bir nevi gölgesi ve bütün Cennet, bütün letaifiyle bir cilve-i rahmeti ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizablar ve cazibeler, bir lem’a-i muhabbeti olan bir Mabud-u Lemyezel’in, bir Mahbub-u Lâyezal’in daire-i huzuruna gidiyorsunuz ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan Cennet’e çağrılıyorsunuz. Öyle ise kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki:

Ey insan! Fenaya, ademe, hiçliğe, zulümata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz! Siz fenaya değil, bekaya gidiyorsunuz. Ademe değil, vücud-u

daimîye sevk olunuyorsunuz. Zulümata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahib ve Mâlik-i Hakikî'nin tarafına gidiyorsunuz ve Sultan-ı Ezelî'nin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

* * *

ONBİRİNCİ HÜCCET-İ ÎMÂNİYE

(Yirmiikinci Söz'ün Birinci Makamı)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيَضْرِبُ اللّٰهُ اْلاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ❊ وَ تِلْكَ اْلاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ ❊ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Bir zaman iki adam, bir havuzda yıkandılar. Fevkalâde bir tesir altında kendilerinden geçtiler. Gözlerini açtıkları vakit gördüler ki; acib bir âleme götürülmüşler. Öyle bir âlem ki, kemal-i intizamından bir memleket hükmünde, belki bir şehir hükmünde, belki bir saray hükmündedir. Kemal-i hayretlerinden etraflarına baktılar. Gördüler ki: Bir cihette bakılsa azîm bir âlem görünüyor. Bir cihette bakılsa, muntazam bir memleket… Bir cihette bakılsa, mükemmel bir şehir… Diğer bir cihette bakılsa, gayet muhteşem bir âlemi içine almış bir saraydır. Şu acaib âlemde gezerek seyran ettiler. Gördüler ki: Bir kısım mahluklar var; bir tarz ile konuşuyorlar, fakat bunlar onların dillerini bilmiyorlar. Yalnız işaretlerinden anlaşılıyor ki, mühim işler görüyorlar ve ehemmiyetli vazifeler yapıyorlar.

O iki adamdan birisi, arkadaşına dedi ki: "Şu acib âlemin elbette bir müdebbiri ve şu muntazam memleketin bir mâliki, şu mükemmel şehrin bir sahibi, şu musanna' sarayın bir ustası vardır. Biz çalışmalıyız, onu tanımalıyız. Çünki anlaşılıyor ki, bizi buraya getiren odur. Onu tanımazsak kim bize meded verecek? Dillerini bilmediğimiz ve onlar bizi dinlemedikleri şu âciz mahluklardan ne bekleyebiliriz? Hem koca bir âlemi bir memleket suretinde, bir şehir tarzında, bir saray şeklinde yapan ve baştan başa hârika şeylerle dolduran ve müzeyyenatın enva'ıyla tezyin eden ve ibretnüma mu'cizatlarla donatan bir zât, elbette bizden ve

buraya gelenlerden bir istediği vardır. Onu tanımalıyız. Hem ne istediğini bilmekliğimiz lâzımdır.”

Öteki adam dedi: “İnanmam, böyle bahsettiğin gibi bir zât bulunsun ve bütün bu âlemi tek başıyla idare etsin.”

Arkadaşı cevaben dedi ki: “Bunu tanımazsak, lâkayd kalsak, menfaati hiç yok; zararı olsa pek azîmdir. Eğer tanımasına çalışsak, meşakkati pek hafiftir, menfaati olursa pek azîmdir. Onun için ona karşı lâkayd kalmak, hiç kâr-ı akıl değildir.”

O serseri adam dedi: “Ben bütün rahatımı, keyfimi; onu düşünmemekte görüyorum. Hem böyle aklıma sığışmayan şeylerle uğraşmayacağım. Bütün bu işler, tesadüfî ve karmakarışık işlerdir, kendi kendine dönüyor; benim neme lâzım.”

Akıllı arkadaşı ona dedi: “Senin bu temerrüdün beni de, belki çokları da belaya atacaktır. Bir edebsizin yüzünden, bazan olur ki, bir memleket harab olur.”

Yine o serseri dönüp dedi ki: “Ya kat’iyyen bana isbat et ki; bu koca memleketin tek bir mâliki, tek bir sâni’i vardır. Yahut bana ilişme.”

Cevaben arkadaşı dedi: “Madem inadın divanelik derecesine çıkmış; o inadınla bizi ve belki memleketi bir kahre giriftar edeceksin. Ben de sana oniki bürhan ile göstereceğim ki: Bir saray gibi şu âlemin, bir şehir gibi şu memleketin, tek bir ustası vardır ve o usta, herşeyi idare eden yalnız odur. Hiçbir cihette noksaniyeti yoktur. Bize görünmeyen o usta, bizi ve herşeyi görür ve sözlerini işitir. Bütün işleri mu’cize ve hârikadır. Bütün bu gördüğümüz ve dillerini bilmediğimiz şu mahluklar onun memurlarıdır.”

Birinci Bürhan:

Gel her tarafa bak, herşeye dikkat et! Bütün bu işler içinde gizli bir el işliyor. Çünki bak, bir dirhem [18](Haşiye-1) kadar kuvveti olmayan bir çekirdek küçüklüğünde bir şey, binler batman yükü kaldırıyor. Zerre kadar şuuru olmayan, [19](Haşiye-2) gayet hakîmane işler görüyor. Demek bunlar

kendi kendilerine işlemiyorlar. Onları işlettiren gizli bir kudret sahibi vardır. Eğer kendi başına olsa, bütün baştan başa bu gördüğümüz memlekette her iş mu'cize, herşey mu'cizekâr bir hârika olmak lâzım gelir. Bu ise, bir safsatadır.

İkinci Bürhan:

Gel bütün bu ovaları, bu meydanları, bu menzilleri süslendiren şeyler üstüne dikkat et. Herbirisinde o gizli zâttan haber veren işler var. Âdeta herbiri birer turra, birer sikke gibi, o gaybî zâttan haber veriyorlar. İşte gözünün önünde, bak; bir dirhem pamuktan [20](Haşiye-3) ne yapıyor. Bak, kaç top çuha ve patiska ve çiçekli kumaş çıktı. Bak, ondan ne kadar şekerlemeler, yuvarlak tatlı köfteler yapılıyor ki; bizim gibi binler adam giyse ve yese, kâfi gelir. Hem de bak, bu demiri, toprağı, suyu, kömürü, bakırı, gümüşü, altunu gaybî avucuna aldı, bir et parçası [21](Haşiye-4) yaptı; bak gör… İşte ey akılsız adam! Bu işler öyle bir zâta mahsustur ki; bütün bu memleket, bütün eczasıyla onun mu'cize-i kuvveti altında duruyor, her arzusuna râm oluyor.

Üçüncü Bürhan:

Gel, bu müteharrik antika [22](Haşiye-5) san'atlarına bak! Herbirisi öyle bir tarzda yapılmış; âdeta bu koca sarayın bir küçük nüshasıdır. Bütün bu sarayda ne varsa, o küçücük müteharrik makinelerde bulunuyor. Hiç mümkün müdür ki, bu sarayın ustasından başka birisi gelip, bu acib sarayı küçük bir makinede dercetsin? Hem hiç mümkün müdür ki, bir kutu kadar bir makine bütün bir âlemi içine aldığı halde, tesadüfî veyahut abes bir iş içinde bulunsun? Demek bütün gözün gördüğü ne kadar antika makineler var, o gizli zâtın birer sikkesi hükmündedirler. Belki birer dellâl, birer ilânname hükmündedirler. Lisan-ı halleriyle derler ki: "**Biz öyle bir zâtın san'atıyız ki; bütün bu âlemimizi, bizi yaptığı ve sühuletle icad ettiği gibi kolaylıkla yapabilir bir zâttır**."

Dördüncü Bürhan:

Ey muannid arkadaş! Gel, sana daha acibini göstereceğim. Bak, bu memlekette bütün bu işler, bu şeyler değişti, değişiyor, bir halette durmuyor. Dikkat et ki, bu gördüğümüz camid cisimler, hissiz kutular; birer hâkim-i mutlak suretini aldılar; âdeta herbir şey, bütün eşyaya hükmediyor. İşte bu yanımızdaki bu makineye bak; [23](Haşiye-6) güya emrediyor. İşte onun tezyinatına ve işlemesine lâzım levazımat ve maddeler, uzak yerlerden koşup geliyorlar. İşte oraya bak: O şuursuz cisim [24](Haşiye-7) güya bir işaret ediyor, en büyük bir cismi, kendine hizmetkâr ediyor, kendi işlerinde çalıştırıyor. Daha başka şeyleri bunlara kıyas et. Âdeta herbir şey, bütün bu âlemdeki hilkatleri müsahhar ediyor.

Eğer o gizli zâtı kabul etmezsen, bütün bu memleketteki taşında, toprağında, hayvanında, insana benzer mahluklarda; o zâtın bütün hünerlerini, san'atlarını, kemalâtlarını, birer birer (o şeylere) vereceksin. İşte aklın uzak gördüğü bir tek mu'ciznüma zâtın bedeline, milyarlar onun gibi mu'ciznüma, hem birbirine zıd, hem birbirine misil, hem birbiri içinde bulunsun; bu intizam bozulmasın, ortalığı karıştırmasınlar. Halbuki bu koca memlekette iki parmak karışsa, karıştırır. Çünki bir köyde iki müdür, bir şehirde iki vali, bir memlekette iki padişah bulunsa, karıştırır. Nerede kaldı, hadsiz hâkim-i mutlak beraber bulunsun!

Beşinci Bürhan:

Ey vesveseli arkadaş! Gel, bu azîm sarayın nakışlarına dikkat et ve bütün bu şehrin zînetlerine bak ve bütün bu memleketin tanzimatını gör ve bütün bu âlemin san'atlarını tefekkür et! İşte bak: Eğer nihayetsiz mu'cizeleri ve hünerleri olan gizli bir zâtın kalemi işlemezse, bu nakışları sair şuursuz sebeblere, kör tesadüfe, sağır tabiata verilse, o vakit ya bu memleketin herbir taşı, herbir otu, öyle mu'ciznüma nakkaş, öyle bir hârikulâde kâtib olması lâzım

gelir ki, bir harfte bin kitabı yazabilsin, bir nakışta milyonlar san'atı dercedebilsin. Çünki bak bu taşlardaki nakşa, [25](Haşiye-8) herbirisinde bütün sarayın nakışları var, bütün şehrin tanzimat kanunları var, bütün memleketin teşkilât proğramları var. Demek bu nakışları yapmak, bütün memleketi yapmak kadar hârikadır. Öyle ise herbir nakış, herbir san'at, o gizli zâtın bir ilânnamesidir, bir hâtemidir.

Madem bir harf, kâtibini göstermeksizin olmaz. San'atlı bir nakış, nakkaşını bildirmemek olmaz. Nasıl olur ki; bir harfte koca bir kitabı yazan, bir nakışta bin nakşı nakşeden nakkaş, kendi kitabıyla ve nakşıyla bilinmesin?

Altıncı Bürhan:

Gel, bu geniş ovaya çıkacağız [26](Haşiye-9). İşte o ova içinde yüksek bir dağ var. Üstüne çıkacağız, tâ bütün etrafı görülsün. Hem herşeyi yakınlaştıracak güzel dûrbînleri de beraber alacağız. Çünki bu acib memlekette, acib işler oluyor. Her saatte hiç aklımıza gelmeyen işler oluyor. İşte bak! Bu dağlar ve ovalar ve şehirler, birden değişiyor. Hem nasıl değişiyor.. öyle bir tarzda ki, milyonlarla birbiri içinde işler gayet muntazam surette değişiyor. Âdeta milyonlar mütenevvi kumaşlar birbiri içinde beraber dokunuyor gibi, pek acib tahavvülât oluyor. Bak, o kadar ünsiyet ettiğimiz ve tanıdığımız çiçekli miçekli şeyler kayboldular. Muntazaman yerlerine ve mahiyetçe onlara benzer, fakat suretçe ayrı, başkaları geldiler. Âdeta şu ova, dağlar birer sahife; yüzbinlerle ayrı ayrı kitablar içinde yazılıyor. Hem hatasız, noksansız olarak yazılıyor. İşte, bu işler yüz derece muhaldir ki; kendi kendine olsun.

Evet nihayet derecede san'atlı, dikkatli şu işler, kendi kendine olmak bin derece muhaldir ki; kendilerinden ziyade, san'atkârlarını gösteriyorlar. Hem bunları işleyici öyle mu'ciznüma bir zâttır ki; hiçbir iş, ona ağır gelmez. Bin kitab yazmak, bir harf kadar ona kolay gelir. Bununla beraber her tarafa bak ki, hem öyle bir hikmetle herşeyi

yerli yerine koyuyor ve öyle mükrimane herkese lâyık oldukları lütufları yapıyor; hem öyle ihsan-perverane umumî perdeler ve kapılar açıyor ki, herkesin arzularını tatmin ediyor. Hem öyle sehavet-perverane sofralar kuruyor ki; bütün bu memleketin halklarına, hayvanlarına, herbir taifesine has ve lâyık, belki herbir ferdine mahsus ismiyle ve resmiyle bir tabla-yı nimet veriliyor. İşte dünyada bundan muhal bir şey var mı ki, bu gördüğümüz işler içinde tesadüfî işler bulunsun veya abes ve faidesiz olsun veya müteaddid eller karışsın veya ustası herşeye muktedir olmasın veya herşey ona müsahhar olmasın? İşte ey arkadaş! Haddin varsa buna karşı bir bahane bul!

Yedinci Bürhan:

Ey arkadaş gel! Şimdi bu cüz'iyatı bırakıp, saray şeklindeki bu acib âlemin eczalarının birbirine karşı olan vaziyetlerine dikkat edeceğiz. İşte bak: Bu âlemde o derece intizam ile küllî işler yapılıyor ve umumî inkılablar oluyor ki, âdeta bütün bu saraydaki mevcud taşlar, topraklar, ağaçlar, herbir şey, birer fâil-i muhtar gibi bütün âlemin nizamat-ı külliyesini gözetip, ona göre tevfik-ı hareket ediyor. Birbirinden en uzak şeyler, birbirinin imdadına koşuyor. İşte bak: Gaibden acib bir kafile [27](Haşiye-10) çıkıp geliyor. Merkebleri ağaçlara, nebatlara, dağlara benzerler. Başlarında birer tabla-yı erzak taşıyorlar. İşte bak: Bu tarafta bekleyen muhtelif hayvanatın erzaklarını getiriyorlar. Hem de bak: Bu kubbede o azîm elektrik lâmbası [28](Haşiye-11) onlara ışık verdiği gibi, bütün taamlarını öyle güzel pişiriyor; yalnız, pişirilecek taamlar bir dest-i gaybî tarafından birer ipe takılıp [29](Haşiye-12) ona karşı tutuluyor. Bu tarafa da bak: Bu bîçare zaîf, nahif, kuvvetsiz hayvancıklar... Nasıl onların başı önünde, latif gıda ile dolu iki tulumbacık [30](Haşiye-13) takılmış, iki çeşme gibi; yalnız o kuvvetsiz mahluk, onu ağzına yapıştırması kâfidir.

Elhasıl: Bütün bu âlemin bütün eşyası, birbirine bakar gibi, birbirine yardım eder. Birbirini görür gibi, birbirine el-ele verir. Birbirinin işini tekmil için, birbirine omuz-omuza veriyor. Bel-bele verip beraber çalışıyorlar. Her şeyi buna kıyas et; ta'dad ile bitmez... İşte bütün bu haller, iki kerre iki dört eder derecesinde kat'î gösterir ki; şu saray-ı acibin ustasına yani şu garib âlemin sahibine herşey müsahhardır. Herşey onun hesabına çalışır. Herşey ona bir emirber nefer hükmündedir. Herşey onun kuvvetiyle döner. Herşey onun emriyle hareket eder. Herşey onun hikmetiyle tanzim olur. Herşey onun keremiyle muavenet eder. Herşey onun merhametiyle başkasının imdadına koşar, yani koşturulur. Ey arkadaş! Haddin varsa buna karşı bir söz söyle!

Sekizinci Bürhan:

Gel, ey nefsim gibi kendini âkıl zanneden akılsız arkadaş! Şu saray-ı muhteşemin sahibini tanımak istemiyorsun! Halbuki herşey onu gösteriyor, ona işaret ediyor, ona şehadet ediyor. Bütün bu şeylerin şehadetini nasıl tekzib ediyorsun! Öyle ise, bu sarayı da inkâr et ve "Âlem yok, memleket yok" de, kendini de inkâr et, ortadan çık. Yahut aklını başına al, beni dinle! İşte bak: Şu saray içinde bulunan ve memleketi ihata eden yeknesak unsurlar, madenler var [31](Haşiye-14). Âdeta memleketten çıkan herşey, o maddelerden yapılıyor. Demek o maddeler kimin mülkü ise, bütün ondan yapılan şeyler de onundur. **Tarla kimin ise, mahsulât da onundur. Deniz kimin ise, içindekiler de onundur.**

Hem bak, bu dokunan şeyler, bu nescolunan münakkaş kumaşlar, bir tek maddeden yapılıyor. O maddeyi getiren, ihzar eden ve ip haline getiren, elbette bilbedahe birdir. Çünki o iş, iştirak kabul etmez. Öyle ise bütün nescolunan san'atlı şeyler, ona mahsustur. Hem de bak, bu dokunan, yapılan şeylerin herbir cinsi, bütün memleketin her tarafında bulunuyor; bütün ebna-yı cinsleriyle öyle intişar etmiş; beraber olarak birbiri içinde, bir tarzda, bir anda

yapılıyor, nescediliyor. Demek tek bir zâtın işidir, tek bir emirle hareket ediyor. Yoksa böyle bir anda, bir tarzda, bir keyfiyette, bir heyette ittifak ve muvafakat, muhaldir. Öyle ise bu san'atlı şeylerin herbirisi, o gizli zâtın bir ilânnamesi hükmünde, onu gösteriyor. Güya herbir çiçekli kumaş, herbir san'atlı makine, herbir tatlı lokma, o mu'ciznüma zâtın birer sikkesi, birer hâtemi, birer nişanı, birer turrası hükmünde; lisan-ı hal ile herbirisi der:

"Ben kimin san'atıyım, bulunduğum sandıklar ve dükkânlar da onun mülküdür." Ve herbir nakış der: "**Beni kim dokudu ise, bulunduğum top da onun dokumasıdır**." Herbir tatlı lokma der: "**Beni kim yapıyor, pişiriyorsa, bulunduğum kazan dahi onundur**." Herbir makine der: "**Beni kim yapmış ise, memlekette intişar eden bütün emsalimi de o yapıyor ve bütün memleketin her tarafında bizi yetiştiren, odur. Demek memleketin mâliki de odur. Öyle ise, bütün bu memlekete, bu saraya mâlik kim ise, o bize mâlik olabilir**." Meselâ, nasıl mîrîye mahsus tek bir palaska veyahut bir tek düğmeye mâlik olmak için, onları yapan bütün fabrikalara mâlik olmak lâzımdır ki, onlara hakikî mâlik olsun. Yoksa o boşboğaz başıbozuktan, "mîrî malıdır" diye elinden alınıp, tecziye edilir.

Elhasıl: Nasıl bu memleketin anasırı, memlekete muhit birer maddedir. Onların mâliki de, bütün memlekete mâlik bir tek zât olabilir. Öyle de, bütün memlekette intişar eden san'atlar, birbirine benzediği ve bir tek sikke izhar ettikleri için, bütün memleket yüzünde intişar eden masnular, herbir şeye hükmeden tek bir zâtın san'atları olduğunu gösteriyorlar.

İşte ey arkadaş! Madem şu memlekette, yani şu saray-ı muhteşemde bir birlik alâmeti vardır; bir vahdet sikkesi var. Çünki bir kısım şeyler, bir iken; ihatası var. Bir kısım, müteaddid ise -fakat birbirine benzediği ve her tarafta bulunduğu için- bir vahdet-i nev'iye gösteriyor. Vahdet ise,

bir vâhidi gösterir. Demek ustası da, mâliki de, sahibi de, sâni'i de bir olmak lâzım gelir.

Bununla beraber sen buna dikkat et ki, bir perde-i gaybdan kalınca bir ip çıkıyor. [32](Haşiye-15). Bak, sonra binler ipler ondan uzanmış. Herbir ipin başına bak: Birer elmas, birer nişan, birer ihsan, birer hediye takılmış. Herkese göre birer hediye veriyor. Acaba bilir misin ki, böyle garib bir gayb perdesinden, böyle acib ihsanatı, hedayayı şu mahluklara uzatan zâtı tanımamak, ona teşekkür etmemek, ne kadar divanece bir harekettir. Çünki onu tanımazsan bilmecburiye diyeceksin ki: "Bu ipler; uçlarındaki elmasları, sair hediyeleri kendileri yapıyorlar, veriyorlar." O vakit her ipe, bir padişahlık manasını vermek lâzım gelir. Halbuki gözümüzün önünde bir dest-i gaybî, o ipleri dahi yapıp o hedayayı onlara takıyor. Demek bütün bu sarayda herşey, kendi nefsinden ziyade, o mu'ciznüma zâtı gösteriyor. Onu tanımazsan, bütün bu şeyleri inkâr etmekle, hayvandan yüz derece aşağı düşeceksin.

Dokuzuncu Bürhan:

Gel, ey muhakemesiz arkadaş! Sen şu sarayın sahibini tanımıyorsun ve tanımak da istemiyorsun. Çünki istib'ad ediyorsun. Onun acib san'atlarını ve hâlâtını, akla sığıştıramadığından inkâra sapıyorsun. Halbuki asıl istib'ad, asıl müşkilât ve hakikî suubetler ve dehşetli külfetler, onu tanımamaktadır. Çünki onu tanısak, bütün bu saray, bu âlem bir tek şey gibi kolay gelir, rahat olur; bu ortadaki ucuzluk ve mebzuliyete medar olur. Eğer tanımazsak ve o olmazsa, o vakit herbir şey, bütün bu saray kadar müşkilâtlı olur. Çünki herşey, bu saray kadar san'atlıdır. O vakit ne ucuzluk ve ne de mebzuliyet kalır. Belki bu gördüğümüz şeylerin birisi, değil elimize, hiç kimsenin eline geçmezdi. Sen, yalnız şu ipe takılan tatlı konserve kutusuna bak [33](Haşiye-16). Eğer onun gizli matbaha-i mu'ciznümasından çıkmasa idi, şimdi kırk para ile aldığımız halde, yüz liraya alamazdık.

Evet bütün istib'ad, müşkilât, suubet, helâket belki muhaliyet, onu tanımamaktadır. Çünki nasıl bir ağaca bir kökte, bir kanunla, bir merkezde hayat veriliyor. Binler meyvelerin teşekkülü, bir meyve gibi sühulet peyda eder. Eğer o ağacın meyveleri, ayrı ayrı merkeze ve köke, ayrı ayrı kanunla rabtedilse, herbir meyve bütün ağaç kadar müşkilâtlı olur. Hem nasıl bütün ordunun teçhizatı bir merkezde, bir kanunla, bir fabrikadan çıksa; kemmiyetçe bir neferin teçhizatı kadar kolaylaşır. Eğer herbir neferin ayrı ayrı yerlerde teçhizatı yapılsa, alınsa; herbir neferin teçhizatı için, bütün ordunun teçhizatına lâzım fabrikalar bulunması lâzımdır.

Aynen bu iki misal gibi***: Şu muntazam sarayda, şu mükemmel şehirde, şu müterakki memlekette, şu muhteşem âlemde, bütün bu şeylerin icadı bir tek zâta verildiği vakit o kadar kolay olur, o kadar hıffet peyda eder ki; gördüğümüz nihayetsiz ucuzluğa ve mebzuliyete ve sehavete sebebiyet verir. Yoksa herşey o kadar pahalı, o kadar müşkilâtlı olacak ki, dünya verilse birisi elde edilemez.***

Onuncu Bürhan:

Gel, ey bir parça insafa gelmiş arkadaş! Onbeş gündür [34](Haşiye-17) biz buradayız. Eğer şu âlemin nizamlarını bilmezsek, padişahını tanımazsak; cezaya müstehak oluruz. Özrümüz kalmadı. Zira onbeş gün (güya bize mühlet verilmiş gibi) bize ilişmiyorlar. Elbette biz başıboş değiliz. Bu derece nazik san'atlı, mizanlı, letafetli, ibretli masnular içinde hayvan gibi gezip bozamayız, bize bozdurmazlar. Şu memleketin haşmetli mâlikinin elbette cezası da dehşetlidir.

O zât ne kadar kudretli, haşmetli bir zât olduğunu şununla anlayınız ki: Şu koca âlemi, bir saray gibi tanzim ediyor, bir dolap gibi çeviriyor. Şu büyük memleketi; bir hane gibi, hiçbirşey noksan bırakmayarak idare ediyor. İşte bak, vakit be-vakit bir kabı doldurup boşaltmak gibi; şu sarayı, şu memleketi, şu şehri kemal-i intizamla doldurup,

kemal-i hikmetle boşalttırıyor. Bir sofrayı kaldırıp indirmek gibi, koca memleketi baştan başa, çeşit çeşit sofralar, [35](Haşiye-18) bir dest-i gaybî tarafından kaldırır, indirir tarzında mütenevvi yemekleri sıra ile getirip yedirir. Onu kaldırıp başkasını getirir. Sen de görüyorsun ve aklın varsa anlarsın ki, o dehşetli haşmet içinde hadsiz sehavetli bir kerem var.

Hem de bak ki, o gaybî zâtın saltanatına, birliğine bütün bu şeyler şehadet ettiği gibi; öyle de kafile kafile arkasından gelip geçen, o hakikî perde perde arkasından açılıp kapanan bu inkılablar, bu tahavvülâtlar; o zâtın devamına, bekasına şehadet eder. Çünki zeval bulan eşya ile beraber esbabları dahi kayboluyor. Halbuki onların arkasından, onlara isnad ettiğimiz şeyler, tekrar oluyor. Demek o eserler, onların değilmiş; belki zevalsiz birinin eserleri imiş. Nasılki bir ırmağın kabarcıkları gidiyor, arkasından gelen kabarcıklar, gidenler gibi parladığından anlaşılıyor ki; onları parlattıran, daimî ve yüksek bir ışık sahibidir. Öyle de: Bu işlerin sür'atle değişmesi, arkalarından gelenlerin aynı renk alması gösteriyor ki; zevalsiz daimî bir tek zâtın cilveleridir, nakışlarıdır, âyineleridir, san'atlarıdır.

Onbirinci Bürhan:

Gel ey arkadaş! Şimdi sana geçmiş olan on bürhan kuvvetinde kat'î bir bürhan daha göstereceğim. Gel, bir gemiye bineceğiz; [36](Haşiye-19) şu uzakta bir cezire var, oraya gideceğiz. Çünki bu tılsımlı âlemin anahtarları orada olacak. Hem herkes o cezireye bakıyor, oradan birşeyler bekliyor, oradan emirler alıyorlar. İşte bak gidiyoruz. Şimdi şu cezireye çıktık. Bak pek büyük bir içtima var. Şu memleketin bütün büyükleri buraya toplanmış gibi, mühim ihtifal görünüyor. İyi dikkat et. Bu cem'iyet-i azîmenin bir reisi var. Gel daha yakın gideceğiz. O reisi tanımalıyız.

İşte bak ne kadar parlak ve binden [37](Haşiye-20) ziyade nişanları var. Ne kadar kuvvetli söylüyor. Ne kadar tatlı bir sohbet ediyor. Şu onbeş gün zarfında, bunların dediklerini

ben bir parça öğrendim. Sen de benden öğren. Bak o zât, şu memleketin mu'ciznüma sultanından bahsediyor. **O sultan-ı zîşan, beni sizlere gönderdi** söylüyor. Bak, öyle hârikalar gösteriyor ki; şübhe bırakmıyor ki, bu zât o padişahın bir memur-u mahsusudur. Sen dikkat et ki; bu zâtın söylediği sözü, değil yalnız şu ceziredeki mahluklar dinliyorlar, belki hârikulâde suretinde bütün memlekete işittiriyor. Çünki uzaktan uzağa herkes buradaki nutkunu işitmeye çalışıyor. Değil yalnız insanlar dinliyor, belki hayvanlar da hattâ bak dağlar da onun getirdiği emirlerini dinliyorlar ki, yerlerinden kımıldanıyorlar. Şu ağaçlar, işaret ettiği yere gidiyorlar. Nerede istese su çıkarıyor. Hattâ parmağını da bir âb-ı kevser memesi gibi yapar; ondan âb-ı hayat içiriyor. Bak, şu sarayın kubbe-i âlîsinde mühim lâmba, [38](Haşiye-21) onun işaretiyle, bir iken ikileşiyor. Demek, bu memleket bütün mevcudatıyla onun memuriyetini tanıyor. Onu "O gaybî zât-ı mu'ciznümanın has ve doğru bir tercümanı, bir dellâl-ı saltanatı ve tılsımının keşşafı ve evamirinin tebliğine emin bir elçisi" olduğunu biliyorlar gibi, onu dinleyip itaat ediyorlar. İşte bu zâtın her söylediği sözü, etrafındaki bütün aklı başında olanlar: "Evet, evet doğrudur" derler, tasdik ederler. Belki şu memlekette dağlar, ağaçlar, bütün memleketleri ışıklandıran büyük nur lâmbası, [39](Haşiye-22) onun işaret ve emirlerine baş eğmesiyle, "Evet, evet her dediğin doğrudur" derler.

İşte ey sersem arkadaş! Şu padişahın hazine-i hâssasına mahsus bin nişan taşıyan şu nuranî muhteşem ve ciddî zâtın bütün kuvvetiyle, bütün memleketin ileri gelenlerinin taht-ı tasdikinde bahsettiği bir Zât-ı Mu'ciznümadan ve zikrettiği evsafından ve tebliğ ettiği evamirinde, hiçbir vecihle hilaf ve hile bulunabilir mi? Bunda hilaf-ı hakikat kabilse; şu sarayı, şu lâmbaları, şu cemaati hem vücudlarını, hem hakikatlarını tekzib etmek lâzım gelir. Eğer haddin varsa buna karşı itiraz parmağını uzat. Gör, nasıl parmağın bürhan kuvvetiyle kırılıp, senin gözüne sokulacak.

Onikinci Bürhan:

Gel, ey bir parça aklı başına gelen birader! Bütün onbir bürhan kuvvetinde bir bürhan daha göstereceğim. İşte bak: Yukarıdan inen ve herkes ona hayretinden veya hürmetinden kemal-i dikkatle bakan, şu nuranî fermana [40](Haşiye-23) bak. O bin nişanlı zât, onun yanına durmuş, o fermanın mealini umuma beyan ediyor. İşte şu fermanın üslûbları öyle bir tarzda parlıyor ki, herkesin nazar-ı istihsanını celbediyor ve öyle ciddî, ehemmiyetli mes'eleleri zikrediyor ki, herkes kulak vermeye mecbur oluyor. Çünki bütün bu memleketi idare eden ve bu sarayı yapan ve bu acaibi izhar eden zâtın şuunatını, ef'alini, evamirini, evsafını birer birer beyan ediyor. O fermanın heyet-i umumiyesinde bir turra-i a'zam olduğu gibi, bak herbir satırında, herbir cümlesinde taklid edilmez bir turra olduğu misillü, ifade ettiği manalar, hakikatlar, emirler, hikmetler üstünde dahi, o zâta mahsus birer manevî hâtem hükmünde ona has bir tarz görünüyor.

Elhasıl: O Ferman-ı A'zam, güneş gibi o Zât-ı A'zam'ı gösterir; kör olmayan görür.

İşte ey arkadaş! Aklın başına gelmiş ise, bu kadar kâfi... Eğer bir sözün varsa, şimdi söyle.

O inadcı adam cevaben dedi ki: "Ben, senin bu bürhanlarına karşı yalnız derim: "Elhamdülillah inandım. Hem güneş gibi parlak ve gündüz gibi aydın bir tarzda inandım ki: Şu memleketin tek bir Mâlik-i Zülkemali, şu âlemin tek bir Sahib-i Zülcelali, şu sarayın tek bir Sâni'-i Zülcemali bulunduğunu kabul ettim. Allah senden razı olsun ki, beni eski inadımdan ve divaneliğimden kurtardın. Getirdiğin bürhanların herbirisi tek başıyla bu hakikati göstermeye kâfi idi. Fakat herbir bürhan geldikçe daha revnakdar, daha şirin, daha hoş, daha nurani, daha güzel marifet tabakaları, tanımak perdeleri, muhabbet pencereleri açıldığı için bekledim, dinledim."

Tevhidin hakikat-ı uzmasına ve “Âmentü Billah” imanına işaret eden hikâye-i temsiliye tamam oldu. Fazl-ı Rahman, feyz-i Kur’an, nur-u iman sayesinde tevhid-i hakikînin güneşinden, hikâye-i temsiliyedeki oniki bürhana mukabil, oniki lem’a ile bir mukaddeme göstereceğiz. [41](*)

وَ مِنَ اللّٰهِ التَّوْفِيقُ وَ الْهِدَايَةُ

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Şu kâinat semasının gurubu olmayan, manevî güneşi Kur’an-ı Kerim; şu mevcudat kitab-ı kebirinin âyât-ı tekviniyesini okutturmak, mahiyetini göstermek için şuaları hükmünde olan envârını neşrediyor. Beşerin aklını tenvir ile sırat-ı müstakimi gösteriyor. Beşeriyet âleminde her ferd; hilkatindeki maksadlar ve fıtratındaki arzular ve istikametindeki gayesini, o hidayet güneşinin nuru ile görür ve bilir. O hidayet nurunun tecellisine mazhar olanlar; kalb kabiliyeti nisbetinde ona âyinedarlık ederek yakınlık kesbeder. Eşya ve hayatın mahiyeti; o nur ile tezahür ederek ancak o nur ile görünür, anlaşılır ve bilinir. Ezelî Güneş’in manevî hidayet nurlarını temsil eden Kur’an-ı Kerim, akıl ve kalb gözüyle hak ve hakikatı görmeyi temin eder. Onun nurundan uzakta kalanlar zulmette kalırlar. Zira her şey nur ile görünür, anlaşılır ve bilinir. İşte şu hakikatın manevî ve sermedî güneşi olan Kur’an-ı Kerim’in nur tecellisine bu asrımızda Nur ismiyle müsemma olan Risale-i Nur’un şahs-ı manevîsi mazhar olmuştur.

O nurlar ki; zulmetten ayrılmak istemeyen yarasa tabiatlı, gaflet uykusuyla gündüzünü gece yapan, sefahetperest, aklı gözüne inmiş, zulmette kalarak gözü görmez olanlara ve yolunu şaşıranlara karşı projeksiyon gibi nurlarını iman hakikatlarına tevcih ederek sırat-ı müstakimi büsbütün kör olmayanlara gösteriyor. Nur

topuzunu ehl-i küfür ve münkirlerin başına vurup: "**Ya aklını başından çıkar at, hayvan ol. Yahutta aklını başına al, insan ol**." diyor.

İlim bir nur olduğuna göre, Risale-i Nur'un ilme olan en derin vukufunu gösterecek bir-iki delile kısaca işaret ederiz:

Evvelâ: Şunu hatırlamalıyız ki; Risale-i Nur başka kitabları değil, yalnız Kur'an-ı Kerim'i üstad olarak tanıması ve ona hizmet etmesi itibariyle makbuliyeti hakkında bizim bu mevzuda söz söylememize hacet bırakmıyor. Biz ancak ilim erbabı nazarında, Risale-i Nur'un değerini belirtmek için deriz ki:

Risale-i Nur şimdiye kadar hiçbir ilim adamının tam bir vuzuh ile isbat edemediği en muğlak mes'eleleri, gayet kolay bir şekilde en basit avam tabakasından tut da en yüksek havas tabakasına kadar herkesin istidadı nisbetinde anlayabileceği bir tarzda şübhesiz tam ikna' edici bir şekilde izah ve isbat etmesidir. Bu hususiyet, hemen hemen hiçbir ilim adamının eserinde yoktur.

İkincisi: Bütün Nur eserleri; Kur'an-ı Kerim'in bir kısım âyetlerinin tefsiri olup onun manevî parıltıları olduğunu her hususta göstermesidir.

Üçüncüsü: İnsanların en derin ihtiyaçlarına kat'î delil ve bürhanlarla ilmî mahiyette cevab vermesidir. Meselâ: Allah'ın varlığı, âhiret ve sair iman rükünlerini, bir zerrenin lisan-ı hal ve kal suretinde tercümanlığını yaparak isbat etmesidir. En meşhur İslâm feylesoflarından İbn-i Sina, Farabî, İbn-i Rüşd bu mes'elelerde bütün mevcudatı delil olarak gösterdikleri halde, Risale-i Nur o hakikatları bir zerre ve bir çekirdek lisanıyla isbat ediyor. Eğer Risale-i Nur'un ilmî kudretini şimdi onlara göstermek mümkün olsa idi, onlar hemen diz çöküp Risale-i Nur'dan ders alacaklar idi.

Dördüncüsü: Risale-i Nur, insanın senelerce uğraşarak elde edemeyeceği bilgileri komprime hülâsalar nev'inden kısa bir zamanda temin etmesidir.

Beşincisi: Risale-i Nur ilmin esas gayesi olan rıza-yı İlahîyi tahsile sebeb olması ve dünya menfaatına, ilmi hiçbir cihetle âlet etmeyerek tam manasıyla insaniyete hizmet gibi en ulvî vazifeyi temsil etmesidir.

Altıncısı: Risale-i Nur kuvvetli ve kudsî ve imanî bir tefekkür semeresi olup, bütün mevcudatın lisan-ı hal ve kal suretinde tercümanlığını yapar. Aynı zamanda iman hakikatlerini ilmelyakîn ve aynelyakîn ve hakkalyakîn derecelerinde inkişaf ettirir.

Yedincisi: Risale-i Nur, esas bakımından bütün ilimleri câmi' oluşudur. Âdeta ilim iplikleriyle dokunmuş müzeyyen bir kumaş gibidir. Ve şimdiye kadar hiçbir ilim erbabı tarafından söylenmemiş ve her ilme olan vukufunu tebarüz ettiren vecizeler mecmuasıdır. Misal olarak birkaçını zikrederek, heyet-i mecmuası hakkında bir fikir edinmek isteyenlere Risale-i Nur bahrına müracaat etmelerini tavsiye ederiz.

1- Sivrisineğin gözünü halkeden, güneşi dahi o halk etmiştir.

2- Pirenin midesini tanzim eden Manzume-i Şemsiyeyi de o tanzim etmiştir.

3- Bir zerreyi icad etmek için, bütün kâinatı icad edecek bir kudret-i gayr-ı mütenahî lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebir-i kâinatın her bir harfinin, bahusus zîhayat herbir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü ve nâzır birer gözü vardır.

4- Tabiat; misalî bir matbaadır, tâbi' değil. Nakıştır, nakkaş değil. Mistardır, masdar değil. Nizamdır, nâzım değil. Kanundur, kudret değil. Şeriat-ı iradiyedir, hakikat-ı hariciye değil.

5- Sabit, daim, fıtrî kanunlar gibi; ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş ve kudret ona vücud-u hissî giydirmiştir. Ve bir seyyale-i latifeyi o cevhere sadef etmiştir.

Ve hâkeza binlerce vecizeler var.

اَلْبَاقِى **هُوَ الْبَاقِى**

Üniversite Nur Talebelerinden

Mustafa Hilmi

* * *

Ankara Üniversitesi Nur Talebelerinin Bir Mektubu

Aziz sıddık kardeşlerimiz!

Mektubunuzdan, İslâm güneşinin bir ziyasını sezer gibi olduk. Yüzlerce seneden beri insaniyet aleyhine, İslâmiyet zararına mütecaviz fikir neşreden ehl-i küfrün tahriblerini tamir için ortaya atılan Risale-i Nur'un -sizlerin mektubunuzdan- gençlerin arasına yayıldığını sezdik. Ebedî hayat yolunun hakperest yolcuları, hayalî boş lâfları terkedip, Risale-i Nur'la küfür tohumlarını eriteceklerdir. Nur'un talebeleri, ehl-i kalb ve imanın hakikî kardeşleridirler. Siz kardeşlerimizin mektubları, bizlere hız veriyor ve verecek. Kur'anın tefsiri olan Risale-i Nur, bize dalalette kalmanın ve küfürle mücadele etmemenin bu zamanda büyük ahmaklık olduğunu bildiriyor. Komünistliğin, anarşistliğin, masonluğun kuvvet kazandığı bir devirde en mühim bir vazife, Nur'a hizmet etmek ve rıza-yı İlahîyi tahsil için onu isteyene vermektir. Bu en baş ve en ehemmiyetli, en kıymetli ve mübarek vazifemizden bizi döndürmek isteyen en ağır hücumlar dahi, bizlerin hızını arttıracaktır.

Risale-i Nur bize öğretiyor ve isbat ediyor ki: **Bu dünya, bir misafirhanedir. Ebedî hayatı isteyenler, misafirhanedeki vazifelerine dikkat gösterdikleri nisbette memnun edilirler.** Demek ki şimdi en esaslı vazifemiz; bataklıktan kurtulmak isteyen ehl-i dinin, karanlıktan usanmış, gıdasız kalmış kalblerin yardımına koşmak, kendimizden başlayarak Nur'un dellâllığını yapmaktır.

Bilhâssa ve bilhâssa şurası çok ehemmiyetli ve pek mühimdir ki; en başta ve en evvel Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle devamlı olarak okumak ve o muazzam eser külliyatındaki Kur'an ve iman hakikatleriyle kendimizi teçhiz etmek ve bu esas ve şartlarla, o hârika eser külliyatını bir an evvel ikmal etmektir. İşte bu nimet-i uzmaya nail olan her genç ve herkes; bire yüz bin kuvvetinde, kendine, vatan ve milletine faideli olur. Vatan, millet, gençlik ve Âlem-i İslâm çapında hizmet edebilecek bir vaziyete gelebilir.

Bunun için, başta Hazret-i Üstadımız Bedîüzzaman ve onun hakikî ve ihlaslı talebeleri olmaya lâyık sizlerden dua istirham ediyoruz ki; Risale-i Nur'un mecmualarını bir an evvel temin edelim, arayalım, bulalım, dikkat, tefekkür ve ihlasla okuyalım. Kur'an ve iman hizmetinde bu vaziyette koşalım. Risale-i Nur'un bu asırdaki makbuliyetine işaret eden deliller fazlasıyla mevcud olduğuna göre, insaf sahibi her mü'min kardeşimiz, onun tabiî bir yardımcısıdır.

Hem madem, Risale-i Nur bu asra has hususiyetler taşıyor. Hem madem binlerce âlimlerin takdirleriyle karşılanıyor. Hem madem Kur'anın dellâllığını yapan kahraman Üstad, eşine rastlanmayacak bir mükemmeliyetle, dürüst adımlarla, hakikî prensiplerle, bütün hayatını iman ve İslâmiyete vakfetmiş, dünyevî hiçbir menfaat aramadan sırf Allah rızası uğruna çalışmıştır. Hem madem bütün kuvvetiyle Nur talebeleri de iman ve İslâmiyete Ehl-i Sünnet dairesinde hizmet için hayatlarını dahi çekinmeden veriyor ve süflî menfaat peşinde değildirler. Ve madem yüz binlerce Nur talebeleri bütün tazyik ve tehdidlere rağmen bu hakikati fiilen isbat etmişler. Hem her talebe, bugün cereyan eden bâtıl felsefenin akidelerine hakikî, mantıkî cevablar vermek üzere yetişmişler ve yetişiyorlar. Hem her ihtiyacımıza Kur'an cevab veriyor, onda lâzım olan her hakikat sarih olarak vardır. Ve madem Kur'an en güzel şekilde ders veren Allah'ın hediyesi, bir nuru ve rahmetidir…

Öyle ise, bu hazine-i rahmeti ve menba-ı hakikatı ders veren ve hakikî surette gençliğin ve avamın anlayabileceği bir şekilde bildiren Risale-i Nur'u, dikkat ve tefekkürle ve devamlı olarak müsaid vakitlerimizi boşa gidermeden okumak ve yazmak en büyük bir ibadet ve zevk kaynağıdır. Hal ve istikbalin ve biz gençlerin, çok leziz ve iştiyakla alacağı gayet nâfi' ve vâfi bir ilâç ve bir tiryaktır, bir manevî kurtarıcıdır. Bu kat'î hakikatlar meydanda iken, ona bütün kuvvetimizle sarılmamak, baştan aşağı Risale-i Nur'u tedkik etmemek, alâkadar olmamak, ancak gafletin eseri olabilir.

Hem kim hakikat peşinde koşuyorsa, Risale-i Nur'dan ders alması lâzımdır. Ve Nur yolunda giden her münevver, hakikî saadete kavuşacak ve yeryüzünün mahiyetini derkedecektir diye, biz Ankara Nur talebeleri dahi ittifak ediyoruz. Ebedî hayat hazinesini gösteren Kur'an-ı Hakîm'in nuru olan Risale-i Nur, elbette bir zaman dünyayı çınlatan nurlu sesini yükseltecektir.

Madem İslâm âlimleri -hadîs-i şerife göre- dünya ikbal ve heveslerinin peşinde koşmadıkça, peygamberlerin en emin vârisleridirler. Biz de Risale-i Nur'u, onun tam vârisi biliyoruz. Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi, hakikî vâris olmanın esasını yaşamış ve yaşıyor. Onun karşısına çıkan körler ve sağırlar ve hissiz gafiller küçüleceklerdir. Böyle muazzam bir olgunluğa sahib olan Risale-i Nur, elbette bütün feylesofları, dünya ilim ve hak erbabını çağıracak ve her akl-ı selim ve kalb-i kerim olan mübarek insanları talebesi yapacak. Bu da inşâallah uzakta değil, yakında tahakkuk edecektir. Dünya, ekserî feylesofların ve âlimlerin dediği gibi, yepyeni bir oluşun eşiğindedir. Dünya, nurunu arıyor. Hakikat şâiri Mehmed Âkif:

O nuru gönder İlahî asırlar oldu yeter!
Bunaldı milletin âfâkı bir sabah ister.

diye, işte bu nura işaret ettiği, bugün bizce bir hakikattır.

Ankara Üniversitesi Nur Talebeleri

* * *

Çok aziz, çok mübarek, çok müşfik, çok sevgili Üstadımız Hazretleri!

Risale-i Nur'u himmet ve dualarınızla, dikkat ve tefekkürle okudukça, bu muazzam eser külliyatının tılsım-ı kâinatın muammasını keşf ve halleden bir keşşaf olduğunu, hal ve istikbalin bir mürşid-i ekberi ve bir rehber-i a'zamı olduğunu, yine dua ve himmetinizle idrak ediyoruz.

Evet Üstadımız Hazretleri! Risale-i Nur'u okuyan her idrak sahibi anlıyor ki; Risale-i Nur gerek bu asrın, gerekse önümüzdeki asrın beşeriyetini fikir karanlıklarından kurtarıp, tenvir ve irşad edecektir.

Risale-i Nur yalnız bu vatan ve millet için değil, âlem-i İslâm ve bütün beşeriyetin ihtiyacına cevab verecek bir külliyat olarak te'lif edilmiştir. Bugün tarihte hiç görülmemiş bir fecaat ve felâket içerisinde çırpınan beşeriyet için, halaskâr olarak Risale-i Nur'a sarılmaktan ve ne bahasına olursa olsun, Risale-i Nur'un nuranî ve parlak eczalarını elde edip dikkat ve tefekkürle okumaktan başka bir kurtuluş çaresi yoktur. Risale-i Nur'u okuyan herkes, bu hakikatı idrak etmiş ve etmektedir. Eğer biz muktedir olsak; bu hakikatı, kâinata nâzır bir mahalle çıkıp, bütün kâinata ilân edeceğiz. Fakat madem ki buna muvaffak olamıyoruz ve mademki Risale-i Nur'un cihanşümul kıymetini bu derece Üstadımızın himmetiyle idrak etmişiz; şu halde o nur ve feyiz hazinesi, irfan ve kemalât menbaı olan Risale-i Nur'u, bir dakikamızı bile boş geçirmeden, mütemadi ve devamlı bir şekilde her gün ve her saat okuyacağız ve bu uğurda geceli gündüzlü çalışacağız inşâallah. Fakat her an bütün işlerimizde olduğu gibi, bunda da büyük Üstadımızın dua ve himmetiyle muvaffak olabileceğiz.

Hem şu hakikat zahir ve bahirdir ki: Bir kimse allâme dahi olsa, Risale-i Nur'un ve müellifinin talebesidir. Risale-i Nur'u okumak zaruret ve ihtiyacındadır. Eğer gaflet ederse, kendisini aldatan enaniyetine boyun eğip, Risale-i Nur Külliyatını okumazsa, büyük bir mahrumiyete dûçar olur.

Fakat biz idrak ettiğimiz bu muazzam hakikat karşısında, beşeriyetin halaskârı ve milyarlarca insanların fevkinde olan bir memur-u Rabbanîye nasıl minnetdar ve medyun olduğumuzu tarif edemiyoruz. Yine dua ve himmetinizle idrak etmişiz ki; Kur'an-ı Kerim'in bir mu'cize-i maneviyesi olan hârika Risale-i Nur Külliyatının bir satırından ettiğimiz istifadenin, bir mikdar-ı mukabilini dahi ödemeye gücümüz yetişmez. Bunun için ancak Cenab-ı Hakk'a şöyle yalvarmağa karar verdik:

"***Ya Rab! Bizi ebedî haps-i münferidden kurtarıp bâki ve sermedî bir âlemin saadetine nail edecek bir hakaik hazinesinin anahtarını Risale-i Nur gibi nazîrsiz bir eseriyle bahşeden sevgili ve müşfik Üstadımızı, zalimlerin ve düşmanların sû'-i kasdlarından muhafaza eyle. Kur'an ve iman hizmetinde daima muvaffak eyle. Ona sıhhat ve âfiyetler, uzun ömürler ihsan eyle!***" diye dua ediyoruz.

Evet Üstadımız Hazretleri! Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle okumak nimet-i uzmasına nail olan biz bir kısım üniversite gençliği, bir hüsn-ü zan veya bir tahmin ile değil, tahkikî ve tedkikî bir surette, sarsılmaz ve sarsılmayacak olan ilmelyakîn bir kuvvet-i imaniye ile inanıyoruz ki; zemin yüzünün bu asra kadar görmediği bir vahşet ve dehşetin sebebi olan dinsizlik ve ilhadı, Bedîüzzaman ortadan kaldırmağa inayet-i Hak ile muvaffak olacaktır.

Bizim bu kanaatımız, safdilane veya tahminle değildir; ilmî ve delile müstenid bir tahkik iledir. Bunun için, muarız olan dahi bu hakikatı kalben tasdik edecektir. Dua ve şefkat buyurun, Kur'an ve iman hizmetinde fedai olalım. Risale-i Nur'u, bir dakikamızı bile kaybetmeden okuyalım, yazalım, ihlas-ı tâmme muvaffak olalım.

İstanbul Üniversitesi Nur Talebeleri namına
Muhsin

* * *

Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlimin Bedîüzzaman Hazretlerinin Tarihçe-i Hayatı için yazdığı bir "Önsöz"dür.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
وَ بِهِ نَسْتَعِينُ

Büyük İkbal'e ait olan "Önsöz"de demiştim ki: Büyüklerin tarih-i hayatları okunurken, ulvî menkıbeler söylenip, aziz hatıraları anılırken; insan, başka bir âleme girdiğini hissediyor. Gönlünü, tertemiz sevgi hislerinin ulvî ateşi yakıyor ve İlahî feyzi sarıyor. Tarih öyle büyük insanlar kaydeder ki; birçok büyükler, onlara nisbetle küçük kalır.

Tarihe şerefler veren erler anılırken
Yükselmede ruh en geniş âlemlere yerden
Bin rayihanın feyzi sarar ruhu derinden
Geçmiş gibi Cennet'teki gül bahçelerinden...

Bu derin hakikatı, "Önsöz"ü yazarken bütün azamet ve ihtişamıyla idrak etmiş bulunuyorum. Zira aziz ve muhterem okuyucularımıza en derin bir ihlas ve samimiyetle takdim ettiğimiz bu eser, hemen bir asra yaklaşan uzun ve bereketli ömrünün her safhası binlerle hârikaya sahne olan, gönüller fâtihi büyük Üstad Bedîüzzaman Said Nursî'ye, onun yüzotuz parçadan ibaret olan Risale-i Nur Külliyatı'na; ve ahlâk ve faziletleri, ihlas ve samimiyetleri, iman ve irfanları ile hayatın her safhasında sadece bir ülkeye değil, bütün insanlık âlemine tertemiz örnekler vermekte devam eden Nur Talebelerine aittir.

Bir kitabın "Mukaddeme"sini, o kitabın hülâsası diye tarif ederler. Halbuki her mevzuu müstakil bir esere sığmayacak kadar derin ve geniş olan bu muazzam kitabın

muhteviyatını, böyle birkaç sahifelik mukaddemeye sığdırmak kabil midir?

Bugüne kadar âcizane yazdığım manzum ve mensur yazılarımın hiçbirisinde bu kadar acz ve hayret içerisinde kalmamıştım. Binaenaleyh bu eseri derin bir zevk, İlahî bir neş'e ve coşkun bir heyecanla okuyacak olanlar, hayranlıkla görecekler ki; Bedîüzzaman, çocukluğundan beri müstesna bir şekilde yetişen ve bütün ömrü boyunca İlahî tecellilere mazhar olan bambaşka bir âlim ve mümtaz bir şahsiyettir.

Ben bu büyük zâtı, eserlerini ve talebelerini inceden inceye tedkik edip de o nur âleminde hissen, fikren ve ruhen yaşadıktan sonra; büyük ve eski bir Arab şâirinin bir beytiyle, çok derin bir hakikatı ifade ettiğini öğrendim: "**Bütün âlemi bir şahsiyette toplamak, Cenab-ı Hakk'a zor gelmez...**"

* * *

Gayesinin ulviyetinden, davasının ihtişamından ve imanının azametinden feyz ü ilham alan bu kutbun cazibesine takılanların adedi günden güne çoğalmaktadır.

Akıllara hayret veren bu ulvî hâdise; münkirleri kahrettiği gibi, mü'minleri de şâd ve mesrur eylemekte devam edip gidiyor.

İmanlı gönüllerde manevî bir rabıta halinde yaşayan bu İlahî hâdiseyi büyük bir mücahid, kalbleri vecd içinde bırakan bir üslûbla bakınız nasıl ifade ediyor:

"***Ahlâksızlık çirkefinin bir tufan halinde her istikamete taşıp uzanarak her fazileti boğmaya koyulduğu kara günlerde, onun yani Bedîüzzaman'ın feyzini bir sır gibi kalbden kalbe, mukavemeti imkânsız bir hamle halinde intikal eder görmekle teselli buluyoruz... Gecelerimiz çok karardı ve çok kararan gecelerin sabahları pek yakın olur.***"

Evet bir sır gibi kalbden kalbe mukavemeti imkânsız bir halde yayılıp dağılan bu nurun, memleketin her köşesinde feyz ü tesirini görenler, hayret ve dehşetler içinde sormaya başladılar: "Şöhreti memleketimizin her tarafını kaplayan

bu zât kimdir? Hayatı, eserleri, meslek ve meşrebi nedir? Tuttuğu yol bir tarîkat mı, bir cem'iyet mi, yoksa siyasî bir teşekkül müdür?"

Bununla da kalmadı; derhal gerek idarî ve gerek adlî çok mühim takibler ve pek ciddî tedkikler, uzun ve müselsel mahkemeler cereyan etti... Neticede, bu İlahî tecellinin gönüller ülkesine kurulan bir "**İman ve İrfan Müessesesi**"nden başka birşey olmadığı tahakkuk edince, adaletin İlahî bir surette tecellisi şu şekilde zuhur etti: "Bedîüzzaman Said Nursî ve bütün Risale-i Nur eserlerinin beraeti" kararı resmen ilân edildi. Ve artık ruhun maddeye, hakkın bâtıla, nurun zulmete, imanın küfre her zaman galebe çalacağı, ezelden ebede değişmeyecek olan İlahî kanunların başında gelen bir hakikat olduğu, güneşler gibi belirdi.

Herhangi bir iklimde zuhur eden bir ıslahatçının mahiyet ve hakikatını, sadakat ve samimiyetini gösteren en gerçek miyar; davasını ilâna başladığı ilk günlerle, muzaffer olduğu son günler arasında ferdî ve içtimaî, uzvî ve ruhî hayatında vücuda gelen değişiklik farklarıdır, derler.

Meselâ: O adam ilk günlerde mütevazi, âlîcenab, feragat ve mahviyetkâr, hülâsa; bütün ahlâk ve fazilet bakımından cidden örnek olan gayet temiz ve son derecede mümtaz bir şahsiyetti. Bakalım, cihadında muzaffer olup hislerde, emellerde, gönüllerde yer tuttuktan sonra yine o eski temiz ve örnek halinde kalabilmiş mi? Yoksa, zafer neş'esiyle birçok büyük sanılan kimseler gibi, yere göğe sığmaz mı olmuş?

İşte büyük küçük herhangi bir dava ve gaye sahibinin mahiyet ve hakikatını, şahsiyet ve hüviyetini en hakikî çehresiyle aksettirecek olan en berrak âyine budur.

Tarih boyunca, bu müdhiş imtihanı kazanmanın şaheser misalini, evvelâ Peygamberler ve bilhâssa Sultan-ül Enbiya Sallallahü Aleyhi Vesellem Efendimiz, sonra onun halife ve sahabeleri ve daha sonra onların nurlu yolunda yürüyen büyük zâtlar vermişlerdir.

* * *

Peygamber Efendimiz, şu اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ ٱلْاَنْبِيَاءِ yani: “**Âlimler, Peygamberlerin vârisleridirler**” hadîs-i şerifleriyle; âlim olmanın pek kolay bir şey olmadığını, i’cazkâr belâgatları ile beyan buyuruyorlar.

Zira mademki bir âlim, Peygamberlerin vârisidir; o halde hak ve hakikatın tebliğ ve neşri hususunda, aynen onların tutmuş oldukları yolu takib etmesi lâzımdır. Her ne kadar bu yol; bütün dağ, taş, çamur, çakıl, uçurum, daha beteri takib, tevkif, muhakeme, hapis, zindan, sürgün, tecrid, zehirlenme, i’dam sehpaları ve daha akl u hayale gelmeyen nice bin zulüm ve işkencelerle dolu da olsa…

İşte Bedîüzzaman; yarım asırdan fazla o mukaddes cihadı ile bütün ömrü boyunca bu çetin yolda yürüyen ve karşısına çıkan binlerle engeli bir yıldırım sür’ati ile aşan ve Peygamberlerin vârisi olan bir âlim olduğunu amelî bir surette isbat eden bir zâttır.

Kendisinin ilmî, ahlâkî, edebî, birçok fazilet ve meziyetleri arasında beni en çok meftun eden şey; onun o, dağlardan daha sağlam, denizlerden daha derin, semalardan daha yüksek ve geniş olan imanıdır.

Rabbim, o ne muazzam iman! O ne bitmez ve tükenmez sabır! O ne çelikten irade! Hayal ve hatıralara ürpermeler veren bunca tazyik, tehdid, tazib ve işkencelere rağmen; o ne eğilmez baş, ne boğulmaz ses ve nasıl kısılmaz nefestir!

Büyük İkbal’in heyecanlı şiirlerinden aldığım coşkun bir ilham neş’esi ile vaktiyle yazdığım “Mücahid” ünvanını taşıyan bir manzumede, aşağıdaki mısraları okuyanlardan, belki şâirane bir mübalağada bulunduğumu söyleyenler olmuştur. Lâkin şu mukaddemesini yazmakla şeref duyduğum şaheseri okuyanlar, vecdle dolu bir hayranlıkla anlayacaklar ki, Allah’ın ne kulları varmış. Eğer bir iman, kemalini bulursa, neler yapar ve ne hârikalar doğururmuş.

Bir azm, eğer iman dolu bir kalbe girerse
İnsan da, o imandaki son sırra ererse
En azgın ölümler ona zincir vuramazlar

Volkan gibi coşkun akıyor durduramazlar
Rabbimden iner azmine kuvvet veren ilham
Peygamber'i rü'yada görür belki her akşam
Hep nur onun iman dolu kalbindeki mihrab
Kandil olamaz ufkuna dünyadaki mehtab
Kar, kış demez, irkilmez, üzülmez, acı duymaz
Mevsim bütün ömrünce ılık gölgeli bir yaz
Cennet'teki âlemleri dünyada görür de
Mahvolsa eğilmez sıra dağlar gibi derde
En sarp uçurumlar gelip etrafını sarsa
Ay batsa, güneş sönse, ufuklar da kararsa
Gökler yıkılıp çökse, yolundan yine dönmez
Ruhundaki imanla yanan meş'ale sönmez
Kalbinde yanardağ gibi iman ne mukaddes
Vicdanına her an şunu haykırmada bir ses:
Ey yolcu! Şafaklar sökecek durma, ilerle
Zulmetlere kan ağlatacak meş'alelerle
Yıldızlara bas, çık yüce âlemlere yüksel
İnsanlığı kurtarmaya Cennet'ten inen el!..

Sanki bu mısralar iman kahramanı büyük mücahid Bedîüzzaman Hazretleri için yazılmış. Zira bu yüksek sıfatlar, hep onun sıfatlarıdır. Cenab-ı Hak şu âyet-i kerimede bakınız mücahidlere neler va'dediyor:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَاِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

Meal-i şerifi: "**Bizim uğrumuzda mücahede edenlere mutlaka yollarımızı gösteririz. Ve hiç şübhe yok ki, Allah muhsinlerle -Allah'ı görür gibi ibadet eden mücahidlerle- beraberdir**."

Demek ki, iman ve Kur'an uğrunda, candan ve cihandan geçen mücahidlere, büyük Allah, hakikat ve hidayet yollarını göstereceğini va'd buyuruyor. Hâşâ, Cenab-ı Hak va'dinde hulfetmez.. yeter ki, bu azîm va'd-i İlahîyi îcab ettirecek şartlar tahakkuk etsin.

Bu âyet-i kerime, "Üstad"ın karakter ve şahsiyetini tahlil hususunda bize nurdan bir rehber oluyor ve o nurun billur ışığı altında artık en ince çizgileri ve en hassas noktaları

görüp sezebiliyoruz. Zira madem ki bir insan Cenab-ı Hakk'ın hıfz u himayesinde bulunmak nimetine mazhar olmuştur; artık onun için korku, endişe, üzüntü, yılma, usanma vesaire gibi şeyler bahis mevzuu olamaz.

Allah'ın nuru ile nurlanan bir gönlün semasını hangi bulutlar kaplayabilir? Her an huzur-u İlahîde bulunmak bahtiyarlığına eren bir kulun ruhunu, hangi fâni emel ve arzular, hangi zavallı teveccüh ve iltifatlar ve hangi pespaye gaye ve ihtiraslar tatmin, teskin ve teselli edebilir?

Allah'tır onun yârı, mürebbisi, velisi
Andıkça bütün nur oluyor duygusu, hissi
Yükselmededir marifet iklimine her an
Bambaşka ufuklar açıyor ruhuna Kur'an
Kur'an ona yâdettiriyor "Bezm-i Elest"i
Âşık, o tecellinin ezelden beri mesti…

İşte Bedîüzzaman, böyle hârikalar hârikası bir inayete mazhar olan mübarek bir şahsiyettir. Ve bunun içindir ki, zindanlar ona bir gülistan olmuş; oradan ebediyetlerin nurlu ufuklarını görür. İ'dam sehpaları, birer va'z u irşad kürsüsüdür. Oradan insanlığa ulvî bir gaye uğrunda sabr u sebat, metanet ve celadet dersleri verir. Hapishaneler birer Medrese-i Yusufiyeye inkılab eder. Oraya girerken, bir profesörün üniversiteye ders vermek için girdiği gibi girer. Zira oradakiler, onun feyz ü irşadına muhtaç olan talebeleridir. Her gün birkaç vatandaşın imanını kurtarmak ve cânileri melek gibi bir insan haline getirmek, onun için dünyalara değişilmez bir saadettir.

Böyle bir yüksek iman ve ihlas şuuruna mâlik olan insan, hiç şübhesiz ki, zaman ve mekân mefhumlarının fâniler üzerinde bıraktığı yaldızlı tesirleri kesif madde âleminde bırakarak; ruhu ile maneviyat âleminin pırıl pırıl nurlar saçan ufuklarına yükselmiş bir haldedir.

Büyük mutasavvıfların (R.A.) Fena fillah, Beka billah diye tarif ve tavsif buyurdukları yüksek mertebe, işte bu kudsî şerefe nail olmaktır.

Evet her mü'minin kendine mahsus bir huzur, huşu', tefeyyüz, tecerrüd ve istiğrak hali vardır. Ve herkes iman ve irfanı, salah ve takvası, feyiz ve maneviyatı nisbetinde bu İlahî hazdan feyizyab olabilir. Lâkin bu güzel hal, bu tatlı visal ve bu emsalsiz haz; geçen âyet-i kerimedeki ihsan erbabı olan o büyük mücahidlerde her zaman devam ediyor. Ve işte onlar bu sebebden dolayıdır ki, Mevlâ'yı unutmak gafletine düşmüyorlar. Nefisleri ile, arslanlar gibi bütün ömürleri boyunca çarpışıyorlar. Ve hayatlarının her lahzası, en yüksek terakki ve tekâmül hatıraları kaydediyor. Ve bütün varlıkları; o cemal, kemal ve celal sıfatları ile muttasıf olan Rabb-ül Âlemîn'in rızasında erimiş bulunuyorlar.

Mevlâ, bizleri de o bahtiyarlar zümresine ilhak eylesin, âmîn.

* * *

Yukarıdaki sahifelerde, büyük Üstadın, dostlarını meftun ve hayran ettiği kadar da düşmanlarını dehşetler içerisinde bırakan azametli imanından bahsettik. Biraz da mümtaz şahsiyeti, nurdan bir hâle halinde sarmakta olan üstün meziyetlerinden, ahlâk ve kemalâtından bahsedelim.

Malûm ya, her şahsiyeti, muhtelif ve muayyen meziyetler çerçeveler. Binaenaleyh Üstad'ın şahsiyetini tekvin eden başlıca sıfatlar şunlardır:

Feragatı:

Bir dava sahibinin ve bilhâssa ıslahatçının muvaffakıyet şartlarının en mühimmi feragattır. Zira gözler ve gönüller, bu mühim noktayı en ince bir hassasiyetle tedkik ve takibe meyyaldirler. Üstadın bütün hayatı ise, baştanbaşa feragatın şaheser misalleri ile dolup taşmaktadır.

Allâme Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi merhumdan, feragate ait şöyle bir söz işitmiştim: "**İslâm, bugün öyle mücahidler ister ki; dünyasını değil, âhiretini dahi feda etmeye hazır olacak**."

Büyük adamdan sâdır olan bu büyük sözü tamamen kavrayamadığım için, mutasavvıfların istiğrak hallerinde

söyledikleri esrarlı sözlere benzeterek, herkese söylememiş ve olur olmaz yerlerde de açmamıştım.

Vaktâki aynı sözü Bedîüzzaman'ın ateşler saçan heyecanlı ifadelerinde de okuyunca anladım ki, büyüklere göre feragatın ölçüsü de büyüyor... Evet; İslâm için bu kadar acıklı bir feragata katlanmaya razı olan mücahidleri, Erhamürrâhimîn olan Allah-u Zülkerim Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri bırakır mı? O fedai kulunu lütf u kereminden, inayet ve merhametinden mahrum etmek şanına -hâşâ- yakışır mı?

İşte Bedîüzzaman, bu müstesna tecellinin en parlak misalidir. Bütün ömrü boyunca mücerred yaşadı. Dünyanın bütün meşru lezzetlerinden tamamen mahrum kaldı. Bir yuva kurmak ve orada mes'ud bir aile hayatı geçirmek sevdasına düşmeye vakit ve fırsat bulamadı. Fakat Cenab-ı Hak, kendisine öyle şeyler ihsan etti ki, fâni kalemlerle tarif olunamayacak kadar muazzam ve muhteşemdir.

Bugün, dünyada hangi bir aile reisi -manen- Bedîüzzaman Hazretleri kadar mes'uddur? Hangi bir baba, milyonlarla evlâda sahib olmuştur? Hem de nasıl evlâdlar!.. Ve hangi bir üstad, bu kadar talebe yetiştirebilmiştir?

Bu kudsî ve ruhî rabıta -biiznillah-i teâlâ- dünyalar durdukça duracak ve nurdan bir sel halinde ebediyetlere kadar akıp gidecektir. Çünki bu İlahî dava, Kur'an-ı Kerim'in nur deryasında tebellür eden bir varlık olduğu gibi, Kur'andan doğmuş ve Kur'anla beraber yaşayacaktır...

Şefkat ve Merhameti:

Büyük Üstad, hak ve hakikatı tâ çocukluğunda bulmuştu. Kalbinin feryadını ve ruhunun münacatını dinlemek için mağaralara kapandığı günlerde bile, ibadet ve taattan, tefekkür ve murakabelerden feyiz ve huzur almanın zevkine ermiş olan bir "Ârif-i Billah" idi.

Lâkin karanlık gece dalgalarını andıran korkunç küfür ve ilhad kâbusunun Müslüman dünyasını ve dolayısıyla memleketimizi kaplamak üzere olduğu o tehlikeli günlerde, yatağından fırlayan bir arslan gibi, yanardağları andıran bir

kükreyişle cihad meydanına atıldı. Bütün rahat ve huzurunu bu mukaddes davaya feda etti. Ve işte bu hikmete mebnidir ki; o günden beri her sözü bir dilim lav, her fikri bir ateş parçası olmuş. Düştüğü gönülleri yakıyor; hisleri, fikirleri alevlendiriyor…

Büyük Üstad'ın tam bir uzlet ve inzivadan sonra, tekrar irşad ve cem'iyet hayatına atılması, aynen İmam-ı Gazalî'nin hayatında geçirmiş olduğu o mühim ve tarihî merhaleye benzemektedir. Demek ki, Cenab-ı Hak büyük mürşidleri böyle bir müddet inzivada terbiye, tasfiye ve tezkiye ettikten sonra tenvir ve irşad vazifesiyle mükellef kılıyor. Ve bu sebebledir ki, bir mâ-i mukattardan daha temiz ve berrak olan yüreklerinden kopup gelen nefesler, kalblere akseder etmez bambaşka tesirler icra ediyor…

Arzettiğim gibi, İmam-ı Gazalî'nin bundan dokuzyüz sene evvel ahlâk ve fazilet sahasında yapmış olduğu fütuhatı; bu asırda Bedîüzzaman, iman ve ihlas vâdisinde başarmıştır.

Evet Hazret-i Üstad'ı bu müdhiş cihad meydanlarına sevkeden, hep bu eşsiz şefkat ve merhameti olmuştur. Ve bunu bizzât kendisinden dinleyelim:

Bana: "Sen şuna buna niçin sataştın?" diyorlar. Farkında değilim; karşımda müdhiş bir yangın var.. alevleri göklere yükseliyor, içinde evlâdım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye, imanımı kurtarmaya koşuyorum. Yolda birisi beni kösteklemek istemiş de, ayağım ona çarpmış; ne ehemmiyeti var? O müdhiş yangın karşısında bu küçük hâdise, bir kıymet ifade eder mi? Dar düşünceler, dar görüşler…"

İstiğnası:

Üstad'ın hayatı boyunca cem'iyetimizin her tabakasına vermekte olduğu binlerle istiğna örnekleri, dillere destan olmuş bir ulviyeti haizdir.

Masivadan tam manasıyla istiğna ederek, uzvî ve ruhî bütün varlığı ile Rabb-ül Âlemîn'in bitmez ve tükenmez hazinesine dayanmayı, müddet-i hayatında bir itiyad değil,

âdeta bir mezheb, meşreb ve meslek olarak kabul etmiştir. Ve bunda da ne pahasına olursa olsun sebat eylemekte hâlâ devam etmektedir.

İşin orijinal tarafı: Bu meslek, kendi şahsına münhasır kalmamış, talebelerine de kudsî bir mefkûre halinde intikal etmiştir. Nur deryasında yıkanmak şerefine mazhar olan bir Nur talebesinin istiğnasına hayran olmamak kabil değildir…

Bakınız, Üstad; Mektubat ünvanını taşıyan şaheserin İkinci Mektub'unda bu mühim noktayı altı vecih ile ne kadar asil bir iman ve irfan şuuru ile izah eder:

"**Birincisi: Ehl-i dalalet, ehl-i ilmi; ilmi vasıta-i cer etmekle itham ediyorlar. İlmi ve dini kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar deyip insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Binaenaleyh bunları fiilen tekzib lâzımdır.**

İkincisi: Neşr-i hak için Enbiyaya ittiba' etmekle mükellefiz. Kur'an-ı Hakîm'de, hakkı neşredenler اِنْ اَجْرِىَ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ ❊ اِنْ اَجْرِىَ اِلاَّ عَلَى اللّٰهِ **diyerek, insanlardan istiğna göstermişlerdir."**

İşte Risale-i Nur Külliyatı'nın mazhar olduğu İlahî fütuhat, hep bu Enbiya mesleğinde sebat kahramanlığının şaheser misali ve hârikulâde neticesidir. Ve bu sayede Üstad, izzet-i ilmiyesini, cihankıymet bir elmas gibi muhafaza eylemiştir.

Artık herkesin uğrunda esir olduğu maaş, rütbe, servet ve daha nice bin şahsî ve maddî menfaatlerle aslâ alâkası olmayan bir insan, nasıl olur da gönüller fâtihi olmaz? İmanlı gönüller, nasıl onun feyiz ve nuru ile dolmaz?

İktisadçılığı:

İktisad, bundan evvel bahsettiğimiz istiğnanın tefsir ve izahından başka bir şey değildir. Zâten iktisad sarayına girebilmek için, evvelâ istiğna denilen kapıdan girmek lâzımdır. Bu sebeble iktisadla istiğna, lâzımla melzum kabîlindendir.

Üstad gibi, istiğna hususunda Peygamberleri kendine örnek kabul eden bir mücahidin iktisadcılığı kendiliğinden

husule gelecek kadar tabiî bir haslet halini alır ve artık ona günde bir tas çorba, bir bardak su ve bir parça ekmek kâfi gelebilir. Zira bu büyük insan; büyük ve munsif Fransız şâiri Lamartin'in dediği gibi: "**Yemek için yaşamıyor, belki yaşamak için yiyor**."

Üstad'ın meşreb ve mesleğini tamamen anladıktan sonra, artık onun yüksek iktisadcılığını böyle yemek içmek gibi basit şeylerle mukayese etmeyi çok görüyorum. Zira bu büyük insanın yüksek iktisadcılığını manevî sahalarda tatbik etmek ve maddî olmayan ölçülerle ölçmek lâzım gelir.

Meselâ ***Üstad, bu yüksek iktisadcılık kudretini sırf yemek, içmek, giymek gibi basit şeylerle değil; bilakis fikir, zihin, istidad, kabiliyet, vakit, zaman, nefis ve nefes gibi manevî ve mücerred kıymetlerin israf ve heder edilmemesi ile ölçen bir dâhîdir. Ve bütün ömrü boyunca bir karakter halinde takib ettiği bu titiz muhasebe ve murakabe usûlünü, bütün talebelerine de telkin etmiştir.*** Binaenaleyh bir Nur talebesine olur olmaz eseri okutturmak ve her sözü dinlettirmek kolay bir şey değildir. Zira onun gönlünün mihrak noktasında yazılı olan şu "**Dikkat!**" kelimesi, en hassas bir kontrol vazifesi görmektedir.

İşte Bedîüzzaman, kudretli bir ıslahatçı ve hârikalar hârikası bir "Pedagog" -mürebbi- olduğunu, yetiştirdiği tertemiz nesille fiilen isbat etmiş ve iktisad tarihine nurdan pırıltılarla yazılan bir atlas sahife daha ilâve eden bir nadire-i fıtrattır.

Tevazuu ve Mahviyetkârlığı:

Nur Risalelerinin bu kadar hârikulâde bir şekilde cihana yayılmasında, bu iki hasletin çok faydası olmuş ve pek derin tesirleri görülmüştür.

Çünki Üstad sohbet ve te'liflerinde kendine bir kutb-ül ârifîn ve bir gavs-ül vâsılîn süsü vermediği için, gönüller ona pek çabuk ısınmış, onu tertemiz bir samimiyetle sevmiş ve derhal ulvî gayesini benimsemiştir.

Meselâ: **Ahlâk ve fazilete, hikmet ve ibrete ait olan birçok sohbet ve telkinlerini, doğrudan doğruya nefsine tevcih eder. Keskin ve ateşîn hitabelerinin ilk ve yegâne muhatabı öz nefsidir. Oradan -merkezden muhite yayılırcasına- bütün nur ve sürura, saadet ve huzura müştak olan gönüllere yayılır.**

Üstad hususî hayatında gayet halîm-selim ve son derece mütevazidir. Bir ferdi değil, hiçbir zerreyi incitmemek için a'zamî fedakârlıklar gösterir. Sayısız zahmet ve meşakkatlere, ızdırab ve mahrumiyetlere katlanır… Fakat imanına, Kur'anına dokunulmamak şartıyla…

Artık o zaman bakmışsınız ki; o sâkin deniz, dalgaları semalara yükselen bir tufan, sahillere heybet ve dehşet saçan bir umman kesilmiştir. Çünki o, Kur'an-ı Kerim'in sadık hizmetkârı ve iman hududlarını bekleyen kahraman ve fedai bir neferidir. Kendisi bu hakikatı veciz bir cümle ile şu şekilde ifade eder: "Bir nefer nöbette iken, başkumandan da gelse, silâhını bırakmayacak. Ben de, Kur'anın bir hizmetkârı ve bir neferiyim. Vazife başında iken karşıma kim çıkarsa çıksın, hak budur derim, başımı eğmem…"

Vazife başında ve cihad meydanında iken şu mısralar, lisan-ı halidir:

Şahlanan bir ata benzer, kırarım kanlı gemi
Sinsi düşmanlara hâşâ satamam benliğimi
Benliğimden uzak olmaktır esaret bence
Böyle bir zillete düşmek ne hazîn işkence
Ebedî vuslatın aşkıyla geçer her ânım
Dest-i kudretle yapılmış kal'adır imanım
Bu mukaddes emelimden ne kadar dilşâdım
Görmek ister beni Cennet'te şehid ecdadım
Ruhum oldukça müebbed, ebedîdir ömrüm
En büyük vuslata, Allah'a çıkan yoldur ölüm.

* * *

Kitaba girmezden evvel, Üstad'ı ilmî, fikrî, tasavvufî ve edebî cebheleri ile de mütalaa etmek isterdim… Fakat çok derin ve pek şümullü olan bu mevzuların birkaç sahife ile hülâsa edilemeyeceğini kat'î bir surette idrak ettikten sonra, artık adı geçen mevzulara birkaç cümle ile temas etmeyi münasib gördüm.

Rabbim imkânlar lütfederse, bu derin mevzuları, Risale-i Nur Külliyatı ve Nur Talebeleri ile birlikte, büyük ve müstakil bir eserle, tahlilî bir surette tedkik ve mütalaa etmeyi bütün ruhumla arzu ediyorum. Bu hususta, büyük üstadımızın ve aziz kardeşlerimin kıymetli dualarını niyaz eylerim!

Üstad'ın İlmî Cebhesi:

Merhum Ziya Paşa, şu:

Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz,

Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde.

beyti ile, nesilden nesile bir düstur halinde intikal edecek olan çok büyük bir hakikatı ifade etmiştir.

Evet Müslüman ırkımıza Risale-i Nur Külliyatı gibi muazzam bir iman ve irfan kütübhanesini hediye eden, gönüller üzerinde, mukaddes bir nur müessesesi kuran mümtaz ve müstesna zâtın kudret-i ilmiyesi hakkında tafsilata girişmek, öğle vakti güneşi tarif etmek kadar fuzulî bir iştir.

Yalnız yanık bir şâirimizin:

"Hüsn olur kim, seyrederken ihtiyar elden gider." dediği gibi, hayatının her lahzasında İlahî tecellilere mazhar bulunan bu mübarek zâtın; ilm ü irfanından, ahlâk ve kemalâtından bahsetmek, insana bambaşka bir zevk ve İlahî bir haz veriyor. Bunun için sözü uzatmaktan kendimi alamıyorum.

Üstad, Risale-i Nur Külliyatı'nda dinî, içtimaî, ahlâkî, edebî, hukukî, felsefî ve tasavvufî en mühim mevzulara temas etmiş ve hepsinde de hârikulâde bir surette muvaffak olmuştur.

İşin asıl hayret veren noktası; birçok ülemanın tehlikeli yollara saptıkları en çetin mevzuları, gayet açık bir şekilde ve en kat'î bir surette hallettiği gibi; en girdablı derinliklerden, Ehl-i Sünnet ve Cemaat'in tuttuğu nurlu yolu takib ederek sahil-i selâmete çıkmış ve eserlerini okuyanları da öylece çıkarmıştır.

Bu sebeble, Risale-i Nur Külliyatı'nı aziz milletimizin her tabakasına kemal-i emniyet ve samimiyetle takdim etmekle şeref duyuyoruz. ***Nur Risaleleri, Kur'an-ı Kerim'in nur deryasından alınan berrak katreler ve hidayet güneşinden süzülen billur huzmelerdir. Binaenaleyh her müslümana düşen en mukaddes vazife, imanı kurtaracak olan bu nurlu eserlerin yayılmasına çalışmaktır. Zira tarihte pek çok defalar görülmüştür ki, bir eser nice ferdlerin, ailelerin, cem'iyetlerin ve sayısız insan kitlelerinin hidayet ve saadetine sebeb olmuştur... Ah! Ne bahtiyardır o insan ki, bir mü'min kardeşinin imanının kurtulmasına sebeb olur!..***

Üstadın Fikrî Cebhesi:

Malûm ya; her mütefekkirin kendine mahsus bir tefekkür sistemi, fikrî hayatında takib ettiği bir gayesi ve bütün gönlü ile bağlandığı bir ideali vardır. Ve onun tefekkür sisteminden, gaye ve idealinden bahsetmek için uzun mukaddemeler serdedilir. Fakat Bedîüzzaman'ın tefekkür sistemi, gaye ve ideali, uzun mukaddemelerle filan yorulmaksızın bir cümle ile hülâsa edilebilir:

Bütün semavî kitabların ve bilumum Peygamberlerin yegâne davaları olan "**Hâlık-ı Kâinat'ın uluhiyet ve vahdaniyetini ilân" ve bu büyük davayı da, ilmî, mantıkî ve felsefî delillerle isbat eylemektir.**

-O halde Üstad'ın mantık, felsefe ve müsbet ilimlerle de alâkası var?

-Evet, mantık ve felsefe, Kur'anla barışıp hak ve hakikata hizmet ettikleri müddetçe Üstad en büyük mantıkçı ve en kudretli bir feylesoftur. Mukaddes ve cihanşümul davasını isbat vâdisinde kullandığı en parlak delilleri ve en kat'î

bürhanları, Kur’an-ı Kerim’in Allah kelâmı olduğunu her gün bir kat daha isbat ve ilân eden “Müsbet ilim”dir.

Zâten felsefe, aslında hikmet manasına geldikçe, Vâcib-ül Vücud Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerini, Zât-ı Bâri’sine lâyık sıfatlarla isbata çalışan her eser, en büyük hikmet ve o eserin sahibi de en büyük hakîmdir.

İşte Üstad böyle ilmî bir yolu, yani Kur’an-ı Kerim’in nurlu yolunu takib ettiği için, binlerle üniversitelinin imanını kurtarmak şerefine mazhar olmuştur. Hazret’in bu hususta haiz olduğu ilmî, edebî ve felsefî daha pek çok meziyetleri vardır. Fakat onları, eserlerinden misaller getirerek inşâallah müstakil bir eserde arzetmek emelindeyim. Ve minallahittevfik.

Tasavvuf Cebhesi:

Nakşibendî meşayihinden, her harekâtını Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretlerinin harekâtına tatbik etmeğe çalışan ve büyük bir âlim olan bir zâta sordum:

-Efendi Hazretleri, ülema ile mutasavvife arasındaki gerginliğin sebebi nedir?

-Ülema, Resul-i Ekrem Efendimizin ilmine, mutasavvıflar da ameline vâris olmuşlar. İşte bu sebebden dolayıdır ki, Fahr-i Cihan Efendimizin hem ilmine ve hem ameline vâris olan bir zâta “Zülcenaheyn”, yani “İki kanatlı” deniliyor… Binaenaleyh tarîkattan maksad, ruhsatlarla değil, azimetlerle amel edip ahlâk-ı Peygamberî ile ahlâklanarak bütün manevî hastalıklardan temizlenip Cenab-ı Hakk’ın rızasında fâni olmaktır. İşte bu ulvî dereceyi kazanan kimseler, şübhesiz ki ehl-i hakikattırlar. Yani, tarîkattan maksud ve matlub olan gayeye ermişler demektir. Fakat bu yüksek mertebeyi kazanmak, her adama müyesser olamayacağı için, büyüklerimiz matlub olan hedefe kolaylıkla erebilmek için, muayyen kaideler vaz’eylemişlerdir. Hülâsa; tarîkat, şeriat dairesinin içinde bir dairedir. Tarîkattan düşen şeriata düşer, fakat -maazallah- şeriattan düşen ebedî hüsranda kalır.

Bu büyük zâtın beyanatına göre, Bedîüzzaman'ın açtığı nur yolu ile, hakikî ve şaibesiz tasavvuf arasında cevherî hiçbir ihtilaf yoktur. Her ikisi de Rıza-yı Bari'ye ve binnetice Cennet-i A'lâ'ya ve dîdar-ı Mevlâ'ya götüren yollardır.

Binaenaleyh bu asil gayeyi istihdaf eden herhangi mutasavvıf bir kardeşimizin, Risale-i Nur Külliyatını seve seve okumasına hiçbir mani' kalmadığı gibi; bilakis Risale-i Nur tasavvuftaki "murakabe" dairesini, Kur'an-ı Kerim yolu ile genişleterek, ona bir de tefekkür vazifesini en mühim bir vird olarak ilâve etmiştir.

Evet insanın gözüne gönlüne bambaşka ufuklar açan bu "Tefekkür" sebebiyle sadece kalbinin murakabesi ile meşgul olan bir sâlik, kalbi ve bütün letaifi ile birlikte zerrelerden kürelere kadar bütün kâinatı azamet ve ihtişamı ile seyr ü temaşa, murakabe ve müşahede ederek, Cenab-ı Hakk'ın o âlemlerde binbir şekilde tecelli etmekte olan esma-i hüsnasını, sıfât-ı ulyasını kemal-i vecd ile görerek, artık sonsuz bir mabedde olduğunu aynelyakîn, ilmelyakîn ve hakkalyakîn derecesinde hisseder. Çünki içine girdiği "Mabed" öyle ulu bir mabeddir ki; milyarlara sığmayan cemaatin hepsi aşk ve şevk, huşu' ve istiğraklar içinde Hâlıkını zikrediyor. Yanık, tatlı ve güzel lisanları, şive, nağme, ahenk ve besteleri ile bir ağızdan سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ diyorlar.

Risale-i Nur'un açtığı iman ve irfan ve Kur'an yolunu takib eden, işte böyle muazzam ve muhteşem bir mabede girer. Ve herkes de iman ve irfanı, feyiz ve ihlası nisbetinde feyizyab olur.

Edebî Cebhesi:

Eskiden beri lafz ve mana, üslûb ve muhteva bakımından, edibler ve şâirler, mütefekkirler ve âlimler ikiye ayrılmışlardır. Bunlardan bazıları, sadece üslûb ve ifadeye, vezin ve kafiyeye kıymet vererek, manayı ifadeye feda etmişlerdir. Ve bu hal de kendini en çok şiirde gösterir.

Diğer zümre ise; en çok mana ve muhtevaya ehemmiyet vererek özü söze kurban etmemişlerdir.

Artık Bedîüzzaman gibi büyük bir mütefekkirin edebî cebhesi bu küçük mukaddeme ile kolayca anlaşılır sanırım. ***Zira üstad o kıymetli ve bereketli ömrünü, kulaklarda kalacak olan sözlerin tanzim ve tertibi ile değil, bilakis kalblerde, ruhlarda, vicdan ve fikirlerde kudsî bir ideal halinde insanlıkla beraber yaşayacak olan din hissinin, iman şuurunun, ahlâk ve fazilet mefhumunun asırlara, nesillere telkini ile meşgul olan bir dâhîdir. Artık bu kadar ulvî bir gayenin tahakkuku için candan ve cihandan geçen bir mücahid, pek tabiîdir ki, fâni şekillerle meşgul olamaz.***

Bununla beraber Üstad zevk inceliği, gönül hassasiyeti, fikir derinliği ve hayal yüksekliği bakımından hârikulâde denecek derecede edebî bir kudret ve melekeyi haizdir. Ve bu sebeble üslûb ve ifadesi, mevzua göre değişir. Meselâ: İlmî ve felsefî mevzularda mantıkî ve riyazî delillerle aklı ikna' ederken, gayet veciz terkibler kullanır. Fakat gönlü mestedip, ruhu yükselteceği anlarda ifade o kadar berraklaşır ki tarif edilemez. Meselâ: Semalardan, güneşlerden, yıldızlardan, mehtablardan ve bilhâssa bahar âleminden ve Cenab-ı Hakk'ın o âlemlerde tecelli etmekte olan kudret ve azametini tasvir ederken, üslûb o kadar latif bir şekil alır ki; artık her teşbih, en tatlı renklerle çerçevelenmiş bir levhayı andırır ve her tasvir, hârikalar hârikası bir âlemi canlandırır.

İşte bu hikmete mebnidir ki, bir Nur talebesi Risale-i Nur Külliyatı'nı mütalaası ile -üniversitenin herhangi bir fakültesine mensub da olsa- hissen, fikren, ruhen, vicdanen ve hayalen tam manasıyla tatmin edilmiş oluyor.

Nasıl tatmin edilmez ki, **Risale-i Nur Külliyatı, Kur'an-ı Kerim'in cihanşümul bahçesinden derilen bir gül demetidir. Binaenaleyh onda, o mübarek ve İlahî bahçenin nuru, havası, ziyası ve kokusu vardır...**

Ruhun bu ihtiyacını söyler akan sular
Kur'ana her zaman beşerin ihtiyacı var.

Ali Ulvî Kurucu

1) (*): O muhakkiklerden tek birisi Risale-i Nur'dur. Yirmi senedir en muannid feylesofları ve mütemerrid zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez. ↵

2) (*): Parantez içindeki not, 1946 senesine aittir. ↵

3)

(*): Sâbık herbir bahar; kıyameti kopmuş, ölmüş ve karşısındaki bahar, onun haşri hükmündedir. ↵

4) (*): Denizli hapsinin meyvesine Onuncu Mes’ele olarak Emirdağı’nın ve bu Ramazan-ı Şerifin nurlu bir küçük çiçeğidir. Tekrarat-ı Kur’aniyenin bir hikmetini beyanla, ehl-i dalaletin ufunetli ve zehirli evhamlarını izale eder. ↲

5)

(*): Namaz tesbihatı gibi, ibadetlerden bir kısmının tekrarı sünnet bulunan maddeler gibi. ↵

6)

(İhtar): Birinci Makam'da geçen otuzüç mertebe-i tevhidi bir parça izah etmek isterdim. Fakat şimdiki vaziyetim ve halimin müsaadesizliği cihetiyle, yalnız gayet muhtasar bürhanlarına ve mealinin tercümesine iktifaya mecbur oldum. Risale-i Nur'un otuz, belki yüz risalelerinde bu otuzüç mertebe, delilleriyle, ayrı ayrı tarzlarda, herbir risalede bir kısım mertebeler beyan edildiğinden, tafsili onlara havale edilmiş. ↵

7)

(Haşiye): Evet müteharrik herbir şey, zerrattan seyyarata kadar, kendilerinde olan sikke-i Samediyet ile vahdeti gösterdikleri gibi; harekâtlarıyla dahi, gezdikleri bütün yerleri vahdet namına zabtederler. Kendi mâlikinin mülküne idhal ederler. Hareket etmeyen masnuat ise, nebatattan nücum-u sevabite kadar, birer mühr-ü vahdaniyet hükmündedirler ki; bulunduğu mekânı, kendi Sâni'inin mektubu olduğunu gösterirler. Demek herbir nebat, herbir meyve, birer mühr-ü vahdaniyet, birer sikke-i vahdettirler ki; mekânlarını ve vatanlarını, vahdet namına Sâni'lerinin mektubu olduğunu gösterirler.

Elhasıl: Her bir şey, hareketiyle bütün eşyayı vahdet namına zabteder. Demek bütün yıldızları elinde tutmayan, bir tek zerreye Rab olamaz. ↲

8)

(Haşiye): Sâni'-i Hakîm, beden-i insanı gayet muntazam bir şehir hükmünde halketmiştir. Damarların bir kısmı, telgraf ve telefon vazifesini görür. Bir kısmı da çeşmelerin boruları hükmünde, âb-ı hayat olan kanın cevelanına medardırlar. Kan ise içinde iki kısım küreyvat halkedilmiş. Bir kısmı küreyvat-ı hamra tabir edilir ki, bedenin hüceyrelerine erzak dağıtıyor ve bir kanun-u İlahî ile hüceyrelere erzak yetiştiriyor (tüccar ve erzak memurları gibi). Diğer kısmı küreyvat-ı beyzadırlar ki; ötekilere nisbeten ekalliyettedirler. Vazifeleri, hastalık gibi düşmanlara karşı asker gibi müdafaadır ki, ne vakit müdafaaya girseler Mevlevî gibi iki hareket-i devriye ile sür'atli bir vaziyet-i acibe alırlar. Kanın heyet-i mecmuası ise; iki vazife-i umumiyesi var: Biri: Bedendeki hüceyratın tahribatını tamir etmek. Diğeri: Hüceyratın enkazlarını toplayıp, bedeni temizlemektir. Evride ve şerayin namında iki kısım damarlar var ki; biri safi kanı getirir, dağıtır, safi kanın mecralarıdır. Diğer kısmı; enkazı toplayan bulanık kanın mecrasıdır ki, şu ikinci ise kanı "Ree" denilen nefesin geldiği yere getirirler.

Sâni'-i Hakîm, havada iki unsur halketmiştir. Biri azot, biri müvellid-ül humuza. Müvellid-ül humuza ise nefes içinde kana temas ettiği vakit, kanı telvis eden karbon unsur-u kesifini kehribar gibi kendine çeker. İkisi imtizac eder. Buharî hâmız-ı karbon denilen (semli havaî) bir maddeye inkılab ettirir. Hem hararet-i gariziyeyi temin eder, hem kanı tasfiye eder. Çünki Sâni'-i Hakîm, fenn-i Kimya'da aşk-ı kimyevî tabir edilen bir münasebet-i şedideyi müvellid-ül humuza ile karbona vermiş ki; o iki unsur birbirine yakın olduğu vakit, o kanun-u İlahî ile o iki unsur imtizac ederler. Fennen sabittir ki; imtizacdan hararet hasıl olur. Çünki imtizac, bir nevi ihtiraktır. Şu sırrın hikmeti şudur ki: O iki unsurun herbirisinin zerrelerinin ayrı ayrı hareketleri var. İmtizac vaktinde her iki zerre, yani onun zerresi bunun zerresiyle imtizac eder, bir tek hareketle hareket eder. Bir hareket muallak kalır. Çünki imtizacdan evvel

iki hareket idi; şimdi iki zerre bir oldu, her iki zerre bir zerre hükmünde bir hareket aldı. Diğer hareket, Sâni'-i Hakîm'in bir kanunu ile hararete inkılab eder. Zâten "hareket, harareti tevlid eder" bir kanun-u mukarreredir. İşte bu sırra binaen beden-i insanîdeki hararet-i gariziye, bu imtizac-ı kimyeviye ile temin edildiği gibi, kandaki karbon alındığı için kan dahi safi olur. İşte nefes dâhile girdiği vakit, vücudun hem âb-ı hayatını temizliyor, hem nâr-ı hayatı iş'al ediyor. Çıktığı vakit ağızda mu'cizat-ı kudret-i İlahiye olan kelime meyvelerini veriyor.

فَسُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِى صُنْعِهِ الْعُقُولُ ـلـ

9)

(Haşiye): Fakat şu haliçe hem hayattardır, hem intizamlı bir ihtizazdadır. Her vakit nakışları kemal-i hikmet ve intizam ile tebeddül eder. Tâ ki nessacının muhtelif cilve-i esmasını ayrı ayrı göstersin. ↵

10)

(Haşiye-1): Elhasıl: Zerre, o müddeîyi küreyvat-ı hamraya havale eder. Küreyvat-ı hamra onu hüceyreye, hüceyre dahi beden-i insana, beden-i insan ise nev'-i insana, nev'-i insan onu zîhayat enva'ından dokunan arzın gömleğine, arzın gömleği dahi küre-i arza, küre-i arz onu güneşe, güneş ise bütün yıldızlara havale eder. Herbiri der: "Git, benden yukarıdakini zabtedebilirsen sonra gel benim zabtıma çalış. Eğer onu mağlub etmezsen, beni ele geçiremezsin."

Demek, bütün yıldızlara sözünü geçiremiyen, bir tek zerreye rububiyetini dinletemez. ↵

11) (Haşiye-2): Bir dairenin takriben nısf-ı kutru, yüzseksen milyon kilometre olsa; o daire (kendisi) takriben yirmibeş bin senelik mesafe olur. ↵

12) (Haşiye): Cenab-ı Hakk'ın acaib-i masnuatına bakıp, temaşa edip ve ettiren işaretleriz. Yani: Semavat, hadsiz gözlerle zemindeki acaib-i san'at-ı İlahiyeyi temaşa eder gibi görünüyor. Semanın melaikeleri gibi, yıldızlar dahi mahşer-i acaib ve garaib olan arza bakıyorlar ve zîşuurları dikkatle baktırıyorlar, demektir. ↩

13)

(Haşiye-1): Fakat sukuttan sonra tabiat tövbe etti. Hakikî vazifesi, tesir ve fiil olmadığını, belki kabul ve infial olduğunu anladı. Ve kendisi kader-i İlahînin bir nevi defteri -fakat tebeddül ve tegayyüre kabil bir defteri- ve kudret-i Rabbaniyenin bir nevi proğramı ve Kadîr-i Zülcelal'in bir nevi fıtrî şeriatı ve bir nevi mecmua-i kavanini olduğunu bildi. Kemal-i acz ve inkıyad ile vazife-i ubudiyetini takındı. Ve fıtrat-ı İlahiye ve san'at-ı Rabbaniye ismini aldı. ↵

14)
(Haşiye): Bu risalenin sebeb-i te'lifi; gayet mütecavizane ve gayet çirkin bir tarz ile hakaik-i imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur'ana hücum edilmesidir. O hücum ise, şiddetli bir hiddeti (kalbe) kaleme verdi ki, şiddetli ve galiz tokatları o mülhidlere ve haktan yüz çeviren bâtıl mezheblilere yedirdi. Yoksa Risale-i Nur'un mesleği, nezihane ve nazikane ve kavl-i leyyindir. ↵

15)
(Haşiye): Evet, eğer intisab olsa; o çekirdek, kader-i İlahîden bir emir alır, o hârika işlere mazhar olur. Eğer o intisab kesilse; o çekirdeğin hilkati, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve san'atı iktiza eder. Çünki dağdaki -kudret eseri olan- mücessem çam ağacının bütün âzaları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan manevî ağaçta mevcud bulunması lâzım gelir. Çünki o koca ağacın fabrikası, o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur. ↵

16)

(Haşiye): Acaba dünya sarayını ısındıran Güneş sobasına veyahud lâmbasına ne kadar odun ve kömür ve gazyağı lâzım olduğu hesabedilsin. Her gün yanması için -Kozmoğrafya'nın sözüne bakılsa- bir milyon Küre-i Arz kadar odun yığınları ve binler denizler kadar gazyağı gerektir. Şimdi düşün; onu odunsuz, gazsız daimî ışıklandıran Kadîr-i Zülcelal'in haşmetine, hikmetine, kudretine Güneş'in zerreleri adedince "Sübhanallah, Mâşâallah, Bârekâllah" de. ↵

17)

(Haşiye): Evet küfür, mevcudatın kıymetini ıskat ve manasızlıkla ittiham ettiğinden, bütün kâinata karşı bir tahkir ve mevcudat âyinelerinde cilve-i esmayı inkâr olduğundan bütün esma-i İlahiyeye karşı bir tezyif ve mevcudatın vahdaniyete olan şehadetlerini reddettiğinden bütün mahlukata karşı bir tekzib olduğundan; istidad-ı insanîyi öyle ifsad eder ki, salah ve hayrı kabule liyakatı kalmaz. Hem bir zulm-ü azîmdir ki, umum mahlukatın ve bütün esma-i İlahiyenin hukukuna bir tecavüzdür. İşte şu hukukun muhafazası ve nefs-i kâfir hayra kabiliyetsizliği, küfrün adem-i afvını iktiza eder.

اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

şu manayı ifade eder. ↵

18) (Haşiye-1): Ağaçları başlarında taşıyan çekirdeklere işarettir. ↵

19) (Haşiye-2): Kendi kendine yükselmeyen ve meyvelerin sıkletine dayanmayan üzüm çubukları gibi nazenin nebatatın, başka ağaçlara latif eller atıp sarmalarına ve onlara yüklenmelerine işarettir. ↵

20)

(Haşiye-3): Tohuma işarettir. Meselâ: Zerre gibi bir afyon bezri, bir dirhem gibi bir zerdali nüvatı, bir kavun çekirdeği, nasıl çuhadan daha güzel dokunmuş yapraklar, patiskadan daha beyaz ve sarı çiçekler, şekerlemeden daha tatlı ve köftelerden ve konserve kutularından daha latif, daha leziz, daha şirin meyveleri hazine-i rahmetten getiriyorlar, bize takdim ediyorlar. ↵

21) (Haşiye-4): Unsurlardan cism-i hayvanîyi halk ve nutfeden zîhayatı icad etmeye işarettir. ↵

22)

(Haşiye-5): Hayvanlara ve insanlara işarettir. Zira hayvan, şu âlemin küçük bir fihristesi ve mahiyet-i insaniye, şu kâinatın bir misal-i musaggarı olduğundan; âdeta âlemde ne varsa, insanda nümunesi vardır. ↲

23) (Haşiye-6): Makine, meyvedar ağaçlara işarettir. Çünki yüzer tezgâhları, fabrikaları incecik dallarında taşıyor gibi; hayretnüma yaprakları, çiçekleri, meyveleri dokuyor, süslendiriyor, pişiriyor, bizlere uzatıyor. Halbuki çam ve katran gibi muhteşem ağaçlar, kuru bir taşta tezgâhını atmış, çalışıp duruyorlar. ↲

24)

(Haşiye-7): Hububata, tohumlara, sineklerin tohumcuklarına işarettir. Meselâ bir sinek bir kara ağacın yaprağında yumurtasını bırakır. Birden o koca kara ağaç, yapraklarını o yumurtalara bir rahm-ı mader, bir beşik, bal gibi bir gıda ile dolu bir mahzene çeviriyor. Âdeta o meyvesiz ağaç, o surette zîruh meyveler veriyor. ↲

25)

(Haşiye-8): Şecere-i hilkatin meyvesi olan insana ve kendi ağacının proğramını ve fihristesini taşıyan meyveye işarettir. Zira kalem-i kudret, âlemin kitab-ı kebirinde ne yazmış ise, icmalini mahiyet-i insaniyede yazmıştır. Kalem-i kader, dağ gibi bir ağaçta ne yazmış ise, tırnak gibi meyvesinde dahi dercetmiştir. ↵

26)

(Haşiye-9): Bahar ve yaz mevsiminde zeminin yüzüne işarettir. Zira yüzbinler muhtelif mahlukatın taifeleri, birbiri içinde beraber icad edilir, rûy-i zeminde yazılır. Galatsız, kusursuz, kemal-i intizamla değiştirilir. Binler sofra-i Rahman açılır, kaldırılır, taze taze gelir. Herbir ağaç birer tablacı, herbir bostan birer kazan hükmüne geçer. ↵

27)
(Haşiye-10): Umum hayvanatın erzakını taşıyan, nebatat ve eşcar kafileleridir. ↵

28)
(Haşiye-11): O azîm elektrik lâmbası, Güneş’e işarettir. ↵

---

29)
(Haşiye-12): İp ve ipe takılan taam ise, ağacın ince dalları ve leziz meyveleridir. ↵

30)
(Haşiye-13): İki tulumbacık ise, vâlidelerin memelerine işarettir. ↲

31)
(Haşiye-14): Unsurlar, madenler ise pek çok muntazam vazifeleri bulunan ve izn-i Rabbanî ile her muhtacın imdadına koşan ve emr-i İlahî ile herbir yere giren, meded veren ve hayatın levazımatını yetiştiren ve zîhayatı emziren ve masnuat-ı İlahiyenin nescine, nakşına menşe ve müvellid ve beşik olan hava, su, ziya, toprak unsurlarına işarettir. ↲

32)

(Haşiye-15): Kalınca bir ip, meyvedar ağaca; binler ipler ise, dallarına ve ipler başındaki elmas, nişan, ihsan, hediyeler ise, çiçeklerin aksamına ve meyvelerin enva'ına işarettir. ↵

33)
(Haşiye-16): Konserve kutusu; kudret konserveleri olan kavun, karpuz, nar, süt kutusu hindistan cevizi gibi rahmet hediyelerine işarettir. ↵

34)

(Haşiye-17): Onbeş gün, sinn-i teklif olan onbeş seneye işarettir. ↵

35)

(Haşiye-18): Sofralar ise, yazda zeminin yüzüne işarettir ki; yüzer taze taze ve ayrı ayrı olarak matbaha-i rahmetten çıkan Rahmanî sofralar serilir, değişirler. Herbir bostan bir kazan, herbir ağaç bir tablacıdır. ↵

36)
(Haşiye-19): Gemi tarihe ve cezire ise Asr-ı Saadet'e işarettir. Şu asrın zulümatlı sahilinde, mimsiz medeniyetin giydirdiği libastan soyunup, zamanın denizine girip, tarih ve siyer sefinesine binip, Asr-ı Saadet ceziresine ve Ceziret-ül Arab meydanına çıkıp, Fahr-i Âlem'i (A.S.M.) iş başında ziyaret etmekle biliriz ki; o zât o kadar parlak bir bürhan-ı tevhiddir ki, zeminin baştan başa yüzünü ve zamanın geçmiş ve gelecek iki yüzünü ışıklandırmış, küfür ve dalalet zulümatını dağıtmıştır. ↵

37)
(Haşiye-20): Bin nişan ise, ehl-i tahkik yanında bine baliğ olan mu'cizat-ı Ahmediyedir. (A.S.M.) ↵

38)

(Haşiye-21): Mühim lâmba Kamer'dir ki, onun işaretiyle iki parça olmuş. Yani: Mevlâna Câmî'nin dediği gibi; "Hiç yazı yazmayan o ümmi zât, parmak kalemiyle sahife-i semavîde bir elif yazmış; bir kırkı, iki elli yapmış." Yani; şakktan evvel, kırk olan mime benzer; şakktan sonra iki hilâl oldu, elliden ibaret olan iki nuna benzedi. ↵

39)

(Haşiye-22): Büyük bir nur lâmbası Güneş'tir ki; arzın şarktan geri dönmesiyle yeniden Güneş'in görünmesi, kucağında Peygamber'in (A.S.M.) yatmasıyla ikindi namazını kılmayan İmam-ı Ali (R.A.) o mu'cizeye binaen ikindi namazını edaen kılmış. ↵

40)
(Haşiye-23): Nuranî ferman Kur'ana ve üstündeki turra ise i'cazına işarettir. ↲

---

41)

(*): Bu kısım, Yirmiikinci Söz’dedir. ↵